

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ГАНТИМУРОВА НАТАЛІЯ ІВАНІВНА

УДК 378.147-054.6:378.6:61(477)"199/20"(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
СТУДЕНТІВ - ІНОЗЕМЦІВ У МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ
УКРАЇНИ
(90-ті роки XX – початок XXI століття)

Спеціальність 011 – Освітні, педагогічні науки

Галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Н.І. Гантімурова

Науковий керівник:
ПАНТЮК Тетяна Ігорівна,
доктор педагогічних наук, професор

АНОТАЦІЯ

Гантімурова Наталія. «Особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття)». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2025.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню особливостей професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття).

У роботі обґрунтовано теоретичні та організаційні засади підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України; з'ясовано сутність професійної підготовки студентів-іноземців; здійснено ретроспективний аналіз підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України; визначено та проаналізовано особливості підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України; досліджено адаптаційний компонент професійної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України; досліджено та деталізовано прикладні аспекти професійної підготовки студентів-іноземців; досліджено засадниче підґрунтя практичної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України; представлено характеристику методики викладання та психолого-педагогічного інструментарію підготовки студентів-медиків; з'ясовано виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців.

Визначено та проаналізовано низку чинників, які детермінують нагальну потребу поліпшення підготовки медиків задля розв'язання проблеми поліпшення стану здоров'я людини в умовах сучасного суспільного життя, обтяженого війнами, кризами, стресами, погіршенням стану природного довкілля, якості продуктів харчування, води, повітря тощо. Серед них називаємо:

- ✓ екологічну кризу, зумовлену порушенням балансу між природою та життям людини, хижацьким природокористуванням;
- ✓ адаптацію медичних працівників до різноманітних викликів, що пов'язані із виникненням нових хвороб та порушенням психоемоційного стану хворих;
- ✓ ігнорування принципу природовідповідності, нехтування ним з раннього віку людського життя на користь технологіям та інформатизації;
- ✓ відсутність у значної кількості людей достатнього рівня культури здоров'я, невміння компетентно турбуватися про себе і запобігати хворобам;
- ✓ виникнення нових загроз для людського життя у фізичному, психічному, ментальному сенсах;
- ✓ війни як детермінанти стресів, порушення життєвої рівноваги, народження дітей з порушенням здоров'я тощо.

Дисертація виконана відповідно до загального напрямку науково-дослідницьких робіт кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складова комплексної наукової проблеми «Українська освіта в контексті трансформаційних суспільних процесів» (0108U007644) та кафедри іноземних мов Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського як складова комплексної наукової роботи «Розвиток іншомовної комунікативної компетентності студентів в умовах медичного університету» (0122U000033).

Метою роботи є аналіз змісту й особливостей професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття).

Відповідно до мети визначено та реалізовано такі завдання дослідження:

- здійснити ретроспективний аналіз теоретичних та організаційних засад підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України;

- з'ясувати історичні аспекти підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України;
- проаналізувати особливості підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України, зокрема адаптаційного компонента професійної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України;
- обґрунтувати засадниче підґрунтя практичної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України;
- охарактеризувати виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців.

Нижня межа дослідження – кінець XX століття – є визначальною для історії формування вищої медичної освіти України. Після розпаду СРСР та здобуття Україною незалежності (1991) відбулися суттєві зміни у структурі вищої освіти, зокрема медичної. Міжнародна співпраця та перші кроки інтеграції до європейського освітнього простору вплинули на зміну програм підготовки майбутніх лікарів-іноземців в Україні. Відбулися зміни у правовому регулюванні навчання іноземних студентів, а саме ухвалення Закону України «Про освіту» (1991), Постанови Кабінету Міністрів України «Про навчання іноземних громадян в Україні» (1993), Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (1994), які визначали нові умови навчання іноземних здобувачів вищої освіти.

Верхня межа – початок XXI століття – охоплює ключові реформи, що закріпили нову модель професійної підготовки іноземних студентів у медичних університетах України, а саме Закон України «Про вищу освіту» (2002), Указ Президента України «Про заходи щодо вдосконалення системи освіти України» (2004), в яких визначені нові підходи до підготовки іноземних здобувачів вищої освіти, а також приєднання України до Болонського процесу (2005), що стало результатом зміни у системі вищої освіти та значною мірою підвищило конкурентоспроможність медичних університетів України на міжнародному ринку освітніх послуг.

Наукова новизна і теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що вперше теоретично обґрунтовано особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття); конкретизовано історичні аспекти підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України; обґрунтовано засадниче підґрунтя практичної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України; охарактеризовано виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його результати, положення і методичні рекомендації можуть бути використані при організації освітнього процесу у медичних університетах України задля професійної підготовки студентів-іноземців. Основні висновки можуть бути впроваджені в освітній процес медичних університетів України з метою підготовки фахівців для системи медицини України та інших країн. Теоретичні положення, обґрунтовані в дисертації, можуть слугувати базою при виконанні кваліфікаційних і дисертаційних робіт з педагогіки та медичної освіти.

У дослідженні з'ясовано, що навчання іноземних студентів-медиків в Україні має давню історію і традиції. Умовно навчання іноземних студентів в медичних університетах України ми поділили на п'ять етапів:

Перший етап: період Австро-угорської та Російської імперій.

Другий етап: міжвоєнний період та німецька окупація.

Третій етап: кінець Другої світової війни.

Четвертий етап: 60-ті – 90-ті роки XX століття.

П'ятий етап: інтеграція в Болонський процес – сьогодення.

У розділі з'ясовано специфіку і зміст кожного з них.

Основними закладами, де здобувають професію медика студенти-іноземці є: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харківський національний медичний університет, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Одеський національний медичний університет, Запорізький державний медичний університет, Вінницький національний медичний

університет імені М.І. Пирогова, Дніпровський державний медичний університет, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України, Буковинський державний медичний університет.

Серед випускників медичних університетів України є представники таких іноземних країн: Ємену, Сирії, Лівану, Конго, Йорданії, Нігерії, Марокко, Ізраїлю, Кувейту, Судану, Мавританії, Ямайки, Болівії, Панами, Польщі, Німеччини, Шрі-Ланки, Камеруну, США, Іраку, Португалії, Індії, Швеції, Єгипту.

Для організації набору іноземних студентів Міністерство освіти і науки України у 2003 році створило державне підприємство «Український державний центр міжнародної освіти» (УДЦМО). Основною його метою є надання можливості іноземним студентам отримати всесвітньо визнану, якісну освіту в українських університетах.

У роботі доводимо, що потенціал медичних університетів України щодо навчання студентів-іноземців є достатньо високим, навчання – якісним, компетентності – досконалими, що відкриває нові можливості як для України, так і для здобувачів вищої медичної освіти з усіх країн світу.

Основними формами організації освіти студентів-іноземців, які допомагають реалізувати прикладні завдання професійної підготовки іноземних здобувачів вищої освіти в Україні є лекційні, практичні та семінарські заняття; виробнича лікарська практика та стажування, де здобувачі вищої освіти отримують реальний досвід, перебуваючи у професійному середовищі; виконання здобувачами вищої освіти навчальних проектів, які розвивають практичні навички та формують компетентності майбутнього фахівця; участь у наукових конференціях, форумах, симпозіумах тощо.

Задля реалізації завдань дослідження нами проаналізовано чинні освітні навчальних програми та навчальні плани тих медичних університетів України, де навчаються студенти-іноземці. Вони доводять, що існують певні відмінності у

підготовці здобувачів, проте загальна структура освітнього процесу є однаковою.

У дослідженні обґрунтовано і проаналізовано виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців, які є базовою складовою успішної інтеграції іноземних громадян в освітній простір України. Ефективність цього процесу забезпечується поєднанням індивідуального підходу, врахуванням національних, культурних та психологічних особливостей студентів, а також формуванням атмосфери взаємоповаги та толерантності.

Дослідження довело, що в процесі навчання іноземних здобувачів, котрі навчаються в медичних університетах України, викладачі використовують різноманітні методи навчання, серед яких найбільш поширеними є: проблемне, командне, симуляційний метод, інтерактивні методи навчання тощо. Вищезазначені методи найчастіше використовуються у процесі підготовки іноземних фахівців медичної сфери, однак процес навчання чітко регламентований освітньою програмою, яка є основою навчання для кожної спеціальності та відповідає стандарту вищої освіти.

Фундаментальний зміст виховної роботи зі студентами-іноземцями, як свідчать результати роботи, визначається такими завданнями: підсилення ролі виховної складової навчального процесу; забезпечення рівномірності обсягу наукової інформації та відповідних умов і засобів її подачі; стимулювання студентів до самостійної, творчої діяльності, яка сприяє розвитку навичок самоорганізації та тренує силу волі; розвиток умінь і навичок міжкультурної комунікації та розумової праці; виховання моральної поведінки як внутрішньої потреби особистості; психологічна підготовка студентів-іноземців до співпраці та активної взаємодії з українськими студентами та професійної діяльності; формування поваги до мови та традицій українського народу; формування само-та взаємоповаги; виховання поваги до законів і правових норм України.

Успішна реалізація виховних та організаційних завдань можлива за умови тісної співпраці між деканатом, викладачами, соціально-психологічними

службами та студентами. Це сприяє створенню оптимальних умов для фахової підготовки, збереження національної ідентичності студентів-іноземців, широкого прилучення до української культури та адаптації до навчання в українських закладах вищої освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, студенти-іноземці, медичні університети України, адаптація, процес навчання, форми організації навчання, практична підготовка, психолого-педагогічний інструментарій, виховні та організаційні засади.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧКИ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Fedchyshyn N. O., Shkrobot A. L., **Hantimurova N. I.**, Vorona I. I., Kitura H. Ya., Fedoniuk L. Ya Improving the quality of medical education through the introduction of Moodle system for the formation of terminological competence of medical students. *Wiadomosci Lekarskie*. 2024. LXXVII (1). P. 85–93. DOI : [10.36740/WLek202401111](https://doi.org/10.36740/WLek202401111)
2. Hantimurova N. Formation of Ukrainian language competence as part of foreign students' professional training in medical universities of Ukraine. *Молодь і ринок*. 2024. № 11 (231) P. 158–163. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.316503>
3. Hantimurova N. I., Hantimurov A. V., Humenna I. R. Adaptation component as a constituent of foreign students successful training in medical universities of Ukraine. *Медична освіта*. 2023. № 4. P. 64–69. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.4.14477>
4. Humenna I. R., **Hantimurova N. I.** Formation of foreign students' positive motivation to study Latin language in higher educational institutions. *Медична освіта*. 2022. № 4. С. 52–57. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.4.13631>

5. Humenna I. R., **Hantimurova N. I.**, Hantimurov A. V. Communication skills formation of foreign students in context of medical university. *Медична освіта*. 2023. № 4. P. 107–113. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.4.14483>
6. Humenna, I., **Hantimurova N.**, Hantimurov A. Medical communication in the doctor's profession. *Молодь і ринок*. 2024. № 12 (232) P. 118–122. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.318748>
7. Гантімурова Н. І. Особливості організації професійно-практичної підготовки іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. *Медична освіта*. 2021. № 2 (92). С. 68–73 DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2021.2.12415>
8. Гантімурова Н. І. Модель навчання студентів-іноземців у медичних закладах вищої освіти: аналіз результатів іспиту «КРОК» / Model of learning foreign students in higher medical institutions: analysis of “KROK” examination results». *Медична освіта*. 2020. № 2. С. 40–45 DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.2.11145>
9. Гантімурова Н. І., Федчишин О., Рудяк Ю. А. Професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України. *Медична освіта*. 2019. № 4. С. 5–9. DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2019.4.10858>

Опубліковані праці апробаційного характеру:

10. Гантімурова Н. І. Теоретичні аспекти вивчення мови іноземними здобувачами вищої освіти в медичних університетах України : *тези IV міжнародної науково-практичної конференції «Мова, освіта, наука сучасності: виклики міжкультурної комунікації»*, м. Тернопіль, 22–23 листопада, 2024 р. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. С. 85–87
11. Гантімурова Н.І., Гантімуров А.В. Подолання мовного бар'єру як одна з умов формування україномовної компетенції іноземних студентів : *тези Третьої науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійна*

лінгводидактика в контексті особистісної парадигми». 6–7 червня 2024 р. в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. Тернопіль : ТНМУ, 2024. С. 74–78.

12. Гантімурова Н. І., Гантімуров А. В. Формування україномовної компетентності іноземних студентів-медиків під час навчання на підготовчому відділенні : *тези Другої науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми». 8–9 червня 2023 р. в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. Тернопіль : ТНМУ, 2023. С. 73–77.*

13. Гантімурова Н. І. Особливості навчання студентів-іноземців в медичних університетах України в умовах воєнного стану : *тези Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток освіти в кризових умовах: історія, теорія, практика». 27–28 квітня 2023 р.. Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2023. С. 100–104.*

14. Гантімурова Н. І. Теоретико-методологічні засади комунікативної взаємодії в процесі надання освітніх послуг : *тези науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми». 2–3 червня 2022 р. Тернопіль : ТНМУ, 2022. С. 49–52.*

15. Гантімурова Н. І. Особливості використання ігор в процесі вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти : *тези Всеукраїнської науково-практичної конференції «Лінгводидактика в контексті особистісної парадигми». 3–4 квітня 2021 р. Тернопіль : ТНМУ, 2021 С. 86–86.*

16. Гантімуров А.В., Гантімурова Н. І. Ремінецький Б.Я Навчання студентів-іноземців на кафедрі анатомії людини : *тези II науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійно-комунікативна культура майбутнього лікаря: лінгвістичний, педагогічний та філософський аспекти». 3–4 квітня 2021 р. Тернопіль, ТДМУ, 2021. С. 28–29.*

17. Hantimurova N., Miroshnyk V., Yanchyshyna M Current problems of distance learning in the system of higher medical education in the context of

professional and communicative training of future doctor. *тези II науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійно-комунікативна культура майбутнього лікаря: лінгвістичний, педагогічний та філософський аспекти»*. 3–4 квітня 2021 р. Тернопіль, ТДМУ, 2021 С. 29–30.

18. Гантімурова Н.І. Система надання освітніх послуг в умовах полікультурного середовища. : *тези II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мовна комунікація: наука, культура, медицина»*. 4–5 червня 2020 р. Тернопіль : ТНМУ, 2020. С. 35–37.

19. Гантімурова Н. І. Професійні якості викладача в умовах полікультурного середовища : *тези III Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності»*. 9–10 квітня 2020 р. Тернопіль : Тайп, 2020. С. 88–90.

ABSTRACT

Nataliia Hantimurova. «Peculiarities of Professional Training of Foreign Students in Medical Universities of Ukraine (1990s – early 21st century)». – A qualification research work in manuscript form.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 011 Educational and Pedagogical Sciences. – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. – Drohobych, 2025.

The dissertation focuses on the study of the peculiarities of professional training of foreign students in medical universities of Ukraine (1990s – early 21st century).

The research substantiates the theoretical and organizational principles of training foreign students in medical universities of Ukraine; clarifies the essence of professional training of foreign medical students; conducts the retrospective analysis of foreign students' education in medical universities of Ukraine; determines and analyzes the characteristics of professional training of foreign students in medical

universities of Ukraine; examines the adaptation component of professional training of foreign medical students; investigates and specifies the applied aspects of professional training of foreign students; investigates the fundamental basis of practical training of foreign students in medical universities of Ukraine; presents the characteristics of methodology of teaching and psychological-pedagogical tools used in the training of foreign medical students.

The study identifies and analyzes various factors necessitating the improvement of medical education to address health issues in modern society, which is burdened by wars, crises, stress, environmental degradation, food quality issues, water and air pollution, etc. These factors include:

- ✓ environmental crisis due to the imbalance between nature and human life, as well as exploitative resource usage;
- ✓ adaptation of medical workers to various challenges associated with the emergence of new diseases and the disruption of patients' psycho-emotional state;
- ✓ disregard for the principle of natural conformity, favoring technology and informatization from an early age;
- ✓ lack of sufficient health culture and the inability of many people to take competent care of themselves and prevent diseases;
- ✓ the emergence of new threats to human life in physical, psychological, and mental dimensions;
- ✓ wars as determinants of stress, life imbalance, and the birth of children with health impairments.

The dissertation is conducted within the framework of the scientific research projects of the Department of General Pedagogy and Preschool Education at Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University as part of the comprehensive research project «Ukrainian Education in the Context of Transformational Social Processes» (0108U007644) and the Department of Foreign Languages at I. Horbachevsky

Ternopil National Medical University as part of the research project «Development of Foreign Language Communicative Competence of Students in a Medical University» (0122U000033).

The aim of the research is analyze the content and peculiarities of professional training of foreign students in medical universities of Ukraine (1990s – early 21st century).

To achieve this aim, the following research tasks were defined and implemented: to conduct a retrospective analysis of the theoretical and organizational foundations of foreign student training in medical universities of Ukraine; to examine the historical aspects of foreign student training in medical universities of Ukraine; to analyze the peculiarities of professional training, particularly the adaptation component of foreign students in medical universities of Ukraine; to prove the fundamental basis of practical training; to characterize the educational and organizational foundations of professional training.

The lower point of the study—the late 20th century—is crucial in the history of higher medical education of Ukraine. After falling-off the USSR and attainment of independence of Ukraine (1991), significant changes occurred in higher education, including medical education. International cooperation and the first steps toward integration into the European educational space influenced modifications in training programs for future foreign doctors in Ukraine. Changes in legal regulations included the adoption of: the Law of Ukraine «On Education» (1991); Cabinet of Ministers Resolution «On Education of Foreign Citizens in Ukraine» (1993); the Law of Ukraine «On Legal Status of Foreigners and Stateless Persons» (1994).

The upper point—the early 21st century—encompasses key reforms that have established a new model for training foreign students in medical universities of Ukraine, such as: the Law of Ukraine «On Higher Education» (2002); President's Decree «On Measures to Improve the Education System of Ukraine» (2004); joining to Bologna Process by Ukraine (2005). All these lead to changes in the higher education

system and significantly increased the competitiveness of Ukrainian medical universities in the international market of educational services.

Scientific novelty and theoretical significance of the dissertation lies in the fact that, for the first time, it theoretically substantiates the peculiarities of professional training of foreign students in medical universities of Ukraine (1990s – early 21st century). The research specifies historical aspects of professional training of foreign students in medical universities of Ukraine, substantiates the practical training foundation, and characterizes the educational and organizational principles of foreign student training.

The practical significance of the dissertation lies in the fact that its findings, recommendations, and methodological proposals can be utilized in organizing the educational process in Ukrainian medical universities to improve professional training of foreign students. The main conclusions can be implemented in the educational process of medical universities of Ukraine in order to train specialists for the medical system of Ukraine and other countries. The theoretical provisions substantiated in the dissertation can serve as a basis for performing qualification and dissertation works on pedagogy and medical education.

The study reveals that training of foreign medical students in Ukraine has a long history and traditions. We have conditionally divided the training of foreign students at medical universities in Ukraine into five stages:

The first stage: Austro-Hungarian and Russian Empire Period;

The second stage: Interwar Period and German Occupation;

The third stage: the end of World War II;

The fourth period: 1960s–1990s.

The fifth period: integration into the Bologna process – the present time.

The section explains the specifics and content of each of them.

The main institutions where foreign students obtain the medical profession are: V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv National Medical University, O.Bogomolets National Medical University, Odesa National Medical University,

Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University, National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya, Dnipro State Medical University, I.Ya. Horbachevsky Ternopil National Medical University of Ministry of Health of Ukraine, Bukovyna State Medical University, Ivano-Frankivsk National Medical University, Danylo Halytsky Lviv National Medical University.

Foreign graduates of medical universities of Ukraine are representative of such foreign countries as: Yemen, Syria, Lebanon, Congo, Jordan, Nigeria, Morocco, Israel, Kuwait, Sudan, Mauritania, Jamaica, Bolivia, Panama, Poland, Germany, Sri Lanka, Cameroon, the USA, Iraq, Portugal, India, Sweden, and Egypt.

To organize the recruitment of foreign students, the Ministry of Education and Science of Ukraine established the state enterprise «Ukrainian State Center for International Education» (USCIE) in 2003. Its main goal is to provide international students with the opportunity to receive a globally recognized, high-quality education at Ukrainian universities.

In the dissertation, we prove that the potential of medical universities of Ukraine for training foreign students is sufficiently high and qualitative and the competences are accomplished, which opens up new opportunities for both Ukraine and medical students from all over the world.

The key forms of organizing education for foreign students that help to implement applied tasks of professional training of foreign students who study in medical universities of Ukraine are lecture, practical and seminar classes; occupational medical practice and internships, where medical students obtain real experience in professional environment; completion of academic projects by students, which develop practical skills and form the competencies of future specialists; participation in scientific conferences, forums, symposiums, etc.

To achieve the research tasks, we have analyzed the current educational programs and curricula of medical universities in Ukraine where foreign students study. The analysis confirms that there are certain differences in the preparation of students; however, the general structure of the educational process remains the same.

The study substantiates and analyzes the educational and organizational principles of professional training of foreign students, which serve as the foundation for the successful integration of foreign citizens into Ukraine's educational space. The effectiveness of this process is ensured by a combination of an individual approach, consideration of national, cultural, and psychological characteristics of students, and the formation of an atmosphere of mutual respect and tolerance.

The research has demonstrated that in the process of teaching foreign students at medical universities in Ukraine, teachers use a variety of teaching methods. The most commonly used methods include problem-based learning, teamwork, simulation methods, and interactive teaching techniques. These methods are most frequently applied in the training of foreign specialists in the medical field. However, the learning process is strictly regulated by the educational program, which serves as the foundation for each specialty and complies with higher education standards.

The fundamental content of educational work with foreign students, as the study results indicate, is determined by the following tasks: strengthening the role of the educational component in the learning process; ensuring the uniform distribution of scientific information and appropriate conditions and means for its delivery; stimulating students' independent, creative activity, which promotes self-organization skills and strengthens willpower; developing intercultural communication skills and intellectual work abilities; fostering moral behavior as an internal necessity of personality; psychologically preparing foreign students for cooperation and active interaction with Ukrainian students and professional activities; fostering respect for the language and traditions of the Ukrainian people; developing self-respect and mutual respect; and instilling respect for Ukrainian laws and legal norms.

The successful implementation of educational and organizational tasks is possible through close cooperation between the dean's office, teachers, social and psychological services and students. This contributes to creating optimal conditions for professional training, preserving the national identity of foreign students, integrating

them into Ukrainian culture and adapting to studying at Ukrainian higher education institutions.

Keywords: professional training, foreign students, medical universities of Ukraine, adaptation, learning process, forms of education organization, practical training, psychological and pedagogical tools, educational and organizational principles.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	19
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ.....	29
1.1 Професійна підготовка студентів-іноземців як педагогічна проблема.....	29
1.2 Ретроспективний аналіз підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України.....	53
Розділ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ.....	82
2.1. Адаптаційний компонент професійної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України.....	82
2.2 Прикладні аспекти професійної підготовки студентів-іноземців.....	103
Розділ 3. ЗАСАДНИЧЕ ПІДґРУНТЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ.....	127
3.1. Характеристика методики викладання та психолого-педагогічного інструментарію підготовки студентів-медиків.....	127
3.2 Виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців...	147
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	172
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	179
ДОДАТКИ.....	205

ВСТУП

Актуальність і доцільність дослідження. В умовах глобальних суспільних змін, потрясінь, воєн та пандемій проблема людського життя і здоров'я стає надважливою. Від її розв'язання залежатиме не лише життя окремої особистості, але й збереження людської популяції як такої. Сьогодні чи не кожна людина у будь-якому кутку земної кулі потребує допомоги фахівця-медика. У глобальній, державній та особистісній площинах людського життя питання здоров'я у широкому його сенсі, здоров'язбереження, формування стратегії здорового способу життя, лікування різних хворіб і патологій, реабілітації та рекреації та інші потребують кваліфікованого фахівця-лікаря. З огляду на це проблема розбудови та розширення медичної освіти, удосконалення і поліпшення підготовки медичних кадрів, формування у медиків умінь та компетентностей щодо фахової діяльності на високому рівні в умовах сьогодення є важливим завданням освіти.

За умови стрімкої та всеохопної глобалізації сучасного суспільства підготовка медиків виходить за рамки окремої країни, медичних союзів чи об'єднань і стає спільною для всього світу. Саме тому питання підготовки майбутніх медиків треба розглядати не на державному, а на світовому рівні, де кожен студент-медик мав би можливість та умови обрати для себе місце навчання, його спосіб, фахівців-наставників, матеріальну базу, методи й сучасні технології тощо.

Визначаємо також низку чинників, які детермінують нагальну потребу поліпшення підготовки медиків задля розв'язання проблеми поліпшення стану здоров'я людини в умовах сучасного суспільного життя, обтяженого війнами, кризами, стресами, погіршенням стану природного довкілля, якості продуктів харчування, води, повітря тощо. Серед цих чинників називаємо:

- ✓ екологічну кризу, зумовлену порушенням балансу між природою та життям людини, хижацьким природокористуванням;

✓ адаптацію медичних працівників до різноманітних викликів, що пов'язані із виникненням нових хвороб та порушенням психоемоційного стану хворих;

✓ ігнорування принципу природовідповідності, нехтування ним з раннього віку людського життя на користь технологіям та інформатизації;

✓ відсутність у значної кількості людей достатнього рівня культури здоров'я, невміння компетентно турбуватися про себе і запобігати хворобам;

✓ виникнення нових загроз для людського життя у фізичному, психічному, ментальному сенсах;

✓ війни як детермінанти стресів, порушення життєвої рівноваги, народження дітей з порушенням здоров'я тощо.

Саме тому пильна увага громадськості до питань підготовки медиків є важливою освітньою складовою суспільного життя. Уже кілька десятиліть спостерігається тенденція збільшення в Україні кількості студентів-медиків, які є представниками інших країн, а саме: Індії, Нігерії, Гани, Польщі, Марокко, Пакистану, Єгипту, Кенії, Сьєрра Леоне, Ізраїлю, Намібії, Замбії, Судану, Камеруну, США, Лівану, ПАР, Конго, Танзанії, Туреччини тощо. Такий інтерес зумовлений різними причинами, з-поміж яких:

- якісні освітні послуги в галузі медичної освіти;
- досконала медична база для підготовки медиків;
- залучення до підготовки майбутніх лікарів професорського складу високої кваліфікації;
- застосування в освітньому процесі передових технологій світового рівня;
- достатньо комфортні умови життя для студентів-іноземців;
- порівняно невисока плата за навчання тощо.

Ці та інші чинники створюють привабливу освітню атмосферу для навчання студентів-іноземців, які пізніше прилучаться до справи поліпшення здоров'я як своїх співгромадян, так і людей інших країн.

Актуальність проблеми професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України зумовлена низкою суперечностей, які не лише обґрунтовують важливість означених питань, але й вказують на шляхи їх продуктивного розв'язання. З-поміж таких суперечностей виділяємо:

- значний прогрес у розвитку медицини завдяки удосконаленню науки і застосуванню технологій та недостатніх умовах і шляхах доступу кожної людини до якісних медичних послуг;
- збільшення кількості фахівців-медиків та зниження рівня життя людей через недостатній рівень культури здоров'я й пізні звернення за допомогою до фахівців;
- збільшення кількості суспільних потрясінь, таких як війни, кризи, епідемії тощо, що спричиняють погіршення психічного та ментального здоров'я людини, а на їхньому фоні – загальне зниження рівня здоров'я популяції;
- можливості широкого доступу до медичної освіти громадян усіх країн та недостатньої оцінки суспільством роботи медика, відсутність гідної системи його заохочень та турботи про його життя й благополуччя тощо.

Законодавчим підґрунтям для реалізації завдань професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України в освітньому полі є: Конституція України (1996); Закон України «Про освіту» (1991), Постанова Кабінету Міністерств України «Про навчання іноземних громадян в Україні» (1993), Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (1994), Указ Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти України» (1995), наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок проведення, відрахування та поновлення студентів вищих навчальних закладів освіти» (1996) «Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства» (1998), Закон України «Про вищу освіту» (2002), Указ Президента України «Про заходи щодо вдосконалення системи освіти України» (2004), наказ Міністерства освіти і науки України № 49 «Про затвердження дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі

вищої освіти і науки України на 2004–2005 роки» (2004), наказ Міністерства освіти і науки № 8773 «Про затвердження Умов прийому до вищих навчальних закладів України» (2009), внутрішні університетські положення про організацію освітнього процесу тощо.

Проблема професійної підготовки студентів у медичних університетах України стала предметом дослідження вітчизняних науковців, серед яких: Т. Пантюк, Н. Федчишин, Т. Хвалибога, І. Добрянський та О. Наумець, І. Степаненко та М. Дебич, І. Гуменна, Г. Кліщ, Д. Порох, І. Семененко, А. Furham, Himanshu P.

Міжпредметний та компаративний аспект професійної підготовки студентів у медичних університетах України студіювали: А. Федорович, Д. Порох, О. Романчук, К. Павелків, І. Мельничук, В. Груцяк, К. Oberg.

Теоретичні й прикладні аспекти професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України стали предметом аналізу С. Виговської, Н. Калашнік, О. Резван, І. Кушнір, Ю. Щербяк, А. Ревть, О. Невмержицька, N. Mospan,

Проте цілісної картини професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України в умовах сьогодення немає.

Викладене вище зумовило вибір теми дисертаційного дослідження **”Особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття)”**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до загального напрямку науково-дослідницьких робіт кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складова комплексної наукової проблеми «Українська освіта в контексті трансформаційних суспільних процесів» (0108U007644) та кафедри іноземних мов Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського як складова комплексної наукової роботи «Розвиток іншомовної комунікативної компетентності студентів

в умовах медичного університету» (0122U000033). Тему дисертації затверджено вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 13 від 21.10.2021) і бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (витяг № 5 від 30.11.2021).

Метою роботи є аналіз змісту й особливостей професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття).

Відповідно до мети визначаємо такі **завдання дослідження**:

- здійснити ретроспективний аналіз теоретичних та організаційних засад підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України;
- з'ясувати історичні аспекти підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України;
- проаналізувати особливості підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України, зокрема адаптаційного компонента професійної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України;
- обґрунтувати засадниче підґрунтя практичної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України;
- охарактеризувати виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України.

Предмет дослідження – історичні, теоретико-методичні, організаційні та виховні аспекти професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України

Хронологічні межі дослідження охоплюють період 90-х років XX – початку XXI століття.

Нижня межа дослідження – кінець XX століття – є визначальною для історії формування вищої медичної освіти України. Після розпаду СРСР та здобуття Україною незалежності (1991) відбулися суттєві зміни у структурі

вищої освіти, зокрема медичної. Міжнародна співпраця та перші кроки інтеграції до європейського освітнього простору вплинули на зміну програм підготовки майбутніх лікарів-іноземців в Україні. Відбулися зміни у правовому регулюванні навчання іноземних студентів, а саме ухвалення Закону України «Про освіту» (1991), Постанови Кабінету Міністрів України «Про навчання іноземних громадян в Україні» (1993), Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (1994), які визначали нові умови навчання іноземних здобувачів вищої освіти.

Верхня межа – початок ХХІ століття – охоплює ключові реформи, що закріпили нову модель професійної підготовки іноземних студентів у медичних університетах України, а саме Закон України «Про вищу освіту» (2002), Указ Президента України «Про заходи щодо вдосконалення системи освіти України» (2004), в яких визначені нові підходи до підготовки іноземних здобувачів вищої освіти, а також приєднання України до Болонського процесу (2005), що стало результатом зміни у системі вищої освіти та значною мірою підвищило конкурентоспроможність медичних університетів України на міжнародному ринку освітніх послуг. .

Методологічну основу дослідження складає система наукових підходів, а саме: холістичний, гуманістичний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, суб'єкт-суб'єктний.

Для реалізації завдань дослідження проблеми професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України нами використано загальнотеоретичні та методологічні принципи наукового пізнання: науковості, об'єктивності, детермінізму, єдності теорії та практики, системності тощо.

На різних стадіях наукового пошуку застосовано такі **методи дослідження**: *аналіз* – для з'ясування сутності й уточнення категорій дослідження; *синтез* – для відновлення цілісності поняття «професійна підготовка»; *порівняння* – для виявлення спільного і специфічного в концепціях, які стосуються проблеми професійної підготовки студентів у медичних університетах; *експерименту* – для

простеження особливостей професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України; *класифікації* – для групування складових професійної підготовки студентів-іноземців за відповідними ознаками.

Наукова новизна і теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що *вперше*:

- ✓ *теоретично обґрунтовано* особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття);

- ✓ *конкретизовано* історичні аспекти підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України;

- ✓ *обґрунтовано засадниче підґрунтя* практичної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України;

- ✓ *охарактеризовано* виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його результати, положення і методичні рекомендації можуть бути використані при організації освітнього процесу у медичних університетах України задля професійної підготовки студентів-іноземців.

Основні висновки можуть бути впроваджені в освітній процес медичних університетів України з метою підготовки фахівців для системи медицини України та інших країн. Теоретичні положення, обґрунтовані в дисертації, можуть слугувати базою при виконанні кваліфікаційних і дисертаційних робіт з педагогіки та медичної освіти.

Джерельною базою дослідження є фонди національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, Івано-Франківського національного медичного університету, Одеського національного медичного університету,

Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Харківського національного медичного університету, Запорізького державного медичного університету, Буковинського державного медичного університету, Дніпровського державного медичного університету, Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, а також програми, матеріали конференцій, підручники, автореферати, дисертаційні роботи, статті, монографії, навчальні плани, методичні посібники, матеріали мережі Інтернет, постанови Кабінету Міністрів України, закони України, укази президента України, а також програми, матеріали конференцій, підручники, автореферати, дисертаційні роботи, статті, монографії, навчальні плани, методичні посібники, матеріали мережі Інтернет.

Упровадження результатів дослідження. Основні результати дисертації впроваджено в освітній процес Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Довідка про впровадження № 119 від 22.01.2025), Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, Харківського національного медичного університету; Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (Довідка № 03-30/342 від 30.01.2025).

Особистий внесок здобувачки. Представлені в дисертації наукові результати здобуті авторкою самостійно. Особистий внесок здобувачки у працях, опублікованих у співавторстві полягає: у зібранні, систематизації та аналізі праць сучасних учених про організацію освітнього процесу для іноземних здобувачів вищої освіти та формування позитивної мотивації до навчання; у визначенні та характеристиці основних методів навчання, які використовуються під час занять з іноземними студентами; у здійсненні аналізу проблем формування комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків; у розробці методик розвитку адаптаційного компоненту як складової успішного навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти України [89; 140; 141].

Авторкою *вперше: теоретично обґрунтовано* особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття); *конкретизовано* історичні аспекти підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України; *обґрунтовано засадниче підґрунтя* практичної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України; *охарактеризовано* виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження оприлюднено на наукових, науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах різного рівня:

Міжнародних: “Професійні якості викладача в умовах полікультурного середовища” (м. Тернопіль, 2020), “ Current problems of distance learning in the system of higher medical education in the context of professional and communicative training of future doctor ” (м. Тернопіль, 2021), “Навчання студентів-іноземців на кафедрі анатомії людини” (м. Тернопіль, 2021), “ Теоретико-методологічні засади комунікативної взаємодії в процесі надання освітніх послуг ” (м. Тернопіль, 2022), “Формування україномовної компетентності іноземних студентів-медиків під час навчання на підготовчому відділенні ” (м. Тернопіль, 2023), “Подолання мовного бар’єру як одна з умов формування україномовної компетенції іноземних студентів” (м. Тернопіль, 2024), “Теоретичні аспекти вивчення мови іноземними здобувачами вищої освіти в медичних університетах України ” (м. Тернопіль, 2024),

Всеукраїнських: “Система надання освітніх послуг в умовах полікультурного середовища ” (м. Тернопіль, 2020); “Особливості використання ігор в процесі вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти” (м. Тернопіль, 2021); “Особливості навчання студентів-іноземців в медичних університетах України в умовах воєнного стану” (м. Дрогобич, 2023); “Теоретичні аспекти вивчення мови іноземними здобувачами вищої освіти в медичних університетах України ” (м. Тернопіль, 2024).

Публікації. Результати дослідження відображено в 19 публікаціях (10 у співавторстві), з них 8 у фахових виданнях (3 одноосібних), 1 в міжнародному виданні, 10 праць апробаційного характеру, які опубліковані у збірниках матеріалів конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (240 найменувань), додатків, уміщених на 81 сторінці. Загальний обсяг дослідження становить 285 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладено на 204 сторінках. Робота містить 7 таблиць та 18 рисунків.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ.

1.1 Професійна підготовка студентів-іноземців як педагогічна проблема

Сучасний суспільний розвиток характеризується динамічними й багатовекторними змінами в усіх галузях життєдіяльності людини, а саме в науці, техніці, економіці, політиці, освіті, культурі. Система освіти – один із соціальних інститутів, а її розвиток зумовлюється зміною потреб суспільства, що виникають у результаті досягнень науково-технічного та соціального прогресу, процесів, що домінують у суспільстві, політики, розвитку інформаційних технологій. Однією з важливих ознак ХХІ століття є інтеграційні процеси в умовах глобалізації. На систему вищої освіти впливають зміни, що відбуваються в усьому світі й стосуються формування глобального міжнародного освітнього простору, розширення міжнародних наукових і культурних зв'язків, потреби адаптації підготовки фахівців до викликів глобального ринку праці [101; 120; 132].

У зв'язку із посиленням ролі та значення людського фактора в соціально-економічному розвитку, роль освіти в сучасному суспільстві помітно зростає. Людський чинник, як доводять сучасні вчені, – це історично сформована в конкретному суспільстві сукупність основних соціальних якостей людей: ціннісних орієнтацій, моральних принципів, норм поведінки у сфері праці, дозвілля, споживання; життєвих планів, рівня знань та інформованості, характеру трудових і соціальних навичок, відносин, установок та уявлень про особистісно важливі елементи соціального життя (соціальну справедливість, права й свободи людини, громадянський обов'язок тощо) [88; 108].

Сучасні вчені, зокрема, І. Каленюк, А. Дьякон, вважають, що «в сучасному глобалізованому світі сфера вищої освіти як важливий чинник забезпечення міжнародної конкурентоспроможності кожної країни зазнає

кардинальних змін: зростають масштаби освіти, збільшується освітній термін, посилюється загальний характер вищої освіти. З 1999–2010 рр. студентський контингент у світі збільшився на 91 % і сягнув з 93 до 178 мільйонів» [74, с. 26].

Нині системи освіти в усіх країнах Європи динамічно розвиваються на всіх ступенях і рівнях, що зумовлено поглибленням ідей нової філософії в європейському суспільстві, яка утверджує пріоритет вільної, самостійної, здатної до саморозвитку особистості, спрямованої до творчого самовизначення та самореалізації. Крім того, у сценарії розвитку Європи освіта відіграє роль двигуна системних змін у суспільстві [85, с. 168].

Осмислення і розширення цих процесів на всі галузі знань сприяло виникненню природної потреби – підготовки лікаря нової генерації. Медична освіта – це складна система, що вимагає багаторічного навчання, передбачає засвоєння знань, формування поглядів, навичок, цінностей із суворим дотриманням етичних норм. Вона є предметно-дидактичною академічною сферою навчання лікарів на всіх рівнях, включаючи початкову, післядипломну та безперервну медичну освіту [109].

Багато сучасних науковців займаються визначенням основної сутності медичної освіти, оскільки на сьогодні вона перебуває, як зазначає Х. Волтон, у стані «творчого пошуку», а також виступає рушійною силою багатьох секторів професійного управління в медицині. Медична освіта забезпечує помітне лідерство у вищій освіті загалом та поділяється на три основні компоненти:

- базову медичну освіту;
- професійну підготовку;
- безперервну освіту (професійний розвиток) для підтримки клінічної компетентності протягом усього професійного життя [204].

Можна виділити такі основні аспекти сутності медичної освіти в Україні:

- добре розвинена академічна база. У всіх медичних університетах України добре налагоджена і розвинена система практичної та теоретичної підготовки майбутніх медиків, яка підсилена новітніми медичним обладнанням;

- поєднання практичних знань із практичним досвідом. Програма навчання у закладах вищої медичної освіти включає проведення практичних занять у лікарнях та інших закладах охорони здоров'я, завдяки чому студенти мають можливість застосувати отримані знання в реальних умовах;

- інтернаціональність. Саме завдяки навчанню іноземних здобувачів вищої освіти в медичних університетах України розвивається міжкультурна комунікація та відбувається обмін досвідом щодо організації системи охорони здоров'я;

- доступність та помірна вартість навчання. Оплата за навчання в українських закладах вищої медичної освіти є суттєво нижчою, ніж, наприклад, у Польщі, Індії, Гані. Вартість навчання в медичних університетах Нігерії – практично така сама, як в Україні, проте навчальний план не охоплює тієї кількості дисциплін, як у нижчезазначених університетах, а крім того, якість надання освітніх послуг, за словами громадян Нігерії, які навчаються в Україні, є значно нижчою [2; 148; 230; 231; 232].

Таблиця 1. Вартість навчання (І курс) для іноземних студентів у медичних університетах України та зарубіжжя

Назва закладу вищої освіти	Факультет	Вартість навчання (в дол. США)
Національний медичний університет імені О. Богомольця	Медичний	3500
	Стоматологічний	3600
Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського	Медичний	3500
	Стоматологічний	3500
Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова	Медичний	3500
	Стоматологічний	3500

Одеський національний медичний університет	Медичний	3200
	Стоматологічний	4000
Медичний університет м. Вроцлав (Польща)	Медичний	14600
	Стоматологічний	16600
Медичний університет м. Делі (Індія)	Медичний	9000
Медичний університет м. Абуджа (Нігерія)	Медичний	3800
Медичний університет м. Аккра (Гана)	Медичний	12500

У енциклопедії Britannica термін «медична освіта» трактується як курс навчання, спрямований на передачу особам, які бажають стати лікарями, знань і навичок, необхідних для профілактики та лікування захворювань. Означений курс також розробляє методи та цілі, відповідні для вивчення досі невідомих факторів, які викликають захворювання або сприяють добробуту [57].

З-поміж цілей медичної освіти – підготовка лікарів, чутливих до потреб охорони здоров'я своєї країни, здатних задовольнити ці потреби та усвідомлювати необхідність продовження власної освіти. З цього випливає, що освітній план, медичний навчальний план, не можуть бути однаковим у всіх країнах. Хоча основні елементи можуть бути загальними для всіх, деталі мають змінюватися від місця до місця та час від часу. Якої б форми не набув навчальний план, в ідеалі він буде достатньо гнучким, щоб дозволити вносити зміни в міру зміни обставин, нагромадження медичних знань і зміни потреб людини [145; 160; 216].

В Україні функціонує доволі розвинута мережа закладів вищої медичної освіти різних рівнів акредитації, яка готує спеціалістів для потреб вітчизняної охорони здоров'я, а також фахівців для інших країн світу. Медична освіта забезпечується мережею медичних, фармацевтичних і стоматологічних коледжів, інститутів, академій та університетів, у яких здійснюється середньо-спеціальна та вища фахова підготовка, перекваліфікація та вдосконалення

майстерності, а також післядипломна освіта лікарів і медичного персоналу різного рівня.

Медична освіта в Україні становить невід'ємну частину національної системи освіти та вважається однією з найкращих у світі. Підтвердженням цьому слугують результати міжнародних рейтингів, таких як Webometrics (аналізує ступінь представлення діяльності університетів в Інтернет-просторі), UniRank (визначає найпопулярніші університети на основі достовірних, неупереджених відомостей, наданих незалежними джерелами, а не самими університетами), IREG (міжнародна некомерційна організація, що надає об'єктивну, незалежну інформацію щодо всебічної діяльності закладів вищої освіти) тощо. Україна є одним із найбільш популярних напрямів у світі для отримання спеціальності лікаря. Щороку сюди приїжджають вивчати медицину здобувачі вищої освіти з понад 70 країн, зокрема, Індії, Польщі, Нігерії, Гани, Кенії, Пакистану, Марокко, Сьєрра Леоне, Ізраїлю тощо.

Доцільно виділити десять основних причин навчання саме в Україні, сформульовані на основі опитування іноземних здобувачів вищої освіти, котрі навчаються у Тернопільському національному медичному університеті:

1. Більшість університетів України є державними і підпорядковуються Міністерству освіти і науки України. Вони занесені до «Довідника медичних шкіл світу» Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Цей список означає, що дипломовані лікарі мають право відвідувати національні медичні тести на відповідність, такі як USMLE, PLAB, MCI, PMDC, NPCSA, SCHS, MCC тощо [213].

2. Університети України мають добре сформовану репутацію передового досвіду у викладанні і дослідницькій діяльності та незмінно входять до числа найкращих університетів світу як у державних, так і незалежних опитуваннях. Після виконання всіх вимог навчальної програми, успішного складання всіх іспитів та проходження практичної підготовки міжнародним студентам університет присвоює ступінь «доктора медицини» (MD). Цей ступінь

еквівалентний «бакалавру медицини та ступеню бакалавра хірургії» (MBBS), який присуджується такими країнами, як Індія, Велика Британія, Австралія тощо. Іноземні студенти можуть передати свій диплом про освіту та необхідні документи до посольства своєї країни для акредитації, якщо це необхідно [218].

3. Випускники українських медичних університетів можуть працювати в будь-якій країні світу в галузі медицини, оскільки кваліфікація визнається ВООЗ. Заявники просто повинні задовольнити вимоги щодо реєстрації Медичної ради відповідної країни. Цієї ж вимоги повинен дотримуватися індійський лікар MBBS, щоб практикувати у галузі медицини в цій країні. Система вищої освіти в Україні є добре сформульованою та розвинутою і перебуває на рівні з такими західними країнами, як США, Канада, Великобританія, Австралія, іншими європейськими країнами [201; 208].

4. Легко вступити на навчання до найкращого медичного університету України для вивчення MBBS в порівнянні з деякими університетами чи коледжами США, Великобританії, Європи, навіть Індії, Пакистану, Нігерії. Крім того, на відміну від інших університетів в Індії та за кордоном, студентам не потрібно здавати будь-які вступні чи попередні кваліфікаційні іспити. Для того, щоб вивчати медицину в Україні та вступати до найкращих українських медичних університетів, потрібно лише мати 50 % балів з фізики, хімії та біології, а також базові знання англійської мови [197].

5. Хороше співвідношення ціни та якості: вартість проживання та плата за навчання значно нижчі порівняно з іншими країнами. По-перше, не потрібно сплачувати жодних пожертвувань чи капітальних зборів університетам для вивчення медицини в Україні. По-друге, вартість навчання у медичних університетах суворо регулюється та субсидується українським урядом. Тому вища освіта в Україні доступна для багатьох студентів світу [188; 191].

6. Україна приймає іноземних студентів з усього світу, які бажають тут отримати вищу медичну освіту. Університети в Україні стають міжнародними, а тому, навчаючись у них, є можливість спілкування із громадянами із понад 100

країн світу. Окрім навчання та життя в українських традиціях, можна ознайомитися із культурами багатьох країн [176].

7. Українські медичні університети підпорядковані Міністерству освіти і науки та Міністерству охорони здоров'я України. Медичні заклади вищої освіти схвалені для зарахування іноземних студентів на англомовну програму MBBS. Студенти медичних університетів мають змогу для навчання відвідувати заняття у державних лікарнях, обладнаних за високим стандартом, а тому всім іноземним здобувачам освіти забезпечені хороші шанси отримати якісне навчання.

8. Іноземні студенти, які приїжджають навчатися до України, беруть активну участь у житті обраного медичного університету, разом з іншими студентами залучені до виховної роботи, організовують вечірки, беруть участь у конкурсах, фестивалях та спортивних змаганнях, інших культурних заходах у межах закладу освіти і поза ним. Українські університети організовують різні спеціальні заходи, які допомагають іноземним студентам швидше і краще освоїтися в Україні [126].

9. До повномасштабного вторгнення Україна була безпечною Європейською країною з прекрасним ландшафтом. Український уряд продовжує займати рішучу позицію щодо злочинності та правопорядку. Найкращі українські медичні університети дбають про те, щоб створити іноземним студентам безпечне середовище для навчання та проживання в кампусі. Студентські гуртожитки мають власну охорону, сторонні люди не допускаються до них, друзі та родичі можуть увійти лише після того, як нададуть необхідні документи для ідентифікації особи.

10. Університети України є найкращими в галузі медичної освіти. Вони дають високоякісну освіту та підготовку, а тому вивчати медицину в Україні для іноземних студентів дуже престижно. Отримавши медичний ступінь тут, можна продовжити свою медичну кар'єру в будь-якій частині світу, в західних країнах,

таких як США, Канада, Великобританія, Німеччина та Австралія, де відчувається реальна нестача кваліфікованих лікарів.

У контексті медичної освіти особливої важливості набуває професійна підготовка, оскільки медична професія вимагає глибоких знань, компетенцій та навичок, а також високої відповідальності перед пацієнтами. Тому професійна підготовка має бути належно організована і забезпечувати високий рівень підготовки майбутніх медичних фахівців [223]. Основна мета професійної підготовки полягає у тому, щоб забезпечити студентам необхідний рівень знань та навичок, які дозволять їм ефективно працювати в майбутній професії [3; 31]. Крім того, професійна підготовка може сприяти розвитку певних особистісних якостей, таких як:

- уміння працювати в команді;
- лідерські якості;
- уміння приймати рішення.

У процесі дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх лікарів-іноземців варто розглянути значення дефініцій «професійна підготовка» та «професійна освіта». Науковець С. Гончаренко дає таке тлумачення професійної освіти: «Професійна освіта – це процес і результат професійного становлення і розвитку особистості, який супроводжується оволодінням знаннями, навичками і вміннями з конкретних професій і спеціальностей» [30, с. 170-171].

На думку Н. Батечко, професійна освіта характеризується як «неперервний процес, обумовлений потребами особистості, суспільства й економічного розвитку держави, направлений на постійний професійно-особистісний розвиток і самовдосконалення фахівців, розширення їх можливостей в умовах якісної зміни праці як в рамках однієї професії, так і в умовах зміни сфери професійної діяльності» [4, с. 138].

У тлумачному словнику запропоновано три основні визначення терміна «професійна освіта»:

- сукупність знань, навичок і вмінь, оволодіння якими дає змогу працювати спеціалістом вищої і середньої кваліфікації;
- підготовка в навчальних закладах спеціалістів для трудової діяльності в певній галузі народного господарства, науки, культури;
- складова системи освіти [135, с. 374].

Основним компонентом професійної освіти є професійна підготовка і визначається вона як «сукупність спеціальних знань, навичок, умінь, якостей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують можливість успішного виконання професійних обов'язків» [94, с. 119].

У своїх працях І. Грищенко розглядає професійну освіту як «цілеспрямований процес навчання реальних і потенційних працівників професійних знань та вмінь з метою набуття навичок, необхідних для виконання певних видів робіт» [32, с. 58].

Проаналізувавши наукову літературу, ми визначили такі компоненти професійної підготовки іноземних студентів-медиків:

- теоретична підготовка – набуття студентом теоретичних знань, які допомагають зрозуміти принципи та основи своєї професії. Це може включати лекції, семінари, практичні заняття, домашні завдання тощо [77,];
- практична підготовка – набуття студентом практичних навичок, які дають змогу застосовувати теоретичні знання на практиці. Сюди можна віднести лабораторні роботи, клінічну практику, стажування у медичних установах тощо [66; 76];
- наставництво та менторство – взаємодія з практикуючими фахівцями у медичних установах [22; 60; 113];
- удосконалення міжособистісних вмінь і компетенцій, а саме: спілкування, командна робота, що сприяє розвитку лідерських якостей, вміння приймати рішення, критичного мислення тощо [12; 19];

- самостійна робота – опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до практичних занять, написання рефератів та інших завдань самотужки [84; 111].

Процес професійної підготовки іноземних студентів-медиків базується на загальних науково-теоретичних основах професійної підготовки, проте має й особливості. На відміну від підготовки українських студентів, підготовка іноземних студентів потребує додаткової уваги до розв'язання загальних проблем організації цього процесу і розробки методичного підходу, сутність якого полягає у запровадженні поліваріантності мов викладання, об'єднаній роботі викладачів української мови і фахових дисциплін, підвищенні ролі усного спілкування, залученні українських студентів до кураторства, використанні адаптованих курсів, з-поміж іншого, за допомогою ІТ-технологій, використанні у навчанні різновидів практик [184, с. 58].

Одним із найважливіших та найскладніших аспектів професійної підготовки іноземних студентів-медиків є мовний аспект. Як зазначає Г. Шевчук «Професійна мовна підготовка – це комплекс узгоджених між собою, планомірних і послідовних заходів навчального та тренувального характеру, спрямованих на вивчення мови в обсязі, необхідному для подальшої професійної діяльності [177, с. 58].

Одним із головних завдань мовної підготовки є підвищення практичної спрямованості навчання іноземних студентів, розвиток у них навичок і вмінь застосовувати набуті знання на практиці, що сприятиме досягненню високого рівня володіння мовою та формуванню професійно-комунікативної компетентності. [43; 44] Варто зазначити, що поняття «компетентність» охоплює більше, ніж просто знання чи вміння. Воно включає здатність фахівця використовувати отримані знання, вміння, навчальний та життєвий досвід у конкретних ситуаціях, а також володіння методами пошуку необхідної інформації, її аналізу, здатність розпізнавати проблеми і знаходити шляхи їх усунення, самоорганізованість і розуміння необхідності безперервного навчання

[210; 233]. Це особливо актуально для професійної підготовки майбутніх медиків, оскільки компетентність і кваліфікація лікаря безпосередньо впливають на процес лікування, а почасти і на життя пацієнта [153, с. 5].

Недостатнє володіння українською мовою є перешкодою для отримання студентами-іноземцями нових знань. Незважаючи на те, що основною мовою викладання в медичних університетах України є українська, іноземні здобувачі вищої освіти мають змогу навчатися англійською мовою. Однак для деяких іноземців, наприклад, громадян Республіки Конго, Марокко, Республіки Еквадор тощо, англійська мова незрозуміла.

Саме тому мовна підготовка становить важливий аспект для іноземних студентів-медиків, які навчаються в медичних університетах України. На думку багатьох фахівців, мовна підготовка є не менш важливою, ніж фахові знання у медицині. Такі вчені, як О. Ковтуненко, Т. Філат, Л. Сербіненко, М. Сидора, О. Запорожець визначають мовну підготовку невід'ємною складовою навчання іноземних студентів. Дослідники стверджують, що важливими умовами якісної підготовки іноземних студентів є насамперед, створення сучасної матеріально-технічної бази та високий рівень викладання. На думку вчених, труднощі залучення іноземних студентів передовсім виникають через незнання мови. У зв'язку з цим у багатьох країнах, і в Україні зокрема, викладання ведеться англійською мовою. Однак науковці зазначають, що навчання англомовних здобувачів освіти є одним із найскладніших напрямів підготовки іноземних студентів. Це пов'язано з тим, що робота з англомовними студентами вимагає від викладачів :

- високого професіоналізму;
- міцного здоров'я, витримки, толерантності;
- достатнього володіння англійською мовою;
- високої загальної культури, різнобічних наукових знань.

Ставлення англомовних студентів до вивчення мови неоднозначне – одні зацікавлені цим предметом, інші ставляться до нього негативно, наголошуючи, що вони приїхали навчатися англійською мовою [78].

Мовний портфель як інструмент самооцінки досягнень студентів у процесі навчання української мови як іноземної вивчала Н. Моргунова. Дослідниця наголошує, що мовний портфель дає можливість конкретизувати цілі навчання іноземної мови, краще організовувати освітній процес, сформувати індивідуальний навчальний план з опанування мови, усвідомити і спроектувати стратегії і прийоми власної освітньої діяльності, сприяє розвитку мовленнєвих здібностей та самооцінки студента [98].

Думки вітчизняних дослідників сучасності суголосні у тому, що якісна мовна підготовка іноземних студентів неможлива без використання інноваційних освітніх технологій. Як зазначає М. Дичківська, інноваційні освітні технології – це цілеспрямоване, систематичне і послідовне впровадження у практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [46]. Саме ж поняття «інновація» як освітній феномен є ключовим у сучасній вищій освіті. Згідно з положенням «Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України», освітні інновації – новостворені або вдосконалені освітні, навчальні, виховні, психолого-педагогічні та управлінські технології, методи, моделі, продукція, освітні, а також технічні рішення у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності [118].

Розуміння законів перебігу інновацій у сфері освіти розширила Л. Хоружа. На її думку, з метою уникнення появи деструктивних змін під час введення інновацій у навчальний процес потрібно враховувати фактор незворотної дестабілізації педагогічного інноваційного середовища. Також авторка зазначає, що, згідно із законом стереотипізації інновацій, в освіті будь-що нове може перетворитися на незвичайне явище та перейти у практичну дію.

Будь-яка інновація має бути реалізована стихійно або свідомо, відповідно до Закону України про інноваційну діяльність [171].

Завдяки використанню інноваційних освітніх технологій в процесі навчання іноземних студентів у закладах вищої освіти України відбувається вдосконалення саме їхньої професійної підготовки, яка потребує активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів-іноземців [203; 220].

На думку Т. Фоменко, можна виділити три основні умови активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів:

1) підбір змісту навчального матеріалу, завдяки якому студенти ознайомлюються із новими фактами, навчаються порівнювати, застосовувати нові форми діяльності та способи виконання завдань, оновлюють знання для майбутньої професійної діяльності;

2) організація навчальної діяльності, що включає самостійну роботу, яка пов'язана із отриманням нових способів пізнавальної діяльності, організацією проблемної ситуації, дослідницького підходу, творчої роботи;

3) взаємодія під час навчального процесу між студентами, а також між студентом та викладачем, що створює позитивне емоційне підґрунтя для навчального процесу загалом. Саме ці зовнішні стимули впливають на пізнавальну активність студентів-іноземців та належну організацію їхньої навчально-пізнавальної діяльності у закладах вищої освіти України [164; 165; 170].

Процес професійної підготовки студентів-іноземців відбувається поетапно. Як зазначає Н. Калашнік, на сучасному етапі підготовка лікаря здійснюється на етапах переддипломної і післядипломної підготовки. Навчання здійснюється відповідно до освітньо-професійних програм загальної лікарської підготовки фахівця з подальшою спеціалізацією на післядипломному етапі відповідно до освітньо-професійних програм певної лікарської спеціальності [69, с. 61].

Медичний профіль у вищій медичній освіті, за визначенням Н. Калашнік, означає тип підготовки іноземних студентів, що включає вивчення іноземної мови (української), загальноосвітніх і медичних дисциплін, з урахуванням специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності в сфері медицини. Іноземному студенту-медику доводиться розв'язувати різноманітні задачі, що вимагають сформованості умінь і знань у таких видах навчально-професійної діяльності, як:

- слухання лекцій;
- підготовка до практичних занять;
- робота в лабораторії;
- консультації;
- складання модульних контролів;
- підготовка лабораторних, наукових праць або рефератів;
- підготовка доповідей і повідомлень;
- участь у клінічній практиці тощо [69, с. 61].

Формування у майбутніх медиків-іноземців необхідних навичок і вмінь в усіх видах мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, усне та писемне мовлення), забезпечення можливості спілкування в україномовному середовищі є основним підґрунтям для успішного навчання у медичному закладі вищої освіти [206]. Саме тому вже на етапі доуніверситетської підготовки у закладах медичної освіти створено підготовчі відділення, завдяки яким відбувається адаптація іноземців до системи освіти України, знайомство з українською історією і культурою. І. Семененко наголошує на тому, що «результативність фахової підготовки іноземних студентів залежить від засвоєння мови країни навчання як засобу спілкування, оскільки саме у процесі мовної підготовки має закладатися професійно ціннісне ставлення іноземних студентів до фахової підготовки як усвідомленого ставлення суб'єкта до предмета освітньої діяльності. Це усвідомлення виражається в розумінні важливості і значущості мовної підготовки для їхньої професійної освіти» [151].

Підготовче відділення є структурним підрозділом, що здійснює підготовку іноземних громадян до вступу у ЗВО України. Його діяльність ліцензується відповідно до чинного законодавства та здійснюється згідно із законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», постановами Кабінету Міністрів України, іншими законодавчими актами України з питань освіти, наказами ректора університету, статутом університету, наказами Міністерства освіти і науки України та «Положенням про підготовче відділення для іноземців та осіб без громадянства» [129; 133]. Слухачі вивчають українську мову та наукову термінологію із загальноосвітніх дисциплін, які є базовими для навчання у закладах вищої освіти медико-біологічного напрямку (біології, хімії, фізики, математики, інформатики) та курс країнознавства [58; 59].

Метою вивчення предмету «Українська мова як іноземна» є надання слухачам-іноземцям мовних і мовленнєвих знань як підґрунтя для успішного навчання у закладі вищої медичної освіти, формування у них необхідних навичок та вмінь в усіх видах мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, усне мовлення, писемне мовлення), забезпечення можливості спілкування в україномовному середовищі. Варто зазначити, що в процесі вивчення української мови як іноземної важливо, щоб зміст навчального матеріалу був зрозумілим, відповідав інтересам і професійним потребам іноземних студентів, викликав у них позитивні емоції [16; 63; 64]. Для цього важливо враховувати такі чинники, як:

- навчальний зміст;
- методи й прийоми навчання;
- форми організації навчання [142; 146; 172].

Оскільки мотивація іноземних студентів відіграє дуже важливу роль у процесі вивчення української мови, потрібно використовувати найбільш результативні прийоми організації їхньої навчальної діяльності; створювати засади для розвитку навчального інтересу, творчої активності [170].

Головними завданнями викладання української мови як іноземної на підготовчих факультетах / відділеннях у закладах вищої медичної освіти, на думку Г. Іванишин, є:

- формувати в іноземних студентів комунікативно мовленнєву, лінгвістичну, дискурсивну, соціокультурну та діяльнісну компетентності;
- навчити студентів користуватися різноманітними засобами української мови та здійснювати іншомовну комунікацію на основі практичного засвоєння основних мовних і мовленнєвих понять, норм української літературної мови, культури спілкування [26; 62];
- створювати і розвивати позитивну мотивацію до навчальної діяльності іноземних студентів й активізувати пізнавальні інтереси, розвивати креативні здібності [238];
- формувати духовний світ, цілісні світоглядні уявлення, загальнолюдські орієнтири та виховувати повагу до країни, мова якої вивчається.

Розглянемо зміст програми навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» на прикладі Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. Означена програма структурована на три концентри, які відповідають трьом рівням володіння українською мовою:

- **Концентр 1** (початковий рівень A1) складається із 150 годин практичних занять та 70 годин самостійної роботи студентів та охоплює такі тематичні блоки: «Життя сучасної людини», «Людина. Зовнішність і характер», «У супермаркеті», «Їжа. Приготування їжі. Заклади харчування», «Житло. Де я живу».

- **Концентр 2** (базовий рівень A2) складається із 300 годин практичних занять та 130 годин самостійної роботи студентів та складається із таких тематичних блоків: «Час. Календар. Погода», «Моє здоров'я Людина і освіта», «Сфера обслуговування. Праця та відпочинок», «Науковий стиль мовлення. Вступ до спеціальності».

- **Концентр 3** (середній рівень B1) складається із 270 год практичних та 160 годин самостійної роботи студентів та має у своєму складі такі тематичні блоки: «Мови і комунікація у житті сучасної людини», «Людина і природа», «Науковий стиль мовлення. Основний курс», «Майбутнє належить медицині».

Упродовж першого семестру іноземні слухачі підготовчого відділення вивчають теми, які належать до Концентру 1 та 2 і опановують базовий рівень мовної підготовки. У другому семестрі – ознайомлюються із темами, що належать до середнього рівня мовної підготовки. Загалом вивчення предмету «Українська мова як іноземна» структуровано на 17 тематичних блоків. У кожному концентрі зміст формулюється на підставі конкретних цілей відповідно до переліку тематичних блоків.

Мовна підготовка іноземних здобувачів вищої освіти становить предмет дослідження багатьох науковців [5]. Так, наприклад, І. Семененко звертає увагу на необхідність установа інтегративних зв'язків між викладачами мовної підготовки та викладачами фахового профілю. Це дасть змогу студентам опрацьовувати фахові тексти вже під час мовної підготовки. Тому на підготовчому відділенні іноземні слухачі, опановуючи такі предмети, як «Біологія», «Хімія», «Фізика», «Математика», вивчають базові терміни і поняття, які стануть їм у нагоді при у подальшому навчанні у закладах вищої медичної освіти України.

З метою полегшення адаптації іноземних громадян, котрі навчаються на підготовчому відділенні, до програми також введено курс «Країнознавство». У Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського на його освоєння було відведено 56 год практичних занять. З його допомогою іноземні слухачі ознайомлюються із Україною, з її історією, природними умовами та культурою, поглиблюють знання про країни та регіони світу. Іноземні слухачі впродовж курсу вивчали такі теми: «Історія України», «Географія України», «Традиційні релігійні свята України: Різдво та

Великдень», «День Незалежності України», «Мистецтво», «Видатні постаті України», «Історія Тернопільщини» тощо.

Під час вивчення теми «Мистецтво», яка охоплювала чотири заняття, студенти вивчали творчість відомих художників України та самостійно відтворювали деякі картини Марії Примаченко. Слухачі підготовчого відділення також вивчали народну творчість, практикувалися у співах та танцях. Завдяки цьому курсу іноземці також збагачували лексичний запас, формували навички та вміння мовленнєвої діяльності. Практика свідчить, що іноземні громадяни з великою цікавістю ставляться до історії, культури, традицій, звичаїв, повсякденного побуту, поглядів на життя, переконань, форм проведення вільного часу, захоплень однолітків, тобто, до всього, що пов'язано з країною, мова якої вивчається.

Варто зазначити, що в процесі навчання іноземних студентів на підготовчому факультеті дуже важливим є контроль щодо засвоєння ними вивченого матеріалу, який є багатофункціональним і виконує низку функцій [137; 145].

Табл. 2. Функції контролю знань іноземних студентів, які навчаються на підготовчому відділенні

Функції контролю	Характеристика функцій контролю
Установча	Передбачає з'ясування рівня досягнутих результатів навчання
Оцінна	Виставлення поточних та екзаменаційних оцінок, атестація студентів, визначення рівня їхньої готовності до подальшого навчання у закладі вищої освіти, допуск для видачі свідоцтва про закінчення підготовчого відділення (факультету).
Навчальна і розвиткова	Застосування різноманітних форм перевірки знань студентів, у процесі засвоєння нового матеріалу та сприяє розвитку пам'яті, мислення та мови

	студентів-іноземців, систематизуючи та поглиблюючи їх.
Виховна	Систематична звітність студентів щодо навчальної діяльності, завдяки якій виховується працьовитість, дисципліна, почуття відповідальності до предмету, який вивчається. Натомість відсутність поточного контролю негативно позначається не лише на освітній підготовці студентів, але і сприяє формуванню неправильних психологічних установок, розвиває безвідповідальність та лінь.
Прогностична й коригувальна	Розвиток відповідальності до навчання дає можливість рухатися вперед, усвідомлюючи та коригуючи подальше просування у навчанні.
Стимульна й мотиваційна	Систематична перевірка є додатковою мотивацією для внутрішніх стимулів до навчання.

Під час навчання студентів-іноземців на підготовчих відділеннях (факультетах) вивчається не лише мова та базові предмети, а й відбувається процес адаптації до особливостей навчання і проживання в Україні. Тому педагогічною основою навчання на етапі доуніверситетської підготовки є використання дидактичних принципів, завдяки яким ефективність викладання та засвоєння навчального матеріалу значно зростає [33, с. 247-248].

Найпоширенішими дидактичними принципами, які розглядають у своїх працях науковці, є: наочності; свідомості й активності; міцності засвоєння; доступності [190; 195].

Окрім того, І. Сладких виокремлює такі дидактичні принципи:

- своєчасність, органічність, постійність, самостійність ефективність поєднання індивідуального підходу і колективізму в навчанні, різнобічність та мотивація;

- мотивація навчально-пізнавальної діяльності;

- єдність конкретного й абстрактного, раціонального і емоційного, репродуктивного і продуктивного, зв'язку навчання з життям, оптимізації навчання [157; 158].

Розглянемо сутнісний зміст основних дидактичних принципів професійної підготовки студентів-іноземців, що навчаються на підготовчому відділенні.

Так, *принцип науковості* навчання полягає у тому, що студентам для засвоєння пропонуються надійно обґрунтовані в сучасній науці положення, в основу яких покладено достовірність лінгвістичних фактів і їхню відповідність, як зазначає М. Вашуленко, «існуючим у лінгвістичній науці поглядам на правильне розкриття суті мовних явищ та їх ознак» [18]. Навчальний процес проходить з урахуванням даних сучасної науки про особливості спілкування за допомогою мови, закономірності розпізнавання та породження мовлення, мовних контактів. Особлива роль при вивченні курсу належить міждисциплінарним зв'язкам. Так, наприклад, у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського вивчення предмету «Біологія» охоплює такі розділи, кожен з яких пов'язаний із предметами, що вивчаються на першому курсі:

- **Розділ 1.** Вступний курс. Біологія – система наук про живу природу
- **Розділ 2.** Основи зоології та паразитології.
- **Розділ 3.** Анатомія та фізіологія людини. Гігієна та здоров'я людини.
- **Розділ 4.** Віруси. Бактерії. Рослини. Гриби.

Принцип *системності і послідовності* навчання на підготовчому відділенні означає необхідність викладати навчальний матеріал систематично відповідно до його порядку, вимагаючи при цьому від студентів засвоєння системи знань, умінь і навичок. Відомо, що кожна ланка знань міцно

засвоюється лише тоді, коли ґрунтується на добре засвоєних попередніх знаннях. Як зазначає Л. Субота, принцип системності й послідовності під час мовної підготовки, покликаний узагальнити мовні елементи, уможлиблює з'ясування закономірностей функціонування мовних одиниць різних рівнів і водночас на різних етапах освітнього процесу в логічній послідовності та вимагає від викладача вмілого і педагогічно виправданого підбору навчального матеріалу [162, с. 211]. Однак при вивченні української мови та дисциплін медико-біологічного напрямку на підготовчому факультеті викладачі не завжди дотримуються програмних вимог і не вивчають матеріал у тій послідовності, яка подана в навчальній програмі. Незважаючи на те, що програми розробляються на основі принципу системності навчання, це лише передумова досягнення систематичних знань у студентів. Рівень засвоєння матеріалу викладач може визначити у процесі навчання.

Принцип *наочності навчання* – загальнодидактичний принцип, що передбачає таку організацію заняття, яка забезпечує засвоєння теоретичного матеріалу через використання таблиць, схем, карт, малюнків, технічних засобів навчання тощо. Його реалізація допомагає здобувачам освіти швидше опанувати абстрактні поняття, сприяє активізації уваги, розвитку логічного мислення, емоційного сприйняття мовних явищ [20; 82, с. 18].

Названий вище принцип широко застосовується викладачами підготовчого факультету, особливо під час вивчення предмету «Українська мова» та дисциплін медико-біологічного профілю. Для кращого запам'ятовування вимови слів викладачі використовують аудіозаписи, а з метою вивчення нових лексичних одиниць послуговуються різноманітними схемами і таблицями. Завдяки цьому принципу студенти-іноземці, що навчаються на підготовчому відділенні, успішно освоюють іншомовну мовленнєву діяльність у говорінні, студіюванні, читанні, письмі, оскільки слухова й зорова наочність виконує функцію зразка іншомовного мовлення і служить стимулом до мовленнєвої діяльності [23].

Отже, дидактичні принципи, що становлять педагогічну основу навчання мови іноземних студентів-медиків на підготовчому відділенні, мають важливе значення. Вони забезпечують повноцінну й ефективну організацію навчальної роботи та є важливими для розвитку подальшої професійної підготовки студентів-іноземців.

Успішне складання іспитів та отримання сертифікату, який дає право іноземному громадянину, продовжувати навчання у закладах вищої медичної освіти України українською мовою та завершення навчання на підготовчому відділенні (факультеті), є лише початковим етапом професійної підготовки іноземних студентів. Адже становлення особистості майбутнього лікаря – це складний довготривалий процес, який передбачає поступовий перехід від одного етапу професійного розвитку до іншого.

На нашу думку існує ряд відмінностей в процесі формування професійної компетентності та організації навчального процесу в медичних університетах та в закладах вищої освіти, де іноземні студенти здобувають інші кваліфікації. Вважаємо, що основними відмінностями є такі:

- Тривалість навчання в медичних університетах, зазвичай є довшою, ніж в інших закладах вищої освіти;
- Кількість практичних занять в медичних університетах України є значно вищою, ніж в інших закладах вищої освіти;
- Практичні заняття відбуваються в лікарнях та з реальними пацієнтами, в той час як здобувачі інших спеціальностей можуть проходити практику з використанням онлайн платформ;
- Іноземні студенти-медики повинні добре володіти професійною україномовною термінологією, оскільки щоразу спілкуються з пацієнтами, однак студентам-іноземцям інших спеціальностей інколи достатньо лише фахової підготовки англійською мовою для подальшої роботи (це стосується, наприклад, ІТ сфери).

У контексті медичної освіти професійна підготовка набуває особливої важливості, тому що медична професія вимагає високого рівня компетенцій і навичок, а також передбачає високу відповідальність перед пацієнтами. Саме тому вона має бути правильно і належно організована, забезпечувати високий рівень підготовки майбутніх медичних фахівців. Результат комплексної підготовки іноземного студента-медика включає теоретичну і практичну частину, розвиток певних знань, а також здатність до міжкультурної комунікації і взаємодії з іншими людьми. [70; 71; 72; 73]. Важливою складовою професіоналізму виступає також здатність до критичного мислення, оцінки й аналізу інформації. Емоційний і соціальний інтелект дозволяє іноземним студентам-медикам бути чутливими до потреб пацієнтів, ефективно спілкуватися з колегами та взаємодіяти з іншими людьми у робочому середовищі. Загалом, доцільно зазначити, що професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України є дуже ефективною та допомагає їм отримати високу якість медичної освіти, добре підготуватися до майбутньої професії [6; 7].

Організація професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України дає можливість отримати не лише якісну медичну освіту, а й розвиває професійну компетентність майбутнього лікаря. М. Філоненко вважає, що «професійна компетентність – це інтегрована особистісна якість, що має систему ключових компетенцій, які дають змогу фахівцеві ефективно здійснювати свою діяльність, самоудосконалюватися. Вона визначається сформованістю діагностичної, клінічної та профілактичної компетентностей» [168, с. 95].

Як зазначає у своїй монографії М. Філоненко, формування професійної компетентності здобувачів вищої медичної освіти поділяється на чотири групи:

- організаційно-управлінські, що включають навчальний план підготовки, графіки навчального процесу, розклад занять, матеріально-технічне забезпечення, визначення критеріїв рівня професійної компетентності;

- навчально-методичні, які охоплюють відбір змісту навчальних занять, інтеграцію різних тем, розробку інтерактивного навчально-методичного забезпечення дисциплін;
- Процесуальні, що стосуються форм, методів і засобів навчання студентів і оцінки успішності;
- Психолого-педагогічні, що передбачають діагностику особистісного розвитку студентів, впровадження системи стимулювання мотивації, визначення критеріїв компетентності.

Процес становлення професійної компетентності іноземного студента-медика можна охарактеризувати як процес оволодіння стійкими, інтегрованими, системними знаннями з природничо-гуманітарних, фундаментальних та клінічних дисциплін; уміння застосовувати їх у нових, нестандартних ситуаціях; розвиток особистісно важливих якостей, що забезпечить особистісне становлення майбутнього лікаря [168, с. 96].

Отже, система вищої медичної освіти України привертає увагу іноземних студентів завдяки доступній вартості навчання та хорошему навчально-методичному забезпеченню. Невід’ємна частина медичної освіти – професійна підготовка майбутніх лікарів, яка є не менш важливою, ніж теоретичні знання, оскільки лікарська спеціальність потребує високої кваліфікації, компетенцій та навичок. Це забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати в медичній сфері.

Уважаємо, що ефективний процес професійної підготовки саме іноземних студентів-медиків має бути багатогранним і, окрім навчальної складової, базуватися на розвитку особистісних якостей і міжкультурних компетенцій. Це дає змогу студентам стати не лише кваліфікованими фахівцями, але й чутливими до потреб інших, що є надзвичайно важливим у медичній професії. У цьому контексті, організація навчання має бути системною і послідовною для того, щоб кожен етап навчального процесу базувався на знаннях, отриманих раніше, і поступово приводив до глибшого розуміння предмету.

Важливим аспектом в інтеграції іноземців в освітню систему та подальшу професійну діяльність є систематичний підхід до вивчення не лише професійних дисциплін, але й мови та культури України. Саме тому, на нашу думку, професійна підготовка має також бути гнучкою, що значно полегшить процес адаптації іноземних студентів до навчання та проживання. Відзначмо, що навчання на підготовчих факультетах, які діють як доуніверситетська підготовка іноземців до подальшого здобування знань у медичних закладах вищої освіти України, становить початкову ланку формування їхньої професійної компетенції. Завдяки добре складеному навчальному плану, майбутні іноземні студенти опановують не лише українську мову, а й дисципліни медико-біологічного профілю, що суттєво допоможе подальшій інтеграції в навчальний процес.

Ефективне викладання та засвоєння навчального матеріалу забезпечується завдяки дотриманню дидактичних принципів, таких як наочність, системність, послідовність, свідомість і активність, а систематична перевірка та корекція знань, сприяють підвищенню мотивації студентів до навчання [9; 21; 45].

Уважаємо, що медична освіта в Україні має потенціал для подальшого вдосконалення та розвитку професійної підготовки майбутніх іноземних здобувачів вищої освіти.

1.2. Ретроспективний аналіз підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України.

Навчання іноземних студентів в медичних університетах України має давню історію і його умовно можна поділити на п'ять етапів:

- Перший етап: період Австро-угорської та Російської імперій.
- Другий етап: міжвоєнний період та німецька окупація.
- Третій етап: кінець Другої світової війни.
- Четвертий етап: 60–90-ті роки XX століття.
- П'ятий етап: інтеграція в Болонський процес – сьогодення.

Проаналізовані нами історичні джерела та офіційні сайти вітчизняних закладів вищої медичної освіти свідчать, що перші іноземні студенти навчалися ще у XVIII столітті. Студента вважали іноземними не лише через релігійну, культурну чи етнічну відмінність від місцевого населення, а й через громадянство та належність до іншої держави.

Як зазначає В. Гуменюк, студенти вибирали заклад освіти самостійно, враховуючи географічне розташування, релігію, яку сповідує місцеве населення, мову навчання, а також суспільно-політичні процеси.

Першим медичним закладом освіти в Україні був Collegium Medicum, заснований у Львові 1773 року та згодом включений до медичного факультету Львівського університету (1784). Дослідник Я. Ганіткевич зазначає, що тогочасна медична освіта була дуже дорогою, тому навчалися лише поляки та євреї, українських студентів не було зовсім. На медичному факультеті Львівського університету у 1789 році навчалися 56 іноземних студентів, однак уже в наступному – 1790 році їхня кількість збільшилась до 92.

Згідно з історичними дослідженнями, які проводив В. Благий, впродовж 1900–1914 років у Львівському університеті освіту здобували 44–49 % поляків, 20–28 % євреїв та 27–31 % українців, проте медичну спеціальність обирали лише 10–27 %, здебільшого євреї. Навчання велося польською, латинською, німецькою та українською мовами [8].

На першому курсі медичного факультету викладалися такі предмети: історія, хімія, ботаніка та анатомія; на другому – фізіологія, хірургія; на третьому – патологія, фармакогнозія, акушерство та гінекологія; на четвертому – клінічна медицина [25].

У Київському університеті медичний факультет було відкрито у 1841 році. Як зазначає польський історик медицини П. Уляш, цей заклад мав завданням надавати освітні послуги насамперед громадянам Польщі, котрі проживали на Київщині, Волині та Поділлі, тому в перший рік функціонування факультету з-поміж 62 студентів 34 були поляками, а вже у 1837–1838 навчальному році їхня

кількість зросла до 62,4 %. Учений зазначає, що після закінчення університету деякі поляки залишалися працювати у Києві, зокрема терапевти Броніслав Хайновський, Людвіг Горецький, Едмунд Кратковський, Олександр Янушкевич, Олександр Билина, педіатр Едмунд Баранський, гінеколог Тадеуш Бурдзинський, офтальмолог Юліан Шиманський, психіатр Антон Микульський, дерматолог Едвард Чернецький, патолог Ігнацій Гоффман, фармаколог Антон Тржецеський, гігієніст Олександр Сафарович, ембріолог Стефан Багиньський, гістолог Казимір Опочинський, історики медицини Владислав Шумовський і Станіслав Тржебинський та інші. Деякі випускники захистили докторські дисертації з медицини. з-поміж них можна назвати Б. Чайновського, О. Янушкевича, О. Билину [163; 234; 235; 236].

Медичний факультет був відкритий в Новоросійському університеті (м. Одеса) у 1900 році. Тут навчалися студенти з Південної Європи і балканських країн, таких як: Албанія, Болгарія, Боснія, Герцоговина та Сербія. Як зазначає історик О. Музичко, у 1917 році в університеті діяла грузинська студентська громада. Студенти-грузини позитивно відгукувались про викладачів університету, вказували на доступність навчання для кожного й активне залучення до наукової праці в лабораторіях [99].

У міжвоєнний період та час німецької окупації внаслідок воєнних дій, історико-політичних і соціальних подій з 1918 до 1945 року підготовка іноземних студентів в українських університетах припинилася, оскільки відбувалося створення ідеологічної та комуністичної партійної освіти. Для іноземців, котрі навчалися на медичних факультетах, були визначені ідеологічні «пролетарські» цілі подальшої діяльності, що включали поширення політичної ідеології в трактуванні Маркса, Леніна та Сталіна. У 1922 році іноземці навчалися в Комуністичному університеті імені Артема в Харкові. Цей заклад готував кадри для партійних, профспілкових та радянських органів влади [211]. Згідно з даними Державного архіву Одеської області, на який посилався історик

О. Музичко, можна зробити висновок, що деякі грузини в Одеському медичному університеті все ж навчалися.

Із закінченням Другої світової війни, уряд УРСР ставив перед собою основне завдання – налагодити та, при можливості, очолити міжнародне співробітництво в галузі освіти. Багато студентів із європейських країн, що потрапили до зони впливу Радянського Союзу, почали прибувати на навчання до університетів, проте уже наприкінці 1950 року їхня кількість у медичних університетах суттєво скорочується. На думку В. Гуменюк, цьому є три основні причини. Перша пояснюється тим, що в країнах Східної Європи відбулося відновлення системи освіти та розпочався процес підготовки власних кадрів. Другою ж причиною є невдоволення європейських країн впливом і політикою СРСР. Третьою причиною стало розвинене економічне та соціально-культурне життя європейських країн, зокрема медицина і медична освіта у них стали значно розвиненішими, ніж в СРСР. І все ж у цей період вищу медичну освіту іноземці здобувають у двох закладах вищої освіти – Київському та Одеському медичних інститутах.

Розглянемо кількість студентів-іноземців в Одеському медичному інституті на основі матеріалів архіву Одеського національного медичного університету, а саме списків особових справ іноземних студентів – випускників 1949–1990 років.

Таблиця 3. Навчання студентів-іноземців в медичному інституті м. Одеса 1946–1955 рр.

Рік вступу	Кількість іноземних студентів	Країна походження іноземних студентів
1946	1	Китай
1947	4	Албанія
1949	4	Чехія, Корея, Албанія

1950	9	Чехія, Польща
1951	6	Чехія
1953	8	Польща, Угорщина, Румунія
1954	2	Польща, Албанія
1955	1	Польща

Четвертий етап навчання іноземних студентів на території сучасної України можна вважати системним. Він тривав від 60-х до 90-х років XX століття. Початок етапу, як зазначає В. Гуменюк, визначила так звана «секретна» Постанова ЦК КПРС «Про розширення культурних і громадських зв'язків із країнами Африки та посилення впливу Радянського Союзу на ці народи». Завершення ж цього етапу припадає на період розпаду Радянського Союзу [93].

Таблиця 4. Кількість іноземних студентів в університетах СРСР в 1950–1986 роках

Кількість іноземних студентів	Країни походження іноземних студентів
1243	Країни Північної Європи
4564	Країни Західної Європи
58516	Країни Азії
27324	Країни Близького Сходу та Північної Африки
27654	Країни Південної Африки
25735	Країни Латинської Америки
1207	Країни Північної Америки та Океанії

Науковець Т. Довгодько в ході ретроспективного аналізу підготовки студентів-іноземців у медичних закладах вищої освіти України виділяє два етапи:

- радянський (1946–1990);

- пострадянський (1991 –2000).

Основною характеристикою першого етапу є створення підготовчих курсів із вивчення російської мови. Цей етап припадає на кінець 40-х та початок 50-х років XX століття. Згодом починають створюватися кафедри російської мови як іноземної. Під час цього періоду в Україну приїжджали студенти з Болгарії, В'єтнаму, Китаю, Польщі, Румунії, Угорщини, Чехословаччини, Югославії. Вже наприкінці 50-х років географія іноземних студентів розширюється. У вітчизняних медичних університетах починають навчатися студенти із Алжиру, Афганістану, Єгипту, Індонезії, Ірану, Іраку, Кіпру, Лівану, Судану. У цей період особлива увага приділялася вивченню російської мови. На першому році навчання на мовну підготовку відводилося 5000 годин. У 1960 – 1961-х роках у Київському та Харківському державних університетах створюються підготовчі факультети. Згодом вони з'являються в інших університетах України.

Основні цілі навчання на підготовчому факультеті були закріплені у навчальних планах. Згідно з ними студенти мали володіти російською мовою і як засобом спілкування, і як засобом оволодіння майбутньою спеціальністю, а також ознайомитися із досягненнями країни в економіці, культурі, формуючи дружнє ставлення до радянських людей та до «миролюбної політики» Радянського Союзу. Оскільки в той час велику роль відводили ідейно-виховній роботі, у методичній літературі з'явився і надовго закріпився термін «виховуюче навчання». Його основним завданням були не лише комунікативні і освітні цілі, а ще й політичні [50; 51; 52; 53].

На думку В. Груцяк, наприкінці 80-х років існувала вже чітка система підготовки іноземних громадян, яка цілком відповідала тогочасним вимогам й практично повністю забезпечувала виконання завдань, що стояли перед підготовчими факультетами.

Розпад СРСР та здобуття Україною у 1991 році незалежності зумовили кардинальну зміну пріоритетів у галузі системи вищої освіти щодо розширення зв'язків із зарубіжними партнерами та підготовки висококваліфікованих

фахівців-медиків для іноземних країн. З цього приводу В. Гуменюк зазначає, що характерними ознаками, які підтверджують еволюційний характер цього етапу в Україні, стали такі:

а) зміна суб'єкта-організатора освіти та суттєві зміни в спрямованості його діяльності, а саме перехід від державної, ідеологічно орієнтованої системи організації освітніх послуг до ринкової практики їх розвитку безпосередньо закладами освіти, при збереженні централізованого управління та нормативного регулювання; подальший розвиток структури вищої медичної освіти України і спрямованості її діяльності відповідно до тенденцій світового ринку освітніх послуг [15; 48; 49];

б) кількісні і якісні зміни умовної групи суб'єктів-здобувачів освіти. Її здебільшого утворюють ті абітурієнти, батьки яких спроможні оплатити навчання та перебування дитини в іншій країні – це найчастіше дрібні і середні власники, представники нечисленного середнього класу країн, що розвиваються; міжнародні мобільні студенти, яких тривалий час формально не включали до групи «іноземні студенти»; студенти – громадяни країн СНД, що, на відміну від інших іноземців, не мають культурних, соціально-комунікативних та мовленнєвих бар'єрів у середовищі закладів вищої освіти України і країні [41; 42].

В Україну починають приїжджати все більше іноземних громадян, щоб отримати вищу освіту. За даними відділу статистики МОЗ України, динаміка здобуття освіти іноземними студентами стрімко зростала. Це студенти з країн Азії, ближнього Сходу та Африки.

Розглянемо географію студентів-іноземців, які навчалися у Національному медичному університеті ім. О.О. Богомольця. У 1991 році серед випускників Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця було 32 представники іноземних країн: Ємену, Сирії, Лівану, Конго, Йорданії, Нігерії, Марокко, Ізраїлю. У 1992 році до країн, представники яких отримують диплом Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, додаються Кувейт,

Судан, Мавританія, Ямайка, Болівія, Панама, Польща, Німеччина, Шрі-Ланка. У 1993 році вперше отримують диплом іноземці з Камеруну, США, Іраку та Португалії. У 1994 році випускниками факультету підготовки іноземних громадян стали 102 студенти. Представники Індії, Швеції, Єгипту поповнюють ряди іноземців із вищою освітою зі спеціальностей «Лікувальна справа», «Стоматологія» та «Санітарія». У 1995 році диплом лікаря вперше отримав громадянин Афганістану.

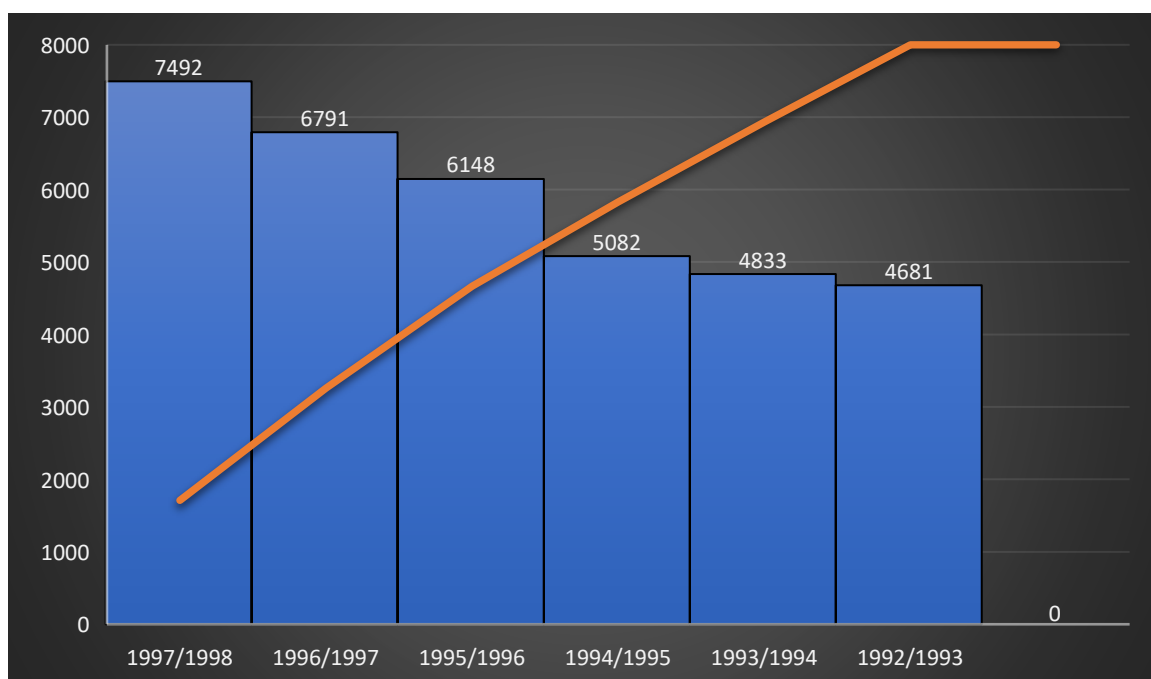

Рис. 1. Динаміка здобуття медичної освіти студентами-іноземцями в Україні (згідно з даними Українського державного Центру міжнародної освіти)

Інтерес до навчання в Україні набуває все більше зростає. Після здобуття незалежності Україна стала самостійною державою із власною системою освіти. На зміну ідеологічній соціалістичній орієнтації у навчанні приходить принцип демократичності. Розробляється необхідне навчально-методичне забезпечення. В освітній процес впроваджуються інноваційні методи і форми роботи з іноземними студентами. З метою підвищення кваліфікації викладачів медичних закладів вищої освіти, що займалися підготовкою іноземців, організовується система підвищення кваліфікації. Особлива увага приділяється адаптації

іноземних студентів до навчання в Україні. Саме тому у закладах вищої освіти часто організовували табори, екскурсійно-ознайомлювальні поїздки Україною, проводилися інтернаціональні студентські фестивалі художньої самодіяльності та науково-практичні конференції тощо [79; 143; 144].

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 136 від 26 лютого 1993 року, підготовка фахівців для зарубіжних країн у закладах вищої освіти здійснюється за міждержавними угодами України з іншими країнами, а також угодами міністерств, відомств, освітніми закладів України, що укладені з органами управління освітою, організаціями та фірмами інших країн і міжнародними організаціями. Навчання здійснюється на компенсаційній основі. Витрати, пов'язані з навчанням іноземців в Україні, можуть покривати як юридичні, так і фізичні особи. Починаючи із 1993 року, Міністерство освіти виконує такі функції щодо організації навчання іноземних студентів в Україні:

- координує роботу міністерств, відомств і навчальних закладів з питань підготовки фахівців для зарубіжних країн;

- розробляє і затверджує за погодженням з відповідними міністерствами нормативні та інструктивні документи щодо умов навчання іноземних громадян в Україні;

- здійснює облік міжнародних угод, договорів і контрактів укладених міністерствами, відомствами, навчальними закладами з установами освіти, посередницькими організаціями як українськими, так і зарубіжними, про підбір і підготовку іноземних громадян на комерційно-компенсаційній основі.

Іноземці, котрі навчаються і перебувають на території України, мають ті самі права і свободи та виконують ті самі обов'язки, що і громадяни України, вони є рівними перед законом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять, інших обставин [131].

XX століття виявилось особливо плідним для розвитку української освіти і науки. Зросла кількість закладів вищої освіти, де навчалися громадяни інших

держав. Інтенсивно розвиваються українські дослідницькі школи, які отримали світове визнання у таких галузях, як геохімія та природознавство (засновник – В. Вернадський); мікробіологія (І. Мечников, Д. Заболотний); біологія (О. Богомолець); хімія (Л. Писаржевський) тощо. Завдяки цим відкриттям, удосконаленню системи освіти, створенню комфортних і сприятливих умов для навчання підвищився інтерес громадян інших країн щодо навчання в Україні.

Варто зазначити, що університети, які функціонували на території Західної України, за часів панування радянської влади не були популярні з-поміж іноземних студентів. Це зумовлювалось об'єктивними причинами. Так, наприклад, у часи Радянського Союзу Івано-Франківська область була закрита для вільного відвідування іноземними громадянами. Навчання іноземних громадян у Івано-Франківському національному медичному університеті проводиться з 1992 року. На той час тут здобували освіту вихідці з Румунії, Пакистану, Камеруну. Впродовж десяти років загальна кількість іноземних студентів щорічно не перевищувала двох десятків.

У зазначений період відбулася децентралізація системи вищої освіти. З'явилась велика кількість недержавних закладів вищої освіти, а в державних збільшилась кількість студентів, що навчались за контрактом. Водночас університети мали змогу самостійно організовувати структури, що надавали освітні послуги громадянам із зарубіжних країн. Однак основною проблемою було недостатнє фінансування, тому заклади вищої освіти намагались отримати кошти для свого розвитку, а їхнім єдиним джерелом практично були студенти-контрактники, з-поміж них й іноземці. Після виходу Постанови Кабінету Міністрів України № 136 від 26.02.93 року навчання іноземців офіційно з безкоштовного стало платним. Оскільки припинився централізований набір студентів з-за кордону, університети намагались самостійно, не маючи при цьому досвіду, виходити на міжнародний ринок освітніх послуг й забезпечувати себе такими студентами.

Навчання іноземців на контрактній основі було суттєвим джерелом доходів для закладу освіти. В. Груцьк зазначає, що саме з цим пов'язане різке збільшення охочих отримати ліцензію на доуніверситетську підготовку. Кількість підготовчих факультетів (відділень, курсів) для іноземних громадян почала швидко зростати. На початку 90-х років кількість українських закладів освіти, що отримали право надавати пропедевтичну підготовку іноземним студентам, стрибнула до 180, тоді як в радянські часи їх було 14 [34].

Чимало закладів почали самостійно встановлювати ціну за навчання (як правило, меншу, ніж провідні ЗВО). У зв'язку з цим у деяких новостворених закладах освіти кількість студентів-іноземців була більшою, ніж на підготовчих факультетах, що мали великий досвід роботи з іноземним контингентом. Якість підготовки іноземних студентів у таких умовах перейшла на другий план, включаючи і науково-методичну та дослідницьку роботу із вдосконалення навчального процесу [54].

У 1993 році Кабінет Міністрів України затвердив Державну національну програму "Освіта". Програма спрямована на те, щоби визначити стратегії розвитку освіти в Україні на найближчі роки та перспективу ХХІ століття, створити життєздатну систему безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу.

Оскільки вища освіта є однією з найважливіших ланок реформи усієї освітньої системи України, то у Державній національній програмі "Освіта" виділено такі основні моменти її реформування:

- перехід до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, яка дасть змогу задовольняти потреби і можливості вітчизняних та іноземних студентів в отриманні кваліфікаційного рівня, що відповідатиме їхнім знанням та вмінням;

- формування конкурентоспроможної мережі вищих навчальних закладів,;
- підвищення освітнього і культурного рівня вітчизняних та іноземних студентів;
- інтеграція закладів вищої освіти України у міжнародне науково-освітнє співтовариство[54].

Перебуваючи у процесі реформування та становлення на міжнародному освітньому ринку, виникає потреба ознайомлювати іноземних громадян за допомогою різних інформативних ресурсів із закладами вищої медичної освіти, які є на території України.

У зв'язку з цим на ринку освітніх послуг з'являються фірми-посередники. Їхнім основними завданням було визначено підбір іноземців, які бажають здобути вищу освіту в Україні. Крім того, координатори виконують такі функції:

- рекламують за кордоном можливість здобуття вищої освіти в університетах України;
- забезпечують наявність документів у іноземців перед укладанням договору про надання освітніх послуг;
- готують документи іноземних студентів, необхідні для отримання в'їзних віз в Україну;
- беруть у кожного іноземця письмове зобов'язання про те, що він зобов'язується поважати Конституцію України, дотримуватись законів України, виконувати встановлені для іноземців правила проживання та пересування територією України, а також виконувати правила внутрішнього розпорядку університету.

Із появою координаторів фірм-посередників в університетах України з'являються гаранті іноземців, які несуть повну відповідальність за підбраного ним студента. У випадку відрахування з університету, координатор повинен або перевести такого іноземця до іншого університету, або сприяти у видворенні його з України в термін, визначений законодавством нашої країни.

Наявність договору між координатором набору та університетом значно спростив обов'язки закладу вищої освіти щодо законодавчої сторони перебування іноземного громадянина на території України, позаяк така відповідальність покладалася на фірму-посередника, що прописано в укладеному договорі.

Процес прийому іноземців на навчання відбувається згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів» від 5 серпня 1998 року. Цей документ набув обов'язковості для всіх закладів вищої освіти незалежно від форм власності та підпорядкування, а також для юридичних осіб, які надають посередницькі послуги з набору іноземців на навчання. Прийом студентів-іноземців до закладів вищої освіти здійснюється на основі документів, які вказані в постанові.

Рис. 2. Перелік документів для зарахування іноземців до закладів вищої освіти України

Як уже зазначалося, процес відбору та зарахування на навчання починається ще до того, як іноземний громадянин перетнув кордон України. Для цього йому необхідно передовсім отримати запрошення на навчання від закладу

вищої освіти, де він бажає навчатися. Зазвичай рішення про видачу запрошення на навчання приймає заклад вищої освіти на основі освітнього документа, у якому зазначені навчальні дисципліни і оцінки (бали), які майбутній студент отримав у країні, з якої прибув.

Уважаємо, що попередній аналіз шкільної успішності майбутніх здобувачів є надзвичайно важливим, адже завдяки цьому можна визначити рівень готовності іноземного громадянина до подальшого навчання у закладах вищої медичної освіти України та, виявивши слабкі сторони у навчанні, проаналізувати, з якими предметами у нього можуть виникати труднощі, а значить – розробити певні стратегії їх подолання. Також, на нашу думку, варто звернути увагу на успішність з англійської мови, оскільки не у всіх країнах вона є основною мовою навчання, а в медичних університетах України навчання ведеться саме англійською або українською мовами. Вважаємо, що саме такий аналіз є фундаментальним кроком для легкої адаптації та подальшого успішного навчання іноземних здобувачів освіти в Україні.

Надалі процес видачі іноземцям запрошень на навчання в Україні здійснювався на основі наказу Міністерства освіти і науки України № 544 від 12.08.03 року «Про затвердження Порядку набору іноземців на навчання в Україні та Порядку видачі іноземцям запрошень на навчання в Україні».

Запрошення на навчання – це документ, який є підставою для оформлення закордонною дипломатичною установою України іноземцю студентської візи. Бланки запрошень виготовляються за замовленням Міністерства освіти і науки України. Заклади вищої освіти України та Український державний центр міжнародної освіти Міністерства освіти і науки України здійснюють видачу запрошень іноземцям, які виявили бажання навчатись в Україні. Однак для отримання бланків запрошень заклади освіти мали подати пакет документів до Міністерства освіти і науки України.

Рис. 3. Документи, які подаються для отримання бланків запрошень

Проте доцільно зазначити, що трапляються випадки відмови у видачі бланків запрошень. Основними причинами цього були: нецільове використання бланків запрошень та закінчення або припинення дії ліцензії на відповідну освітню діяльність. Запрошення видається закладом освіти особисто іноземцю або через суб'єкта підприємницької діяльності, що уклав з університетом відповідний договір (контракт) на навчання іноземців та отримав в установленому порядку свідоцтво. У бланку запрошення прописано особисті дані іноземного абітурієнта, а саме: прізвище та ім'я, дата народження, громадянство, серія та номер паспорта, країна постійного проживання. Обов'язково вказано країну отримання візи та назву закладу вищої освіти, в котрому бажає навчатися іноземний громадянин. Бланки запрошень є документами суворої звітності, які реєструються у відповідних журналах, а у разі непридатності повертаються до Міністерства освіти і науки України для знищення [130; 134].

Для організації набору іноземних студентів Міністерство освіти і науки України у 2003 році створило державне підприємство «Український державний центр міжнародної освіти» (УДЦМО). Його основна мета – дати можливість

іноземним студентам отримати всесвітньо визнану освіту в українських університетах, яка гарантувала б їм абсолютний успіх у будь-якій країні світу.

Центр став єдиною офіційною державною платформою, яка займається інформуванням щодо можливостей навчання, активно співпрацює із закладами вищої освіти. України, органами державної влади України, дипломатичними представництвами України за кордоном, посольствами інших країн в Україні. Головними напрямками роботи Українського державного центру міжнародної освіти є:

- забезпечення ефективного позиціонування України на міжнародному ринку освітніх послуг;
- активна популяризація української освіти на цільових зарубіжних ринках;
- створення моделі набору іноземних абітурієнтів на навчання в Україні на принципах прозорості, відповідальності та комплексної профорієнтації;
- забезпечення моніторингу кількісних та якісних показників надання українськими закладами освітніх послуг іноземцям, підготовка статистики та прогнозів для прийняття Міністерством освіти і науки стратегічних рішень у цій галузі;
- здійснення реєстрації запрошень іноземцям на навчання, що видаються закладами освіти, ведення обліку іноземців, які прибувають в Україну на навчання;
- надання інформаційної підтримки закладам освіти у питаннях організації в'їзду та перебування іноземців в Україні з метою навчання, надання консультацій з питань нормативно-правового регулювання тощо;
- участь у підготовці нормативно-правових документів, що регулюють питання організації навчання іноземців в Україні [56].

Рис. 4. Структура Українського Державного Центру Міжнародної Освіти

На нашу думку, створення УДЦМО відіграє важливу роль для освітньої системи України та міжнародного співробітництва. Вбачаємо такі основні переваги існування Центру:

- можливість ефективно представляти заклади освіти України завдяки залученню студентів з різних країн світу;
- інформативність центру суттєво спрощує процес вступу іноземців та полегшує їхню адаптацію;
- сприяння культурному діалогу між Україною та країнами зарубіжжя;
- підвищення якості освітніх послуг, завдяки конкуренції з міжнародними стандартами.

Окрім договору із університетом, координатори набору теж укладають договір із Українським Державним Центром Міжнародної освіти. Завдяки цьому документу координатори мають право отримувати запрошення на навчання в українські заклади вищої освіти, що є початковим етапом оформлення візи в Україну.

Розглянемо вплив фірм-посередників із набору іноземних студентів на прикладі Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. У 2014–2015 роках університет видав запрошення на навчання студентам для шістнадцяти фірм-посередників. Абітурієнти з таких країн,

як Польща, США, Узбекистан, Ізраїль, Канада, Грузія, Іспанія, Таджикистан та Вірменія, звернулися з проханням видачі запрошення на навчання особисто, попередньо надіславши копії усіх необхідних документів. Деякі громадяни Нігерії та Гани теж отримали особисті запрошення, однак згідно з опитуванням, родичі або друзі абітурієнтів з цих країн вже навчаються в університеті.

Таблиця 5. Кількість запрошень, виданих на навчання

Назва фірми-посередника	Країна-походження абітурієнта	Кількість виданих запрошень на навчання
Товариство з обмеженою відповідальністю "Цвітана"	Нігерія, Сомалі, Танзанія, Південний Судан	54
Товариство з обмеженою відповідальністю "Українсько-Африканська взаємодопомога"	Нігерія, Конго	2
Товариство з обмеженою відповідальністю "Український консиліум з міжнародної освіти"	Сирійська Арабська Республіка	1
Товариство з обмеженою відповідальністю "Софтамо"	Гана, Індія, Нігерія	10
Товариство з обмеженою відповідальністю "К.Д. Освіта Консультація"	Нігерія, ПАР	5
Товариство з обмеженою відповідальністю "Дрім стаді"	Нігерія, Гана	17
Товариство з обмеженою відповідальністю "ДВАН-ЛАЙФ"	Гана, Нігерія	3
Товариство з обмеженою	Нігерія	32

відповідальністю "АССІСТАНТ ІНТЕРНЕЙШЕНАЛ"		
Приватне підприємство "Ексел Ішан"	Нігерія, Гана, Індія, Зімбабве	17
Приватне підприємство "Юнілідер"	Нігерія, Зімбабве, Єгипет, Ліван, Саудівська Аравія	11
Приватне підприємство "Скайнет.Іф"	Гана, Намібія, Замбія, Польща, Сьєрра-Леоне	31
Приватне підприємство "Райт Чоїс"	Намібія, Нігерія, США, Індія, Судан, Гана, Камерун, Сьєрра-Леоне	68
Приватне підприємство "Західноукраїнська Асоціація Африканської Співдружності "Інспірейшн"	Гана	1
Приватне підприємство "Ахмос"	Нігерія, Лівія, Єгипет, Індія, Ботсвана, Замбія, Зімбабве, Намібія, Швеція, Канада, Ірак, Бурунді, Алжир	145
Приватне підприємство "АДВАНТА"	Нігерія, Намібія, Марокко,	5
Ельдїрі Інтернешенал	Єгипет	10
Видано іноземному абітурієнту	Польща, США,	599

особисто	Узбекистан, Ізраїль, Канада, Грузія, Іспанія, Таджикистан, Нігерія, Гана, Вірменія.	
Загальна кількість виданих запрошень		1011

Отже, можемо стверджувати, що фірми-посередники мали позитивний вплив на динаміку набору іноземних громадян, кількість яких у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України щороку зростала.

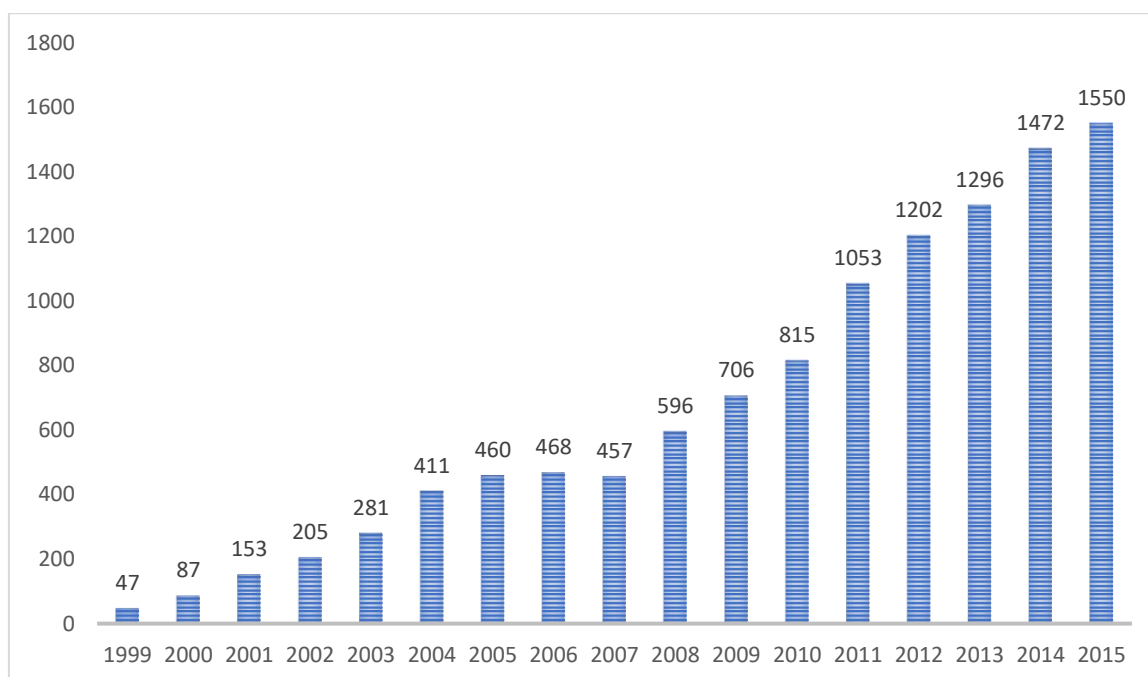

Рис. 5. Динаміка набору іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського 1999 – 2015 рр.

Загалом, за даними Центру міжнародних програм Міністерства охорони здоров'я України, у 2000-х роках зростала і динаміка зарахування студентів-іноземців в інших закладах вищої медичної освіти України.

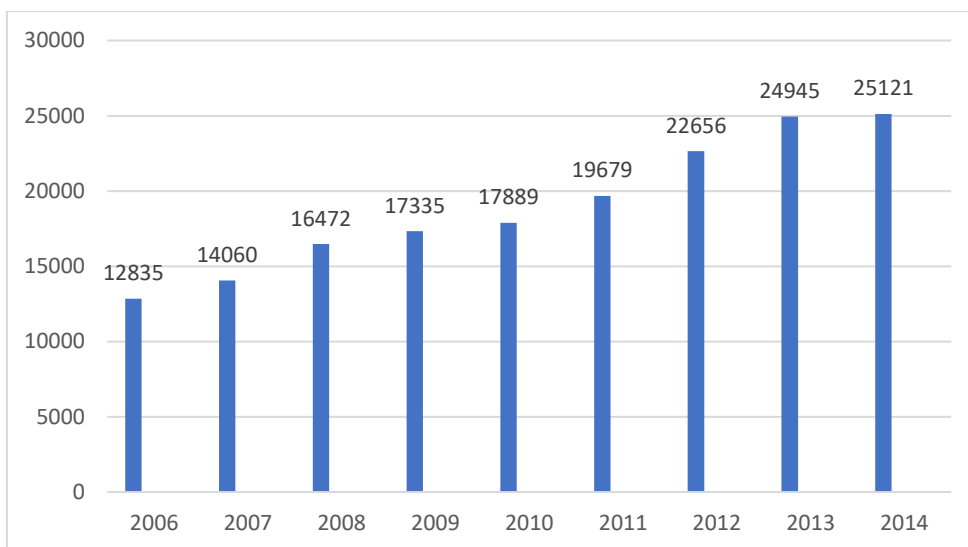

Рис. 6. Динаміка зарахування студентів-іноземців до медичних університетів України

Найпоширенішими країнами походження іноземних студентів у період 2014 – 2015 років були Індія, Нігерія, Марокко, Ірак.

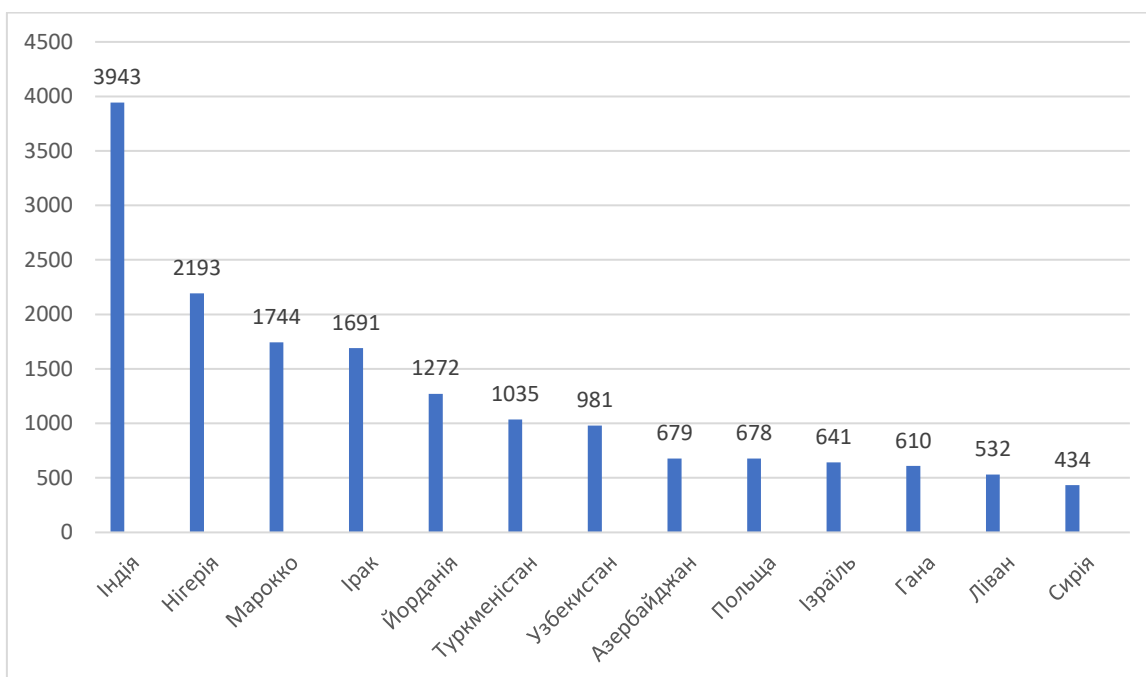

Рис. 7. Країни походження іноземних студентів до медичних університетів України [222].

За даними УДЦМО, найбільшою популярністю серед студентів-іноземців у 2017 році користувалися медичні спеціальності. Такий висновок можна

зробити на основі рейтингу найпопулярніших університетів серед іноземців. За останніми даними УДЦМО, найпопулярнішими закладами вищої освіти є такі:

Таблиця 6. Найпопулярніші заклади вищої медичної освіти України (за даними УДЦМО)

Назва закладу вищої освіти	Кількість студентів
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	4277
Харківський національний медичний університет	4215
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця	3061
Одеський національний медичний університет	2935
Запорізький державний медичний університет	2860
Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова	2771
Дніпровський державний медичний університет	2573
Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України	2433
Буковинський державний медичний університет	2095
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	1838

У 2017 році було проведено статистичний аналіз найактуальніших спеціальностей серед іноземних студентів. 18388 студентів навчалися на спеціальності «Лікувальна справа», 2890 – обрали спеціальність «Стоматологія», 2199 – «Медицина», а 1610 – «Фармація» [56].

Таку ж тенденцію у 2017 році ми спостерігали серед іноземних здобувачів вищої медичної освіти, котрі навчалися в Тернопільському національному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського.

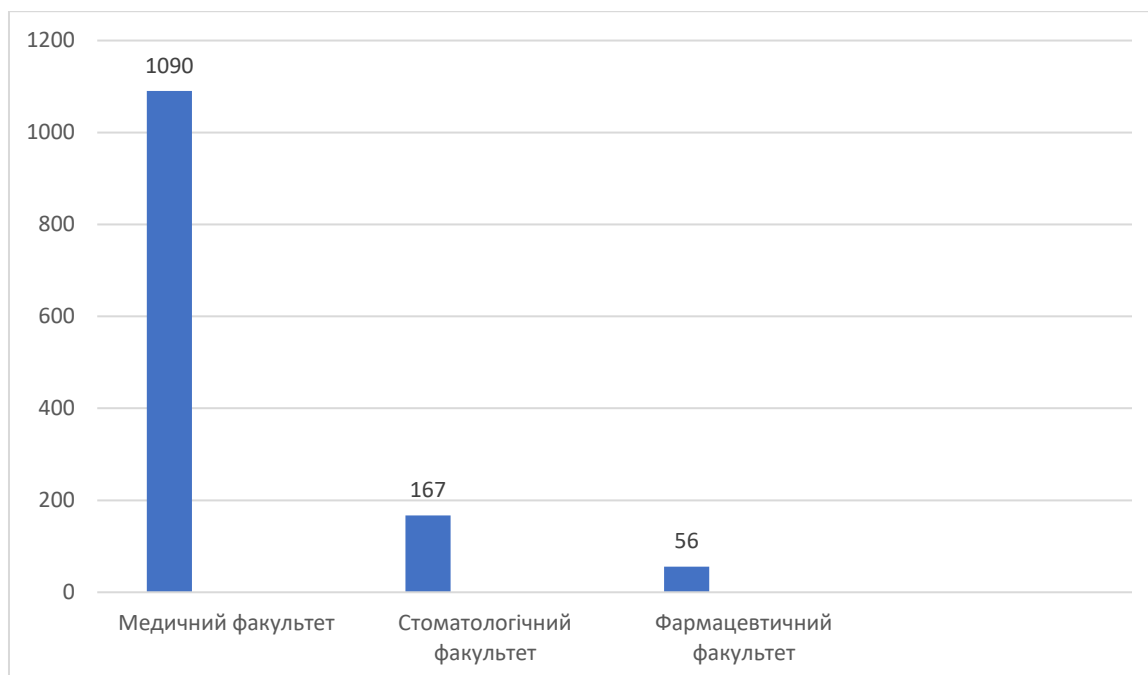

Рис. 8. Вибір спеціальностей серед іноземних студентів Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського у 2017 році

Оскільки динаміка набору іноземних студентів в медичні університети України стрімко зростала, реформування потребувала й система освіти. Академік А. Алексюк ще у 1993 році піднімав питання щодо реорганізації системи вищої освіти та впровадження модульного навчання, стверджуючи, що така система головним призначенням повинна мати таку зміну організаційних засад педагогічного процесу у вищій школі, яка забезпечила б його суттєву демократизацію, створила умови для дійсної зміни місця студента у навчанні (перетворення його з об'єкта на суб'єкт цього процесу), надала б освітньому процесу необхідної гнучкості, увела б у дію принцип індивідуалізації навчання [1, с. 4].

Науковець А. Мінцер характеризує медицину як «особливу галузь знань». Він зазначає, що медична освіта України потребує інформаційної децентралізації, яка сприятиме розв'язанню вкрай важливих проблем щодо забезпечення соціальної рівності, а саме: створення рівних можливостей для отримання медичної освіти незалежно від соціального статусу та країни походження [96].

Отож, з метою реалізації стратегій та перспектив розвитку вищої освіти в Україні впроваджується Болонський процес. Офіційно він був започаткований 19 травня 2005 року з підписанням декларації на Бергенській конференції. Таким чином, Україна визначила орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи, модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, та практичне приєднання до Болонського процесу.

Перспективи для України в цій сфері – це передусім нові можливості, пов'язані з перспективою входження до загальноєвропейського освітнього простору, а саме:

- визнання українських дипломів на міжнародному рівні;
- більша мобільність у європросторі для студентів та викладачів;
- спільні освітні та пошукові проєкти з європейськими університетами;
- конкурентоспроможність на європейському і світовому ринках праці [10; 127].

Болонський процес – це міжурядова співпраця із реформування систем вищої освіти країн-членів Європейського простору вищої освіти. Із приєднанням України до Болонського процесу відкриваються нові перспективи для студентів українських ЗВО, а особливо можливості отримати професійну освіту не лише в Україні, але й реалізувати себе у здобутій професії в інших державах – учасниках Болонського процесу [28].

На думку О. Язвінської, Болонський процес – це система заходів європейських державних установ, університетів, міждержавних та громадських організацій, які мають стосунок до вищої освіти, спрямованої на структурне реформування національних систем, зміну освітніх програм і відповідних інституційних перетворень з метою створення до 2010 року європейського наукового та освітнього простору для підвищення конкурентоспроможності європейської вищої школи» [183, с. 68].

Як зазначає С. Натрошвілі, основними завданнями Болонського процесу є:

- впровадження системи чітких академічних ступенів;

- впровадження двоциклової системи підготовки (бакалавр, магістр);
- розробка та реалізація системи кредитів ЄКТС;
- розвиток міжнародної академічної мобільності студентів, викладачів та науковців;
- міжнародне співробітництво щодо забезпечення якості освіти;
- впровадження у навчальний процес європейських цінностей [100].

На нашу думку, впровадження Болонського процесу та формування європейського простору вищої освіти мали позитивний вплив на посилення інтеграційних процесів у вищій медичній освіті України та поліпшили міжнародну діяльність на ринку освітніх послуг. Підтвердженням цього можна вважати стрімке зростання кількості іноземних студентів у медичних університетах нашої країни.

Отже, навчання іноземних студентів-медиків в Україні має довгу та багатогранну історію, яка умовно поділяється на п'ять основних етапи, що свідчить про поступове становлення країни як важливого центру міжнародної медичної освіти, сприяє розвитку науки та міжнародного співробітництва. Розквіт системи вищої медичної освіти припадає на пострадянський період. Завдяки численним старанням університетів, діяльності міністерств, УДЦМО та співпраці із координаторами набору, щороку в Україні зростала кількість іноземних здобувачів вищої освіти. Різноманітність культурних традицій та академічних підходів, які вдосконалюються завдяки іноземним студентам, сприяє збагаченню навчального процесу та наукових досліджень та дає змогу українським закладам вищої медичної освіти ставати більш конкурентоспроможними на міжнародній арені.

Інтеграція українських медичних університетів у глобальну освітню спільноту та впровадження Болонського процесу передбачає не лише залучення іноземних студентів, але й активну участь у міжнародних програмах обміну, спільних наукових проєктах і конференціях. Такий підхід допомагає не тільки підвищити рівень освіти, але й сприяє розвитку сучасних методик лікування та

наукових інновацій. Уважаємо, що успішний розвиток медичної освіти для іноземних студентів в Україні є важливим елементом зміцнення міжнародних зв'язків і підвищення престижу країни на світовій арені. Завдяки систематичному підходу до навчання іноземців, Україна має всі шанси стати одним із провідних центрів медичної освіти у Європі та світі.

Висновки до першого розділу

У розділі обґрунтовано теоретичні та організаційні засади підготовки студентів-іноземців в медичних університетах України; з'ясовано сутність та завдання професійної підготовки студентів-іноземців; запропоновано ретроспективний аналіз підготовки студентів-іноземців в медичних закладах України.

Доводимо, що однією з важливих ознак ХХІ століття є інтеграційні та глобалізаційні процеси, які накладають відбиток на усі сфери життя людини, зокрема й освіту. На систему вищої освіти, зокрема медичної, впливають детермінанти, які стосуються формування глобального освітнього простору, розширення міжнародних наукових, економічних, демографічних і культурних зв'язків тощо.

Виділяємо основні причини, які зумовлюють значний попит для навчання іноземних студентів в Україні, які визначені на основі опитування іноземних здобувачів вищої освіти, котрі навчаються у Тернопільському національному медичному університеті. Серед них:

1. Державне регулювання діяльністю медичних університетів України. Вони занесені до «Довідника медичних шкіл світу», Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Це передбачає, що дипломовані лікарі мають право відвідувати національні медичні тести на відповідність, такі як USMLE, PLAB, MCI, PMDC, HPCSA, SCHS, MCC тощо.

2. Високий рівень репутації медичних університетів України. Після виконання всіх вимог навчальної програми, успішного складання всіх іспитів та проходження практичної підготовки міжнародним студентам університет присвоює ступінь «доктора медицини» (MD). Цей ступінь еквівалентний «бакалавру медицини та ступеню бакалавра хірургії» (MBBS), який присуджується такими країнами, як Індія, Велика Британія, Австралія тощо. Іноземні студенти можуть передати свій диплом про освіту та необхідні документи до посольства своєї країни для акредитації, якщо це необхідно.

3. Випускники українських медичних університетів можуть працювати в будь-якій країні світу в галузі медицини, оскільки кваліфікація визнається ВООЗ.

4. Гнучка і доступна система вступу в найкращий медичний університет України для вивчення MBBS в порівнянні з деякими університетами чи коледжами США, Великобританії, Європи, навіть Індії, Пакистану, Нігерії.

5. Хороше співвідношення ціни та якості навчання й проживання.

6. Україна приймає іноземних студентів з усього світу. Університети в Україні стають міжнародними. Окрім навчання та життя в українських традиціях, можна познайомитись із культурами багатьох країн.

7. Українські медичні університети підпорядковані Міністерству науки та охорони здоров'я України. Медичні заклади вищої освіти схвалені для зарахування іноземних студентів на англomовну програму MBBS. Студенти медичних університетів мають змогу відвідувати заняття у державних лікарнях, де є обладнанням високого стандарту для набуття відповідних компетентностей.

8. Іноземні студенти, які приїжджають навчатися у медичних університетах України, беруть активну участь у житті університету, разом з іншими українськими студентами задіяні у виховній роботі, організовують студентські вечірки, беруть участь у конкурсах, фестивалях та спортивних заходах, інших культурних заходах в межах університету і поза ним.

9. До війни Україна була безпечною Європейською країною з прекрасним ландшафтом. Найкращі українські медичні університети дбають про те, щоб забезпечити іноземним студентам безпечне середовище для навчання та проживання в кампусі.

10. Університети України є найкращими в галузі медичної освіти, вони дають високоякісну освіту та підготовку. Отримавши освіту тут можна продовжити медичну кар'єру в будь-якій країні світу.

З'ясовано, що навчання іноземних студентів-медиків в Україні має давню історію і традиції. Умовно навчання іноземних студентів в медичних університетах України ми поділили на п'ять етапів:

Перший етап: період Австро-угорської та Російської імперій.

Другий етап: міжвоєнний період та німецька окупація.

Третій етап: кінець Другої світової війни.

Четвертий етап: 60-ті – 90-ті роки ХХ століття.

П'ятий етап: інтеграція в Болонський процес – сьогодення.

У розділі з'ясовано специфіку і зміст кожного з них.

Основними закладами, де здобувають професію медика студенти-іноземці є: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харківський національний медичний університет, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Одеський національний медичний університет, Запорізький державний медичний університет, Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, Дніпровський державний медичний університет, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України, Буковинський державний медичний університет.

Серед випускників медичних університетів України є представники таких іноземних країн: Ємену, Сирії, Лівану, Конго, Йорданії, Нігерії, Марокко, Ізраїлю, Кувейту, Судану, Мавританії, Ямайки, Болівії, Панами, Польщі,

Німеччини, Шрі-Ланки, Камеруну, США, Іраку, Португалії, Індії, Швеції, Єгипту.

Для організації набору іноземних студентів Міністерство освіти і науки України у 2003 році створило державне підприємство «Український державний центр міжнародної освіти» (УДЦМО). Основною його метою є надання можливості іноземним студентам отримати всесвітньо визнану, якісну освіту в українських університетах.

У розділі доводимо, що потенціал медичних університетів України щодо навчання студентів-іноземців є достатньо високим, навчання – якісним, компетентності – досконалими, що відкриває нові можливості як для України, так і для здобувачів вищої медичної освіти з усіх країн світу.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ.

2.1 Адаптаційний компонент професійної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України

Процес навчання студентів-іноземців в Україні має низку особливостей, основною з яких є процес адаптації, який відіграє важливу роль.

Оскільки кількість іноземних студентів має позитивну динаміку, процес їхньої адаптації займає важливе місце в системі надання освітніх послуг. Як зазначає О. Іваноньків, адаптацію варто розглядати як комплексну педагогічну програму, успішність якої визначається багатьма критеріями, що дає змогу підвищити якість навчання студентів-іноземців та досягнути бажаних результатів навчання з найменшими негативними наслідками [65].

На думку А. Гелецької адаптація є пристосуванням людини до умов нового соціокультурного середовища, зокрема до нових ціннісних орієнтирів, норм поведінки, традицій, забезпечуючи успішне існування у новому культурному середовищі [29].

Як зазначає Л. Кайдалова, процес адаптації іноземних студентів здійснюється на різних рівнях і поділяється на: психологічну, соціальну, культурну, побутову, кліматичну, фізіологічну, міжкультурну адаптацію, які тісно пов'язані з психічними, емоційними, інтелектуальними та фізичними навантаженнями. Також науковець зауважує, що процес адаптації іноземних студентів розглядається як багатоаспектний процес знайомства, звикання і пристосування особистості іноземного студента до полікультурного середовища, що здійснюється під час навчання у закладі вищої освіти [67].

Найпоширенішими видами адаптації, на думку О. Добротвор, є:

- фізіологічна адаптація, що становить сукупність фізіологічних реакцій як відповіді організму на зміни у навколишньому середовищі. Основним її завданням є збереження внутрішньої цілісності та рівноваги.

- психологічна адаптація визначається активністю особистості і виступає як єдність акомодатії (від лат. *accomodatio* – пристосування) і асиміляції (від лат. *assimilatio* – злиття, уподібнення, засвоєння). Основними показниками при цьому виступають емоції, самопочуття та душевний комфорт.

- соціальна адаптація – виникає взаємодія особистості або соціальної групи з соціальним середовищем. Важливу роль у формуванні соціальної адаптації іноземних студентів відіграє міжкультурна комунікація, тобто спілкування, що відбувається в умовах, які відрізняються від звичних культурних традицій спілкування, та впливають на успіх чи невдачу комунікативної ситуації [13; 47; 239].

- Окрім зазначених видів адаптації іноземних студентів, І. Котовська виділяє ще такі:

- лінгвістичну – визначає метою інтенсивне вивчення української мови;

- інформаційну – передбачає створення та надання необхідної інформації, наприклад, через спеціалізовані сайти для іноземці;

- фізіологічну – пристосування до нових умов життя, адже відомо, що стан здоров'я людини може змінюватися через постійні зміни в навколишньому середовищі [83; 207; 217; 225].

На нашу думку, адаптацію треба розглядати як комплексну педагогічну програму, успішність якої визначається багатьма критеріями, що уможлиблює підвищити якість навчання студентів-іноземців та досягнути бажаних результатів з найменшими негативними наслідками.

У результаті аналізу наукової літератури ми зауважили, що адаптація беззаперечно впливає на успішність студентів та їхню майбутню професійну медичну діяльність. Так, після приїзду у нову країну іноземні громадяни

стикаються з такими проблемами, як різні стилі навчання, незнайомі умови життя, відмінності, пов'язані з мовою, а також культурні й особистісні бар'єри, які можуть мати значний вплив на їхній психологічний стан, академічну успішність і професійну практику. Пристосувавшись до цих умов, студент-іноземець матиме змогу успішно навчатись та комфортно проживати в новій країні.

Уважаємо, що основним завдання сучасних медичних закладів вищої освіти є створення усіх умов для швидкої адаптації новоприбулих студентів-іноземців. У медичних університетах України створені окремі факультети, які організовують навчання іноземних громадян. Основна спрямованість цих структурних підрозділів полягає у створенні необхідних умов для підготовки науково-педагогічних кваліфікованих фахівців на всіх рівнях освіти відповідно до ліцензійних галузей знань та спеціальностей. Ці напрями об'єднують глибокі професійні знання із високим рівнем загальної культури, що дає змогу успішно працювати в сучасному конкурентному середовищі як в Україні, так і за кордоном. Крім того, факультет проводить наукові дослідження і налагоджує взаємодію на міжнародному рівні. Керує роботою факультету декан, який обирається на посаду відповідно до статті 43 Закону України «Про вищу освіту», Статуту університету та інших норм чинного законодавства. Основним функціональним обов'язком декана є організація освітньої, методичної, наукової, клінічної та організаційної діяльності. Частину своїх обов'язків він може делегувати заступникам та інспекторам деканату.

Постійним робочим органом, який створюється для розв'язання поточних питань діяльності та управління факультетом у межах повноважень, передбачених Законом України «Про вищу освіту» та статутом університету, є деканат по роботі з іноземними студентами. Розглянемо основні завдання цього структурного підрозділу на прикладі Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького:

1. Реалізація основних завдань, пов'язаних із організацією освітнього процесу, методичною, науковою, клінічною, організаційною та виховною роботою на факультеті.

2. Забезпечення якості освітнього процесу.

3. Оцінка ситуації із виконання та результатів запланованих заходів на факультеті.

4. Оцінка навчальних досягнень та ефективності заходів, спрямованих на підвищення якості освітнього процесу і вдосконалення навчальної дисципліни іноземних студентів-медиків.

5. Забезпечення високої професійної якості підготовки, іноземних здобувачів вищої освіти та створення необхідних умов для проведення наукових досліджень.

6. Сприяння ефективному функціонуванню кафедр, що входять до складу факультету.

7. Участь у підвищенні ефективності науково-дослідницької діяльності викладачів і наукових співробітників, а також студентів-іноземців, що навчаються у закладі вищої медичної освіти.

8. Розробка та подання рекомендацій для вченої ради факультету щодо поліпшення організації методичного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу та науково-дослідницької роботи.

9. Підтримка та сприяння діяльності студентських рад і структур студентського самоврядування для забезпечення соціально-побутових умов навчання та проживання студентів-іноземців.

10. Удосконалення педагогічних методів і форм виховної роботи, яка проводиться із іноземними студентами [117].

Для визначення поточних і перспективних напрямів діяльності, поєднання зусиль керівництва факультету та науково-педагогічних працівників з метою підготовки фахівців, які відповідають сучасним вимогам, координації навчальної, навчально-методичної, науково-дослідницької, виховної та інших

видів діяльності факультету в університетах створені вчені ради. Вчена рада факультету іноземних студентів є колегіальним органом управління, повноваження якої визначаються вченою радою університету відповідно до статуту університету. У своїй діяльності вона керується законами України, постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України відповідними наказами ректора та іншими нормативними актами, що визначають її повноваження.

Рис.8. Склад вченої ради факультету іноземних студентів [116].

У опитуванні, яке було проведено серед іноземних студентів Івано-Франківського національного медичного університету, зазначалося, що важливу роль у соціально-культурній адаптації виконують деканат по роботі з іноземними студентами, викладачі закладу вищої освіти, студенти, співвітчизники та інші іноземні громадяни. Опитувані зазначили, що найбільш істотну допомогу і підтримку в процесі пристосування до життя в Україні вони отримують від своїх земляків (75 %). Далі йдуть деканат по роботі з іноземними студентами (61 %), викладачі (36 %), сусіди у гуртожитку (64 %) [95].

На нашу думку, найгостріше новоприбулі іноземні студенти під час навчання переживають труднощі, які виникають у зв'язку з мовним бар'єром, недостатнім рівнем шкільної підготовки з окремих дисциплін; нераціональним плануванням особистого часу; несприйняттям великого обсягу нової інформації; відсутністю наполегливості. Все це може призвести до низької успішності та сповільнення адаптації.

Як зазначає В. Шепітько, умовно процес адаптації студентів-першокурсників можна поділити на три форми:

- формальна адаптація – пізнавально-інформаційне пристосування студентів-медиків до освітнього середовища, структури та змісту навчання;
- громадська адаптація – внутрішня інтеграція новоприбулих студентів у студентське середовище;
- дидактична адаптація – підготовка студентів-першокурсників до нових форм і методів навчання у закладі вищої освіти України [229].

Кожна країна, зрозуміло, має свою культуру та звичаї. Вони є фундаментальними показниками у процесі формування особистості. Тому прибуваючи до нової країни, люди часто переживають таке явище, як «культурний шок».

Згідно з концепцією К. Оберга, «сутність культурного шоку» – це конфлікт старих і нових культурних норм і орієнтацій (старих, властивих індивіду як представникові того суспільства, яке він покинув, і нових, які показує суспільство, до якого він прибув), тобто це конфлікт двох культур на рівні індивідуальної свідомості. Науковець зазначає, що «культурний шок» підсилюється тривогою, яка є результатом відсутності близьких друзів, звичного середовища та соціального спілкування. Іноземцям важко зорієнтуватися, як поводитися в ситуаціях повсякденного життя: коли потиснути руку і що сказати при зустрічі, як робити покупки, коли приймати запрошення, а коли відмовлятися від них, коли сприймати заяви серйозно тощо. Душевний спокій і

ефективність кожного з нас залежать від сотень цих сигналів, більшість із яких ми не усвідомлюємо [224, с. 179].

Науковці активно займаються вивченням особливостей культурного шоку. А. Фурхам, С. Боце, К. Оберг, Р. Гроппер вважають, що культурний шок має кілька етапів. Основними з них є:

1. «Медовий місяць» або туристична фаза.
2. Криза або фаза культурного шоку.
3. Фаза адаптації, переорієнтації та поступового відновлення.
4. Фаза адаптації, рішучості й акультурації.

Вищезазначені фази є послідовними і циклічними. Перехід від підйомів до регулювання і адаптації може повторюватися, оскільки студент-іноземець зустрічатиметься із різного роду кризами, що вимагають додаткових коригувань. Найуспішнішими в подоланні культурного шоку є ті іноземці, котрі зуміли стати бікультурним, оскільки в такому випадку етап адаптації стає постійним [198; 202; 224].

«Медовий місяць» або туристична фаза є першою типовою фазою із якою зустрічаються студенти-іноземці. Вона характеризується зацікавленістю, ейфорією, безсонням, позитивними очікуваннями й ідеалізацією нової культури. Також іноземці можуть відчувати занепокоєння та стрес, які все ж мають позитивний характер, оскільки зміна середовища зазвичай є захопливою і цікавою [221; 227].

Криза або фаза культурного шоку виникає в кожного іноземця у різний проміжок часу. У деяких студентів цей етап прослідковується одразу після прибуття, а в інших – за кілька тижнів або й за місяць [11; 14; 97]. Це може початися з повномасштабної кризи або із серії проблем, що нарастають, негативних переживань і реакцій. Справи починають йти не так, незначні проблеми стають основними, а культурні відмінності – дратівливими. Іноземець відчуває наростання розчарування, нетерпіння і напруженості. Здається, що життя не має сенсу. Іноземний студент може відчувати себе безпорадним та

розгубленим. Почуття відсутності контролю над своїм життям може спричинити депресію, ізоляцію, гнів і ворожість. Надмірна емоційність і втома можуть супроводжуватися фізичними і психосоматичними захворюваннями. Студенти-іноземці знаходять безліч причин, щоб не любити і критикувати культуру країни, в якій вони навчаються. Плани вивчення мови можуть бути відкладені, проблеми загострюються, і депресія стає серйозною. Основне бажання – повернутися додому [103; 150; 182].

Реакцію і адаптацію студентів до так званого «культурного шоку» ми аналізували в ході опитування, яке було проведено з іноземними студентами Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. В опитуванні брали участь громадяни Індії та Нігерії. Респонденти в анкетах зазначають, що при виборі країни для здобування вищої освіти вони керувалися такими критеріями:

- Вартість навчання є значно нижчою, ніж у інших європейських країнах;
- Якість надання освітніх послуг є не гіршою, ніж в інших країнах, а подекуди і кращою;
- Освітня програма є цікавою та охоплює усі необхідні галузі знань для подальшої професійної діяльності;
- Хороші відгуки від знайомих та друзів, які раніше здобували медичну освіту в Україні;
- Інформативна рекламна кампанія, яка зацікавила
- Абітурієнт не склав іспити на батьківщині, що змусило шукати інші університети.

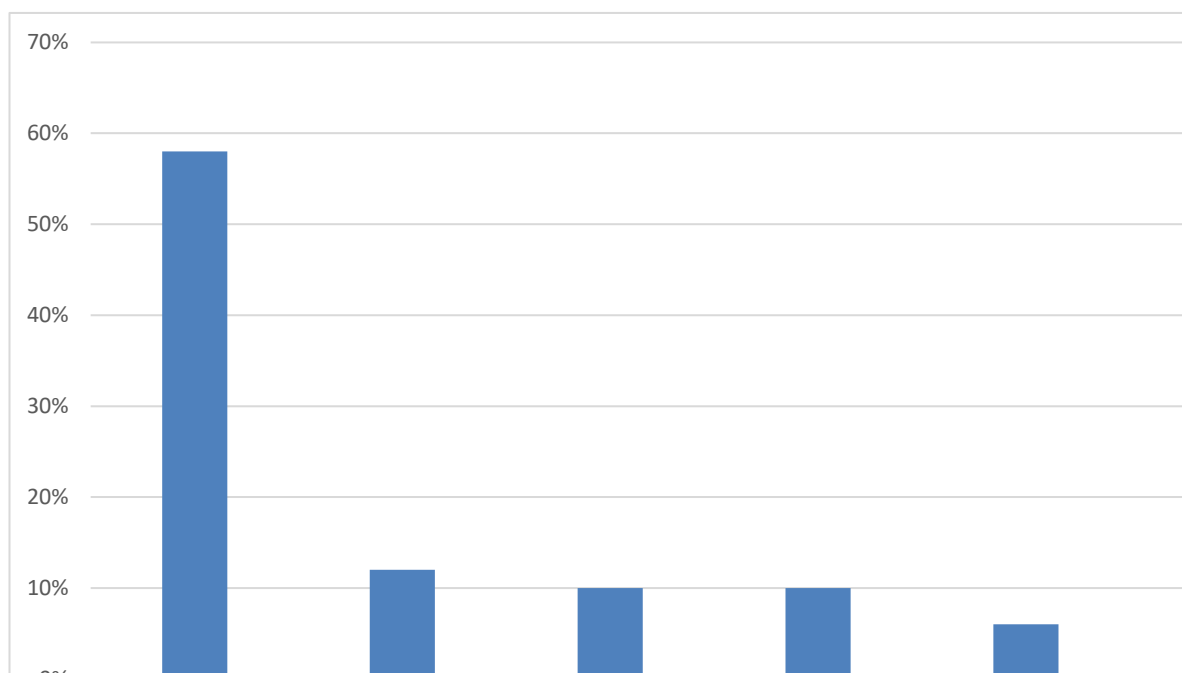

Рис. 9. Критерії вибору іноземними студентами-медиками країни для навчання

Після прибуття до України в опитаних студентів були змішані відчуття. Так, одні вважали, що тепер їхня мрія здійснилася. Інші респонденти зазначають, що життя в Україні є надто спокійним і розміреним, порівняно з гамірним життям на батьківщині. Деяким іноземцям дуже важко далось пристосування до низьких температур повітря, інші згадують, що в перші місяці перебування в Україні їм усе здавалося однотонним, білим та блакитним взимку, помаранчевим восени і лише навесні та влітку вони розгледіли барвисті кольори.

Фаза адаптації, переорієнтації та поступового відновлення присвячена навчанню ефективно пристосовуватися до нового культурного середовища. Подолання культурного шоку полягає у тому, щоб навчитися робити прийнятну адаптацію до нової культури. Різноманітні налаштування будуть досягнуті під час циклічних та індивідуально унікальних етапів налаштування. Багато людей, які їдуть у зарубіжні країни, не пристосовуються до досягнення ефективної адаптації: замість цього вони вирішили повернутися додому під час фази криз. ультура починає набувати сенсу, а негативні реакції на неї зменшуються, оскільки усвідомлюється, що труднощі виникають через нездатність зрозуміти,

прийняти та пристосуватися. Оцінка іншої культури починає виникати і вивчення її стає веселим викликом. На етапі адаптації проблема не закінчується, але розвивається позитивне ставлення до її подолання, що є дуже важливим і необхідним для функціонування в новій культурі. Коригування відбувається повільно, включаючи періодичні кризи [209; 226].

Фаза адаптації, рішучості й акультурації досягається, коли іноземний громадянин уже адаптувався та може бути успішним у розв'язанні проблем та сприймати нову культуру. Існує безліч різних варіантів адаптації, особливо враховуючи різноманітні індивідуальні особливості і цілі. Хоча повна асиміляція є складною, якщо не неможливою, людина буде акультурувати і може зазнати значних особистих змін через культурну адаптацію та розвиток бікультурної ідентичності [202]. Важливо визнати і прийняти той факт, що ефективна адаптація обов'язково змінить одну, що приведе до розвитку бікультурної ідентичності та інтеграції нових культурних аспектів у попередню самореалізацію. Досягнення цієї стадії вимагає конструктивної відповіді на культурний шок за допомогою ефективних засобів адаптації [11; 103].

На нашу думку, вирішення «культурного шоку» вимагає індивідуального плану, який полягає в аналізі особливостей поведінки, її коригуванні та адаптації залежно від особистих обставин, ресурсів та цілей. Для розв'язання проблеми «культурного шоку» потрібні знання про його особливості та способи їх вирішення в поєднанні зі знаннями про культурні цінності та соціальні відносини, особливо тих областях, де найімовірніше виникнуть найбільші труднощі. Вивчення культурної поведінки та впровадження процедур подолання проблем забезпечує основу для ефективної адаптації.

Уважаємо, що пошук подібностей між культурами країн відіграє позитивну роль у процесі адаптації іноземних громадян. Так, опитані студенти Тернопільського національного медичного університету зазначають, що їм було значно легше адаптуватися до культурного життя в Україні, адже вони вбачали схожості у деяких елементах національного одягу, родинних святкуваннях та

інколи навіть у їжі. Ті ж іноземці, які не помічали подібностей, значно важче адаптовувалися, вони відчували дискомфорт і сумували за домом.

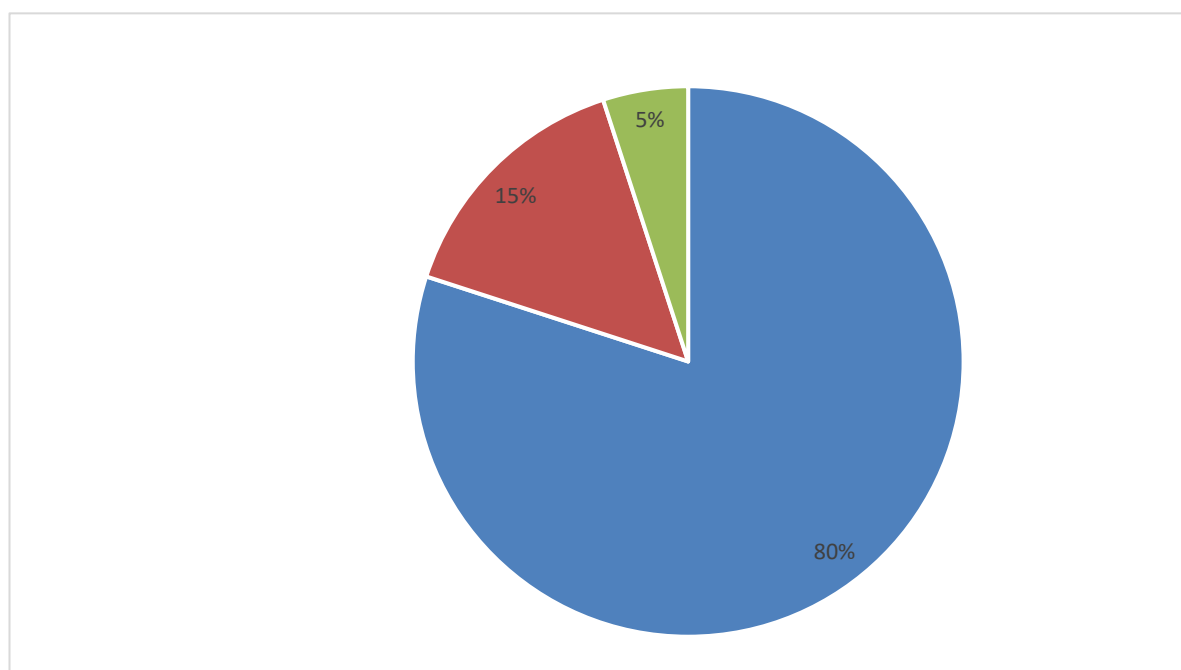

Рис.10. Порівняння української культури з іноземними

Усі стадії подолання «культурного шоку» зображено на U-подібній кривій Лісгаарда. Згідно з нею, у перші три місяці перебування у країні студент-іноземець занурюється у стадію «медового місяця», яка переходить у стадію «культурного шоку», що триває з четвертого до сьомого місяця. Починаючи із восьмого місяця, іноземні громадяни переходять у стадію «пристосування», а та, зі свого боку, – в «адаптацію» [239].

Однак як закордонні, так і вітчизняні дослідники не дають підтвердження розвитку процесу соціокультурної адаптації за U-подібною кривою. Так, В. Хал та О. Клінберг провели дослідження в одинадцяти країнах, однак не всі стадії «культурного шоку» були помічені серед іноземних громадян. Д. Порох зазначає, що люди, які потрапляють в нове культурне середовище, не обов'язково проходять усі етапи соціокультурної адаптації. Не завжди перебування у чужій країні розпочинається із так званого «медового місяця».

Причиною цього може бути значна відмінність культур та індивідуальні особливості тієї чи тієї особистості.

Натомість П. Адлер розуміє адаптацію не як асиміляцію людини з іншою культурою, а як збереження власної культури та водночас набуття нової.

Рис. 11 Стадії культурного шоку за П. Адлером [224].

Під час першої стадії іноземець обмежується власною культурою. Основою для подальших спроб стабілізації статусу та ідентичності є різниця і спільні риси місцевої та власної культури. Під час стадії дезінтеграції іноземному громадянину важко зрозуміти нові культурні правила, у нього з'являється відчуття втрати культурної підтримки. Під час третьої стадії спостерігається негативна поведінка, що є формою самоствердження та підвищення самооцінки. Стадія автономії показує, що іноземець здатний діяти в нових ситуаціях та вірить у можливість набуття нового досвіду. Перебуваючи у фінальній п'ятій стадії, іноземний громадянин із задоволенням сприймає культурні, соціальні та психологічні відмінності [121; 122; 123; 124; 125].

Варто звернути увагу на своєрідність соціуму до якого приїжджають іноземні студенти на навчання. Ці труднощі є складовою соціокультурної адаптації. Серед них виділяють:

- гетерогенність українського суспільства, що зумовлена поліетнічним складом населення, у якому поєднуються різні традиції, норми культури та цінностей;
- неоднозначність у ставленні до представників інших країн та культур.

Ці чинники можуть сформувати низьку активність студента-іноземця, що, зі свого боку, може призвести до адаптивної кризи, подолати яку здатні лише окремі студенти. Соціокультурна адаптація іноземних студентів, які навчаються в закладах вищої освіти України, – це складний багатоаспектний процес, найбільш значущим фактором якого є «культурний шок».

Однак 98 % опитаних студентів зазначили, що, пройшовши період соціокультурної адаптації, вони дуже полюбили культуру і традиції українців. Лише 2 % опитаних не змогли дати чіткої відповіді через короткий термін перебування на території України. Іноземні студенти-медики, які навчаються в Тернопільському національному медичному університеті, у своїх анкетах зазначають, що їх вражає багатогранність української культури. Респондентам дуже імпонує, що такі релігійні свята, як Різдво і Великдень, об'єднують цілі родини. Їх вразило різноманіття страв під час святкувань. 55 % опитаних студентів-іноземців згадали про красу і оригінальність національного одягу – вишиванки.

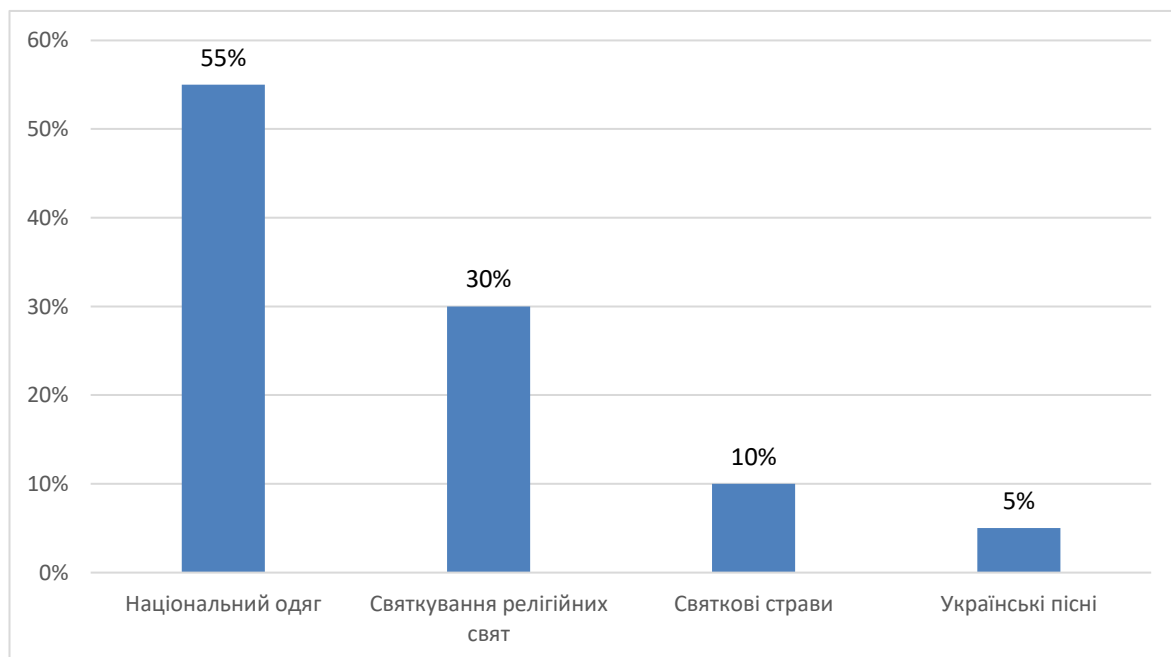

Рис. 12. Основні вподобання іноземних студентів-медиків щодо української культури та традицій

Невід’ємною частиною адаптаційного компонента в процесі навчання іноземних студентів-медиків у закладах вищої освіти України є так званий «мовний бар’єр». У анкетуванні, яке проводилося у Тернопільському національному медичному університеті, студенти зазначали, що на молодших курсах найважче їм давалося вивчення української мови і основним побажанням було забезпечити їх викладачами з високим рівнем володіння англійською.

Студенти зауважували, що для подолання «мовного бар’єру» дуже зручним був Google translate, а за допомогою мобільних застосунків Duolingo, Ukrainian for beginners тощо вони вивчали базові слова та речення. Однак жодна мобільна програма не дала такого ефективного вивчення мови, як живе спілкування.

На думку О. Маріної, саме в процесі спілкуванні з однолітками та під час навчання в іноземців формуються комунікативні уміння. Успішність та інтенсивність формування комунікативних умінь залежать від того, наскільки особистість свідомо сприяє їхньому розвитку, а також цілеспрямований вплив педагогів на процес їх формування [91].

75 % опитаних студентів ТНМУ зазначили, що саме спілкування з українськими студентами відіграло важливу роль у формуванні їхніх комунікативних навичок.

Рис. 13. Фактори, що допомагають студентам-іноземцям подолати мовний бар'єр

Спілкування є необхідною умовою формування та розвитку особистості майбутнього фахівця у сфері охорони здоров'я. У філософії поняття «спілкування» трактується як специфічний для суб'єктів спосіб взаємних відносин, спосіб буття людини у взаємозв'язках з іншими людьми. Вільне діяльне людське спілкування, зорієнтоване на реалізацію певних смисложиттєвих цінностей [169].

Науковець Ф. Баілей зазначає, що використання мови під час аудиторного навчання є таким же важливим, як прозора вода для риби. Оскільки саме в навчальних кімнатах під час проведення занять найкраще формуються мовні навички. Якщо класні кімнати є лабораторіями і викладають в основному питання постійних експериментів, то ми бачимо, що мова є середовищем, в біологічному сенсі, в якому ці експерименти культивуються і вирощуються [187].

Уважається, що термін «спілкування» є синонімічним із терміном «комунікація», однак деякі вчені, зокрема О. Опалюк та Ю. Сербалюк, стверджують доцільність їхнього розмежування. Вони вважають, що, «комунікація» визначається як обмін інформацією між людьми, як смисловий аспект соціальної взаємодії, складова «спілкування» [106, с. 47].

Існує певна специфіка процесу обміну інформацією під час спілкування студентів-іноземців між собою або із представниками інших країн, а саме:

1) спілкування не є лише простою передачею інформації, а відносинами між учасниками комунікативної взаємодії, які в процесі взаємного інформування налагоджують спільну діяльність;

2) спілкування є психологічним впливом однієї людини на іншу з метою зміни її поведінки, ефективність якого вимірюється тим, наскільки вдалося здійснити цей вплив.

3) комунікативний вплив можливий лише тоді, коли комунікатор і реципієнт говорять однією мовою. Це є дуже важливим аспектом, оскільки в процесі спілкування комунікатор і реципієнт міняються місцями. Однак у зв'язку з «мовним бар'єром» учасники комунікативного процесу можуть по-різному сприймати інформацію, а з цього випливає, що ефективне спілкування – це не лише обмін значеннями, а пошук спільного змісту [75; 106, с. 47-49].

Науковець О. Маріна зазначає, що саме формування комунікативних умінь у навчально-виховному процесі є вкрай необхідним, оскільки сама природа і сутність педагогічного процесу передбачає наявність цілеспрямованого й ефективного спілкування [91, с. 149]. При умові добре розвинених комунікативних вмінь та подоланні мовного бар'єру іноземні студенти досягають необхідних цілей у процесі навчання.

Добре розуміючи важливість мовного середовища в процесі адаптації іноземних студентів, медичні університети України на початковому етапі навчання створюють так звані підготовчі відділення, на яких новоприбулі іноземні здобувачі вищої освіти мають змогу вивчити основи української мови

та інші дисципліни медико-біологічного спрямування, поступово розвиваючи комунікативні навички.

Оскільки принцип професійної мовної спрямованості навчання є одним із ключових, то викладачі медико-біологічного профілю та української мови, незважаючи на різницю навчальних предметів і компетенцій, працюють разом, використовуючи «міждисциплінарну методику навчання», забезпечуючи у такий спосіб реалізацію принципу «єдиного мовного поля» у процесі навчання іноземних студентів-медиків на підготовчому факультеті.

Шляхом відбору форм, методів та змісту в контексті майбутньої професії на підготовчих факультетах реалізується професійна спрямованість. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває професійно-зорієнтований підхід до навчання іноземних студентів у закладах вищої медичної освіти. [199; 200]. Він передбачає формування у них здатності іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення. Саме тому університети України працюють над удосконаленням організації освітнього процесу з урахуванням подальшого професійного навчання у закладах вищої освіти України, впроваджують нові освітні технології (інтерактивні дошки, тренажери-симулятори, новітнє обладнання для лабораторій тощо) та готують викладачів для роботи з ними. Завдяки цьому вже на етапі доуніверситетської підготовки у студентів формується позитивне ставлення, проявляється інтерес та здібності до майбутньої професії, вони прагнуть вдосконалювати свою кваліфікацію, вимальовуючи собі власні погляди та переконання.

У анкетах студенти-іноземці зазначали, що навчання на підготовчому факультеті суттєво полегшило процес адаптації до умов життя та навчання в Україні. 90 % випускників підготовчого відділення вільно спілкувалися на побутові теми, швидше знаходили нових друзів та комікували із пацієнтами у лікарнях.

Однак розвиток комунікативних навичок є важливим не лише на етапі доуніверситетської підготовки, а й впродовж усього періоду навчання студентів-іноземців в медичних університетах України. Основу для оволодіння та формування навичок фахової комунікації становлять орфоепічні, граматичні, лексичні, аудитивні, графічні й орфографічні мовні навички, які є важливими компонентами майбутньої професійної підготовки іноземних студентів-медиків.

Як зауважує Т. Сергієнко, комунікативні навички – це вид людської діяльності, який забезпечує продуктивне спілкування і проявляється у здатності особистості здійснювати осмислене слухання та говоріння. У процесі навчання іноземних студентів існує певна специфіка щодо формування навичок говоріння, які дуже потрібні під час практичних занять у лікарнях, де є безпосередній контакт «лікар – пацієнт», який включає різні етапи спілкування, а саме:

- етап фактичного спілкування, коли студент-іноземець з допомогою навичок мовленнєвого етикету та питальних речень заповнює паспортні дані пацієнта;
- етап системного опитування, під час якого, за допомогою питальних слів та професійної лексики збирається анамнез та з'ясувуються симптоми стану пацієнта;
- етап об'єктивного обстеження, що потребує від студента-іноземця спонукання до виконання пацієнтом різноманітних обстежень, відповіді на запитання пацієнта щодо обстеження та психоемоційні елементи в його поведінці;
- етап рекомендацій, що має на меті використання навичок висловлення пояснень щодо ходу лікування, особливостей дотримання відповідного способу життя тощо.

У науковій літературі комунікацію поділяють на вербальну та невербальну. Вербальна передбачає використання рідної чи іноземної мови та може бути спрямована як на окрему людину, так і на певну групу людей, має діалоговий характер та є постійними комунікативними актами [136]. До

невербальної належать міміка, жести, пози, інтонація, тембр голосу тощо. До прикладу, у спілкуванні з іноземним студентом викладач має бути привітним, використовувати міміку та жести відповідно до ситуації. Ю. Косенко зазначає, що комунікація – це не результат, це процес пошуку результату [81, с. 25].

Проаналізувавши наукову літературу, ми поділяємо думку Л. Кайдалової щодо умов ефективної комунікації та вважаємо, що їх доцільно використовувати і в процесі професійної підготовки іноземних студентів, що навчаються у закладах вищої медичної освіти України :

- усі учасники спілкуються однією мовою;
- усі учасники мають приблизно однаковий словниковий запас;
- логічність мислення;
- позитивне ставлення співрозмовників один до одного;
- довіра до учасника комунікації;
- відвертість, щирість у процесі спілкування;
- відповідність між вербальними і невербальними способами спілкування;
- наявність єдиного комунікативного простору;
- наявність зворотного зв'язку, а також значущість інформації [68].

Терміни «комунікація» та «спілкування» є синонімічними, однак, згідно з новим тлумачним словником української мови, у них все ж є певні змістові розбіжності. Так, термін «спілкування» пояснюється як «взаємні стосунки, діловий та дружний зв'язок», а термін «комунікація» трактується як «спілкування між комунікантами та передача інформації» [105, с. 25].

Певні відмінності між термінами «комунікація» та «спілкування» виділяє І. Гуменна, зазначаючи, що:

- процес спілкування може бути інформаційним, практичним, духовним, комунікація ж, як інформаційний процес, полягає у передачі повідомлень;

- різні цілі комунікації та спілкування визначають різні способи їх реалізації – спілкування відбувається у діалозі, комунікація часто має монологічну структуру;

- метою спілкування є спільність, взаємодія людей для виконання завдань, що мають обопільний характер; комунікація – це передача інформації, а при зворотному зв'язку – обмін нею [36; 37; 38].

Однак процеси спілкування та комунікації належать до єдиної комунікативної діяльності [39, с. 17].

Саме комунікативна діяльність і є основою якнайшвидшої адаптації іноземних студентів-медиків до нових умов проживання та навчання, формування їхніх професійних навичок в майбутньому. Адже подолавши «мовний бар'єр» та освоївши основи української мови, іноземний студент-медик матиме змогу удосконалювати свою професійну діяльність під час практичних занять у місцевих лікарнях, оглядаючи пацієнтів.

На думку А. Сердюк, майбутній лікар повинен володіти такими основними комунікативними вміннями:

- встановлювати контакт зі співрозмовником;
- уміти підтримувати розмову;
- вдало формулювати висловлювання в різних стилях і жанрах мовлення;
- вміти переконувати, аргументувати, зацікавлювати ідеями;
- вести змістовну бесіду;
- добре володіти медичною термінологією;
- комунікувати за допомогою відповідних вербальних і невербальних засобів мови [156].

Отже, процес адаптації іноземних студентів-медиків до нових умов навчання та проживання в Україні є складним і багатограним. Він вимагає неабияких зусиль з боку як керівництва та професорсько-викладацького складу університету, так і самих студентів.

Адаптаційний компонент професійної підготовки іноземних студентів-медиків є важливим чинником, що впливає на їхню успішну інтеграцію в освітній процес та ефективне освоєння професійних знань і навичок. Ми зауважили, що під час навчання в Україні іноземні студенти стикаються з численними викликами, серед яких найбільш значущими є «культурний шок» та «мовний бар'єр».

Згідно з науковими джерелами, «культурний шок» є природною реакцією на нове соціокультурне середовище, що відрізняється від звичного. У ході опитування іноземних студентів, що навчаються у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського, ми помітили, що їм важко розуміти деякі соціальні норми, поведінкові моделі та комунікаційні стилі. Ці фактори можуть породжувати почуття ізоляції та зниження мотивації до навчання. Переконані, що розробка та впровадження культурно-адаптаційних програм, допоможе студентам швидше освоїтися в новому середовищі, зрозуміти місцеві звичаї та традиції, а також сформувати позитивне ставлення до нової культури.

Також нами було з'ясовано, що «мовний бар'єр» є ще одним значущим аспектом адаптації та суттєво впливає на якість навчання іноземних студентів-медиків. Незнання української мови або недостатнє володіння нею ускладнює сприйняття деякого навчального матеріалу, спілкування з викладачами та колегами, а також обмежує можливості самостійного навчання. Вважаємо, що для подолання «мовного бар'єру» необхідно впроваджувати інтенсивні мовні курси, такі як підготовчі відділення, що спрямовані на розвиток комунікативних навичок та підвищення рівня володіння мовою до рівня, необхідного для ефективного навчання у медичних закладах [181].

На нашу думку, успішна адаптація також залежить від створення підтримувального середовища, яке сприяє зниженню рівня стресу та поліпшенню емоційного стану студентів. Організація психологічної підтримки, групових консультацій та інтеграційних заходів дає змогу зменшити негативний

вплив культурного шоку і мовного бар'єру, сприяючи більш гармонійній адаптації студентів до нового навчального середовища.

Отже, узагальнюючи сказане, маємо підставу ствердити, що адаптаційний компонент професійної підготовки іноземних студентів-медиків є невід'ємною частиною їхнього успішного навчання в Україні. Врахування специфіки адаптаційних процесів та розробка відповідних програм сприятимуть підвищенню якості освіти, зниженню стресових факторів і створенню сприятливих умов для різнобічного розвитку студентів.

2.2 Прикладні аспекти професійної підготовки студентів-іноземців

Для формування компетенцій, які потрібні для успішного виконання професійної діяльності іноземних здобувачів вищої медичної освіти, важливі прикладні аспекти, які є практичною складовою навчального процесу. Вони охоплюють різні види діяльності, що дають змогу студентам застосовувати знання і навички, отримані в університеті, для майбутньої професійної діяльності.

Основними складниками прикладних аспектів професійної підготовки іноземних здобувачів вищої освіти в Україні є:

- практичні та семінарські заняття, що дають змогу студентам відпрацювати отримані знання на практиці;
- виробнича лікарська практика та стажування, де здобувачі вищої освіти отримують реальний досвід, перебуваючи у професійному середовищі;
- виконання здобувачами вищої освіти навчальних проєктів, які розвивають практичні навички та професійне мислення майбутнього фахівця;
- участь у наукових конференціях, що сприяє налагодженню контактів та обміну досвідом.

Прикладні аспекти у професійній підготовці студентів-іноземців посідають важливе місце у навчальному процесі, оскільки готують їх до інтеграції в професійне медичне середовище.

Підготовка в українських закладах вищої освіти іноземних фахівців є ефективною формою культурного і наукового співробітництва, що сприяє зміцненню авторитету ЗВО у міжнародному освітньому просторі та є джерелом додаткового фінансування.

Навчання іноземних здобувачів вищої освіти у медичних університетах України триває п'ять або шість років, залежно від обраної спеціальності. Правильній організації навчального процесу в закладах вищої освіти слугує детально розроблений план, який називається освітньою програмою. Вона об'єднує низку ключових елементів: структуру, зміст і методи навчання, що забезпечують підготовку здобувачів вищої освіти до наукової та професійної діяльності.

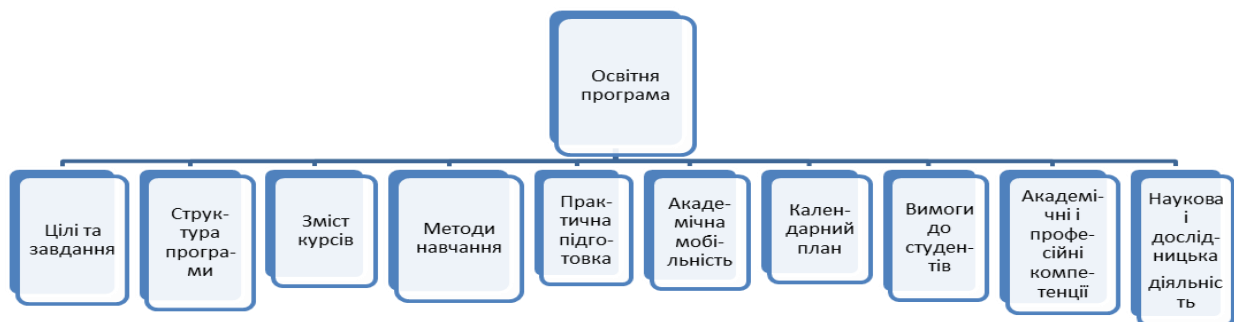

Рис. 14. Структура освітньої програми

Саме такий поділ допомагає забезпечити добре організований та систематизований підхід до навчання і досягнення встановлених цілей відповідно до стандартів і вимог вищої освіти.

Під час навчання на першому і другому курсах в медичних університетах України студенти опановують дисципліни загальної та фундаментальної підготовки. Починаючи із третього курсу, студенти-медики, стоматологи і фармацевти вивчають дисципліни із циклу професійної та практичної підготовки. Також впродовж навчання на кожному із запропонованих курсів студент закладу вищої медичної освіти має змогу обрати дисципліни, що належать до вибіркового компонента. Структура організації навчального процесу є однаковою як для вітчизняних так і для іноземних студентів, проте

існують деякі відмінності у запропонованих дисциплінах та у загальному обсягу вивчених годин. Розглянемо ці відмінності і схожості на прикладі провідних медичних університетів України.

У Луганському державному медичному університеті впродовж першого року навчання вітчизняні студенти-медики вивчають такі дисципліни, як: іноземна мова; українська мова за професійним спрямуванням; латинська мова та медична термінологія; медична біологія; медична та біологічна фізика з курсом медичної інформатики; медична хімія; біологічна та біоорганічна хімія; анатомія людини; гістологія, цитологія та ембріологія; фізіологія; безпека життєдіяльності, цивільний захист та основи охорони праці. Іноземні студенти, котрі навчаються за спеціальністю «Медицина» опановують практично ті самі, однак на вивчення предмету «Українська мова» їм виділено 270 годин, з яких 90 годин – практичні заняття, натомість вітчизняні студенти мають засвоїти лише 90 год, з яких практичних занять – 60 год. Також важливо зазначити, що серед дисциплін, які належать до обов'язкового компонента іноземні студенти-медики вивчають предмет «Історія України та української культури», для засвоєння якого виділено загальний обсяг 90 год. Для вітчизняних студентів цей предмет не вивчається як обов'язкова дисципліна. Він належить до переліку дисциплін вибіркового компонента. Кожного навчального року вітчизняні та іноземні студенти спеціальності «Медицина» Луганського державного медичного університету повинні обрати п'ять дисциплін із вибіркового компонента. Цикл дисциплін із загальної підготовки закінчується на першому курсі. Освітня програма передбачає вивчення дисциплін професійної та практичної підготовки з третього курсу. Однак треба зазначити, що іноземні студенти-медики впродовж п'яти років вивчають предмет «Українська мова як іноземна», який завершується складанням іспиту.

Термін навчання на спеціальності «Медицина» для іноземних та вітчизняних студентів становить 5 років і 10 місяців.

Спеціальність «Стоматологія» серед здобувачів вищої освіти користується не меншою популярністю, ніж «Медицина». Розглянемо освітню програму цієї спеціальності для іноземних та українських студентів.

Термін навчання на спеціальності «Стоматологія» у Луганському державному медичному університеті – 4 роки і 10 місяців. Студенти вивчають дисципліни соціально-гуманітарної; фундаментальної, природничо-наукової та загальноєкономічної підготовки, а також дисципліни професійної та практичної підготовки. Як і у спеціальності «Медицина» до основного компонента дисциплін для іноземних студентів внесено предмет «Історія України та українська культура», на вивчення якого виділено загальний обсяг 90 год. Студенти, які є громадянами України, лише на першому курсі вивчають предмет «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та складають іспит з нього. Іноземні студенти-стоматологи вивчають предмет «Українська мова як іноземна» впродовж чотирьох років та на 4 курсі складають іспит із цієї дисципліни.

Також під час навчання у Луганському державному медичному університеті вітчизняні студенти проходять курс підготовки офіцерів запасу, який закінчується заліком. Проходження цього курсу іноземними громадянами не передбачено.

Як і студенти-медики, здобувачі вищої освіти спеціальності «Стоматологія» щороку вибирають п'ять дисциплін із вибіркового компонента однак, починаючи із другого курсу, серед обраних дисциплін хоча б одна повинна бути практикою.

Спеціальність «Фармація» користується великим попитом серед іноземних громадян. Період навчання на основі повної середньої освіти становить 4 роки і 10 місяців. Вітчизняні та іноземні здобувачі вищої освіти проходять навчання за такими напрямками підготовки, як: соціально-гуманітарний, фундаментальний, природничо-науковий і загальноєкономічний, професійний та практичний. Окрім того, студенти обирають щороку п'ять

дисциплін із вибіркового компонента. Здобувачі вищої освіти, які є громадянами України, проходять курс підготовки офіцерів запасу, що включає курс домедичної допомоги в екстремальних ситуаціях та основи медичного забезпечення населення та військ. Іноземні громадяни вивчають впродовж двох років предмет «Українська мова як іноземна», який закінчується складанням іспиту.

Проаналізувавши освітні програми та навчальні плани, за якими навчаються студенти спеціальності «Медицина» Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, ми зауважили деякі відмінності у структурі навчального процесу для вітчизняних та іноземних студентів. Освітній процес розділено на п'ять видів підготовки:

- предмети гуманітарної підготовки
- предмети фундаментальної підготовки
- предмети професійної підготовки
- виробнича практика
- вибіркові дисципліни.

Предмети гуманітарної підготовки вивчаються іноземними та вітчизняними здобувачами вищої освіти впродовж першого курсу. Студенти, які є громадянами України, освоюють такі предмети, як: українська мова (за професійним спрямуванням), історія України та українська культура, філософія. Іноземні громадяни вивчають українську мову (за професійним спрямуванням), історію медицини та філософію. Предмет «Історія України» належить до вибіркового блоку дисциплін для іноземних здобувачів вищої освіти, однак вітчизняні студенти вивчають його, як обов'язковий компонент. Зазначимо, що кількість годин, які пропонуються для вивчення української мови іноземним та українським студентам, суттєво різняться. Вітчизняні здобувачі вищої освіти мають лише 30 год. практичних занять з цього предмету на 1 курсі. Іноземні ж громадяни вивчають українську мову впродовж двох років.

У випадку, якщо іноземний здобувач вищої освіти спеціальності «Медицина» має намір ще удосконалити знання з української мови, то йому пропонується «Українська мова (друга)» із переліку дисциплін за вибором. Натомість вітчизняним здобувачам вищої освіти пропонується вивчення предмету «Англійська мова (за професійним спрямуванням)».

Деякі відмінності у структурі навчального процесу були помічені нами у навчальних планах спеціальності «Фармація, промислова фармація». В порівнянні зі спеціальністю «Медицина», студенти фармацевтичного факультету мають значно меншу кількість годин для вивчення такого предмету, як «Анатомія людини» (для медичного факультету 15,5 кредита та 465 годин, для фармацевтичного факультету – 3 кредити і 90 годин). Щодо відмінності у робочих навчальних планах вітчизняних та іноземних здобувачів вищої освіти, то вона полягає у вивченні предмету «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Українські студенти вивчають його лише на першому курсі, в обсязі 3 кредити і 90 годин. Іноземні здобувачі вищої освіти опановують цю дисципліну впродовж двох років, а при потребі можуть ще додатково обрати предмет «Українська мова» із переліку дисциплін за вибором.

Вітчизняні здобувачі вищої освіти вивчають на першому курсі предмети «Англійська мова (за професійним спрямуванням)» та «Історія України та української культури», які не входять до переліку обов'язкових дисциплін для іноземних студентів. Однак предмет «Англійська мова» є в переліку вибіркових дисциплін для іноземних здобувачів на третьому курсі.

Іноземні здобувачі вищої освіти теж обирають спеціальність «Стоматологія» у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького. Освітня програма для цієї спеціальності є професійно-орієнтованою та спрямована на підготовку спеціалістів з хорошими теоретичними та практичними знаннями. У циклі дисциплін, які належать до професійної підготовки, відсутні будь-які відмінності у навчальних планах. Проте вітчизняні та іноземні здобувачі вищої освіти вивчають різні предмети із

циклу гуманітарної та фундаментальної підготовки. Так, важливий акцент припадає на вивчення предмету «Українська мова за професійним спрямуванням» для іноземних студентів-стоматологів. Курс вивчення цієї дисципліни триває три семестри та закінчується складанням іспиту.

Українські ж студенти вивчають предмет «Українська мова з професійним спрямуванням» лише два семестри. Кількість годин для вивчення цього предмету є суттєво меншою. Здобувачі вищої освіти, які є громадянами України, удосконалюють свої знання з предмету «Історія України та української культури» і поглиблюють знання з англійської мови, вивчаючи предмет «Англійська мова (за професійним спрямуванням)», з якого складають екзамен. Якщо ж для професійного розвитку вітчизняний здобувач вищої освіти потребує поглибити знання з англійської мови, то він може обрати цей предмет з переліку вибіркових дисциплін. Як українські, так й іноземні студенти, починаючи із другого курсу проходять виробничі практики, під час яких удосконалюють свої практичні навички.

Національний університет імені О. Богомольця є одним із лідерів серед медичних університетів України. Багато вітчизняних та іноземних здобувачів вищої освіти навчаються у ньому. Найпопулярнішою спеціальністю вважається «Медицина». Зазначимо, що навчальні плани розроблені відповідно до професійних та індивідуальних потреб студентів. Зокрема, велика увага приділяється мовній складовій для іноземних громадян. Предмет «Українська мова» іноземні громадяни вивчають впродовж двох років. Ознайомившись із робочою програмою з цієї дисципліни, ми зауважили, що тематика занять орієнтована на формування професійної комунікативної компетенції іноземного студента, майбутнього лікаря, із українським пацієнтом. Доцільно зазначити, що у переліку вибіркових дисциплін для першокурсників-медиків переважають дисципліни, які фокусуються саме на комунікації лікаря та пацієнта. У 2023–2024 н. р. предмет «Українська мова» вивчався також на п'ятому курсі. Для результативної та комфортної роботи з пацієнтами, іноземним студентам-

третьокурсникам пропонується вивчення предмету «Українська мова в клінічній практиці». Вітчизняні здобувачі вищої освіти теж мають змогу удосконалити свої комунікативні навички з іноземної мови, тобто англійської, вивчаючи предмет «Англійська мова за професійним спрямуванням» впродовж двох років, загальним обсягом 150 годин, з яких на практичні заняття виділено 95 годин. Українські студенти-медики, окрім того, проходять курс української мови на першому курсі, однак цей предмет має фахове спрямування, тобто спрямований на удосконалення знання з рідної мови крізь призму медицини. Проте кількість годин для вивчення цього предмету вітчизняними студентами-медиками становить 90 годин, на практичну роботу виділяється лише 30 годин. Кількість годин з предмету «Українська мова» для іноземних студентів є суттєво більшою.

Іноземні здобувачі вищої освіти також обирають спеціальність «Стоматологія» під час вступу до Національного університету імені О. Богомольця. Навчання на цій спеціальності триває 10 семестрів. Вітчизняні та іноземні студенти вивчають дисципліни, які належать до основного компонента, а також мають змогу вибрати із варіативної складової предмети, які є цікавими для вивчення. Предмети, які вивчають вітчизняні та іноземні здобувачі вищої освіти, є досить схожими, проте, як і на спеціальності «Медицина», студентам-іноземцям пропонується більша кількість годин та тривалість вивчення предмету «Українська мова». Натомість українську студенти вивчають його лише на 1 курсі впродовж 15 занять.

Іноземні студенти спеціальності «Стоматологія» не вивчають предмети «Історія України та української культури», а також «Англійська мова» та «Англійська мова за професійним спрямуванням». Ці дисципліни також не ввійшли до переліку вибіркових. Крім того, вітчизняні студенти проходять курс підготовки офіцерів запасу галузі знань «Охорона здоров'я». Іноземним громадянам, які виявили бажання пройти курс фізичної підготовки, пропонується предмет «Фізичне виховання та здоров'я» у переліку вибіркових дисциплін. Також студенти-стоматологи можуть ознайомитися із історією

становлення Київської стоматологічної школи та історією НМУ імені О. О. Богомольця, пройшовши однойменний курс із варіативної складової.

Кількість іноземних громадян на спеціальності «Фармація, промислова фармація» є значно нижчою в порівнянні із спеціальностями «Медицина» та «Стоматологія». Так, у 2009–2010 н. р. до університету було зараховано 217 осіб: на медичний факультет – 129, на стоматологічний факультет – 75 та на фармацевтичний факультет – 13 осіб. Навчання на фармацевтичному факультеті триває впродовж 10 семестрів. Згідно з освітньою програмою студенти вивчають основні та вибіркові дисципліни. Однак у навчальних планах українських та іноземних студентів спеціальності «Фармація, промислова фармація» є низка відмінностей. Так, упродовж двох семестрів вітчизняні здобувачі вищої освіти вивчають предмет «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» – зазвичай це англійська мова. Також українські студенти удосконалюють свої знання з історії рідного краю, вивчаючи предмет «Історія України та української культури». У навчальних планах іноземних здобувачів вищої освіти Національного університету імені О. Богомольця вивчення цих дисциплін не передбачено. Проте 270 годин, на відміну від 60 год для вітчизняних здобувачів вищої освіти, відводиться для вивчення предмету «Українська мова», що триває впродовж двох курсів

Крім того до переліку вибіркових дисциплін для іноземних здобувачів вищої освіти внесено такі предмети, як «Українська мова у клінічній практиці» та «Інтерактивні мовні практики з медичної комунікації», вивчаючи які, фармацевти-іноземці матимуть змогу вдосконалити комунікативні навички з української мови.

Харківський національний медичний університет теж є популярним серед іноземних студентів. У його структурі вісім факультетів: I–IV медичні, стоматологічний та V, VI, VII факультети з підготовки іноземних студентів, Навчально-науковий інституту з підготовки іноземних громадян медичного університету Харкова. Такий поділ на факультети створено з метою управління

діяльністю кафедр, які входять до їх складу та для реалізації програм вищої і післядипломної професійної освіти.

I медичний факультет здійснює підготовку студентів за спеціальністю «Медицина» (ступінь «магістр»), що надає змогу отримати освіту і здобути звання висококваліфікованих фахівців для систем охорони здоров'я України з будь-якої вузької спеціалізації: акушерства та гінекології, хірургії, неврології, психіатрії, анестезіології та інтенсивної терапії, урології тощо.

До складу факультету входять 9 кафедр, а саме: кафедра анатомії людини, клінічної анатомії та оперативної хірургії, кафедра біологічної хімії, кафедра гістології, цитології та ембріології, кафедра екстреної та невідкладної медичної допомоги, ортопедії та травматології, кафедра загальної та клінічної патофізіології імені Д.О. Альперна, кафедра медичної біології, кафедра медицини катастроф та військової медицини, кафедра патологічної анатомії, кафедра фізіології.

II медичний факультет є одним з базових, який успішно здійснює підготовку висококваліфікованих фахівців в галузі охорони здоров'я. Одним з напрямів освітніх інновацій на ньому є інформатизація освіти та застосування інформаційно-комунікаційних технологій, що становить невід'ємний складник навчального процесу. У складі факультету – вісім кафедр, а саме: кафедра акушерства та гінекології №1, кафедра внутрішньої медицини №2 і клінічної імунології та алергології імені академіка Л.Т.Малої, кафедра дерматології, венерології і СНІДу, кафедра клінічної фармакології та внутрішньої медицини, кафедра неврології, кафедра урології, нефрології та андрології імені професора А. Г. Подреза, кафедра фтизіатрії та пульмонології, кафедра хірургії №2.

Основною метою роботи факультету є забезпечення реалізації місії ХНМУ – створення освітніх та наукових цінностей в галузі охорони здоров'я, сприяння розширенню цієї галузі відповідно до потреб та тенденцій сучасного розвитку суспільства, соціально-економічної ситуації, а також гарантія отримання здобувачами освіти якісних освітніх послуг для набуття відповідних

компетентностей задля забезпечення їх конкурентоспроможності на вітчизняному і міжнародному ринку праці.

III медичний факультет університету здійснює підготовку студентів за спеціальностями: «Медицина» (освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»); «Педіатрія» (освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»); «Медсестринство» (ступінь вищої освіти «бакалавр» та «магістр»); «Соціальна робота» (ступінь вищої освіти «бакалавр»).

До складу факультету входять вісім кафедр, а саме: кафедра акушерства та гінекології №2, кафедра дитячих інфекційних хвороб, кафедра ендокринології та дитячої ендокринології, кафедра онкології, кафедра педіатрії №1 та неонатології, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини, медсестринства та біоетики, кафедра пропедевтики педіатрії, кафедра радіології та радіаційної медицини.

Основною метою діяльності IV медичного факультету є забезпечення необхідних умов для отримання здобувачами освітніх ступенів бакалавра та магістра, якісної підготовки лікарів вищої кваліфікації, яка ґрунтується на сучасному рівні знань та наукових досліджень, а також виховання професіоналів, які спроможні успішно працювати в конкурентному середовищі в Україні та за її межами.

На факультеті проводиться підготовка фахівців галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальностями:

- 222 «Медицина» освітній ступень «Магістр»;
- 224 «Технології медичної діагностики та лікування» освітній ступень «Бакалавр» спеціалізація «Лабораторна діагностика»;
- 224 «Технології медичної діагностики та лікування» освітній ступень «Магістр» спеціалізація «Лабораторна діагностика»;
- 227 «Фізична терапія, ерготерапія» освітній ступень «Бакалавр» спеціалізація «Фізична терапія»;

- 227 «Фізична терапія, ерготерапія» освітній ступень «Магістр» спеціалізація «Фізична терапія»;

- 229 «Громадське здоров'я» освітній ступень «Магістр».

Освітній процес на факультеті забезпечують вісім кафедр, а саме: кафедра внутрішніх та професійних хвороб, кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, кафедра гігієни та екології №1, кафедра епідеміології, кафедра інфекційних хвороб та фтізіатрії, кафедра клінічної лабораторної діагностики, кафедра спортивної, фізичної та реабілітаційної медицини, фізичної терапії, ерготерапії, кафедра хірургії №3.

Іноземні громадяни Харківського національного медичного університету навчаються у навчально-науковому інституті з підготовки іноземних громадян, який складається із трьох факультетів V, VI, VII, за якими закріплені відповідні кафедри.

Ми опрацювали робочі навчальні плани для іноземців та вітчизняних здобувачів вищої освіти Харківського національного медичного університету 2023–2024 н. р. та зауважили такі відмінності:

- іноземні здобувачі вищої освіти мають більшу кількість годин для вивчення української мови, на відміну від українських, а також вивчають її впродовж двох років;

- українські здобувачі вищої освіти проходять курс військово-медичної підготовки на другому курсі, котрий не передбачено для іноземних студентів. Однак іноземні громадяни, які є студентами Харківського національного медичного університету, на четвертому і п'ятому курс вивчають предмети «Військово-польова хірургія» та «Військова гігієна», що входять до циклу військово-медичної підготовки;

- вітчизняним здобувачам вищої освіти пропонується ширший перелік дисциплін, що належать до вибіркового компонента, аніж іноземним.

- з метою вдосконалення комунікативних навичок з української мови, іноземні здобувачі вищої освіти мають змогу обрати курс «Іноземна мова (за

професійним спрямуванням)» з переліку вибірових дисциплін на третьому курсі.

Щодо відмінностей у навчальних планах факультетів V, VI, VII, де навчаються іноземні здобувачі вищої освіти, то вони не є суттєвими і відрізняються лише семестром вивчення дисциплін. Так, наприклад предмет «Філософія» іноземні студенти-медики V та VII факультетів з підготовки іноземних студентів спеціальності «Медицина» опановують у першому семестрі, а здобувачі вищої освіти, які навчаються на VI факультеті, – у другому. Такі самі відмінності стосуються предметів «Безпека життєдіяльності, основи біоетики та біобезпеки, охорона праці в галузі», «Історія і культура України», «Медична психологія», «Оториноларингологія», «Офтальмологія», «Дерматологія, венерологія», «Фізична реабілітація, спортивна медицина» та інші.

Іноземні громадяни, які мають намір отримати спеціальність «Стоматологія», навчаються на V факультеті з підготовки іноземних громадян. Навчання проводиться двома мовами: українською та англійською. Навчальні плани практично ідентичні, однак іноземним англомовним здобувачам вищої освіти пропонується додаткове вивчення предмету «Українська мова як іноземна» у переліку вибірових дисциплін. Щодо відмінностей у навчальних планах вітчизняних та іноземних студентів, то передовсім вони стосуються кількості годин для вивчення української мови, яка є вищою для іноземних громадян. Як вітчизняні так і іноземні здобувачі вищої освіти Харківського національного медичного університету, починаючи із третього курсу, проходять виробничу стоматологічну практику. Впродовж навчання студенти мають змогу обрати дисципліни із вибірового компонента, однак їхній перелік для вітчизняних студентів значно ширший, ніж для іноземних. Наприклад, у другому семестрі українським студентам-стоматологам запропоновано вісім предметів у переліку вибірових дисциплін: «Основи психології. Основи педагогіки», «Психологія спілкування», «Етикет у суспільстві. Етикет в медицині», «Соціологія та медична соціологія», «Етика», «Філософія сім'ї та

кар'єри», «Основи економічних теорій» та «Англійська мова». Іноземним ж здобувачам вищої освіти пропонують для вибору лише чотири: «Основи психології. Основи педагогіки», «Психологія спілкування», «Етикет у суспільстві. Етикет в медицині», «Англійська мова».

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського користується попитом серед студентів-іноземців. Тут навчаються здобувачі вищої освіти із різних країн світу, які в майбутньому отримають кваліфікацію лікаря, стоматолога, фармацевта та медсестри. Найбільше іноземних громадян здобувають освіту на спеціальності «Медицина», яка є також популярною серед вітчизняних студентів. Навчання на цій спеціальності триває шість курсів. Після успішного виконання навчального плану, здобувачі вищої освіти спеціальності «Медицина» отримують кваліфікацію лікаря. Аналізуючи навчальні плани іноземних та вітчизняних здобувачів вищої освіти, які в майбутньому отримають кваліфікацію лікаря, ми помітили такі відмінності:

- кількість годин для вивчення української мови для іноземних студентів-медиків є більшою, ніж для українських;
- українські студенти вивчають предмет «Англійська мова (за професійним спрямуванням)» впродовж першого та другого року навчання, а у навчальних планах іноземних студентів він не передбачений;
- вітчизняні здобувачі вищої освіти другого року навчання опановують курс «Основи медичного забезпечення населення та військ», який не передбачений у навчальному плані іноземців-медиків.

Перелік предметів, що допомагають краще опанувати українську мову іноземним здобувачам вищої освіти спеціальності «Медицина», та кількість годин, що передбачений для їх вивчення, відтворимо у таблиці.

Спеціальність «Стоматологія» також є цікавою для іноземних громадян. Тут навчаються представники різних країн світу, але найбільше з Індії. Викладання проводиться англійською мовою, однак якщо у студента є

сертифікат про закінчення підготовчого відділення і він відчуває, що навчання українською мовою не створюватиме труднощів, то може долучитись до однієї з груп, де навчаються українські студенти та разом з ними відвідувати заняття.

Проаналізувавши навчальні плани, розроблені для іноземних та українських студентів-стоматологів ми не помітили суттєвих відмінностей. Однак усе ж варто зауважити, що англомовні здобувачі вищої освіти мають змогу вдосконалювати вивчення української мови впродовж двох років, вивчаючи предмет «Українська мова як іноземна» та «Українська медична термінологія».

Вітчизняні здобувачі вищої освіти теж вивчають предмет «Українська мова (за професійним спрямуванням)», однак цей курс є коротким і передбачає лише 30 годин практичних занять. Українські студенти-стоматологи вивчають предмет «Англійська мова (за професійним спрямуванням)», який передбачає 80 годин практичних занять та 40 годин практичних занять та 40 годин самостійної роботи. Названу дисципліну не вивчають іноземні здобувачі вищої освіти, які навчаються в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. Проте, як іноземні так і вітчизняні студенти мають змогу вдосконалити свої знання з англійської мови та підготуватися до складання іспиту КРОК, опановуючи дисципліну «Англійська медична термінологія» на другому та третьому курсах [27].

Іноземні громадяни також навчаються на спеціальності «Фармація, промислова фармація». Навчання за цією спеціальністю триває 10 семестрів та передбачає професійну підготовку майбутніх провізорів. Відмінності у навчальних планах іноземних та вітчизняних здобувачів вищої освіти, котрі навчаються на цій спеціальності, є не дуже суттєво. Зазначимо, що як і на вищезгаданих факультетах, іноземним здобувачам вищої освіти пропонується більша кількість годин для вивчення української мови. Також іноземці-фармацевти не вивчають предмет «Англійська мова за професійним спрямуванням» та «Основи медичного забезпечення населення та військ», які передбачені для вітчизняних. Як українські, так і зарубіжні здобувачі вищої

освіти складають інтегровані тестові іспити «Крок 1» та «Крок 2» після закінчення третього та п'ятого курсів, що дає змогу оцінити рівень професійної компетентності із загальнонаукових (фундаментальних) дисциплін та англійської мови за професійним спрямуванням. Не складання названих іспитів може бути причиною відрахування з числа студентів закладу вищої освіти.

У Тернопільському національному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського функціонує ННІ медсестринства, де навчаються українські та іноземні здобувачі вищої освіти з метою отримання спеціальності медсестри. Студенти мають змогу обрати форму навчання – денну, заочну чи дистанційну. Після завершення навчання здобувачі вищої освіти отримують диплом бакалавра або магістра медсестринства, відповідно до обраної ними програми. Великою популярністю серед іноземних студентів користується дистанційна форма навчання. Вона надає можливість отримати бажану освіту за зручним графіком навчання, що дасть можливість у майбутньому поліпшити професійні навички, дохід та кар'єрні перспективи.

Щодо відмінностей у навчальних планах вітчизняних та іноземних здобувачів вищої освіти дистанційної форми навчання, то їх нема. Єдиною відмінністю є мова викладання: для іноземних студентів – англійська, а для вітчизняних – українська.

Проте у навчальних планах іноземних та вітчизняних здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти, денної форми навчання, спеціальності «Медсестринство» ми зауважили низку відмінностей.

1. Іноземні студенти першого курсу вивчають предмет «Українська мова як іноземна», а вітчизняні – «Українська мова за професійним спрямуванням», які відрізняються тематикою.

2. Вибіркова дисципліна «Основи української медичної термінології» має схожу тематику, відмінністю є мова викладання.

3. Перелік вибірових дисциплін для студентів другого та третього року навчання, які є громадянами України, більший, ніж для іноземних

громадян. Так, на другому курсі вітчизняним здобувачам вищої освіти, окрім тих дисциплін, які є спільними з іноземними студентами-медсестрами, пропонуються ще такі: «Емоційний інтелект в роботі медсестри», «Ріст та розвиток людини». На третьому курсі українські студенти-медсестри додатково ще мають змогу обрати «Актуальні питання медсестринського догляду при захворюваннях органа зору» та «Медсестринська етика та деонтологія. Психологія спілкування».

4. Студенти-бакалаври спеціальності «Медсестринство», які є громадянами України, проходять курс військово-медичної підготовки, який не передбачений для іноземних здобувачів вищої освіти.

5. Під час навчання на четвертому курсі медсестринського факультету здобувачі вищої освіти також повинні обрати дисципліни, які належать до вибіркового компонента. Деякі з них є спільними для іноземних та українських студентів-медсестер, однак є і ті, які відрізняються. Так, вітчизняним здобувачам вищої освіти додатково пропонуються «Актуальні питання дерматології та клінічної косметології в практиці медичної сестри», «Основи педагогіки вищої школи», «Наукові дослідження в медсестринстві». Іноземні ж студенти-медсестри у переліку дисциплін вибіркового компонента додатково мають такі дисципліни, як «Психічне здоров'я особистості в кризовому суспільстві» та «Сучасні методи діагностики».

Таблиця 7. Розподіл годин з дисципліни «Української мови як іноземної» та вибірових дисциплін для іноземних студентів, котрі навчаються в медичних університетах України

Предмет	Кількість кредитів ЄКТС	Загальна кількість годин	Кількість годин для практичних занять	Кількість годин для самостійної роботи
Луганський державний медичний університет спеціальність «Медицина»				
Українська мова як	9,0	270	90	180

іноземна (1 курс)				
Українська мова як іноземна (2 курс)	3,0	90	60	30
Українська мова як іноземна (3 курс)	3,0	90	30	60
Українська мова як іноземна (4 курс)	6,0	180	80	100
Українська мова як іноземна (5 курс)	3,0	90	50	40
Луганський державний медичний університет спеціальність «Стоматологія»				
Українська мова як іноземна (1 курс)	9,0	270	120	150
Українська мова як іноземна (2 курс)	3,0	90	34	56
Українська мова як іноземна (3 курс)	3,0	90	30	60
Українська мова як іноземна (4 курс)	3,0	90	30	60
Луганський державний медичний університет спеціальність «Фармація»				
Українська мова як іноземна (1 курс)	4,0	120	80	40
Українська мова як іноземна (2 курс)	3,0	90	60	30
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького спеціальність «Медицина»				
Українська мова (за професійним спрямуванням)	12,0	360	130	230

(1 курс)				
Українська мова (за професійним спрямуванням) (2 курс)	7,0	210	96	114
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького спеціальність «Фармація»				
Українська мова (за професійним спрямуванням) (1 курс)	9,0	270	105	165
Українська мова (за професійним спрямуванням) (2 курс)	2,0	60	30	30
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького спеціальність «Стоматологія»				
Українська мова (за професійним спрямуванням) (1 курс)	10,0	300	140	160
Українська мова (за професійним спрямуванням) (2 курс)	4,5	135	45	90
Національний медичний університет імені О. Богомольця спеціальність «Медицина»				
Українська мова (за професійним	10,0	300	140	160

спрямуванням) (1 курс)				
Українська мова (за професійним спрямуванням) (2 курс)	4,5	135	45	90
Національний медичний університет імені О. Богомольця спеціальність «Стоматологія»				
Українська мова (1 курс)	7,0	210	160	50
Українська мова (2 курс)	3	90	86	4
Національний медичний університет імені О. Богомольця спеціальність «Фармація, промислова фармація»				
Українська мова (1 курс)	7,0	210	160	50
Українська мова (2 курс)	2,0	60	56	4
Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського спеціальність «Медицина»				
Українська мова як іноземна (1 курс)	3,0	90	30	60
Вибіркова дисципліна: Основи української медичної термінології мова (1 курс)	3,0	90	20	70
Українська мова як іноземна (2 курс)	3,7	110	80	30

Вибіркова дисципліна: Про- фесійна медична комунікація лікаря з пацієнтом українською мовою (3 курс)	3,0	90	20	70
Українська мова як іноземна (4 курс)	4,0	120	70	50
Українська мова як іноземна (5 курс)	3,0	90	48	42
Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського спеціальність «Стоматологія»				
Українська мова як іноземна (1 курс)	3,0	90	30	60
Вибіркова дисципліна: «Українська медична термінологія (1 курс)	3,0	90	20	70
Українська мова як іноземна (2 курс)		40	20	20

У процесі аналізу освітніх навчальних програм та навчальних планів ми зауважили, що існують певні відмінності, проте загальна структура освітнього процесу є однаковою.

Основна відмінність полягає у мові викладання: українська – для вітчизняних студентів та англійська – для іноземних, що має вплив на методику викладання та матеріали підготовки до практичних занять і самостійної роботи. У кожному з проаналізованих нами університетів та на кожному з факультетів

виділено більшу кількість годин для вивчення української мови іноземними здобувачами вищої освіти. Цей фактор є дуже важливий, адже він дає їм змогу асимілюватися в україномовне медичне середовище та удосконалює професійну підготовку фахівців медичної сфери, які не є громадянами України. Щодо практичної підготовки, то вона є однаковою для іноземних та українських здобувачів вищої освіти, котрі проходять практику в лікарнях та симуляційних центрах медичних університетів України.

Отже, основні відмінності у організації професійної підготовки студентів-іноземців стосуються здебільшого мовних та методичних аспектів, в той час як зміст, форма та вимоги до навчання є однаковими для іноземних та українських здобувачів вищої освіти.

Висновки до другого розділу

У розділі схарактеризовано особливості підготовки студентів-іноземців в медичних університетах України. З'ясовано механізми та сутність адаптаційного компоненту професійної підготовки студентів-іноземців в медичних закладах України; обґрунтовано прикладні аспекти професійної підготовки студентів-іноземців.

Наше дослідження дозволяє розглядати адаптацію студентів-іноземців як комплексну педагогічну програму, успішність якої визначається багатьма критеріями, що дозволяє покращити якість навчання та досягнути бажаних результатів навчання з найменшими негативними наслідками.

Найпоширенішими видами адаптації студентів-іноземців на думку дослідників є: фізіологічна; психологічна; соціальна; лінгвістична; інформаційна; формальна; громадська; дидактична.

На нашу думку, успішна адаптація залежить від створення такого освітнього середовища, яке сприяє зниженню рівня стресу, посилення комфорту та покращенню емоційного стану студентів. Організація психологічної підтримки, групових консультацій та інтеграційних заходів дозволяє зменшити

негативний вплив культурного шоку та мовного бар'єру, сприяючи більш гармонійній адаптації студентів до нового навчального середовища.

Основними формами організації освіти студентів-іноземців, які допомагають реалізувати прикладні завдання професійної підготовки іноземних здобувачів вищої освіти в Україні є практичні та семінарські заняття; виробнича лікарська практика та стажування, де здобувачі вищої освіти отримують реальний досвід, перебуваючи у професійному середовищі; виконання здобувачами вищої освіти навчальних проектів, які розвивають практичні навички та формують компетентності майбутнього фахівця; участь у наукових конференціях, форумах, симпозіумах тощо.

Задля реалізації завдань дослідження нами проаналізовано чинні освітні навчальних програми та навчальні плани тих медичних університетів України, де навчаються студенти-іноземці. Вони доводять, що існують певні відмінності у підготовці здобувачів, проте загальна структура освітнього процесу є однаковою.

У розділі запропонована характеристика методики викладання та аналіз психолого-педагогічного інструментарію підготовки студентів-іноземців медиків. Дослідження доводить, що кожен підхід до навчання має свої унікальні переваги, які сприяють досягненню результатів в умовах сучасних викликів у медицині. Стверджуємо, що найкращі результати досягаються засобом інтеграції різних методів навчання. Сучасні методи, такі як: технологічні інструменти, симуляційне навчання, проблемне навчання кардинально змінюють підхід до освіти, сприяючи розвитку критичного мислення, формуванню клінічних навичок і командної роботи.

У розділі також обґрунтовано і проаналізовано виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців, які є базовою складовою успішної інтеграції іноземних громадян в освітній простір України. Ефективність цього процесу забезпечується поєднанням індивідуального

підходу, врахуванням національних, культурних та психологічних особливостей студентів, а також формуванням атмосфери взаємоповаги та толерантності.

Система виховної роботи спрямовується на розвиток у студентів соціальної активності, відповідальності, самостійності та міжкультурної компетентності. Важливим аспектом є залучення студентів-іноземців до української національної культури, звичаїв і традицій, що сприяє не лише адаптації, але й духовно-культурному взаємозбагаченню.

Організаційна діяльність передбачає врахування різноманітних чинників, зокрема: расових, геополітичних, релігійних, економічних, інтелектуальних задля побудови гармонійного міжнаціонального середовища. Успішна реалізація виховних та організаційних завдань, як доводить наше дослідження, можлива за умови тісної співпраці між деканатом, викладачами, соціально-психологічними службами та студентами. Це сприяє створенню оптимальних умов для фахової підготовки, збереження національної ідентичності студентів-іноземців та їхньої адаптації до навчання в українських закладах вищої освіти.

РОЗДІЛ III

ЗАСАДНИЧЕ ПІДґРУНТЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ.

3.1. Характеристика методики викладання та психолого-педагогічного інструментарію підготовки студентів медиків.

Процес навчання здійснюється за допомогою взаємодії викладача та студента, де викладач використовує різноманітні методи для кращого розуміння, засвоєння і подальшого використання матеріалу, що вивчається.

Медична освіта постійно змінюється під впливом різноманітних факторів, таких як зміна суспільних очікувань, обов'язків лікарів, середовища охорони здоров'я та медичної науки. Вона несе з собою різноманітні педагогічні структури та головну суть допомоги здобувачам вищої освіти отримати, зберегти та використовувати знання, розвинути здатність критикувати, синтезувати й аналізувати проблеми, розвиваючи моделі та перспективи. Хоча загальновизнано, що всі студенти-медики мають бути спрямовані на досягнення високих академічних стандартів і набуття найважливіших знань і навичок, необхідних для досягнення успіху в майбутньому, предметом розбіжностей є найкращий спосіб досягнення цієї мети. Прагнення йти в ногу з розвитком медичних наук і максимізувати результати навчання у поєднанні з прогресом технологій привело до впровадження різних методів навчання з унікальними характеристиками й перевагами. Кожен із методів навчання має унікальні характеристики, щоб впливати на результати навчання.

Термін «метод» походить від грецького слова “methodos”, що перекладається як діяльність, спосіб просування до істини.

Як зазначає М. Філоненко, в медичних університетах України методи навчання поділяються на такі дві основні групи:

- зовнішньої форми прояву навчання;

- внутрішньої форми прояву навчання [168, с. 13]

Кожна з цих основних груп поділяється на підгрупи, як відображено на рис.8.

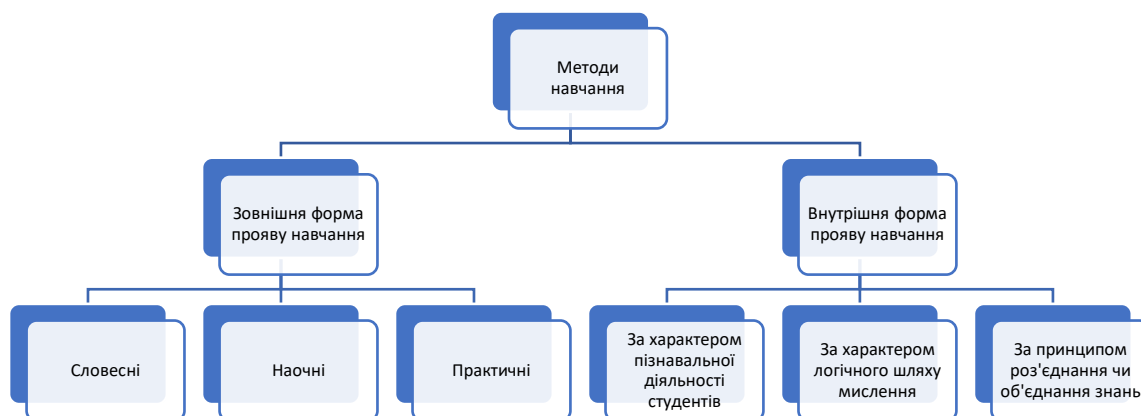

Рис. 9. Класифікація методів навчання, які використовуються під час навчання іноземних студентів-медиків

У процесі навчання іноземних здобувачів освіти в медичних університетах України викладачі послуговуються різноманітними методами навчання. Найпоширенішим і найбільш використовуваним є традиційне лекційне навчання. Цей метод орієнтований на викладача, котрий надає здобувачам вищої освіти інформацію, очікуючи, що вони пасивно запам'ятовують її. У цьому методі навчання здобувачі вищої освіти не беруть активної участі, і він є корисним лише для уважних слухачів [55].

Проблемне навчання визначено як «освітній метод, який характеризується використанням проблем пацієнтів як контексту для студентів, щоб навчитися навичкам вирішення проблем і отримати знання про фундаментальні та клінічні науки» [102; 178]. У процесі використання цього педагогічного методу студентів надається певний змодельований клінічний випадок, зосереджений на тому, щоб допомогти йому не лише розвинути свої здібності до розв'язання проблем, але й одночасно спиратися на свої базові та клінічні наукові знання.

Метод проблемного навчання пропонує студентам-медикам поглиблену підготовку з навичок клінічної діагностики й обґрунтування лікування, розвиває фактичні навички подолання клінічних проблем. Він також сприяє досягненню пізнавальних цілей студентів, позитивного ставлення та набуття впевненості [161; 167; 237].

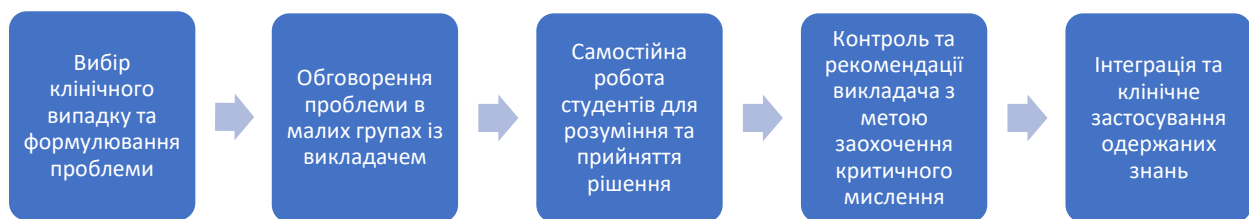

Рис. 10. Етапи проблемного навчання

У медичній освіті командне навчання є одним із сучасних методів навчання, який останнім часом набув популярності. Це комплексна стратегія розвитку і використання самокерованих навчальних команд. Популярність цього методу, що невпинно зростає, привела до його сприйняття у багатьох країнах як нового медичного педагогічного підходу. Цей підхід до навчання зберігає переваги викладання та навчання у малих групах, але не вимагає великої кількості викладачів [92]. Метод командного навчання дає можливість викладачам медичних університетів надавати студентам ресурсоефективний і автентичний досвід навчання у командах для розв'язання реальних клінічних проблем. Він також відомий тим, що розвиває здатність здобувачів вищої освіти мудро використовувати навички та принципи для подолання проблем здоров'я та хворіб, а також допомагає розвивати в них лідерські якості, набувати вміння виконувати командну роботу та набувати комунікативних навичок [87; 88].

Симуляційний метод навчання є відносно новим та доповнює уже відомі традиційні, поширені в медичній освіті. У симуляційних дослідженнях студентам дозволяється практикувати процедуру або клінічний випадок у змодельованому раніше середовищі лікування реальних пацієнтів. Сьогодні метод навчання на основі симуляції набуває все більших і розширених

досліджень у медичній галузі, спрямованих на удосконалення клінічної підготовки. Застосування включають використання імітованих пацієнтів для навчання студентів-медиків навичок спілкування та професіоналізму. Це уможливорює отримання конструктивного зворотного зв'язку у зручній та безпечній обстановці, а студентам – додатково отримати досвід. Відомо також, що цей підхід до навчання поліпшує безпеку пацієнтів, запобігає помилкам і удосконалює роботу клініциста [178; 180].

У медичних університетах України метод симуляційного навчання з кожним роком набуває все більшої популярності. Так, у Тернопільському національному медичному університеті створено цілий Центр симуляційного навчання. Його мета – вдосконалення знань і практичних навичок студентів шляхом моделювання різних невідкладних станів з використанням тренажерів-симуляторів, манекенів, віртуального програмного забезпечення та стандартизованих пацієнтів [104; 193].

Вищезазначені методи найчастіше використовуються у процесі підготовки іноземних фахівців медичної сфери у закладах вищої освіти. Однак процес навчання чітко регламентований освітньою програмою, прописаною для кожної спеціальності та відповідної стандарту вищої освіти.

У методичних рекомендаціях щодо розроблення стандартів вищої освіти наводиться перелік компетентностей фахівця, а саме: інтегральні, загальні та спеціальні (фахові, предметні) компетентності.

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та професійної діяльності [154; 155; 196].

Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача у різних галузях і для особистісного розвитку [152; 166].

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю [168, с. 8].

Застосування цих компетентностей у процесі організації навчання іноземних студентів-медиків є дуже важливим. Зазначимо, що основними формами організації процесу навчання здобувачів вищої освіти, які навчаються в медичних університетах України, є: лекції, практичні та семінарські заняття, а також самостійна робота студентів, передбачена освітньою програмою.

Згідно з тлумачним словником української мови, навчальна лекція (лат. «lectio» – читання) – логічно завершений, науково обґрунтований, послідовний і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, теми чи розділу навчального предмету, ілюстрований за необхідності наочністю та демонструванням дослідів.

Розрізняють такі види лекцій:

- інформаційна,
- проблемна
- лекція-візуалізація,
- бінарна,
- лекція-дискусія,
- лекція із заздалегідь запланованими помилками,
- лекція-консиліум або конференція.

Кожна лекція є структурно організованою і охоплює такі основні етапи, а саме:

- організаційний;
- основний;
- заключний.

Під час організаційного етапу лекції викладач зазвичай перевіряє присутність студентів та повідомляє їм тему заняття. На основному етапі – викладає зміст теми заняття, враховуючи індивідуальні особливості здобувачів

вищої освіти. Якщо це іноземні студенти, то важливо враховувати низку факторів, що пов'язані з особливостями сприйняття матеріалу, зокрема культурні, мовні та релігійні. Матеріал лекції має бути актуальним, пізнавальним та клінічно-доведеним, якщо мова йде про дисципліни фахового профілю. Під час заключного етапу студенти-медики мають змогу задати додаткові запитання та обговорити певні моменти, які розглядалися під час лекції.

Термін «практичне заняття» (грец. «prakticos» – діяльний) – характеризує заняття, під час якого викладач детально розглядає окремі теоретичні та практичні особливості предмету, що вивчається, та сприяє розвитку компетентностей шляхом виконання навчальних завдань [115].

Як і лекція, практичне заняття складається з трьох основних етапів, а саме:

- підготовчого;
- основного;
- заключного.

Однак ці етапи суттєво відрізняються від лекційних. Під час підготовчого етапу викладач, як правило, проводить контроль і аналіз уже отриманих знань здобувачів вищої медичної освіти, їхню теоретичну та практичну підготовку. Для цього рекомендується використовувати як індивідуальні, так і групові опитування із врахуванням особливостей сприйняття академічною групою матеріалу. Надзвичайно важливо використовувати позитивну мотивацію, адже вона стимулює рівень сприйняття, запам'ятовування та розуміння нового навчального матеріалу. Підготовчий етап практичного заняття зазвичай займає 15–20 % загального обсягу часу заняття [139; 240].

Наступний етап практичного заняття – основний. Його метою є формування системи професійних навичок, вмінь та компетентностей студентів відповідно до теми заняття. На цьому етапі викладач застосовує інтерактивні методи навчання, пропонує опрацювання типових і нетипових, прогнозованих та непередбачуваних ситуацій. Для іноземних здобувачів вищої медичної освіти

найефективнішими засобами під час практичних занять є використання методів візуалізації, прикладом чого слугує вищезазначений метод симуляційного навчання. Іноземні студенти, які в перші роки навчання у закладах вищої медичної освіти України проходять процес адаптації, краще сприймають та запам'ятовують наочний матеріал. Відпрацьовуючи практичні навички на тренажерах-симуляторах і манекенах, студенти-іноземці вдосконалюють та практикують отримані знання в умовах, які максимально схожі на реальні. Тривалість основного етапу визначається в межах 70–80 % від загального часу заняття.

На заключному етапі практичного заняття викладач зазвичай підбиває підсумки та здійснює оцінювання здобувачів вищої освіти. Саме оцінювання є дуже важливим етапом практичного заняття, адже воно мотивує студентів до подальшого навчання. Так, серед двадцяти восьми опитаних студентів-іноземців, які навчаються у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського, двадцять чотири зазначили, що процес оцінювання був дуже важливим для них та спонукав до навчання, сприяв розвитку відповідальності.

У закладах вищої медичної освіти переважають такі види опитування студентів:

- усне: студент відповідає на запитання викладача;
- письмове: письмові відповіді на запитання, розв'язання задач, виконання вправ, тестових завдань, опису етапів лабораторних робіт тощо;
- комбіноване (ущільнене), за якого викладач одночасно запрошує до відповіді декількох студентів, один з яких відповідає усно, один-два готуються до відповіді біля дошки, інші – виконують індивідуальні письмові завдання на місцях;
- контроль практичних умінь та навичок проводиться на лабораторних і практичних заняттях, дає змогу встановити рівень сформованості практичних

вмінь та навичок (проведення дослідів, експериментів; робота з приладами тощо);

- самоконтроль – здійснюється студентом самостійно за системою спеціально розроблених до кожної теми завдань;
- тестовий контроль: здобувач проходить тестування у системі Moodle;
- підсумковий модульний контроль – комплексний метод, спрямований на оцінювання навчальних досягнень студентів;
- контроль виконання індивідуальних завдань [107, с. 64].

Семінарське заняття (лат. *seminariūv* – розсадник) дещо відрізняється від практичного, оскільки вимагає посиленої самостійної роботи студента. В іноземних студентів-медиків можуть виникати труднощі під час такого заняття, що зазвичай пов'язані із мовним бар'єром та процесом адаптації. Проте роль викладача під час семінарського заняття також є ваговою, оскільки він виступає основним організатором. Педагог влаштовує дискусії та обговорення попередньо визначених тем, розвиваючи у студентів навички письмового і усного оформлення матеріалів, написання рефератів, вміння висувати і захищати наукові положення та висновки. Перелік тем семінарських занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

До семінарських занять зазвичай долучаються при вивченні дисциплін соціально-гуманітарного циклу. Розрізняють такі види семінарських занять:

- просемінар або ввідний семінар;
- тематичний семінар (семінар-бесіда, семінар-дискусія, семінар-конференція, семінар, “круглий стіл”, семінар-симпозіум);
- підсумкові семінари (повторення і систематизація знань, міжпредметні семінари та ін.);
- спеціальні семінари [185; 168, с. 44].

Як практичні, так і семінарські заняття у закладах вищої медичної освіти України завершуються поточним контролем, який включає контроль вхідного рівня знань, якість виконання практичної роботи, рівень теоретичної підготовки

здобувача вищої освіти, активність під час заняття і результати вихідного контролю рівня знань. Форми проведення поточного контролю та його оцінювання визначаються відповідною кафедрою.

На завершальному етапі вивчення дисципліни студенти проходять підсумковий контроль. Він включає семестровий контроль та державну атестацію. Формами семестрового контролю є:

- іспит;
- диференційований залік;
- залік.

Вони передбачають перевірку того, як студент засвоїв освітню програму з дисципліни, а також того, наскільки він розуміє програмовий матеріал загалом.

Різниця між заліком та диференційованим заліком полягає у тому, що перший виставляється при умові, що здобувач вищої освіти виконав усі завдання під час семестру, а диференційований проводиться шляхом виконання різноманітних завдань, після чого виставляється оцінка.

Іспит дуже схожий за своєю структурою до диференційованого заліку, проте він містить питання, які стосуються не лише практичних занять чи семінарських занять, а й враховує самостійну роботу студентів. Крім того, іспит зазвичай складається з двох етапів: письмового тестування та усної відповіді, що оцінюються відповідною кількістю балів.

У кожному медичному університеті процес оцінювання здобувачів вищої освіти регламентується положенням про організацію, проведення поточного та підсумкового контролю та процедури його оскарження. Таке положення розроблено відповідно до:

- Закону України «Про вищу освіту»;
- наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження

Положення про порядок проведення, відрахування та поновлення студентів вищих навчальних закладів освіти»;

- внутрішніх університетських положень про організацію освітнього процесу [118].

Для створення найбільш ефективного плану навчального процесу дуже важливо розуміти ефективність засвоєння нового матеріалу під час різного виду занять та при застосуванні методів навчання.

Багато закладів вищої освіти використовують так звану «піраміду навчання Едгара Дейла», котра чітко вказує на рівень запам'ятовування інформації під час занять.

Рис. 11. Піраміда навчання Едгара Дейла

Відповідно до цієї піраміди, лише 5 % слухачів лекцій запам'ятовують матеріал, поданий викладачем. Читання матеріалу є ефективнішим, адже здобувачі запам'ятовують 10 % інформації. Здобувачі освіти добре запам'ятовують відео- і аудіоматеріал (20 %) та наочну інформацію (30 %). У закладах освіти під час засвоєння нового матеріалу добре працюють так звані дискусійні групи. Саме при такому викладі матеріалу відбувається безпосередня

взаємодія викладача зі студентом та студентів між собою, а матеріал запам'ятовується на 50 %.

Практика є найефективнішим способом запам'ятовування інформації: як показує досвід, студенти можуть відтворити 75 % отриманих знань. Навчаючи інших та застосовуючи отримані знання одразу, здобувач вищої освіти зберігає в пам'яті 90 % нового матеріалу. Саме під цією пірамідою ми розуміємо спеціальний формат модулювання здатності здобувачів вищої освіти відтворювати знання, набуті під час навчання. Схема включає в себе всі рівні стосовно оволодіння способом запам'ятовування та відтворення матеріалу. У піраміді ефективності навчання на перших чотирьох рівнях зазначені пасивні методи:

1. традиційні лекції;
2. ретельне читання інформативних джерел;
3. аудіовізуалізація;
4. публічна демонстрація.

Після цього настає черга активних заходів – обговорення в колі колег у навчанні, практичне застосування теоретичних навичок. Такий підхід допомагає виробити оптимальний підхід до освоєння певної теми. Отож, як свідчить практика, що активніше людина бере участь у навчанні – обговорює, робить, вчить інших, то краще засвоює матеріал.

Проаналізувавши піраміду Едгара Дейла, можемо стверджувати, що саме інтерактивні методи навчання є найефективнішими. Однак доцільно зауважити, що не всі методи навчання, які застосовуються викладачам закладів вищої медичної освіти, є актуальними для іноземних студентів. Фундаментальним рушієм цієї відмінності є готовність іноземного здобувача до професійної та навчальної діяльності.

Як зазначає О. Черновол, явище готовності особистості можна охарактеризувати так:

- контекст діяльності: готовність розглядається лише у зв'язку з виконанням дій, тобто як здатність особистості до здійснення певної діяльності;
- багатокomпонентність: готовність особистості є складною структурою, яка включає кілька компонентів, що відповідають вимогам конкретної діяльності. Універсальними елементами готовності є:
 - a) знаннявий компонент, який забезпечує необхідний обсяг знань;
 - b) уміння: включає базовий набір практичних навичок для виконання завдань;
 - c) мотиваційний (ціннісний): включає установки й мотиви, які стимулюють до діяльності.
 - d) особистісний: охоплює важливі риси характеру, які сприяють виконанню завдань у межах певної діяльності.

Основними видами готовності є:

- ситуативна (тимчасова): це стан, який виникає у конкретний момент і забезпечує актуалізацію психологічних ресурсів для успішного виконання дій у певній ситуації, наприклад, у екстремальних умовах;
- загальна (тривала): формується завчасно й ґрунтується на сукупності знань, навичок, умінь, установок і мотивів, що накопичуються в результаті цілеспрямованої підготовки. Загальна готовність є основою для виконання завдань у довгостроковій перспективі. Вона відрізняється стабільністю й формується завдяки спеціальній організованій підготовці.

Отже, загальна готовність особистості до діяльності виступає результатом тривалого процесу формування та розвитку, тоді як ситуативна забезпечує ефективну реалізацію дій у конкретних обставинах [40; 173; 174].

Як зазначалось у попередніх розділах нашого дослідження, для ефективного навчання іноземним здобувачам вищої освіти необхідно створити умови для швидкої адаптації та належної готовності. На нашу думку, саме інтерактивні методи навчання будуть найбільш ефективними, оскільки при їх використанні викладач та здобувач освіти є рівноправними суб'єктами навчання.

Означені методи передбачають режим бесіди та діалогу, під час якого здобувачі освіти вчаться бути демократичними, розвивають навички критичного мислення та ухвалюють обґрунтовані рішення.

Саме завдяки інтерактивним методам навчання здобувачі вищої освіти мають можливість:

- аналізувати навчальну інформацію та творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу, що значно полегшує процес опанування нових знань;
- навчитися формулювати і чітко висловлювати власну думку;
- навчитися слухати співрозмовника;
- моделювати різні ситуації, збагачуючи власний досвід;
- вчитися будувати професійні та дружні відносини у групі, уникаючи конфліктів;
- вдосконалювати навички проєктної та самостійної роботи.

Дотримання основних принципів інтерактивного навчання є запорукою ефективного результату в майбутньому.

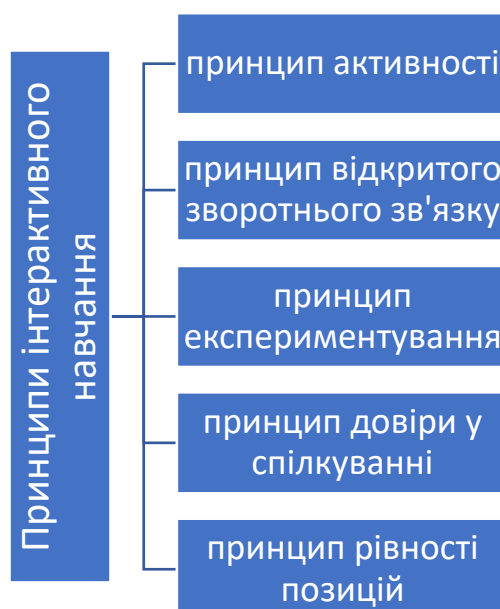

Рис. 12. Основні принципи навчання

Інтерактивні методи навчання застосовуються під час лекцій та практичних занять, і у медичних університетах України є вже певні приклади цього досвіду.

У наукових працях Т. Шеховцева описує застосування інтерактивних методів навчання в Українській медичній стоматологічній академії. Так, на кафедрі внутрішньої медицини широкого застосування набув такий інтерактивний метод, як кейс-технологія. Викладачі на початку вивчення курсу розробляють щоденник з планом роботи. Кожному студенту надається так званий кейс, який включає пакет навчальних матеріалів, вітчизняним студентам – українською мовою, іноземним – англійською, та питання для підготовки іспиту «КРОК 2». Основним помічником у процесі навчання виступають методичні рекомендації до практичних занять, які містять питання для самопідготовки. Саме завдяки такому інтерактивному методу студенти залучаються до управління навчальним процесом, а також змінюється роль викладача [178].

На кафедрі педіатрії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна під час практичних занять велика увага приділяється навчанню студентів, зокрема іноземних, роботі в команді (cooperative learning) та розвитку комунікативних навичок і вмінь на основі методики проведення занять у вигляді клінічних ситуацій та ділових ігор (simulation games). Усі здобувачі вищої освіти під час проведення таких занять беруть участь в обговоренні теми, розв'язуванні ключових задач, що підтримує у них інтерес до самого процесу навчання, а також створює можливість для викладача практикувати формування у них позитивної мотивації до навчання та стійкий інтерес до дисципліни в майбутній професійній діяльності.

Для урізноманітнення навчального матеріалу та методів роботи іноземним здобувачам вищої освіти, які зацікавлені у вищій оцінці, викладач пропонує підготувати мультимедійну презентацію на одну з тем, що вивчається, та продемонструвати її присутнім. Така діяльність позитивно впливає на розвиток інтелектуального потенціалу, особистісне зростання та самореалізацію.

Вважається, що така практика допоможе в майбутньому залучити англомовних студентів до науково-дослідницької діяльності, підготовки та участі у наукових конференціях [138, с. 169].

Інтерактивні методи навчання також активно використовуються у Запорізькому державному медичному університеті. Завдяки цьому стимулюється розумова активність, творчий підхід, науково-дослідницька діяльність. Використання інтерактивних прийомів, на думку викладачів університету, активізує як індивідуальну так і групову роботу студентів. Практикують під час опитування надавати слово не тому, хто перший підняв руку, а пропонують спочатку обговорити свої думки із колегами по парті, і вже згодом надати слово тому, хто виявляє бажання виступити. Саме в такий спосіб усі студенти матимуть змогу взяти участь в обговоренні.

Практичні заняття можуть включати такі завдання, як: аналіз рентгенограм, інтерпретація ЕКГ, самостійне складання плану обстеження пацієнта, а також прийняття колективних рішень щодо диференційної діагностики та лікування. Наприкінці заняття здобувачам часто пропонується письмова робота із відповідями на запитання, які на наступному занятті обговорюватимуться. Це сприяє створенню атмосфери співпраці між здобувачами та викладачем [178].

Лекції та практичні заняття, побудовані за принципом інтерактивного навчання, повинні бути проблемно-орієнтованими, з гнучкою структурою, що дає змогу викладачам адаптувати матеріал відповідно до запитів здобувача. Вони повинні стимулювати дискусію та діалог, надавати допоміжні матеріали для наочної подачі інформації, зосереджуючись на ключових аспектах і уникаючи незмістовних, поверхових запитань.

Науково-педагогічні працівники Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, вважають, що такий метод навчання, як дискусія, має виховну та навчальну цінність. Однак для ведення дискусії іноземний здобувач вищої освіти повинен добре володіти українською мовою,

оскільки може обговорюватися певний клінічний випадок у місцевій лікарні, як і медичною термінологією, а окрім того, добре опанувати матеріал, що вивчається. Дискусія слугує методом засвоєння, закріплення та формування нових знань і умінь здобувача. Вона також сприяє розвитку творчих здібностей та особистісних якостей студента, виступає засобом стимулювання і мотивації до навчання, формує самостійність, розвиває практичне мислення. Завдяки цьому методу навчання, студенти-іноземці вдосконалюють уміння аргументувати та відстоювати свої погляди, а також поглиблювати знання з обговорюваної теми. Завдяки дискусії у студентів зникає страх висловлювати свої думки, адже навіть якщо вони є неправильними, то сприймаються без негативної оцінки. Ба більше, стосунки іноземного здобувача вищої освіти з викладачем стають більш довірливими, оскільки в ході дискусії він постійно заохочує до нестандартного мислення та творчого підходу, що значно полегшує процес адаптації. На нашу думку, цей метод є ефективним у застосуванні після вивчення цілого розділу як підсумкове заняття, оскільки у студентів є вже сформовані знання та навички з винесеної на обговорення тематики [179].

Предмет «Нервові хвороби», який вивчається студентами-іноземцями на старших курсах в Івано-Франківському національному медичному університеті, є дуже цікавим та водночас деякі теми є важкими для запам'ятовування. Саме тому науково-педагогічні працівники цього закладу вищої освіти використовують інтерактивні методи навчання. Наприклад, широкого застосування набув метод «бліцінтерв'ю». Він використовується для оцінки знань, отриманих під час попередніх занять. При застосуванні цього методу, студенти самостійно готують запитання для «інтерв'ю». Основною вимогою є чіткість та лаконічність запитань. Група ділиться на дві підгрупи: «журналістів (вони за чергою ставлять запитання) і «експертів» (надають відповіді). Практикується використання такого методу у змішаних групах вітчизняних та іноземних здобувачів вищої освіти, що удосконалює не лише професійні, а й комунікативні навички [55].

Іноземні здобувачі вищої освіти, окрім традиційних спеціальностей «Медицина» та «Стоматологія», часто обирають спеціальність «Фармація». Учена Н. Губіна пропонує до використання під час практичних занять на старших курсах метод ситуативного моделювання. Застосовуючи його, викладач пропонує завдання, під час виконання яких студенти моделюють клінічні ситуації, удосконалюють навички щодо пошуку, аналізу особливостей використання лікарських засобів для медичного персоналу, пацієнтів та провізорів. Кожен учасник ситуації намагається визначити індивідуальні підходи до підвищення ефективності та безпечності фармакотерапії у пацієнтів, враховуючи їхній вік, стан і особливості захворювання. Саме використання методики ситуативного моделювання сприяє розвитку творчого спілкування, формування навичок командної роботи та почуття відповідальності за виконання поставлених завдань, а також набуття вміння давати обґрунтовані відповіді, швидко й ефективно засвоювати матеріал. Іноземні здобувачі вищої освіти, навчаючись за проблемно-ситуативним підходом, отримують можливість практично застосовувати знання у конкретних або наближених до реальних ситуаціях, а роль викладача – зосередити увагу на матеріалі, який буде корисний у майбутній професійній діяльності. Ми вважаємо, що саме така форма навчання має важливе значення на сучасному етапі медичної освіти в закладах вищої освіти [35]

У Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського інтерактивні методи навчання користуються найбільшою популярністю. Так, під час вивчення предмету «Українська мова» досить ефективно працює метод ділової гри, з допомогою якого можна створити реальні ситуації, які трапляються у лікарнях, навчальних кімнатах. Використання цього методу сприяє розвитку професійної компетенції здобувачів вищої освіти та формує навички взаємодії з колегами. Викладачі практикують створювати реальні або уявні мовні ситуації, під час яких іноземні здобувачі вищої освіти виконують конкретні соціальні ролі, врегульовують проблемні ситуації,

практикуються у виборі конкретної лексики та вивчають медичну термінологію. Саме така форма організації заняття, на нашу думку, полегшує процес адаптації іноземних студентів та сприяє швидкому запам'ятовуванню нових лексичних одиниць [186].

Викладач, організовуючи подібну роботу в аудиторії, сприяє набуттю студентами важливого соціального досвіду, необхідного для ефективної взаємодії у системі «лікар – пацієнт». Ділова гра забезпечує реалізацію принципу комунікативної спрямованості у викладанні української мови як іноземної, стимулює мотивацію до навчання, враховує інтереси та професійні запити студентів, а також дає змогу створювати моделі реального спілкування [189; 212].

Викладач вважає ділову гру однією з найбільш ефективних форм організації навчального процесу для студентів-медиків, які вивчають українську мову як іноземну. Натомість для студентів це є моделюванням професійної діяльності в ігровій формі, що сприяє кращому засвоєнню лексичного та граматичного матеріалу, подоланню мовних бар'єрів і досягненню навчальних цілей [192; 194].

Ще одним методом навчання, який активно використовується викладачами Тернопільського національного медичного університету, є case-study (або метод конкретних ситуацій), який виступає активним підходом до проблемно-ситуаційного аналізу, заснованим на навчанні через розв'язання конкретних завдань і ситуацій. Цей метод належить до неігрових імітаційних активних способів навчання й слугує інструментом для застосування теоретичних знань у практичних завданнях. Кейси, по суті, становлять інтегровані, комплексні ситуаційні задачі. У разі відсутності пацієнтів із відповідною патологією під час клінічних занять, їхнє використання є зручним і ефективним рішенням. Цю методику варто застосовувати на завершальному етапі вивчення певної теми або розділу, особливо зі студентами, які вже мають достатній рівень знань для розвитку професійно-творчого мислення [219; 228].

Викладання клінічних дисциплін, таких як «Неврологія», «Педіатрія», «Акушерство та гінекологія», «Фтизіатрія» тощо, потребує особливої уваги, оскільки вони вимагають не лише теоретичних знань, а й практичних навичок.

Серед сучасних технологій та методів навчання особливу роль у професійній освіті займає «мозковий штурм» (brainstorming). Це техніка групового творчого мислення, яка дає змогу знайти розв'язання складних проблем через вільне висловлювання ідей усіма учасниками.

Мета цього інтерактивного методу полягає в активізації інтелектуальної діяльності для генерування ідей щодо реалізації конкретного завдання, пропонування шляхів розв'язання проблеми, подолання стереотипів і стимулювання творчого мислення [175]. Метод також сприяє акумулюванню різноманітних ідей для з'ясування поставленого питання.

Основні принципи «мозкового штурму»:

- відсутність критики щодо ідей інших учасників;
- заохочення будь-яких, навіть найнеординарніших, пропозицій;
- уникнення самоцензури;
- генерування максимальної кількості ідей незалежно від їхньої практичності;
- вільний розвиток, удосконалення та комбінування висловлених ідей;
- чітке визначення часу для пошуку відповідей на конкретне питання;
- оптимальна кількість учасників – 10–12 осіб.

Цей метод дає можливість ефективно розкрити творчий потенціал групи, знімаючи бар'єри інертності мислення та сприяючи інноваційним підходам до розв'язання проблем.

Метод «мозковий штурм» надає потужний імпульс проблемному навчанню, сприяючи формуванню специфічних умінь і навичок. Під час дискусії учасники розвивають здатність формулювати власні думки, аргументувати позицію, а молоді лікарі здобувають знання завдяки активній участі в процесі.

Описаний вище метод допомагає зосередити увагу на темі, стимулює інтелектуальну діяльність навіть в умовах емоційного стресу, забезпечує рівну участь кожного члена групи у висуненні ідей та обговоренні проблеми. Він створює сприятливі умови для виникнення «ланцюгової реакції» ідей та їх синергічного посилення, мотивує до навчання і з'ясування міждисциплінарних питань.

Завдяки своїй емоційності метод частково нагадує ігрові підходи, сприяючи неформальному пошуку рішень. Інтеграція «мозкового штурму» в навчальний процес поглиблює знання студентів, стимулює їх до творчого підходу та допомагає успішно реалізовувати поставлені завдання [90, с. 76].

Досить ефективно працює метод «Мікрофон», який зазвичай застосовується на етапі актуалізації даних. Завдяки ньому кожен іноземний здобувач медичної освіти має змогу висловити свою думку, а викладач в цей час побачить рівень підготовленості і його, і академічної групи загалом. Запитання для обговорення обирають більш загальні. Підсиленням зазначеного методу навчання є «Робота в малих групах», коли здобувачів вищої освіти поділяють на мікрогрупи і один з представників подає матеріал, а всі інші обговорюють його [205; 214].

Медична освіта динамічно розвивається, впроваджуючи нові підходи до навчання, які здатні значно підвищити ефективність підготовки майбутніх спеціалістів. Однак спроби визначити найкращий метод навчання часто зосереджуються лише на короткострокових результатах, таких як засвоєння знань і задоволення студентів, не беручи до уваги їхній вплив на формування висококваліфікованих лікарів у довготривалій перспективі. Такий підхід, на нашу думку, не дає можливості об'єктивно оцінити переваги конкретного методу. З досліджень очевидно, що кожен підхід до навчання має унікальні переваги, які сприяють адаптації до сучасних викликів у медицині. Попри це, найкращі результати досягаються за рахунок інтеграції різних методів. Для оптимізації медичної освіти необхідно знайти баланс між ними, враховуючи

особливості різних рівнів і програм. Методологічна інтеграція стає ключовою концепцією сучасного навчання. Сучасні методи, такі як технологічні інструменти, симуляційне навчання, кардинально змінюють підхід до навчання, сприяючи розвитку критичного мислення, клінічних навичок і командної роботи. Водночас такі інновації створюють нові виклики, зокрема в підготовці викладачів, розвитку інфраструктури та наданні доступу до ресурсів. Усунення цифрового розриву і забезпечення рівного доступу до технологій також є важливими аспектами в освіті.

3.2 Виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців

У сучасних умовах розвитку України вища освіта має бути орієнтована не лише на якісну професійну підготовку, а й на всебічний розвиток особистості кожного студента. Тому важливим завданням видається створення умов для самовдосконалення та самореалізації студентів під час навчання у закладі вищої освіти. Одним із ключових аспектів освітнього та виховного процесу є позааудиторна діяльність, яка дає можливість проявити мотивацію, цілеспрямованість, самостійність, впевненість у собі, толерантність та інші важливі якості, що сприятимуть особистісному і професійному зростанню майбутніх фахівців. Саме вони стануть основою для їхньої успішної самореалізації. Тому роль позааудиторної діяльності студентів є надзвичайно актуальною [110].

Виховна робота з іноземними здобувачами вищої освіти – один із ключових і водночас найскладніших напрямів організації навчального процесу у медичних університетах України. Завдяки їй значно полегшується процес адаптації іноземних студентів до навчання та проживання, налагоджуються міжособистісні стосунки, розвивається толерантність, формуються навички самоосвіти і творчі здібності. А окрім зазначеного, створюються умови для фізичного, інтелектуального та морального зростання особистості, підвищується

рівень соціальної активності, самостійності та відповідальності як у суспільстві, так і в колективі [112].

Як зазначалося у попередніх розділах, багато іноземних здобувачів вищої освіти переживають такий етап адаптації, як «культурний шок», тому дуже важливо ознайомлювати їх із культурою нашого краю, залучати до українських національних звичаїв та традицій. Однак безпосереднє залучення іноземних здобувачів вищої освіти до виконання певних морально-етичних норм не є коректним [198]. Практикуючи такий підхід, важливо враховувати національні психологічні особливості, які формуються під впливом різноманітних чинників.

Головними з-поміж них є:

- расові й антропологічні, які мають важливе значення при виборі підходів до роботи з іноземними студентами;
- геополітичні, що впливають на соціокультурні традиції кожного народу залежно від географічного розташування та політичних особливостей;
- релігійні особливості, що потребують особливої толерантності і поваги, адже в медичних університетах України навчаються студенти, які сповідують різні релігії, зокрема християнство (в усіх його конфесійних формах), іслам, буддизм, індуїзм, а також національно-племінні вірування;
- економічні умови, які впливають на мислення, мотивацію та цілі навчання іноземних студентів;
- інтелектуальний рівень, який залежить від системи освіти в країнах походження студентів і впливає на їхню адаптацію до навчального процесу;
- міжнаціональне середовище, що потребує створення умов для збереження національної ідентичності іноземних здобувачів вищої освіти.

Уважаємо, що для ефективної організаційно-виховної роботи та успішного навчального процесу необхідно враховувати всі перелічені чинники.

Формування цілеспрямованої структури керування виховною діяльністю студентів-іноземців є основним завданням організаційно-управлінського

забезпечення. Серед фундаментальних аспектів, що впливають на якість виховної роботи, М. Соловей та В. Демчук виділяють такі:

- забезпечення структурного підходу до виховної роботи на всіх етапах: від планування до реалізації та підбиття підсумків;
- організація роботи з добору та розподілу кадрів, залучення їх до виховної діяльності в університеті;
- розробка основних документів, що регламентують виховну діяльність університету;
- налагодження системи інформаційного забезпечення виховної роботи;
- удосконалення роботи кафедр щодо виховання студентів через розв'язання актуальних проблем
- активізація студентського самоврядування до залучення студентів до університетського життя.

Основні аспекти виховної роботи також можна зобразити у вигляді горизонтальної багаторівневої ієрархії.

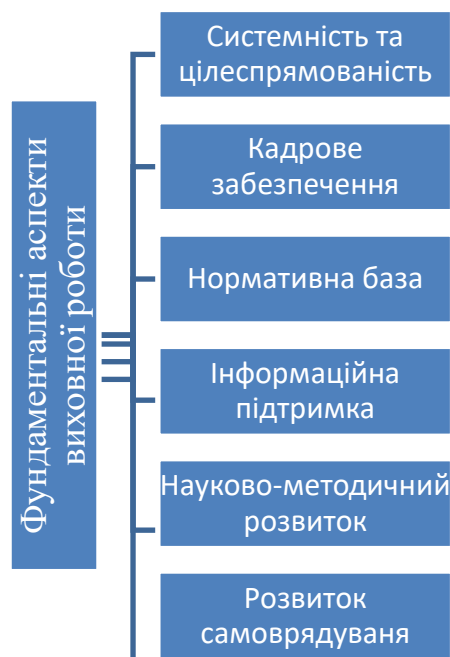

Рис. 13. Фундаментальні аспекти виховної роботи

Однак у сфері виховної роботи теж виникає багато проблем, зокрема:

- відсутність урахування очікувань певних груп здобувачів вищої освіти;
- неналежне створення умов для розвитку особистісних та професійних компетентностей;
- низький рівень розвитку студентських активностей та ініціатив;
- створення перешкод для студентів у певних сферах діяльності закладу вищої освіти;
- імітаційне залучення здобувачів вищої освіти до управління розвитком університету [114; 147].

Основні проблеми в організації виховної роботи у закладах вищої освіти України зобразимо у вигляді горизонтальної багаторівневої ієрархії.

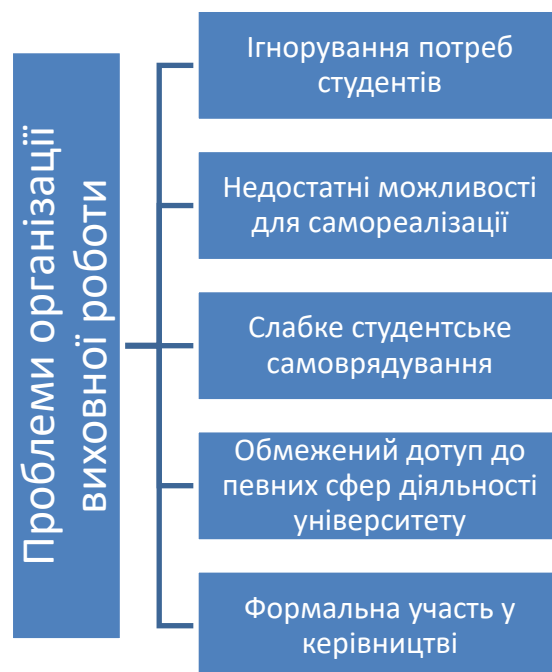

Рис. 14. Найпоширеніші проблеми організації виховної роботи

Вищезазначені проблеми суттєво погіршують якість виховної роботи та потребують якнайшвидшого усунення, що сприятиме створенню комфортного середовища для адаптації, навчання та розвитку іноземного здобувача вищої освіти [159, с. 29].

На нашу думку, з метою поліпшення виховної роботи у закладах вищої медичної освіти для іноземних студентів важливо дотримуватися таких вимог:

- викладач повинен не лише подавати новий матеріал, контролювати рівень його сприйняття та запам'ятовування, а й бути посередником між студентами-іноземцями і культурою, яка суттєво відрізняється від вже звичної, здійснюючи значний вплив на їхнє професійне й особисте життя;
- формувати гуманістичну взаємодію між викладачем і здобувачем вищої освіти у навчальній та позааудиторній роботі;
- враховувати індивідуальні, психологічні та релігійні особливості іноземних здобувачів вищої освіти;
- сприяти якнайшвидшому процесу адаптації іноземних студентів-медиків;
- допомагати у подоланні мовного бар'єру та культурного шоку.

Успішна організація виховної роботи в університеті передбачає:

- активну життєдіяльність колективу університету, факультету чи студентських груп;
- налагодженість координаційних дій для досягнення спільних цілей;
- оптимальне впорядкування різних видів діяльності, а саме: навчально-пізнавальної, науково-дослідницької, громадської тощо;
- сприятливий педагогічний клімат, що забезпечує комфортне самопочуття членів колективу, їхнє задоволення соціальним середовищем, а також відчуття єдності між студентами, викладачами й кураторами;
- рівень сформованості морально-етичних якостей студента.

Управлінський компонент виховної роботи поділяють на цикли, які складаються з таких етапів:

- освітній аналіз і прогнозування;
- структурування та мотивація;
- контроль та коригування.

Виховну роботу з іноземними здобувачами вищої освіти проводить низка структурних підрозділів, а саме: відділ виховної роботи, деканат, який займається роботою з іноземними громадянами, та кафедри університету. Розглянемо функціональні обов'язки кожного з них.

Відділ виховної роботи діє при кожному університеті і є основним осередком організації позааудиторної роботи студентів. Основною метою цього відділу є розвиток суспільно активної молоді, яка поєднує високий рівень професійної компетенції, культурну освіченість, духовність, моральність і відповідальність. Формування інтелектуальної еліти сучасного суспільства базується на спрямованому розвитку національно-громадянських засад, професійних знань і практичних навичок здобувачів вищої освіти як майбутніх фахівців медичної сфери. Виховна діяльність орієнтована на формування поваги до прав і свобод людини, до культури, історії та законодавства України. Також значна увага надається впровадженню загальнолюдських моральних цінностей, формуванню здорового способу життя, розвитку поваги до обраної професії та традицій закладу освіти, підтримці сприятливого психологічного клімату в студентському середовищі, вихованню оптимізму та впевненості у майбутньому. Особливий акцент робиться на автономії приватного життя студентів, їхній зацікавленості у самореалізації, формуванні свідомої індивідуальної та колективної відповідальності.

Рис. 15. Напрями діяльності відділів виховної роботи

Так, у Національному медичному університеті імені О. Богомольця зазначається, що виховна робота цілком виключає пропаганду насильства, жорстокості, теорій ненависті до людства, а також ідеологій, що несуть загрозу державній цілісності.

Фундаментальний зміст мети виховної роботи деталізується через такі завдання:

- підсилення ролі виховної складової навчального процесу;
- забезпечення рівномірності обсягу наукової інформації та відповідних умов і засобів її подачі;
- стимулювання студентів до самостійної, творчої діяльності, яка сприяє розвитку навичок самоорганізації та тренує силу волі;
- організація наукового мислення;

- розвиток умінь і навичок міжкультурної комунікації та розумової праці;
- виховання моральної поведінки як внутрішньої потреби особистості;
- психологічна підготовка студентів-іноземців до співпраці та активної взаємодії з українськими студентами і професійної діяльності;
- формування у іноземних здобувачів вищої медичної освіти естетичних почуттів, поглядів та переконань;
- створення умов для реалізації творчого потенціалу кожного студента через призму подолання повного бар'єру та культурного шоку;
- формування поваги до мови і традицій українського народу;
- формування само- та взаємоповаги;
- виховання поваги до законів і правових норм України.

Діяльність відділів виховної роботи в медичних університетах України регламентується внутрішньоуніверситетськими положеннями про виховну роботу, які зазвичай затверджує вчена рада.

Основними нормативними документами, що регламентують роботу відділів, які займаються виховною роботою у медичних університетах, є:

- Конституція України ;
- Закон України «Про освіту»;
- Закон України «Про вищу освіту»;
- накази ректора закладу вищої освіти;
- нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України;
- нормативно-правові акти Міністерства охорони здоров'я України;
- «Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді»;
- Статут університету;
- рішення вченої ради та ректорату закладу вищої медичної освіти;
- правила внутрішнього розпорядку університету;
- Колективний договір між адміністрацією та профспілковою організацією університету;

- Положення про кураторів академічних груп;
- інші положення закладів вищої освіти, які стосуються виховної роботи університету [58; 59; 80; 116; 117; 118; 119].

Відділи виховної роботи, які функціонують у закладах вищої медичної освіти України, взаємодіють з усіма структурними підрозділами університету стосовно питань, що належать до їхньої компетенції.

Наступний структурний підрозділ, який має стосунок до виховної роботи, – деканат. Це є робочий адміністративний підрозділ, створений для розв’язання поточних питань, що пов’язані із навчальною та позааудиторною роботою. Керує цим підрозділом декан функціональні обов’язки якого передбачають контроль за дотриманням правил внутрішнього розпорядку університету та гуртожитку, а також організацію навчальної діяльності студентів-іноземців. Проте декан також підтримує організацію виховної роботи, сприяє залученню іноземних здобувачів до різноманітних акцій, святкувань, різних видів виховної роботи, адже завдяки цьому значно полегшується процес адаптації майбутніх лікарів-іноземців.

Безпосередню участь у формуванні виховного середовища для іноземних студентів-медиків здійснюють кафедри. Їхні функції проявляються у:

- сприянні вихованню особистості студентів-іноземців, формуванні їхнього наукового світогляду, професійних якостей, стимулюванні саморозвитку, самовихованню та самореалізації;
- забезпеченні гуманітаризації освітнього процесу в університеті;
- розробці методичних матеріалів з питань виховання студентів, враховуючи специфіку кафедр та особистісних якостей студентів-іноземців;
- наданні науково-методичної допомоги кураторам академічних груп, студентським клубам, відділам, що займаються організацією виховної роботи;
- підтримці професійного зростання науково-педагогічних працівників та кураторів академічних груп;
- проведенні заходів, що враховують специфіку кафедр;

- проведенні досліджень для оцінки ефективності виховної роботи та вдосконалення виховної системи;
- організації активної участі студентів у виховних заходах та сприянні їхній успішній інтеграції в загальноуніверситетське життя.

Схематично виховну діяльність кафедр університету можна зобразити так:

Рис. 16. Особливості виховної діяльності кафедр університету

Оскільки виховна робота відіграє важливу роль у процесі навчання іноземних здобувачів вищої освіти, тому в університетах України створено багато клубів та груп, які об'єднують студентів відповідно до їхніх уподобань та здібностей.

У Тернопільському національному медичному університеті навчаються студенти із різних країн. З метою кращої адаптації вони об'єднуються у общини

відповідно до своїх національностей. У кожній общині є так званий президент, який від імені її членів комунікує з адміністрацією університету та, за потреби, з професорсько-викладацьким складом. Щомісячно відбувається зустріч лідерів общин з деканом факультету іноземних студентів, на якій обговорюються основні питання, пов'язані із навчанням, проживанням в гуртожитку та усуваються проблеми, що виникають під час перебування в закладі вищої медичної освіти. Діяльність общин зазвичай регламентується відповідним статутом, складеним їхнім активом, і адміністрація університету жодним чином не відповідає їхній за зміст та основні положення.

Під час анкетування, яке ми провели серед студентів-іноземців, що навчаються у Тернопільському національному медичному університеті, 60 із 75 опитаних проживали у гуртожитку. В університеті функціонує студентське містечко, яке є житлово-побутовим комплексом, який складається з чотирьох гуртожитків, у яких проживають понад 1,5 тисячі українських та іноземних студентів. Тут добре облаштована територія та комфортні кімнати. Для занять спортом є два майданчики, а також тренажерні зали з новітнім обладнанням, столи для настільного тенісу, вуличні тренажери. Також на території студентського містечка є бібліотека та читальні зали, а також кімнати відпочинку, де студенти мають змогу готуватися до практичних занять чи відпочивати з друзями. Кімнати, у яких проживають студенти-іноземці, обладнані усім необхідним. Крім того, функціонує їдальня та кафе, де іноземні студенти можуть скуштувати національні страви, які готуються зі спеціально привезених продуктів. І це дуже важливо, бо, як зазначалось раніше, для них їжа теж відіграє важливу роль у процесі адаптації, оскільки харчові вподобання українців та мешканців деяких іноземних країн суттєво відрізняються. У випадку проблем із здоров'ям іноземний здобувач може звернутися у медичний пункт, у якому працюють фахівці, що володіють англійською мовою.

Невід'ємною частиною громадського самоврядування в Тернопільському національному медичному університеті є студентське самоврядування. Цей

орган об'єднує всіх здобувачів вищої медичної освіти і дає право та можливість усім без винятку брати участь у розв'язанні питань навчання і побуту, захисту прав та інтересів, а також в управлінні закладом вищої освіти в рамках Закону України «Про вищу освіту». Студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, факультету та студентського містечка. Вищим колегіальним органом студентського самоврядування є Конференція студентів університету.

Головний виконавчий орган студентського самоврядування – Студентський парламент. Його діяльність регламентується Положенням про Студентський парламент Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, укладеним відповідно до статті 40 Закону України «Про вищу освіту» та Статуту університету.

Основною метою Студентського парламенту є захист прав та інтересів студентів, а також їхня участь в управлінні університетом, створення сприятливих умов для самореалізації їхньої особистості та формування у них організаторських навичок, лідерських якостей, персональної та колективної відповідальності за результат своєї праці тощо.

Студентський парламент удосконалює та підвищує якість освітнього процесу, виховує академічну доброчесність та соціальну активність у здобувачів вищої освіти. Для ефективнішої роботи цей орган поділяється на так звані сектори, структура та план діяльності яких визначається головою сектору, котрий погоджує усі рішення із членами студентського парламенту.

Рис. 17. Основні сектори студентського парламенту ТНМУ

До складу студентського парламенту входять студенти денної форми навчання, яких обирають щороку шляхом таємного голосування відповідно до установленого порядку та процедури, які зазначені у Положенні про вибори до Студентського парламенту ТНМУ. Від кожного курсу обирається по одному представникові. Студенти-іноземці беруть активну участь в роботі студентського парламенту, адже вони є його безпосередніми членами. Така участь, на нашу думку, є вкрай необхідною, оскільки так іноземні здобувачі вищої освіти швидше інтегруються в освітній та студентський простір.

Сектор організації дозволяє влаштовувати різноманітні спортивні та розважальні заходи, в яких беруть участь як українські, так й іноземні здобувачі вищої освіти. Доброю традицією стала організація різноманітних спортивних турнірів, таких як змагання із боулінгу, шахів, футболу, волейболу, настільного тенісу тощо, за участі усіх попередньо зареєстрованих охочих. Студенти-іноземці є активними учасниками цих змагань та займають призові місця.

Також іноземні здобувачі вищої освіти Тернопільського національного медичного університету є учасниками благодійних ініціатив, таких як:

- Misericordia — загальноуніверситетський рух, що займається реалізацією благодійних та соціальних проєктів, спрямованих на матеріальну підтримку військових;
- «MedAid Volunteers Team» — здійснює організацію, координацію волонтерської діяльності та забезпечує інформаційну підтримку індивідуальних чи колективних ініціатив;
- Скринька хоробрості — студентська ініціативна група, яка надає допомогу онкохворим дітям;
- Інфоволонтери — сприяють поширенню життєво важливої інформації серед мешканців Тернополя та області й активно співпрацюють із такими організаціями, як «Українська волонтерська служба», «Українська академія лідерства» тощо.

Частиною системи громадського самоврядування Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського є Наукове товариство студентів, діяльність якого регламентується Законом України «Про вищу освіту», Статутом університету та Положенням про Наукове товариство студентів. Члени Ради наукового товариства студентів активно допомагають у проведенні щорічних науково-практичних конференцій, своєчасно подають інформацію науковим гурткам, що функціонують на усіх кафедрах університету, та студентам всіх курсів про проведення студентських конференцій і конгресів у різних містах України та за її межами, підтримують зв'язки з іншими студентськими науковими організаціями України і за її межами, є активними учасниками міжнародних і всеукраїнських конференцій та олімпіад. Серед членів наукового товариства студентів – багато іноземних здобувачів вищої освіти, які є активними учасниками усіх без винятку ініціатив та показують чудові результати.

Такі ж наукові товариства студентів організовані в інших медичних університетах України, таких як: Вінницький державний медичний університет імені М. І. Пирогова, Буковинський державний медичний університет, Харківський національний медичний університет, Дніпровський державний медичний університет, тощо.

У Національному медичному університеті імені О. Богомольця діє студентське наукове товариство, назване на честь видатного лікаря-педіатра Олександра Андрійовича Киселя, постать якого є знаковою для цього університету. Адже саме він заклав засадничі принципи становлення та розвитку студентського наукового руху, який і сьогодні є фундаментальним для закладу вищої освіти. Крім того, Олександр Кисіль був першим розробником положення про студентське наукове товариство, яке донині слугує основою для нових статутів.

Сьогодні студенти-науковці Національного медичного університету імені О. Богомольця, з-поміж них й іноземні, не лише займаються науковою роботою

у гуртках, але і активно працюють над видавничою діяльністю, а саме відповідають за фахове видання Український науково-медичний молодіжний журнал. Студенти-іноземці беруть активну участь у майстер-класах, семінарах, лекціях та телемостах із відомими вченими та лікарями, поглиблюючи знання із тієї галузі медицини, яка є цікавою, а також мають змогу виконувати власні дослідження [149, с. 7].

Іноземні студенти, що навчаються у Львівському національному медичному університеті, мають змогу брати участь у діяльності товариства в онлайн-форматі, долучаючись до «круглих столів», дискусій, лекцій та зустрічей з провідними фахівцями в галузі медицини.

Студенти-іноземці, які є членами студентського наукового товариства Івано-Франківського національного медичного університету, залучені до організації різноманітних наукових заходів, а саме: науково-практичних конференцій, студентських олімпіад, просвітницьких акцій, що присвячені найпоширенішим захворюванням, таких як: «День серця», «Всесвітній день боротьби проти хронічного обструктивного захворювання легень», «Всесвітній день боротьби із цукровим діабетом» тощо, метою яких є інформувати населення про ризики та особливості лікування. Також іноземні здобувачі вищої освіти Івано-Франківського національного медичного університету проводяться тренінги із надання першої медичної допомоги для студентів з інших закладів вищої освіти Прикарпаття. Студенти-іноземці також охоче доєднуються до заходів міжнародного та всеукраїнського масштабу, які дають їм можливість не лише розширити знання в певній галузі, але й поспілкуватися зі студентами інших закладів вищої медичної освіти. Кращі студенти-науковці отримують грамоти та премії за наукові здобутки.

В останні роки значних викликів зазнав студентський науковий гурток Дніпровського державного медичного університету, особливо його іноземні представники. Однак попри всі складнощі в закладі організована система роботи, що дає змогу не лише подолати обмеження дистанційного спілкування, а й

розширити можливості нових форм співпраці завдяки збільшенню кількості учасників наукових зустрічей різних рівнів.

Отже, наукова позааудиторна діяльність студентів-іноземців активно функціонує в медичних університетах України, позитивно впливаючи на їхній професійний розвиток та сприяючи налагодженню процесу комунікативної взаємодії як з учасниками освітнього процесу, так і з провідними науковцями України та зарубіжжя.

Одним із ключових напрямів виховної діяльності факультету з підготовки англomовних іноземних студентів Харківського національного медичного університету є забезпечення тісного взаємозв'язку між деканатом та студентами [5, с. 5–8]. Для реалізації цього завдання деканат факультету реалізує такі основні функції:

- формування культури міжособистісних стосунків, толерантності, навичок самоосвіти та всебічного розвитку творчих здібностей студентів;
- створення умов для фізичного, інтелектуального, морального та духовного зростання особистості іноземних студентів;
- сприяння підвищенню соціальної активності, самостійності та відповідальності студентів у житті колективу та суспільства;
- залучення студентів до української національної культури, традицій і звичаїв з метою виховання загальної культури.

Проте деякі студенти потребують індивідуальної роботи, якій деканат приділяє особливу увагу. Сюди належать такі групи студентів, котрі:

- мають пропуски занять без поважних причин;
- порушують правила поведінки в університеті чи гуртожитку;
- не виконують фінансових зобов'язань за навчання, що часто призводить до порушення строків продовження реєстрації перебування в Україні.

Для підвищення ефективності виховної роботи проводяться індивідуальні співбесіди між деканом, його заступниками та студентами з вищезазначеними

проблемами. Також здійснюються профілактичні заходи, спрямовані на запобігання правопорушенням. Студентам роз'яснюють основні положення Закону України «Про правовий статус іноземців» та інші нормативні акти, що регулюють права, обов'язки й свободи іноземних громадян, які проживають або тимчасово перебувають в Україні [17].

Однак, як свідчить практика, не завжди для ефективної взаємодії з іноземними здобувачами вищої освіти, що навчаються в медичних університетах України, достатньо лише професорсько-викладацького складу та представників деканату. Саме тому у закладах вищої медичної освіти України добре зарекомендувала себе практика менторства, що виступає процесом взаємодії більш досвідченої у певній сфері людини з менш досвідченою, при якому відбувається передача знань, навичок, вмінь. Проєкт наставництва спрямований на тих, хто вперше переступає поріг омріяного закладу вищої освіти. Мета менторського проєкту, ініційованого студентами старших курсів, – допомогти першокурсникам легше та швидше адаптуватися до студентського життя, ефективно керувати власним часом, брати участь в університетських і міжнародних програмах. Менторами можуть стати студенти старших курсів, які добре навчаються та не мають жодних порушень поведінки.

Практика менторства значно полегшує процес адаптації іноземних здобувачів вищої освіти. Їхніми наставниками зазвичай є також студенти-іноземці, які вже добре орієнтуються в роботі університету, або ж це може бути вітчизняний студент із досконалими знаннями іноземної мови. Також український студент, який має бажання стати ментором іноземних студентів, повинен володіти базовими знаннями про особливості культури, традицій та релігії цієї групи здобувачів, оскільки необізнаність може мати негативні наслідки в процесі співпраці [61].

Однак інколи в студентів-іноземців виникають дуже індивідуальні ситуації, якими вони не можуть поділитися із менторами чи одногрупниками, і котрі потребують психологічної підтримки. У зв'язку з цим психологи закладів

вищої освіти та фахівці з кризової інтервенції з усіх куточків України об'єдналися заради спільної мети – психологічної підтримки студентів. При університетах створюються центри психологічного консультування, які діють за принципами гуманізму, поваги до гідності людини, анонімності та конфіденційності.

Роботу одного з таких центрів розглянемо на прикладі Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. У своїй діяльності Центр психологічного консультування керується Декларацією про права людини, Конвенцією про права дитини, Конституцією України, законами України «Про вищу освіту», актами Президента України та Кабінету Міністрів України, Етичним кодексом психолога України, наказами ректора університету та положенням про центр психологічного консультування.

Головними завданнями Центру психологічного консультування є:

- допомога у подоланні проблем щодо розвитку, виховання, навчання та формування психологічної і соціальної компетентності здобувачів освіти;
- своєчасне попередження відхилень у становленні особистості, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям в освітньому процесі;
- психолого-педагогічне вивчення становлення особистості, її індивідуального розвитку, виявлення причин труднощів у навчанні, соціально-психологічній адаптації та потенційних можливостей в освітньому процесі;
- координація взаємодії учасників освітнього процесу;
- робота над подоланням шкідливих звичок та негативних емоцій, а також надання психологічної допомоги студентам-іноземцям з метою адаптації до умов навчання і життєдіяльності;
- формування психологічної і соціальної компетентності вітчизняних та іноземних здобувачів вищої освіти.

Рис. 18. Перелік основних функцій Центру психологічного консультування Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського

З-поміж іноземних здобувачів вищої освіти, що навчаються в університетах України, є дуже багато талановитих людей. Адміністрація закладів вищої освіти підтримує обдаровану молодь та сприяє її участі у гуртках та клубах. Розглянемо деякі з них.

У Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця діє клуб «Медик», що нараховує 12 колективів, участь в яких беруть не лише українські, а й іноземні студенти:

- Народна капела бандуристів;
- Народний оркестр народних інструментів;
- Народний ансамбль бандуристів;
- Народний камерний хор;
- Ансамбль скрипалів;
- Вокальна студія;
- Джаз Бенд;

- Камерний оркестр «Медична камерата»;
- Музичне класичне тріо;
- Студія художнього слова;
- Тріо бандуристів;
- Троїсті музики.

Учасники цих самодіяльних колективів беруть участь у всіх заходах, що проводяться в університеті, та у міських фестивалях-конкурсах.

Студенти-іноземці Тернопільського національного медичного університету є активними учасниками «Творчого колективу» – об'єднання однодумців, де кожен робить індивідуальний внесок у культурне збагачення університету. Колектив заснований з метою надання можливості реалізації студентських ідей у розвитку дозвілля. З кожним новим кроком кількість охочих долучитись до роботи в колективі збільшується, що і є об'єктивною оцінкою діяльності. «Творчий колектив» поділяється на декілька відділів, а саме:

- Відділ вокалу
- Відділ музичних інструментів;
- Відділ ведучих;
- Відділ артистичності та поезії;
- Відділ хореографії;
- Театральний гурток «Арт-Драма»
- Хор ТНМУ;
- Стендап.

У Харківському національному медичному університеті діє молодіжний творчий центр, в якому талановиті студенти з України та інших країн світу розвивають свої таланти. На базі центру діють сучасні і народні танцювальні колективи, колектив бального танцю, гурток акторської майстерності, колектив художньої гімнастики, гуртки вокального та народно-інструментальних жанрів. В умовах карантинно-санітарних обмежень та навіть під час воєнного стану

культурно-мистецьке життя триває та реалізовується в різноманітних онлайн-заходах.

У Івано-Франківському національному медичному університеті іноземні здобувачі вищої освіти теж є учасниками творчих колективів. Окрім участі у конкурсах та концертах для працівників і студентів, вони також відвідують онкогематологічне відділення, фонд інвалідів «Долина», фтізіо-пульмонологічний центр тощо, даруючи позитивні емоції їхнім пацієнтам. Також іноземні здобувачі вищої освіти беруть участь у національно-патріотичному вихованні, декламуючи вірші, розмальовуючи писанки та виступають на концертах, що приурочені історичним подіям України.

У Вінницькому національному медичному університеті імені М. І. Пирогова студенти-іноземці з Азії, Африки та Латинської Америки організували у 2004 році вокальний ансамбль «Веселка». Під час концертної діяльності студенти знайомляться з культурою України, її мелодійною мовою, традиціями народу. Іноземні студенти люблять нашу культуру, пісні, із задоволенням їх виконують під час творчих зустрічей з колективами учнів шкіл, шкіл-інтернатів, студентів, а також на підприємствах міста. Колектив бере активну участь в культурних заходах університету.

Отже, виховні й організаційні засади фахової підготовки іноземних здобувачів вищої медичної освіти є базовою складовою успішної інтеграції іноземних громадян в освітній простір України. Ефективність цього процесу забезпечується поєднанням індивідуального підходу, врахуванням національних, культурних та психологічних особливостей студентів, а також формуванням атмосфери взаємоповаги і толерантності.

Система виховної роботи має бути спрямована на розвиток у студентів соціальної активності, відповідальності, самостійності та міжкультурної компетентності. Важливим аспектом є залучення студентів-іноземців до української національної культури, звичаїв і традицій, що сприяє не лише адаптації, але й духовно-культурному взаємозбагаченню.

Організаційна діяльність, зі свого боку, має враховувати різноманітні чинники, зокрема расові, геополітичні, релігійні, економічні й інтелектуальні, для побудови гармонійного міжнаціонального середовища. Особливу роль відіграє профілактика порушень правил перебування в Україні, роз'яснення прав та обов'язків іноземців, а також їхня підтримка у розв'язанні правових і соціальних питань.

Успішна реалізація виховних та організаційних завдань можлива за умови тісної співпраці між деканатом, викладачами, соціально-психологічними службами і студентами. Це сприятиме створенню оптимальних умов для фахової підготовки, збереження національної ідентичності студентів-іноземців, їхньої адаптації до навчання в українських закладах вищої освіти.

Висновки до третього розділу

У розділі проаналізовано засадниче підґрунтя практичної підготовки студентів-іноземців в медичних закладах України; представлена характеристика методики викладання та психолого-педагогічного інструментарію підготовки студентів-медиків; обґрунтовано виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців.

Наше дослідження довело, що в процесі навчання іноземних здобувачів, котрі навчаються в медичних університетах України, викладачі використовують різноманітні методи навчання, серед яких найбільш поширеними є: проблемне, командне, симуляційний метод, інтерактивні методи навчання тощо. Вищезазначені методи найчастіше використовуються у процесі підготовки іноземних фахівців медичної сфери, однак процес навчання чітко регламентований освітньою програмою, яка є основою навчання для кожної спеціальності та відповідає стандарту вищої освіти.

Одним із ключових аспектів освітнього та виховного процесу є позааудиторна діяльність, яка дає можливість посилити мотивацію, цілеспрямованість, самостійність, впевненість у собі, толерантність та інші

важливі якості, що сприяють особистісному і професійному зростанню студентів-іноземців. Виховна робота з іноземними здобувачами вищої освіти є одним з ключових і водночас найскладніших напрямків організації навчального процесу у медичних університетах України. Завдяки їй значно полегшується процес адаптації іноземних студентів до навчання та проживання, налагоджуються міжособистісні стосунки, розвивається толерантність, навички самоосвіти та творчі здібності, створюються умови для фізичного, інтелектуального та морального зростання особистості, підвищується рівень соціальної активності, самостійності та відповідальності як у суспільстві так і в колективі.

Наше дослідження також вказує на низку проблем у сфері виховної роботи зі студентами-іноземцями, зокрема:

- ✓ Не достатнє врахування очікувань певних груп здобувачів вищої освіти;
- ✓ неналежне створення умов для розвитку особистісних та професійних компетентностей;
- ✓ низький рівень розвитку студентських активностей та ініціатив;
- ✓ існування перешкод для студентів-іноземців у певних сферах діяльності закладу вищої освіти;
- ✓ імітаційне залучення здобувачів вищої освіти до управління розвитком університету тощо.

Наше дослідження довело, що фундаментальний зміст виховної роботи зі студентами-іноземцями визначається такими завданнями:

- підсилення ролі виховної складової навчального процесу;
- забезпечення рівномірності обсягу наукової інформації та відповідних умов і засобів її подачі;
- стимулювання студентів до самостійної, творчої діяльності, яка сприяє розвитку навичок самоорганізації та тренує силу волі;
- організація наукового мислення;

- розвиток умінь і навичок міжкультурної комунікації та розумової праці;
- виховання моральної поведінки як внутрішньої потреби особистості;
- психологічна підготовка студентів-іноземців до співпраці та активної взаємодії з українськими студентами та професійної діяльності;
- формування у іноземних здобувачів вищої медичної освіти естетичних почуттів, поглядів та переконань;
- створення умов для реалізації творчого потенціалу кожного студента через призму подолання повного бар'єру та культурного шоку;
- формування поваги до мови та традицій українського народу;
- формування само- та взаємоповаги;
- виховання поваги до законів і правових норм України.

Результативністю та різноманітністю вирізняється система виховної роботи зі студентами-іноземцями у Тернопільському національному медичному університеті. Вони є активними учасниками є учасниками благодійних ініціатив, зокрема:

- ✓ Misericordia — загальноуніверситетський рух, що займається реалізацією благодійних та соціальних проєктів, спрямованих на матеріальну підтримку військових;
- ✓ «MedAid Volunteers Team» здійснює організацію, координацію волонтерської діяльності та забезпечує інформаційну підтримку індивідуальних чи колективних ініціатив;
- ✓ Скринька хоробрості — студентська ініціативна група, яка надає допомогу онкохворим дітям;
- ✓ Інфоволонтери сприяють поширенню життєвоважливої інформації серед мешканців Тернополя та області й активно співпрацюють із такими організаціями, як «Українська волонтерська служба», «Українська академія лідерства» тощо.

Отже, позааудиторна виховна діяльність із залученням студентів-іноземців активно функціонує в медичних університетах України, позитивно впливаючи на їх професійний розвиток, налагодження процесу особистісної комунікативної взаємодії, соціалізацію студентів-іноземців, їхнє комфортне входження у український соціум, прилучення до традицій та звичаїв України тощо.

Успішна реалізація виховних та організаційних завдань можлива за умови тісної співпраці між деканатом, викладачами, соціально-психологічними службами та студентами. Це сприяє створенню оптимальних умов для фахової підготовки, збереження національної ідентичності студентів-іноземців, широкого прилучення до української культури та адаптації до навчання в українських закладах вищої освіти.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертації ґрунтовно проаналізовано особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки ХХ – початок ХХІ століття). На основі аналізу теоретичних джерел, емпіричного матеріалу з проблеми дослідження ми прийшли до таких **висновків**:

1. Здійснений ретроспективний аналіз теоретичних та організаційних засад підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України дозволяє стверджувати, що медична освіта в Україні має давні усталені традиції і становить важливу, невід'ємну частину національної системи освіти та вважається однією з найкращих у світі. Підтвердженням цьому є результати відомих міжнародних рейтингів, таких як Webometrics (аналізує ступінь представлення діяльності університетів в Інтернет-просторі), UniRank (визначає найпопулярніші університети на основі достовірних, неупереджених відомостей, наданих незалежними джерелами, а не самими університетами), IREG (міжнародна некомерційна організація, що надає об'єктивну, незалежну інформацію щодо всебічної діяльності закладів вищої освіти) тощо.

Україна була і залишається одним із найбільш популярних і затребуваних напрямів у світі для отримання медичних спеціальностей. Тенденція збільшення кількості студентів-іноземців у довоєнний період вказувала на значний ріст, щороку сюди приїжджали для отримання медичного фаху здобувачі вищої освіти з усього світу.

Українськими медичними закладами, де здобувають професію медика студенти-іноземці є: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харківський національний медичний університет, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Одеський національний медичний університет, Запорізький державний медичний університет, Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, Дніпровський державний медичний університет, Тернопільський національний медичний

університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України, Буковинський державний медичний університет.

Серед випускників медичних університетів України є представники з понад 70 країн, зокрема: Ємену, Сирії, Лівану, Конго, Йорданії, Нігерії, Марокко, Ізраїлю, Кувейту, Судану, Мавританії, Ямайки, Болівії, Панами, Польщі, Німеччини, Шрі-Ланки, Камеруну, США, Іраку, Португалії, Індії, Швеції, Єгипту.

2. Ретельне дослідження історичних аспектів підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України дозволяє стверджувати, що навчання іноземних студентів в медичних університетах України має давню й глибоку історію. Його умовно ми поділили на п'ять етапів:

- Перший етап: період Австро-угорської та Російської імперій.
- Другий етап: міжвоєнний період та німецька окупація.
- Третій етап: кінець Другої світової війни.
- Четвертий етап: 60 – 90-ті роки XX століття.
- П'ятий етап: інтеграція в Болонський процес – сьогодення.

У дослідженні визначено особливості розвитку медичної освіти на кожному з цих етапів; обґрунтовано соціальні та економічні детермінанти становлення медичної освіти в Україні та навчання студентів-іноземців; визначено особливості підготовки студентів-іноземців; деталізовано зміст і завдання існуючих освітніх програм підготовки фахівців медичної галузі; проаналізовано організаційні та дидактично-виховні аспекти; обґрунтовано специфіку виховної роботи зі студентами-іноземцями у її різноманітті; представлено перспективи розвитку системи навчання студентів-іноземців у медичних закладах України тощо.

На основі наукового аналізу доведено, що навчання іноземних студентів-медиків в Україні має довгу та багатогранну історію, що свідчить про поступове становлення країни як важливого і значимого центру міжнародної медичної освіти, сприяє розвитку науки та міжнародного співробітництва у царині

медицини. Доводимо, що розквіт системи вищої медичної освіти відбувся у пострадянський період. Завдяки старанням університетів, діяльності міністерств, УДЦМО та співпраці із координаторами набору, щороку в Україні збільшувалася кількість іноземних здобувачів вищої освіти і розширювалася географія країн, звідки прибували майбутні студенти. Різноманітність освітніх, наукових, культурних та академічних підходів сприяла посиленню інтересу до здобуття медичної освіти саме в Україні. Ці традиції і підходи вдосконалювалися завдяки іноземним студентам, сприяли збагаченню освітнього процесу, розширенню наукових досліджень та дало змогу українським закладам вищої медичної освіти ставати більш конкурентоспроможними та популярними на широкій міжнародній арені.

Інтеграція українських медичних університетів у глобальну освітню спільноту та впровадження Болонського процесу спродукувала не лише залучення іноземних студентів, але й активну їхню участь у міжнародних програмах обміну, спільних наукових проєктах, симпозіумах, конференціях тощо. Такий комплексний науково-дидактичний підхід дав змогу не тільки підвищити рівень освіти, але й сприяв імплементації сучасних методик лікування та наукових інновацій.

Уважаємо, що успішний розвиток медичної освіти для іноземних студентів в Україні є важливим і необхідним елементом зміцнення міжнародних зв'язків і підвищення престижу України на світовій арені. Завдяки виваженому освітньому підходу до навчання іноземців Україна має всі шанси стати одним із провідних центрів медичної освіти у Європі та світі. Такі тенденції яскраво спостерігалися у довоєнний період.

3. У дослідженні проаналізовано особливості та специфіку підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України, здійснено наукове дослідження адаптаційного компонента професійної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України як такого, що є визначальним чинником успіху щодо реалізації індивідуальної освітньої траєкторії кожного студента-

іноземця; є особливим та неповторним для кожного студента; вимагає індивідуального підходу і побудови окремої моделі адаптації з урахуванням таких умов як: країна, з якої прибув студент; комунікативні здібності особистості; сформованість культуровідповідної компетенції; володіння навичками толерантної комунікації тощо.

Отже, стверджуємо, що адаптаційний компонент професійної підготовки іноземних студентів-медиків є невід'ємною частиною їхнього успішного навчання в Україні. Врахування специфіки, компонентів, успіху адаптаційних процесів та розробка відповідних програм сприяють підвищенню якості освіти, знижують стресові фактори і створюють сприятливі умови для різнобічного розвитку студентів-іноземців.

Найпоширенішими видами адаптації, з огляду на широкий аналіз наукових джерел, нами визначено: фізіологічну адаптацію, що становить сукупність фізіологічних реакцій як відповіді організму на зміни у навколишньому середовищі; психологічну адаптацію, що визначається активністю особистості і виступає як єдність акомодатії (від лат. *assomodatio* – пристосування) і асиміляції (від лат. *assimilatio* – злиття, уподібнення, засвоєння); соціальну адаптацію, коли виникає комфортна взаємодія особистості або соціальної групи з соціальним середовищем.

Уважаємо, що основним завдання сучасних медичних закладів вищої освіти України є створення комфортних та сприятливих умов для швидкої адаптації новоприбулих студентів-іноземців. З цією метою в медичних університетах України функціонують окремі факультети, які організовують навчання іноземних громадян. Зasadнича спрямованість цих структурних підрозділів полягає у створенні необхідних умов для підготовки кваліфікованих науково-педагогічних фахівців на всіх рівнях освіти відповідно до ліцензійних галузей знань та спеціальностей.

4. У дослідженні системно і цілісно обґрунтовано засадниче підґрунтя практичної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України і

доведено, що прикладні аспекти у професійній підготовці студентів-іноземців посідають важливе місце, оскільки готують їх до інтеграції в професійне медичне середовище.

Задля реалізації завдань дослідження нами проаналізовано чинні освітні навчальних програми та навчальні плани тих медичних університетів України, де навчаються студенти-іноземці. Це дозволяє стверджувати, що існують окремі відмінності у підготовці здобувачів-іноземців, проте загальна структура освітнього процесу є однаковою для всіх.

Головна відмінність полягає у мові викладання: українська – для вітчизняних студентів; англійська – для іноземних.

У дослідженні проаналізовані та представлені різноманітні підходи до організації освітнього процесу у вищих медичних закладах України; відзначено важливість методологічної інтеграції, яка стає ключовою концепцією сучасного навчання; презентовано сучасні форми та методи навчання, такі як: технологічні інструменти, симуляційне навчання, інтерактивні методи; групові і методи командної роботи тощо. Стверджуємо, що вони кардинально змінюють підхід до навчання, сприяючи розвитку критичного мислення, клінічних навичок і командної роботи студентів-медиків.

Щодо організації та реалізації практичної підготовки, то вона є однаковою для іноземних та українських здобувачів вищої медичної освіти. Ця підготовка системно і послідовно відбувається в лікарнях та симуляційних центрах медичних університетів України.

5. У дослідженні презентовано характеристику виховних та організаційних засад фахової підготовки студентів-іноземців, які є базовою складовою успішної інтеграції іноземних громадян в освітній простір України. Продуктивність цього процесу забезпечується реалізацією індивідуального підходу, інтересами та уподобаннями студентів-іноземців; урахуванням їхніх національних, етнічних, культурних та ментальних особливостей; створення психологічної атмосфери взаємоповаги і толерантності.

Важливою складовою цілісного виховного процесу є позааудиторна діяльність, яка дає можливість згуртувати студентів, мотивувати їх, формувати цілеспрямованість, самостійність, впевненість у собі, толерантність та інші важливі якості, необхідні майбутнім фахівцям у галузі медицини.

Виховна робота з іноземними здобувачами вищої освіти – один із найскладніших напрямів організації навчального процесу у медичних університетах України. У рамках виховного простору медичного університету створюються умови для фізичного, інтелектуального та морального зростання особистості, підвищується рівень соціальної активності, самостійності та відповідальності тощо.

Наше дослідження дозволяє стверджувати, що при кожному університеті функціонує відділ виховної роботи, основною метою якого є розвиток суспільно-активної, професійно-орієнтованої, компетентної, культурної, освіченої, духовної, моральної, та відповідальної молоді. Виховна діяльність орієнтована на формування поваги до прав і свобод людини, культури, традицій, історії та законодавства України.

У процесі навчально-виховної діяльності зі студентами-іноземцями значна увага надається формуванню загальнолюдських моральних цінностей, здорового способу життя, розвитку поваги до професії медика і традицій закладу освіти, підтримці сприятливого психологічного клімату в студентському середовищі, вихованню оптимізму та впевненості у майбутньому. Особливий акцент ставиться на автономії приватного життя студентів, їхній самореалізації, формуванні свідомої індивідуальної та колективної відповідальності тощо.

В медичних університетах успішно діють сектори організації дозвілля, пріоритетним завданням яких є організація спортивних та розважальних заходів для всіх студентів, зокрема іноземців.

Іноземні здобувачі вищої освіти медичних університетів України є учасниками благодійних ініціатив, зокрема: Misericordia — загальноуніверситетський рух, що займається реалізацією благодійних та

соціальних проєктів, спрямованих на матеріальну підтримку військових; «MedAid Volunteers Team» – здійснює організацію, координацію волонтерської діяльності та забезпечує інформаційну підтримку індивідуальних чи колективних ініціатив; Скринька хоробрості – студентська ініціативна група, яка надає допомогу онкохворим дітям; Інфоволонтери – сприяють поширенню життєво-важливої інформації серед мешканців й активно співпрацюють із такими організаціями, як «Українська волонтерська служба», «Українська академія лідерства» тощо.

При медичних університетах створюються і результативно діють центри психологічного консультування, які опираються на принципи гуманізму, поваги до гідності людини, анонімності та конфіденційності.

Організаційна діяльність передбачає врахування різноманітних чинників, серед яких: расові, мовні, геополітичні, релігійні, економічні, інтелектуальні задля побудови гармонійного міжнаціонального академічного середовища. Особлива увага акцентується на профілактиці порушень правил перебування в Україні, роз'ясненні прав та обов'язків іноземців, а також їхній підтримці у розв'язанні правових і соціальних питань.

Отже, професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України потребує цілісного, комплексного, логічно-виваженого інтердисциплінарного підходу і вимагає переосмислення тих викликів і ризиків, які постали в умовах сьогодення. Існуючий досвід вказує на те, що Україна може залишитися флагманом щодо якісної професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання : навч. посібник. Київ : ІСДО, 1993 220 с.
2. Анісімова О. Інтернаціоналізація вищої освіти: моделі та механізми: Освітня аналітика України. 2019. № 3 (7). С. 97–110.
<https://doi.org/10.32987/2617-8532-2019-3-97-110>
3. Аніщенко О. В. Наукові дослідження з історії професійної освіти та історії педагогіки : методичні рекомендації науковцям-початківцям. Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2003. 49 с.
4. Батечко Н. Г. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади : монографія / за ред. Я. В. Цехмістера ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ : ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. 708 с.
5. Бендяк, К. І. Організація мовної підготовки іноземних громадян в Україні (середина ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01. Одеса, 2014. 234 с.
6. Білик О. М. Підвищення якості підготовки іноземних студентів у контексті професійної соціалізації в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. Полтава, 2016. № 3. Ч. 2. С. 6–14.
7. Білик О. М. Соціалізація іноземних студентів як педагогічна проблема. *Вісник Харківської державної академії культури*. Харків, 2014. Вип. 43. С. 281–289.
8. Благий В. Б., Студентство Львівського університету в 1900–1914 роках: історико-соціологічний аспект : автореф. дис. ... канд. істор. наук : спец. 07.00.01 «Історія України». Львів, 2003. 26 с.
9. Бодак В., Пантюк Т., Пантюк М., Гамерська І. Глобалізація та інтеграція освіти України як індикатори її оптимізації і розвитку. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2021. № 11–12. С. 6–11.

10. Болонський процес в Україні 2005-2020: досягнення, виклики та перспективи.

https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2022/03/BolognaStudy_Ukraine2005_2020_NEO_ukr.pdf

11. Борисенко О. І. Психологічна адаптація слухачів-іноземців підготовчого факультету вищого медичного закладу освіти : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.02. Київ, 2000. 19 с.

12. Брик Т. О. Сутність професійного спілкування. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки* : збірник наукових праць. Запоріжжя. 2008. Вип. 49. С. 41–44.

13. Бужикова Т. О. Особливості процесів міжкультурної комунікації в сучасному полікультурному просторі. *Інновації та традиції у мовній підготовці студентів* : матеріали міжнародного науково-практичного семінару 8 грудня 2020 року. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2020. 276 с.

14. Буракова К. В. Професійно-орієнтована адаптація іноземних студентів до навчання у вищому навчальному закладі України на основі загальних характеристик соціальної роботи. *Соціальна педагогіка: теорія і практика*. Луганськ, 2010. № 3. С. 43–46.

15. Буцан Г. П., Самойленко А. М. Щодо підвищення якості та збільшення обсягу освітніх послуг для іноземних студентів. *Вісник національної академії наук України*. Київ, 2014. № 4. С. 40–47.

16. Василенко Н. В. Формування орфоепічних умінь і навичок з української мови в арабськомовних студентів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. 2009. 22 с.

17. Васильєва О. В. Сучасні аспекти виховної роботи з іноземними студентами у вищих медичних навчальних закладах України. *Humanities and social sciences: problems and prospects in the context of globalization*. Collection of Conference Papers of International Scientific Practical Conference (28.01.2015, the United Kingdom, London). – u-conferences.org / Centre for Scientific and Practical Studies, 2015. P. 16–20.

18. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : підручник. Київ : Освіта, 2006. 370 с.
19. Веприк Т. Комунікативна компетентність – інтегрально значуща якість майбутнього лікаря. *Витоки педагогічної майстерності*. 2017. Вип. 19. С. 67–72.
20. Виговська С. В., Пабат В. В. Теоретико-методологічні підходи у трактуванні поняття «активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів» історико-педагогічний аспект. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка*. Тернопіль, 2014. № 3. С. 152–157.
21. Волярська О., Гашенко І., Коновалова Л.. Медична освіта в структурі неформальної освіти дорослих в Україні. *Освітній простір України*. 2019. Т. 17. С. 13–18.
22. Воробель М., Романчук О., Сторонська О., Калимон Ю., Юрко Н. Роль неформальних освітніх практик в сучасному освітньому просторі України. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 9. С. 1–24.
23. Гаврищак І. І., Драч І. Д., Заліпська І. Я. та ін. Українська мова як іноземна для студентів медичних спеціальностей : навчальний посібник / за ред. М. П. Тишковець. Тернопіль : ТНМУ, 2019. 312 с.
24. Галіяш Н. Б., Бількевич Н. А., Петренко Н. В. Формування комунікативної компетентності як фундаментальної складової професії лікаря. *Медична освіта*. 2019. № 2. С. 67–74.
25. Ганіткевич Я., Історичні етапи найстаршого в Україні Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, [в:] Праці Наукового товариства ім. Шевченка, т. 34. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія, т. 22, ред. Б. Т. Білинський [та ін.], Львів 2013, 251 р.
26. Гантімурова Н. І. «Особливості організації професійно-практичної підготовки іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського». *Медична освіта*. 2021. № 2 (92). С. 68–73.

27. Гантімурова, Н. І. (2020) Модель навчання студентів-іноземців у медичних закладах вищої освіти: аналіз результатів іспиту «КРОК». *Медична освіта*. № 2. С. 40–45.
28. Гантімурова, Н. І., Федчишин, О., & Рудяк, Ю. А. (2019) Професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України. *Медична освіта*, № 4. С 5–9.
29. Гелецька А. Соціально-культурна адаптація іноземних студентів у процесі вивчення української мови. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. Чернівці, 2015. № 1. С. 59-64.
30. Гончаренко С. Фундаменталізація професійної освіти. *Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia*. 2006. № 7. С. 165–175.
31. Горпініч Т. І. Проблеми використання досвіду США з організації професійної підготовки майбутніх лікарів: український контекст. *Медична освіта*. 2019. № 2 (82). С. 156–161.
32. Грищенко І. М. Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 7 (109). С. 56–61.
33. Груцяк В І. Про систему контролю знань іноземних студентів в умовах підготовчого факультету. *Нові технології навчання. Науково-метод. збірник*. Київ : Науково-методичний центр вищої освіти. 2005. Вип. 40. С. 245–258.
34. Груцяк В. І. Розвиток системи довузівської підготовки іноземних студентів в Україні : монографія. Харків : Харківський національний медичний університет імені В. Н. Каразіна. 2011. 91 с.
35. Губіна Н. В. Інтерактивна форма навчання в процесі спеціалізації з клінічної фармації на фармацевтичному факультеті в рамках болонської системи. *Медична освіта*. 2015. № 4. С. 41–43.
36. Гуменна І. Р. Комунікативна компетентність як одна із складових професійної культури майбутніх лікарів. *Науковий вісник Ужгородського*

національного університету: Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. 2013. Вип. 29. С. 42–45.

37. Гуменна І. Р. Особливості підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського*. 2015. № 1 (48). С. 100–104.

38. Гуменна І. Р. Педагогічні умови та модель підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького університету*. 2016. Вип. 36 (Додаток 1). Том VIII (68). С. 61–70.

39. Гуменна І. Р. Підготовка майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Рівне, 2016, 270 с.

40. Гуменна І. Р. Структура готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 1 (38). С. 101–105.

41. Гуменюк В. В. Організаційно-педагогічні умови здобуття іноземними студентами вищої медичної освіти в Україні (середина XX – початок XXI століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Львів, 2016. 341 с.

42. Гуменюк В. В. Підготовка іноземних студентів в закладах вищої медичної освіти України. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 11. С. 36–40.

43. Дементьєва Т. І. Формування комунікативної компетенції студентів-іноземців підготовчих факультетів у процесі навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 Харків, 2005. 207 с.

44. Дементьєва Т. І. Формування комунікативної компетенції студентів-іноземців підготовчих факультетів у процесі навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Харків, 2005. 20 с.

45. Диса О. В. Педагогічна система як основа розвитку особистісної зрілості студентів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія*

«Педагогічні науки». 2019. № 1 (17). С. 12–19. <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2019-1-17-2>

46. Дичківська М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 218 с.

47. Добротвор, О. В., Щербина, І. Ю. (2017). Адаптація іноземних студентів у навчальний процес ВНЗ України. *Вісник Національного авіаційного університету. Педагогіка. Психологія*. 2017. № 10. С. 51–54.

48. Добрянський І., Наумець О. Боротьба за іноземних студентів: чекати не можна. *Освіта і управління: науково-практичний журнал*. Том 14. Число 1. 2011. С. 65–72.

49. Добрянський І., Наумець О. Іноземні студенти у вищій освіті України та Росії. *Вища школа*. 2012. № 7. Київ. С. 7–18.

50. Довгодько Т. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища України. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 2. С. 114–120.

51. Довгодько Т. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища України. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 2. С. 114–120.

52. Довгодько Т. І. Доуніверситетське навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України : історико-методологічний аспект. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2014. № 42 (2). С. 112–117.

53. Довгодько Т. І. Загальнонаукова підготовка іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2014. 20 с.

54. Довгодько Т. І. Розвиток системи підготовки іноземних студентів в Україні. *«Вища освіта України» : теоретичний та науково-методичний часопис*. 2011. № 3. С. 102–104.

55. Дорошенко О. О., Ліскевич І. І., Максимчук Л. Т., Олійник О. І. Інтерактивні методи навчання як засіб удосконалення практичних занять з дисципліни «Неврологія» в умовах кредитно-модульної системи. *Галицький лікарський вісник*. 2012. Т. 19, число 3 (1). С. 66–67.

56. Електронний ресурс: <https://studyinukraine.gov.ua/uk/navchannya-v-ukraini/universiteti/>

57. Енциклопедія Britannica <https://www.britannica.com/topic/vocational-education>

58. Закон України Про освіту. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text>

59. Закон України Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>

60. Зозуля І. Є. Полікультурне виховання іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2012. 21 с.

61. Іваницька О. Академічне менторство у закладах вищої освіти України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2024. № 1 (54). С. 63–66.

62. Іванишин Г. Я. Навчання професійно зорієнтовано діалогічного мовлення іноземних студентів медичних спеціальностей у процесі вивчення української мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Херсон, 2013. 20 с.

63. Іванишин Г. Я. Реалізація концепції українськомовної підготовки іноземних громадян у типовій навчальній програмі для підготовчих факультетів ВНЗ України. *Теоретична і дидактична філологія*. 2015. Вип. 21. С. 21–29.

64. Іванишин Г. Я. Типова програма з української мови як іноземної для підготовчих факультетів вищих навчальних закладів України : теорія та практика укладання. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Педагогіка*. Тернопіль, 2016. № 4. С. 163–169.

65. Іваноньків О. Адаптація іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України : матеріали Міжнародної науково-методичної конференції «Актуальні питання організації навчання іноземних студентів у європейському освітньому просторі. Тернопіль, 13–16 травня 2014. *Видавництво ТНТУ ім. Івана Пулюя*. Тернопіль, 2014. С. 131–133.

66. Ізбаш С. С. Особливості моделювання сучасних педагогічних процесів. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки* : збірник наукових праць. Запоріжжя, 2008. Вип. 49. С. 106–110.

67. Кайдалова Л. Г., Черкашина Ж. В. Проблеми адаптації іноземних студентів на початковому етапі навчання. *Нові технології навчання* : зб. наук. праць. 2011. № 68. С. 83–88.

68. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків : НФаУ. 2011. 132 с

69. Калашнік Н. В. Особливості освітньо-виховної роботи з іноземними студентами у вищих медичних навчальних закладах України. *Педагогічні науки*. 2016. Вип. 1 (83). С. 60–66.

70. Калашнік Н. В. Формування міжкультурної комунікативної компетентності у іноземних студентів у вищих медичних навчальних закладах України : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2015. 20 с.

71. Калашнік Н. В. Застосування міжкультурного тренінгу у формуванні міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів – майбутніх медиків. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка*. Тернопіль, 2016. № 1. С. 153–159.

72. Калашнік Н. В. Критерії, показники та рівні сформованості міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка*. Тернопіль, 2014. № 1. С. 62–67.

73. Калашнік Н. В. Структура міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів – майбутніх медиків. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка*. Тернопіль, 2014. № 3. С. 98–105.

74. Kalenyuk I., Dyakon A. Development of higher education in a globalized world. Розвиток вищої освіти в глобалізованому світі. *Демографія та соціальна економіка*. 2014. № 1. С. 24–36. С. 26.

75. Кінаш І. О. Формування комунікативної компетентності майбутніх лікарів на етапі професійної підготовки. *Медична освіта*. 2020. № 3. С. 84–88.

76. Кміт Я. М. Дидактичні особливості інтеграції знань і вмінь з природничих дисциплін у процесі підготовки студентів-іноземців до навчання у вищій медичній школі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1995. 183 с.

77. Коваленко І. І., Бідюк П. І., Гожий О. П. Вступ до системного аналізу : навч. посіб. Миколаїв : МДГУ ім. Петра Могили 2004. 148 с.

78. Ковтуненко, О. В., Філат, Т. В., Сербіненко, Л. М., Сидора, М. Ю., Запорожець, О. С. Мовна підготовка як невід’ємна складова навчання іноземних студентів. *Актуальні проблеми навчання іноземних студентів*. 2016. № 1. С. 135–141.

79. Козієвська О. Стратегії інтернаціоналізації вищої освіти міжнародний досвід та українські перспективи. *Вища школа*. Київ, 2012. № 7. С. 30–39

80. Конституція України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

81. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2011. 187 с.

82. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : навчально-методичний посібник. Львів : Вид-во, 2018. 202 с.

83. Котовська І. Питання адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України : матеріали Міжнародної науково-методичної конференції «Актуальні питання організації навчання іноземних студентів у європейському освітньому просторі», Тернопіль, 13–16 травня 2014. *Видавництво ТНТУ ім. Івана Пулюя*. Тернопіль, 2014. С. 133-135.

84. Коцюба Р. Б. Педагогічні засади впровадження інформаційних технологій у навчальний процес. Методика «єдиного дня». *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2011. № 3 (Додаток 2). Т. IV (29). С. 176–183.

85. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Синергетика в освіті: контекст людиноцетризму : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2012. 368 с.

86. Кушнір І. Професійно-комунікативний імідж як результат мовної освіти іноземних студентів-медиків. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка*. Тернопіль. 2021. № 2. С. 120–126.

87. Лазаренко С. В. Особливості навчання наукового стилю мовлення іноземців на заняттях з української мови. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. № VI (73). С. 14–18.

88. Лазарченко Н. І. Тенденції професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах. Дисертація. Вінниця 2020. 571 с.

89. Левенок І. С. Педагогічні умови формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 16. Т. 1. С. 99–105.

90. Макарова О. Я., Швець С. В. Застосування інтерактивного методу «мозковий штурм» в підготовці лікарів-інтернів загальної практики-сімейної медицини : тези науково-практичної конференції Innovative educational technologies: experience of the European Union and its implementation in the process of training medical workers (серпень 14–20, 2017). Люблін, 2017. С. 75–79.

91. Маріна О. В. Комунікативні уміння як фактор успішності навчально-виховного процесу. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : збірник наукових праць*. Запоріжжя, 2008. Вип. 49. С. 147–150.

92. Маркова О. В., Горпініч Т. І., Височан Л. М. Розвиток творчих здібностей студентів у процесі навчальної діяльності. *Наука і освіта*. 2017. № 12. С. 78–84.

93. Матеріали архіву Одеського національного медичного університету. Списки особових справ іноземних студентів випускників 1949–1990 рр. № 1–1056. 98 арк.
94. Мельничук І. М., Яцишина О. В. Особливості професійної підготовки іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів. *Педагогіка, соціальна робота*, 2013. № 27. С. 119–121.
95. Мізюк В. М. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища Івано-Франківського національного медичного університету. *Галицький лікарський вісник*. І. – Ф. 2014. Т. 21. № 1. С. 82–84.
96. Мінцер А. П. Роль інформаційних технологій на етапах реформування медичної освіти. *Медична освіта*. 2010. № 2. С. 128–130.
97. Моргунова Н. Форми та засоби соціокультурної адаптації іноземних студентів до умов навчання в Україні: практичний аспект реалізації. URL: <http://files.khadi.kharkov.ua/laboratoriji/item/6722-stattia.html>
98. Моргунова, Н. С. Мовне портфоліо як інструмент самооцінки досягнень студентів у процесі навчання української мови як іноземної. *Педагогіка та психологія*. 2015. № 51. С. 66–75.
99. Музичко О. Є. "Бібліотека студентів-грузинів міста Одеси" у складі бібліотеки Новоросійського університету: обставини заснування та існування [Вісник Одеського національного університету. Серія : Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство](#). 2012. Т. 17. Вип. 2. С. 11–20.
100. Натрошвілі С. Г. Ефективна інтеграція бізнесу, науки і освіти як умова зростання вартості компаній в постіндустріальній економіці. *Проблеми науки*. 2012. № 1. С. 2–8.
101. Національна доктрина розвитку освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2002. № 2. С. 9–22.
102. Невмержицька О. Актуальні питання дидактики вищої школи в контексті інформатизації сучасного суспільства. *Psychology and pedagogy as*

sciences for the development of the cultural potential of modern society : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. С. 265–290.

103. Невмержицька О., Ревть А. Особливості адаптації студентів-іноземців в українські заклади вищої освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»* : журнал. 2024. № 12 (46). С. 657–665.

104. Невмержицька О., Ревть А. Тенденції професійної підготовки студентів-іноземців у закладах вищої освіти України. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»* : журнал. 2025. № 1 (31). С. 1507–1515.

105. Новий тлумачний словник української мови : у трьох томах / укладачі : В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. Київ : Вид-во «АКОНІТ», 2006. Том 1, А – К. 926 с. С. 103.

106. Опалюк О. М., Сербалюк Ю. В. Культура спілкування. Психологічні основи професійного спілкування : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2004. 192 с.

107. Остапович Н. В., Мерена Р. І., Шуфнарович М. А. Оцінювання навчальних досягнень студентів на заняттях з медичної та біологічної фізики з використанням дидактичної гри. *Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2018. №82(4). С. 58–71.

108. Павелків К. Етична компетентність у професійно-педагогічній діяльності сучасного вчителя іноземної мови: теоретичний аспект. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2022. Вип. 2 (9). С. 272–281.

109. Павелків К., Петренко О. Формування іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти у структурі професійної підготовки в умовах університету: реалії сьогодення. *Інноватика у вихованні*. 2024. Вип. 20. С. 5–16.

110. Паласевич І., Федорович А. Професійно-комунікативна підготовка іноземних студентів у медичних університетах України. *Вісник науки та освіти*. 2025. Вип. 1 (31). С. 1583–1593.

111. Палка О. В. Підготовка іноземних студентів вищих навчальних закладів технічного профілю України до вивчення професійної лексики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 234 с.

112. Пантюк Т. Громадянська освіта та виховання як необхідні складові загальної культури особистості. *Молодь і ринок* 2007. № 8 (31). С. 65–68.

113. Пантюк Т. І., Пантюк М. П. неформальна освіта як складова освіти впродовж життя.: сутність, значення, перспективи. *Інноватика у вихованні*, 2018. № 8. С. 40–49.

114. Пантюк Т. Компетентнісний підхід – важливий пріоритет сучасної освіти. *Педагогічний альманах : збірник наук. праць* / редкол.: В. В. Кузьменко та ін. Херсон, 2011. Вип. 12, ч. 2. С. 65–69.

115. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна Думка, 2001. 514 с.

116. Положення про Вчену раду ТНМУ
<https://www.tdmu.edu.ua/home/about/leadership/vchena-rada-universytetu/>

117. Положення про підготовче відділення Львівського національного медичного університету
https://nauka.meduniv.lviv.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya_pro-vidavnicu-diynalnist-u-lnmu.pdf

118. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності від 22.09.2017 № 1171/31039. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1171-17#Text>

119. Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1238-98-%D0%BF#Text>

120. Поляковська О. О. Розвиток системи підготовки іноземних студентів у закладах вищої та фахової передвищої освіти Криворіжжя (60-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.) : дис. ... док. філософ. : Кривий Ріг. 2023. 307 с.

121. Порох Д. О. Соціально-педагогічні умови адаптації іноземних студентів до навчання у вищих медичних закладах України : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Луганськ. 20 с.

122. Порох Д. О. Проблеми біологічної, фізіологічної, психологічної й соціальної адаптації іноземних студентів. *Теорія та методика навчання та виховання* : зб. наук. пр. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2010. Вип. 26. С. 137–145.

123. Порох Д. О. Адаптація іноземних студентів до умов життя та навчання в Україні (на прикладі ЛДМУ). *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки* (за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. „Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: європейський вектор вищої школи” (2–6 жовт. 2009 р.). 2009. № 23 (186). Ч. IV. С. 209–215.

124. Порох Д. О. Технології успішного перебігу адаптації іноземних студентів до навчання у вищому навчальному закладі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. Запоріжжя, 2010. Вип. 7 (60). С. 448–452.

125. Порох Д. О. Соціокультурна адаптація як складник адаптації іноземних студентів до навчання у вищому закладі освіти. *Соціальна педагогіка: теорія і практика*. Луганськ, 2010. № 3. С. 47–53.

126. Потапчук Т. Становлення ідентичності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Вища школа*. Київ, 2012. № 7. С. 40–46.

127. Приходько А. М. Формування професійно-комунікативної компетентності іноземних студентів у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Дніпропетровськ, 2016. 20 с.

128. Про Державну національну програму «Освіта» : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.1996 р. №576
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>

129. Про затвердження Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.1998 р. № 1238. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1238-98-%D0%BF#Text>

130. Про затвердження умов прийому на підготовчі відділення при вищих навчальних закладах України : наказ Міністерства освіти України від 22.09.1993 р. № 353. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0139-93>.

131. Про навчання іноземних громадян в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.1993 р. № 136. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/136-93-%D0%BF#Text> .

132. Про національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> .

133. Про організацію підготовчих відділень при вищих учбових закладах : Постанова Центрального Комітету Компартії України, Ради Міністрів Української РСР від 08.10.1996 р. № 573. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/KP690573>.

134. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 04.02.1994 р. № 3929-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3929-12>.

135. Професійна освіта : тлумачний словник / уклад. І. М. Забіяка та ін. ; за ред. І. М. Забіяка. Київ : Арії, 2007. 510 с.

136. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. ; за ред. Ю. Л. Трофімова. 5-те вид. Київ : Либідь, 2005. 560 с.

137. Рагіна Ж. М. Підготовка майбутніх іноземних спеціалістів1медиків до професійного спілкування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2017. 298 с.

138. Раковська Л. О. Активізація навчально-пізнавальної діяльності іноземних студентів при викладанні педіатрії. *Проблеми сучасної освіти*. 2017. № 5 ч1. С. 166–171.

139. Ревть А., Гриник І. Вплив мотивації на академічну успішність студентів: особливості та взаємозв'язок. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 67. Т. 1. С. 221–225.

140. Ревть А., Гриник І. Психолого-педагогічні засади роботи з обдарованою студентською молоддю. *Молодь і ринок*. 2021. № 3 (189). С. 102–106.

141. Ревть А., Слутий Я. Формування професійних якостей здобувачів як основа якості професійної підготовки. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2024. Вип. 50. С. 50–56.

142. Резван О. О. Розвиток рівня мовної компетенції іноземних студентів як умова їхньої соціалізації в країні навчання. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : збірник наукових праць*. Запоріжжя, 2008. Вип. 52. С. 264–267.

143. Рибаченко Л. І. Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України (1946–2000 рр.) : дис... канд. пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 2001. 210 с.

144. Рибаченко Л.І. Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України (1946–2000 рр.) : дис... канд. пед. наук. Донецьк, 2000. 212 с.

145. Романчук О. В. Особливості професійної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України на сучасному етапі. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 77. С. 170 –173.

146. Романчук О., Коваль Р., Калимон Ю. Деякі аспекти вивчення української мови як іноземної франкомовними студентами. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2023. Вип. 17. С. 87–90.

147. Сахарова В. В. Формування професійно-педагогічної культури іноземних студентів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Одеса, 2016. 20 с.

148. Сбруєва А. А. Інтернаціоналізація вищої освіти : пріоритети комплексної стратегії Європейського Союзу. *Вища освіта України*. 2013. № 3. С. 89–95.

149. Свінціцький І. А. Студентське наукове товариство імені О. А. Киселя: славетні сторінки минулого та перспективи на майбутнє. *Український науково-медичний молодіжний журнал*. 2011. № 1. С. 6–16.

150. Сегеда О. О., Осипенко О. О. Особливості адаптації іноземних студентів до освітнього середовища України. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Харків, 2014. Вип. 48. С. 199–208.

151. Семененко Є. І. Особливості фахової підготовки іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2014. № 2. С. 33–36.

152. Семененко І. Є. Педагогічний супровід фахової підготовки іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів : монографія. Харків : Мадрид, 2015. 143 с

153. Семененко І. Є. Сутність та зміст професійної мовної підготовки іноземних студентів-медиків у вищих навчальних закладах України. *Науковий огляд*. 2017. Т. 7. № 39. С. 1–10.

154. Сергєєва Л. М. Інституційне середовище професійного навчального закладу. *Педагогічний альманах*. Херсон, 2015. Вип. 25. С. 112–116.

155. Сергієнко Т. Науково-теоретичні засади формування навичок фахової медичної комунікації в іноземних студентів медичних університетів України. *Вища освіта України*. 2017. № 4. С. 61–67.

156. Сердюк А. М., Мінцер О. П. Визначення компетенції в оцінці якості підготовки фахівців у системі безперервного професійного розвитку лікарів. *Україна: «Здоров'я нації»*. 2007. № 1. С. 118–123.

157. Сладких І. А. Дидактичні аспекти професійної підготовки студентів-іноземців підготовчих факультетів на прикладі навчальної дисципліни “креслення”. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2009. Вип. 3, С. 361–367.

158. Сладких І. А. Формування готовності студентів-іноземців груп довузівської підготовки до навчання у вищих технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2014. 21 с.

159. Соловей М. І., Демчук В. С. Організаційні та методичні засади виховної діяльності в університеті. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання : збірник наукових праць*. Київ: КНЛУ, 2017. № 1 (55). С. 28–37.

160. Спіріна Т. П., Дубич К. В. Нові технології навчання як засіб інтеграції вищої освіти у Болонський процес. *Наукові записки Ніжинського державного ун-ту імені М. Гоголя. Серія : Психолого-педагогічні науки*. 2007. № 3. С. 125–128.

161. Степаненко І., Дебич М. Навчання іноземних студентів в Україні: стан, проблеми, перспективи. *Вища освіта України*. 2017. № 4. С. 48–55.

162. Субота Л. А. Принципи навчання української мови як іноземної й основні шляхи її раціонального використання. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія “Філологічні науки”*. Мовознавство. 2019. № 12. С. 210–215.

163. Уліяш Пшемислав. Вплив польсько-українських зв'язків на розвиток вищої медичної освіти і науки в Польщі та Україні до початку ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мед. наук : 14.02.04 ; Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика. Київ, 2010. 23 с.

164. Федорович А. Взаємозв'язок самостійності та творчості у навчальній діяльності студентів закладів вищої освіти. *Педагогіка формування творчої*

особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя, 2022. № 85. С. 217–221.

165. Федорович А., Карпенко О. Організація самостійної навчальної діяльності студентів у закладах вищої освіти. *Acta Pedagogica Volynienses*. 2021. Вип. 4. С. 124–130.

166. Федчишин Н. О. Іншомовна граматична компетентність як складова підготовки майбутнього лікаря у контексті віртуально-навчального середовища. *Медична освіта*. 2019. № 2 (82). С. 11–121.

167. Федчишин Н. О., Єлагіна Н. І., Кліщ Г. І. Вивчення іноземної мови крізь призму застосування тестового контролю. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія*. 2014. Вип. 42. Ч. IV. С. 130–139.

168. Філоненко М. М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 334 с.

169. Філософський енциклопедичний словник / Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ. Київ : «Абрис», 2002. 751 с.

170. Фоменко Т. М. Шляхи активізації пізнавальної діяльності іноземних студентів під час вивчення української мови : електронний ресурс <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/8051/1/5.pdf> ст. 3–4

171. Хоружа Л. Соціально-психологічні аспекти переходу педагогічного знання в інновацію. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 4 (35). С. 103–117.

172. Цуркан М. В. Методична система навчання української мови як іноземної студентів медичних закладів вищої освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Бердянськ, 2020. 518 с.

173. Черновол О. Г. Підготовка іноземних студентів медичних спеціальностей до подолання комунікативних бар'єрів у професійному спілкуванні. Запоріжжя, 2023. 244 с.

174. Черновол О. Г. Теоретико-методичні основи підготовки іноземних студентів медичних спеціальностей до подолання комунікативних бар'єрів. *Педагогічні науки: теорія та практика*. Запоріжжя : Запорізький національний

університет, 2023. Вип. 1 (45). С. 230–237. URL: <http://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-1-33>

175. Чикун Н. Психолого-педагогічні аспекти активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. *Вища школа*. 2012. № 7. С. 47–55.

176. Шаповалова О. О., Белік О. М. Іноземні студенти в Україні : статистичні дані. Київ : УДЦМО, 2019. 60 с.

177. Шевчук Г. Й. Інноваційні технології у вищій навчальній школі. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2011. № 3. С. 36–46.

178. Шеховцева Т. Г., Долінна М. О. Інтерактивні методи навчання як основа мотивації студентів в умовах сучасного педагогічного процесу. *Актуальні проблеми сучасної медицини. Вісник Української медичної стоматологічної академії*. 2019. Т. 19. № 1 (65). С. 105–108.

179. Шкільняк Л. І. Дискусія як метод інтерактивного навчання у вищій медичній школі. *Вісник Вінницького національного медичного університету*. 2015. Т. 19. № 1. С. 189–192.

180. Шмоніна Т. А., Бойчук Ю. Д. Теоретико-методичні аспекти природничо-наукової підготовки іноземних студентів на підготовчих факультетах : монографія. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2013. 168 с.

181. Щербань І. Подолання комунікативних бар'єрів на заняттях з іноземної мови. URL: <http://surl.li/lvwff>

182. Щербяк Ю. А. Особливості адаптації іноземних студентів до навчання в Україні (на прикладі ТНЕУ). *Педагогічний альманах*. Херсон, 2015. Вип. 25. С. 136–143.

183. Язвінська О. До спільного освітнього простору. *Політика і час*. 2006. № 2. С. 66–73.

184. Ястремська О. М., Ромашова Я. В. Методичний підхід до організації процесу навчання іноземних студентів. *Проблеми економіки*. 2013. № 4. С. 55–61.

185. Яцищина О. В. Гуманітарна підготовка іноземних студентів у медичних університетах : автореф. дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Тернопіль, 2017. 20 с.

186. Argil M. Social encounters. – London, 1976. 7. Herskovits M. Cultural anthropology. New York, 1995. P. 326–327.

187. Bailey, F., Barkett, B., & Freeman, D. (2008). The mediating role of language in teaching and learning: A classroom perspective. In B. Spolsky & F.M. Hult (Eds.). *The handbook of educational linguistics*. Hoboken, NJ : Wiley. 2008. P. 606–625.

188. Berry J.W. A Psychology of immigration. *Journal of Social issues*. 2001. Vol. 57. No. 3. P. 622

189. Bhatia Vijay K. Analysing genre : Language use in professional settings. London: Longman. 1993. 265 p.

190. Bridges E. M., Hallinger P. Problem-based learning in medical and managerial education. Bridges, Nashville : TN, 1991. P. 35–39.

191. Brouillet M. I., Bujold M. Y. Analyse des strategies de communication et de la cooperation utilisees par le medecin dans douze consultation medicales de routine. *Analyse des strategies des communication et de cooperation*. 2000. Vol 4., No 2. P. 79–83.

192. Budgen C., Gamroth L. An Overview of Practice Education Models. *Nurse education Today*. 2008. Vol. 28 (3). P. 273–283.

193. Chen R. P. Moral imagination in simulation-based communication skills training. *Nurs Ethics*. 2011. No 18 (1). P. 102–111.

194. Deveugele M., Derese A., S. De Maesschalck, Willems S., M. Van Driel, J. De Maeseneer. Teaching communication skills to medical students, a challenge in the curriculum / *Patient Education and Counseling*. 2005. Vol. 58 (3). P. 265–270.

195. Fedchyshyn N., Shkrobot A., Hantimurova N., Vorona I., Kitura H. H., Fedoniuk L. Improving the quality of medical education through the introduction of

Moodle system for the formation of terminological competence of medical students. *Wiadomości lekars.* 2024. Vol. LXXVI (1). P. 85–93.

196. Fowler S., Blohm J. An analysis of methods for intercultural training. *Handbook of international and intercultural communication*. USA. 2001. P. 37–39.

197. Frost S., Jean P. Bridging the disciplines: interdisciplinary discourse and faculty scholarship. *Journal of Higher Education*. 2003. № 74 (2). P. 119–149.

198. Furnham A. Bochner S. Culture Shock. Psychological reactions to environments. Oxford University. London and New York, 1986. P. 49.

199. Goban-Klas T. Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy pracy radia telewizji i internetu. Warszawa, Kraków : Wydawnictwo naukowe PWN, 1999. 336 s.

200. Golding C. Integrating the disciplines: Successful interdisciplinary subjects / Centre for the Study of Higher Education. The University of Melbourne, 2009. 27 p.

201. Green M., Zick A., Makoul G. Defining professionalism from the perspective of patients, physicians, and nurses. *Acad. Med.* 2009. Vol. 84. URL: doi:<http://dx.doi.org/10.1097/ACM.0b013e31819fb7ad>

202. Gropper R. C. Culture and clinical encounter: an intercultural sensitizer for the health professions. USA. 1996. P. 5–6.

203. Groppo G. Interdisciplinarità. *Dizionario di scienze dell'educazione*. Torino : Leumann Elle Di Ci, 1997. P. 548–550.

204. H. J. Walton. Education in Psychiatry
<https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/medical-education>

205. Hanson J. L., Balmer D. F., Giardino A. P. Qualitative research methods for medical educators. *Acad. Pediatr.* 2011. Vol. 11. P. 375–386, doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.acap.2011.05.001>.

206. Hantimurova N. Formation of Ukrainian language competence as part of foreign students' professional training in medical universities of Ukraine. *Молодь і ринок*. 2024. № 11 (231) P. 158–163.

207. Hantimurova N. I., Hantimurov A. V., Humenna I. R. Adaptation component as a constituent of foreign students successful training in medical universities of Ukraine. *Медична освіта*. 2023. № 4. P. 64–69.

208. Helms R. M., Rumbley L. E., Bajkovic L., Mihut C. Internacionalizing higher education worldwide: National Policies and Programmes. *The Boston College Centre for International Higher Education*. 2015. <http://www.acenet.edu/news-room/Documents/National-Policies-and-Programs-Part-1-Global.pdf>.

209. Himanshu P. Professionalism and Communication in Medical Practice. *Medicine Update*. 2011. № P. 544–548.

210. Humenna I. R., Hantimurova N. I., Hantimurov A. V. Communication skills formation of foreign students in context of medical university. *Медична освіта*. 2023. № 4. P. 107–113.

211. Humenyuk V. "History of Obtaining Higher Medical Education by Foreign Students in Ukraine (on Example of Polish Students)". *Pedagogika. Studia i Rozprawy*. 2017, Vol. XXVI, № 2. P. 77–89

212. Jackson V. A. Teaching communication skills using role-play: an experience-based guide for educators. *Palliat Med*. 2011. № 14 (6). P. 775–780.

213. Jamoulle M. Eine anspruchsvolle und innovative Form der Ausbildung in Medizin. *Primary Care*. 2010. Vol. 10, № 19. P. 375–378.

214. Kapur R. Barriers to Effective Communication. URL: https://www.researchgate.net/publication/323794732_Barriers_to_Effective_Communication

215. Kapur R. Barriers to Effective Communication. URL: https://www.researchgate.net/publication/323794732_Barriers_to_Effective_Communication

216. Kern D. E. Curriculum Development for Medical Education: A Six Step Approach, JHU Press, 1998. 1070 p.

217. Kim Y. Becoming Intercultural. An Integrative theory of communication and cross-cultural adaptation. Sage Publications. Inc., 2001. 90 p.

218. Konrad S. C., Browning D. M. Relational Learning and Interprofessional practice: Transforming Health Education for the 21st century. 2012. Work 41 (3). P. 247–251.

219. Kubitskyi S., Pavelkiv K., Yatsyk I., Kryvonos O., Tsymbal-Slatvinska S. Development of Students' Professional Skills and Institutions of Higher Education. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2023. Vol. 12, No. 2; Special Issue, P. 1–10.

220. Kvas O., Horodyska V., Ivakh S., Fedorovych A., Zeman I., Svistelnik I. Modeling of information support for the development of creative abilities in students in the context of philosophy education. *Wisdom*, Yerevan, 2021. Vol. 19 (3). P. 139–150.

221. Lysgaard S. Adjustment in foreign society: Norwegian Fulbright Visiting the United States. *International Social Sciences Bulletin*, 1955. Vol.7,1. P. 45–50.

222. Mospan N., Slipchuk V. International students in higher education medical institutions in Ukraine: current state of play and prospects. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2020. Вип. № 3 (64). P. 60–70.

223. Newble D. Cannon R. A handbook for medical teachers. 2nd ed. *Springer*, 2001. 222 p.

224. Oberg K. Culture Shock: Adjustment to Cultural Environments. *Practical Anthropology*. 1960. № 7 (4). P. 177–182.

225. Pantiuk T., Pantiuk M., Pahuta M., Nadimyanova T., & Myskiv I. Adaptation peculiarities of higher education students in crisis conditions. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 2023. № 1. P. 92–102. <https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7081>

226. Reader A., Samovar L., Porter R., McDaniel E. R.. Intercultural Communication. / 13th ed. Boston : Wadsworth, 2012. 532 p.

227. Resinger Y., Turner W. L. Cross-cultural behaviour in tourism: concepts and analysis. Oxford, 2004. P. 60

228. Savaryn T., Kichula M. Linguistic and didactic basis for the development of future doctors' speaking competency. *Medical Education: Journal of Research and Practice*. 2024. No 3. P. 88–94.

229. Shepitko V. I., Lisachenko O. D., Yeroshenko G. A., Boruta N. V., Pelipenko L. B. Features of adaptation of Ukrainian and foreign students to education in medical universities. *International scientific and practical congress*. April 2018, Brussels, Belgium. P. 46–48.

230. Shramm W. The Nature of Communication Between Humans. *Process of Effects of Mass Communication*. Urbana, 1971. 53 p.

231. Stewart M. A. Effective physician-patient communication and health outcomes: a review. *CMAJ*. 1995. № 152. P. 1423–1433.

232. Stewart M. A. What is effective doctor-patient interview? *Social Science and Medicine*. 1984. Vol. 19. P. 165 – 175.

233. Taveira-Gomes, I., Mota-Cardoso, R., & Figueiredo-Braga M. Communication skills in medical students. An exploratory study before and after clerkships. *Porto Biomedical Journal*. 2016. No 1 (5). URL: doi: 10.1016/j.pbj.2016.08.002

234. Uliasz Przemysław. Pismiennictwo medyczne w Polsce w XIX wieku. *Stomatologia Współczesna*. 2006. Vol. 13, No 5. P. 62–63.

235. Uliasz Przemysław. Przykłady wzorów osobowych lekarza w Polsce w XIX i w początku XX wieku. *Stomatologia Współczesna (Supplement)*. 2005. No 1. P. 56–57.

236. Uliasz Przemysław. Refleksje o zapobieganiu chorobom. *Stomatologia Współczesna*. 2005. Vol. 12, No 5. P. 48–49.

237. Vernon D. T., Blake R. L. Does problem-based learning work? A meta-analysis of evaluative research. *Academic Medicine*. 1993. Vol. 68, No 7. P. 550–563.

238. Vykhreshch A. V., Khvalyboha T. I., Fedchushyn N. O., Bagriy M. A., Fedoniuk L. Ya., Protsyk H. M., Hnatyshyn S. I. Development of medical students'

creativity as a priority of modern higher education. *Wiadomosci Lekarskie*. 2021. Vol. 74 (12). P. 3204–3213.

239. Ward C. The V-curve on trial. *International Journal of Intercultural Relations*. 1998. Vol 22, #3. P. 277–293.

240. Yelahina N. I., Fedchyshyn N. O. Motivation as a key component of teaching English for medical students. *Медична освіта*. 2019. № 4 (84). P. 107–112.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Список опублікованих праць за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дисертації

Додаток А.1

Список опублікованих праць за темою дисертації Статті в наукових фахових виданнях України

1. Fedchyshyn N. O., Shkrobot A. L., **Hantimurova N. I.**, Vorona I. I., Kitura H. Ya., Fedoniuk L. Ya Improving the quality of medical education through the introduction of Moodle system for the formation of terminological competence of medical students. *Wiadomosci Lekarskie*. 2024. LXXVII (1). P. 85–93. DOI : [10.36740/WLek202401111](https://doi.org/10.36740/WLek202401111)
2. Hantimurova N. Formation of Ukrainian language competence as part of foreign students' professional training in medical universities of Ukraine. *Молодь і ринок*. 2024. № 11 (231) P. 158–163. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.316503>
3. Hantimurova N. I., Hantimurov A. V., Humenna I. R. Adaptation component as a constituent of foreign students successful training in medical universities of Ukraine. *Медична освіта*. 2023. № 4. P. 64–69. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.4.14477>
4. Humenna I. R., **Hantimurova N. I.** Formation of foreign students' positive motivation to study Latin language in higher educational institutions. *Медична освіта*. 2022. № 4. С. 52–57. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.4.13631>
5. Humenna I. R., **Hantimurova N. I.**, Hantimurov A. V. Communication skills formation of foreign students in context of medical university. *Медична освіта*. 2023. № 4. P. 107–113. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.4.14483>

6. Humenna, I., **Hantimurova N.**, Hantimurov A. Medical communication in the doctor's profession. *Молодь і ринок*. 2024. № 12 (232) P. 118–122. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.318748>

7. Гантімурова Н. І. Особливості організації професійно-практичної підготовки іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. *Медична освіта*. 2021. № 2 (92). С. 68–73 DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2021.2.12415>

8. Гантімурова Н. І. Модель навчання студентів-іноземців у медичних закладах вищої освіти: аналіз результатів іспиту «КРОК» / Model of learning foreign students in higher medical institutions: analysis of “KROK” examination results». *Медична освіта*. 2020. № 2. С. 40–45 DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.2.11145>

9. Гантімурова Н. І., Федчишин О., Рудяк Ю. А. Професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України. *Медична освіта*. 2019. № 4. С. 5–9. DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2019.4.10858>

Додаток А.2

Відомості про апробацію результатів дисертації

11. Гантімурова Н. І. Теоретичні аспекти вивчення мови іноземними здобувачами вищої освіти в медичних університетах України : *тези IV міжнародної науково-практичної конференції «Мова, освіта, наука сучасності: виклики міжкультурної комунікації»*, м. Тернопіль, 22–23 листопада, 2024 р. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. С. 85–87

12. Гантімурова Н.І., Гантімуров А.В. Подолання мовного бар'єру як одна з умов формування україномовної компетенції іноземних студентів : *тези Третьої науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми»*. 6–7 червня 2024 р. в Тернопільському національному

медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. Тернопіль : ТНМУ, 2024. С. 74–78.

13. Гантімурова Н. І., Гантімуров А. В. Формування україномовної компетентності іноземних студентів-медиків під час навчання на підготовчому відділенні : *тези Другої науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми»*. 8–9 червня 2023 р. в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. Тернопіль : ТНМУ, 2023. С. 73–77.

14. Гантімурова Н. І. Особливості навчання студентів-іноземців в медичних університетах України в умовах воєнного стану : *тези Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток освіти в кризових умовах: історія, теорія, практика»*. 27–28 квітня 2023 р.. Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2023. С. 100–104.

15. Гантімурова Н. І. Теоретико-методологічні засади комунікативної взаємодії в процесі надання освітніх послуг : *тези науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми»*. 2–3 червня 2022 р. Тернопіль : ТНМУ, 2022. С. 49–52.

16. Гантімурова Н. І. Особливості використання ігор в процесі вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти : *тези Всеукраїнської науково-практичної конференції «Лінгводидактика в контексті особистісної парадигми»*. 3–4 квітня 2021 р. Тернопіль : ТНМУ, 2021. С. 86–86.

17. Гантімуров А.В., Гантімурова Н. І. Ремінецький Б.Я Навчання студентів-іноземців на кафедрі анатомії людини : *тези II науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійно-комунікативна культура майбутнього лікаря: лінгвістичний, педагогічний та філософський аспекти»*. 3–4 квітня 2021 р. Тернопіль, ТДМУ, 2021. С. 28–29.

18. Hantimurova N., Miroshnyk V., Yanchyshyna M Current problems of distance learning in the system of higher medical education in the context of professional and communicative training of future doctor. *тези II науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійно-комунікативна культура майбутнього лікаря: лінгвістичний, педагогічний та філософський аспекти»*. 3–4 квітня 2021 р. Тернопіль, ТДМУ, 2021 С. 29–30.

19. Гантімурова Н.І. Система надання освітніх послуг в умовах полікультурного середовища. : *тези II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мовна комунікація: наука, культура, медицина»*. 4–5 червня 2020 р. Тернопіль : ТНМУ, 2020. С. 35–37.

20. Гантімурова Н. І. Професійні якості викладача в умовах полікультурного середовища : *тези III Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності»*. 9–10 квітня 2020 р. Тернопіль : Тайп, 2020. С. 88–90.

ДОДАТОК Б

**наказ про створення підготовчого відділення у Тернопільській
державній медичній академії**

488

Н А К А З

ПО ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ МЕДИЧНІЙ АКАДЕМІЇ
ім. І.Я. Горбачевського

292-а

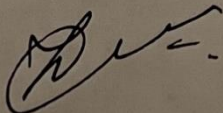
від "30" листопада 1998р.

Тест: Про відкриття /створення/ підготовчого факультету.

На підставі ліцензії № 209170 від 10.02.98р. протокол № 12
Міністерства освіти України, в зв'язку з наявністю слухачів на нав-
чання на підготовчому відділенні:

Н А К А З У Ю :

1. Відкрити підготовче відділення на базі корпусу № 1 /Руська, 36/.
2. Обов'язки декана підготовчого відділення покласти на заступни-
ка декана по роботі з іноземними студентами доц. Мальован-
го В.В.
3. Роботу підготовчого відділення розпочати з 1.12.98р.

Ректор проф. Ковальчук Л.Я.

Додаток В

Положення про підготовче відділення у Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського МОЗ України

ВВЕДЕНО В ДІЮ

Наказ від 8 жовтня 2015 № 443

ПОЛОЖЕННЯ

про підготовче відділення для іноземців та осіб без громадянства
Державного вищого навчального закладу «Тернопільський державний
медичний університет імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони
здоров'я України»

Тернопіль, 2015

Дане Положення визначає основні напрямки і принципи діяльності підготовчого відділення для іноземців та осіб без громадянства Державного вищого навчального закладу «Тернопільський державний медичний університету імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України» (далі – відділення).

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Дане Положення розроблено відповідно до ст.33 Закону України «Про вищу освіту» та Статуту Університету.

1.2. Підготовче відділення для іноземців та осіб без громадянства ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університету імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України» є структурним підрозділом університету, що здійснює підготовку іноземців та осіб без громадянства до вступу у вищі навчальні заклади України на підставі ліцензії.

Підготовче відділення створене за наказом ректора Тернопільської державної медичної академії №292-а від 30.11.1998 року «Про створення підготовчого відділення для іноземних громадян» (на підставі наказу МОЗ УРСР № 334 від 18.05.79 р.).

1.3. Діяльність відділення регламентується Конституцією України, Законом України «Про вищу освіту», чинним законодавством України, нормативно-правовими актами, Статутом Університету та цим Положенням.

1.4. Прийом іноземних громадян для навчання на підготовчому відділенні здійснюється:

- на підставі міжнародних угод України з іншими державами;
- на підставі угод міністерств та відомств, навчальних закладів України з органами управління освітою; організаціями, фірмами та навчальними закладами інших країн;

- за індивідуальними контрактами з іноземними громадянами.

Усі абітурієнти, що прибули до України, повинні мати документи, перелік яких визначений Положенням про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів (наказ Міністерства освіти України № 1541 від 01.11.2013 р., Постанова Кабінету Міністрів України від 11 вересня 2013 р. № 684 « Деякі питання набору на навчання іноземців та осіб без громадянства»).

1.5. Зарахування іноземних громадян на підготовче відділення проводиться індивідуально за наказом ректора університету.

1.6. Підготовка іноземців до вступу проводиться терміном один навчальний рік (10 місяців) за навчальними планами і програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки України. Для груп, які почали навчальний рік із запізненням, завідувач підготовчого відділення складає робочий навчальний план і графік навчального процесу.

1.7. В кінці навчального року проводяться випускні екзамени та заліки. Академічна відпустка за станом здоров'я студентам не надається. Після успішного закінчення підготовчого відділення іноземним громадянам видається свідоцтво встановленого державного зразка, яке надає їм право бути зарахованими до вищих навчальних закладів без складання вступних екзаменів.

2. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ

2.1 Основні завдання діяльності підготовчого відділення:

- підготовка іноземних громадян до навчання у вищих навчальних закладах, в основі якої є вивчення слухачами української (російської) мови та інших предметів, що передбачені навчальними планами;
- систематизація знань, отриманих на батьківщині;

- проведення виховної та культурно-просвітницької роботи з іноземними студентами, ознайомлення їх із загальноприйнятими нормами поведінки, законами України, правилами проживання та пересування іноземних громадян на території України, а також правилами внутрішнього розпорядку університету та гуртожитків.

3. ФУНКЦІЇ

3.1. Метою навчального процесу на підготовчому відділенні є підготовка іноземців та осіб без громадянства до вступу у вищі навчальні заклади України за медико-біологічним напрямом відповідно до стандартів вищої освіти.

3.2. Відділення забезпечує навчання за денною формою.

3.3. Підготовче відділення виконує такі функції:

- проведення лекцій, практичних занять, консультацій, заліків, екзаменів та інших видів роботи, що передбачені навчальними планами;
- розробка робочих програм та навчально-методичних матеріалів, які забезпечують якісне проведення навчального процесу;
- організація культурно-просвітницької роботи з іноземними студентами;
- проведення науково-методичної та науково-дослідної роботи;
- підготовка науково-педагогічних кадрів, організація підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу.
- вивчення, узагальнення та поширення досвіду провідних викладачів: надання допомоги викладачам-початківцям в оволодінні методичною майстерністю;
- здійснення заходів з охорони праці, техніки безпеки.

4. ПРАВА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІДДІЛЕННЯ

4.1. Підготовче відділення зобов'язане забезпечити якісну підготовку іноземних громадян та осіб без громадянства згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України та умовами укладених контрактів.

4.2. Завідувач підготовчого відділення має право:

4.2.1. Здійснювати якісний відбір абітурієнтів.

4.2.2. Подавати на відрухування іноземних студентів за:

- незадовільне складання іспитів та заліків за результатами сесії;
- пропуски занять;
- невиконання вимог навчального плану;
- за появу на заняттях, у навчальному корпусі, бібліотеці, гуртожитку в нетверезому стані, а також у стані наркотичного сп'яніння;
- за вироком суду, що вступає в силу;
- одноразове грубе порушення навчальної дисципліни або правил внутрішнього розпорядку.

4.2.3. Здійснювати якісний відбір викладацького складу з числа висококваліфікованих фахівців, які мають базову освіту з профілю дисципліни, що викладають.

4.2.4. Рекомендувати перспективних працівників для направлення в цільову аспірантуру тощо.

4.3. За погодженням з ректором університету підготовче відділення має право надавати іноземним громадянам та особам без громадянства додаткові платні послуги, що передбачені чинними нормативно-правовими документами Міністерства освіти і науки України:

- організовувати різні курси для іноземних громадян,
- здійснювати організацію побутового облаштування, харчування, транспортного забезпечення та культурного забезпечення іноземних студентів;

- перекладати тексти різних документів іноземними мовами.

4.4. Підготовче відділення може мати свої філії в інших навчальних закладах, у тому числі і за кордоном.

5. КЕРІВНИЦТВО

5.1. Керівництво діяльністю підготовчого відділення здійснює завідувач, який підпорядкований декану факультету іноземних студентів. Декан факультету іноземних студентів несе персональну відповідальність за результати роботи підготовчого відділення. У межах компетенції підготовчого відділення він видає розпорядження, обов'язкові для професорсько-викладацького складу, співробітників та слухачів підготовчого відділення. Завідувач координує навчальний процес підготовчого відділення. Завідувач підготовчого відділення призначається за наказом ректора, його діяльність спрямована на організацію, контроль та виконання ліцензійного обсягу підготовки іноземних громадян до вступу у ВНЗ. Звільняється з посади за наказом ректора університету.

5.2. Загальні питання, що пов'язані зі змістом та організацією роботи на підготовчому відділенні, розглядаються і вирішуються на засіданні вченої ради факультету іноземних студентів.

5.3. Наповнення навчальних груп підготовки іноземних слухачів не повинно перевищувати 12 осіб.

5.4. Організація управління та штатна структура підготовчого відділення може змінюватися за рішенням вченої ради та за наказом ректора Університету.

6. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ВІДДІЛЕННЯ

6.1. Підготовче відділення готує до вступу громадян із різних країн світу.

6.2. Співробітники відділення можуть брати участь у міжнародних конференціях, симпозіумах, круглих столах.

7. МАЙНО І КОШТИ

7.1. Підготовче відділення займає навчальні приміщення, має свої матеріально-технічні засоби навчання, необхідні для забезпечення навчальної та виховної роботи.

7.2. Кошти, які виділяються на утримання відділення, закладаються в кошторис Університету.

7.3. Працівники підготовчого відділення несуть відповідальність за збереження майна університету.

8. РЕОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЛІКВІДАЦІЯ ВІДДІЛЕННЯ

8.1 Підготовче відділення для іноземців та осіб без громадянства ліквідується, реорганізується в порядку, встановленому Статутом університету.

9. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

9.1 Всі зміни та доповнення до даного положення вносяться шляхом видання наказу ректора Університету про затвердження нової редакції "Положення про підготовче відділення для іноземців та осіб без

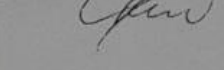
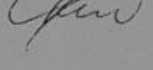
продовження Додатку В

8

громадянства у Державному вищому навчальному закладі "Тернопільський державний медичний університет імені І.Я.Горбачевського Міністерства Охорони Здоров'я України".

9.2. Із затвердженням нової редакції попереднє Положення про підготовче відділення втрачає чинність.

Проректор з науково-педагогічної роботи
Декан факультету іноземних студентів
Завідувач підготовчого відділення
Начальник навчального відділу
В.о. начальника юридичного відділу
Завідувач канцелярії

 А. Шульгай
 П. Сельський
 Л. Наліжита
 А. Машталір
 В. Сагайдак
 Т. Бунт

Додаток Г

Договір укладений Тернопільським національним медичним університетом імені І.Я. Горбачевського МОЗ України з партнерською організацією щодо набору іноземних студентів на навчання

УГОДА № _____ між закладом вищої освіти та партнерською організацією м. Тернопіль «__» _____ 20__ року 1. СТОРОНИ 1.1 Тернопільський національний медичний Університет імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України, що іменується надалі “Університет”, в особі ректора закладу вищої освіти _____, що діє на підставі Статуту, з однієї сторони, та _____, в особі _____, іменується надалі - Організація з другої сторони, спільно іменуються «Сторони», уклали дану Угоду про наступне. 2. ПРЕДМЕТ УГОДИ 2.1. Предмет угоди стосується підбору іноземців, з якими після успішного вступу до Університету (успішного складання вступних іспитів) буде укладено договір про навчання та про надання платної освітньої послуги; надання послуг з онлайн-вступу. Університет на повній комерційній основі організовує навчання студентів, які бажають здобути освіти з присудженням відповідного ступеня вищої освіти: бакалавра, магістра. 3. ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН 3.1. З метою виконання цієї Угоди Університет зобов'язується: 3.1.1. Укласти договори про навчання та про надання платної освітньої послуги; надання	Agreement № _____ between the higher education institution and the partner organization Ternopil «__» _____ 20__ 1. PARTIES 1.1 Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine, hereinafter - University, represented by the Rector _____, acting on the basis of the Statute, on one side, and Private Enterprise _____, represented by _____, hereinafter – Organization, on the other side, hereinafter altogether - the Parties, have entered into this Agreement about the following. 2. SUBJECT OF THE AGREEMENT 2.1 The subject of the agreement is related to the selection of international prospective students, with whom, after successful admission to the University (successful passing of the entrance exams), an agreement on training and the provision of paid educational services will be concluded; provision of online admission services. The university organizes the training of students who wish to receive an education with the award of the appropriate degree of higher education: bachelor's or master's, on a completely commercial basis. 3. OBLIGATIONS OF THE PARTIES 3.1. In order to implement this Agreement, the University undertakes: 3.1.1. Conclude contracts on training and on the provision of paid educational services;
--	---

послуг з онлайн-вступу іноземцями, підібраними Організацією набору на підготовче відділення, медичну, фармацевтичну і стоматологічну освітні програми та інститут медсестринства Університету, починаючи з _____ н.р. з урахуванням результатів вступних іспитів. 3.1.2. Здійснювати навчання студентів англійською або українською мовами за повною програмою медичного, фармацевтичного і стоматологічного освітніх напрямків Університету для здобуття другого і третього рівнів вищої освіти та здійснювати навчання англійською мовою в інституті медсестринства за 2-х та 4-х річними програмами викладання для здобуття бакалаврського та магістерських рівнів вищої освіти. У випадку виконання вказаної вище програми, за умови визнання іноземних документів про освіту інформаційно-іміджевим центром Міністерства освіти і науки України, студентам вручаються дипломи встановленого Міністерством освіти та науки України взірця. 3.1.3. Надавати на рівні з українськими студентами права користування читальним залом, бібліотекою, підручниками, спортивним і культурним комплексами. 3.1.4. Забезпечити необхідні умови навчання та проживання іноземних студентів в Україні на підставі окремого договору найму жилого приміщення у студентських гуртожитках Університету. 3.1.5. Університет не несе ніяких зобов'язань, пов'язаних з приїздом та перебуванням сімей студентів в Україні і не забезпечує їх жилою площею. 3.1.6. Університет не несе витрат по оплаті іноземним студентам проїзду у країну їх походження, за кордон, а також особистих поїздок по Україні. 3.1.7. Університет не бере на себе ніяких зобов'язань із страхування життя студента та його особистого майна.	provision of online admission services for international students selected by the Organization for the preparatory course, medical, pharmaceutical and dental programs and nursing institute of the University, starting from _____ academic year, taking into account the results of the entrance exams. 3.1.2. To teach admitted international students in English or Ukrainian languages according to the full program of the medical, pharmaceutical and dental specialties of the University for the acquiring of the second and third levels of higher education and to teach in English at the nursing institute according to the 2- and 4-year educational programs for the bachelor's and master's levels of higher education. In case of completion of the above-mentioned programs, subject to the recognition of foreign educational documents by the Information and Image Center of the Ministry of Education and Science of Ukraine, the students will be awarded diplomas of the standard appearance established by the Ministry of Education and Science of Ukraine. 3.1.3. To grant the rights to use the reading room, library, textbooks, sports and cultural complexes on a par with Ukrainian students. 3.1.4. To ensure the necessary conditions of study and living of international students in Ukraine on the basis of a separate lease agreement for residential premises in student dormitories of the University. 3.1.5. The University does not bear any obligations related to the arrival and stay of international students' families in Ukraine and does not provide them with living space. 3.1.6. The University does not bear the costs of paying international students for travel to their country of origin or abroad, as well as personal trips around Ukraine. 3.1.7. The University does not undertake any obligations regarding the insurance of the student's life and his/her personal property. 3.2. The Organization undertakes: 3.2.1. To carry out the selection of prospective
--	---

3.2. Організація зобов'язується: 3.2.1. Проводити підбір іноземців для укладення договорів про навчання та про надання платної освітньої послуги між іноземцями та Університетом, починаючи з _____ 3.2.2. Проводити ідентифікацію особи, верифікацію оригіналів документів вступників, організацію прийому заяв вступників в електронній формі. 3.2.3. Надавати приміщення і технічні засоби для проведення консультацій і вступних випробувань Університетом у дистанційному форматі. 3.2.4. Рекламувати за кордоном можливість здобуття вищої освіти в Університеті. 3.2.5. Забезпечити наявність документів в іноземців перед укладанням договорів про навчання та про надання платної освітньої послуги, що визначений п.9 наказу МОН України №1541 від 01.11.2013 «Деякі питання організації набору на навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства», а також: - медичний сертифікат, що підтверджує відсутність медичних протипоказань для проживання в Україні; - медичний сертифікат, що підтверджує відсутність ВІЛ-інфекції та СНІДУ, передбачений відповідно договорами між Україною та іншими країнами, або довідку лікувально-профілактичного закладу про медичне обстеження на ВІЛ-інфекцію. 3.2.6. Готувати документи іноземних студентів, необхідні для отримання в'їзних віз в Україну. 3.3. Організація виступає перед Університетом гарантом іноземців, які направляються на навчання в Україну, отримує в кожного іноземця письмове зобов'язання про те, що він зобов'язується поважати Конституцію України, дотримуватись законів України, виконувати встановлені для іноземців правила проживання та пересування по території України, а також виконувати правила внутрішнього розпорядку Університету.	international students for the conclusion of contracts on training and on the provision of paid educational services between international students and the University, starting from _____ academic year. 3.2.2. To carry out personal identification of the prospective international students, verification of their original documents, organization of reception of applications of prospective students in electronic form. 3.2.3. To provide premises and technical means for conducting consultations and entrance exams by the University in a remote format. 3.2.4. To advertise abroad the possibility of obtaining higher education at the University. 3.2.5. To ensure that prospective international students have documents before concluding contracts on training and on the provision of paid educational services, which is defined in paragraph 9 of the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1541 dated 01.11.2013 "Some issues of organizing recruitment for training (internships) of foreigners and stateless persons", as well as : - a medical certificate confirming the absence of medical contraindications for living in Ukraine; - a medical certificate confirming the absence of HIV infection and AIDS, provided for by agreements between Ukraine and other countries, respectively, or a certificate from a medical and preventive institution about a medical examination for HIV infection. 3.2.6. To prepare documents of prospective international students, necessary for obtaining entry visas to Ukraine. 3.3. The Organization acts before the University as a guarantor of prospective international students who are sent to study in Ukraine, obtains from each student a written commitment that she/he undertakes to respect the Constitution of Ukraine, to comply with the laws of Ukraine, to comply with the rules of residence and movement on the territory of Ukraine established for foreigners, as well as to comply with the internal rules of the University.
--	--

3.4. Організація несе повну відповідальність за підбраного ним студента, якщо цей студент був відрахований з Університету, Організація повинна або перевести такого іноземця до іншого університету, або сприяти у виїзді з України його в термін, визначений чинним міграційним законодавством України. 3.5. Проводити роз'яснювальну роботу з іноземцями, які направляються на навчання в Україну щодо карантинних обмежень, індивідуальних заходів профілактики та реагування за умови надзвичайних ситуацій, та дії правового режиму воєнного стану.	3.4. The Organization bears full responsibility for the selection of the students, if this international student was expelled from the University, the Organization must either transfer this person to another university, or facilitate departure from Ukraine within the time limit determined by the current migration legislation of Ukraine. 3.5. To conduct explanatory work with prospective international students, who are sent to study in Ukraine regarding quarantine restrictions, individual measures of prevention and response in case of emergency situations, and the effect of the legal regime of martial law.
4. ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ	4. REQUIREMENTS FOR THE ORGANIZATION
4.1. Організація, яка взаємодіє із закладом вищої освіти України має відповідати наступним вимогам:	4.1. The Organization that interacts with a higher education institution of Ukraine must meet the following requirements:
4.1.1. Відповідність площі приміщень для дистанційного подання документів, проведення консультацій і вступних випробувань встановленим нормам карантинних обмежень в країні, де здійснюється набір;	4.1.1. Compliance of the area of premises for remote submission of documents, conducting consultations and entrance exams to the established norms of quarantine restrictions in the country where the recruitment is carried out;
4.1.2. Забезпечення вступників засобами індивідуального захисту;	4.1.2. Provision of prospective international students with means of personal protection;
4.1.3. Забезпечення процедури ідентифікації вступників з використанням технологій розпізнавання обличчя, яка включає перевірку персональних даних (прізвище, ім'я по батькові (за наявності)), біометричних даних та їх верифікацію з офіційною (державною) базою даних;	4.1.3. Ensuring the procedure of identification of prospective international students using facial recognition technologies, which includes verification of personal data (surname, name, and patronymic (if available)), biometric data and their verification with the official (state) database;
4.1.4. Забезпечення контролю дотримання вимог академічної доброчесності під час складання вступного іспиту для іноземців;	4.1.4. Ensuring compliance with the requirements of academic integrity during the entrance exam for prospective international students;
4.1.5. Забезпечення місця збереження вилучених на час проходження вступного випробування телефонів, планшетних комп'ютерів та інших електронних пристроїв вступників;	4.1.5. Provision of a place to store telephones, tablet computers and other electronic devices of prospective international students, which are seized during the entrance exams;
4.1.6. Забезпечення пристроєм пригнічення	

стільникової та інтернет мережі; 4.1.7. Забезпечення відеоспостереження по периметру аудиторії, в якій відбувається вступний іспит для іноземців шляхом встановлення не менше ніж двох відеокамер; 4.1.8. Забезпечення технічного оснащення для відеозв'язку з екзаменаційною комісією закладу освіти у режимі реального часу (комп'ютер, відеокамера, мікрофон, телевізор або проектор з екраном); 4.1.9. Наявність в аудиторії не менше як двох працівників для контролю за дотриманням вимог академічної доброчесності та технічного супроводу під час проведення вступного іспиту для іноземців; 4.1.10. Забезпечення усіх вступників індивідуальними комп'ютерами з підключенням до онлайн-платформи закладу, через яку відбуватиметься вступний іспит для іноземців; 4.1.11. Забезпечення проведення консультацій і тренувань перед вступним іспитом для іноземців з метою ознайомлення з правилами його складання в дистанційній формі і використання онлайн-платформи; 4.1.12. Забезпечення відеозапису вступного випробування, передачі відеоматеріалу до закладу освіти через онлайн-платформу, зберігання інформаційних та відеоматеріалів після проведення вступного іспиту для іноземців протягом п'яти років в партнерській організації. 4.2. Організація також повинна бути внесена до офіційного державного реєстру країни перебування, бути платником податків і не мати заборгованості перед державою перебування. 4.3. Керівництву Організації бажано мати вищу освіту та досвід роботи у сфері освіти і бути резидентом країни перебування.	4.1.6. Provision of a cellular and Internet network suppression device; 4.1.7. Provision of video surveillance around the perimeter of the auditorium in which the entrance exam for prospective international students takes place by installing at least two video cameras; 4.1.8. Provision of technical equipment for video communication with the examination board of the University in real time (computer, video camera, microphone, TV or projector with a screen); 4.1.9. The presence of at least two employees in the classroom to monitor compliance with the requirements of academic integrity and technical support during the entrance exam for prospective international students; 4.1.10. Provision of all prospective international students with individual computers with connection to the online platform of the University, through which the entrance exam for prospective international students will take place; 4.1.11. Provision of consultations and trainings before the entrance exam for prospective international students in order to familiarize them with the rules of taking exam remotely and using the online platform; 4.1.12. Provision of video recording of the entrance exam, transfer of video material to the University through the online platform, storage of information and video materials after conducting the entrance exams for prospective international students for five years in a partner Organization. 4.2. The Organization must also be entered in the official state register of the home country, be a taxpayer and have no debt to the home country. 4.3. It is desirable for the management of the Organization to have a higher education degree and work experience in the field of education and to be the residents of the host country.
--	--

5. ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ СТОРІН

5.1. Сторони не несуть жодних фінансових чи майнових зобов'язань, крім тих, які виникають на підставі укладених між Університетом та Організацією за взаємною згодою договорів на підставі цієї Угоди з метою реалізації їх положень.

6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН ТА ПОРЯДОК ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

6.1. Сторони несуть відповідальність за невиконання чи неналежне виконання умов Угоди у порядку та межах, передбачених Угодою, чинним законодавством України, а також чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

6.2. У випадку виникнення спорів або розбіжностей Сторони зобов'язуються вирішувати їх шляхом взаємних переговорів та консультацій.

6.3. У разі недосягнення Сторонами згоди шляхом взаємних переговорів та консультацій спори (розбіжності) вирішуються у судовому порядку відповідно до чинного законодавства України.

7. СТРОК ДІЇ

7.1. Ця Угода набирає чинності з дня підписання.

7.2. Угода укладається строком до _____

7.3. Дія цієї Угоди може бути припинена у будь-який момент за згодою обох Сторін, а також в односторонньому порядку за ініціативою однієї із Сторін. Сторона, що ініціює припинення цієї Угоди, повинна письмово повідомити про це іншу Сторону не пізніше ніж за 30 (тридцять) днів до дати припинення. Таке повідомлення про припинення надсилається на адресу, зазначену у цій Угоді, або за останньою відомою адресою Сторони.

5. FINANCIAL RELATIONS OF THE PARTIES

5.1. The Parties do not bear any financial or property obligations, except those that arise on the basis of the agreements concluded between the University and the Organization by mutual agreement on the basis of this Agreement for the purpose of implementing of its provisions.

6. RESPONSIBILITY OF THE PARTIES AND DISPUTE RESOLUTION PROCEDURE

6.1. The Parties are responsible for non-fulfillment or improper fulfillment of the terms of the Agreement in the manner and within the limits provided for by the Agreement, by the current legislation of Ukraine, as well as by valid international treaties, the binding consent of which has been given by the Verkhovna Rada of Ukraine.

6.2. In the event of disputes or disagreements, the Parties undertake to resolve them through mutual negotiations and consultations.

6.3. In the event that the Parties fail to reach an agreement through mutual negotiations and consultations, disputes (disagreements) are resolved in court in accordance with the current legislation of Ukraine.

7. PERIOD OF VALIDITY

7.1. This Agreement enters into force from the date of signing.

7.2. The agreement is valid until _____.

7.3. This Agreement may be terminated at any time with the consent of both Parties, as well as unilaterally at the initiative of one of the Parties. The Party initiating the termination of this Agreement must notify the other Party in writing no later than 30 (thirty) days before the date of termination. Such notice of termination shall be sent to the address specified in this Agreement or to the Party's last known address.

8. КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

8.1. Сторони, а саме: Університет та Організація, – на виконання умов цієї Угоди зобов'язані:

8.1.1. Не розголошувати у будь-який спосіб Конфіденційну інформацію про іноземців будь-якій іншій фізичній або юридичній особі, підприємству, організації та установі, не використовувати таку Конфіденційну інформацію для власної користі та/або на користь інших фізичних та/або юридичних осіб без попереднього письмового дозволу відповідної Сторони на таке розкриття.

8.1.2. Належним чином зберігати Університетом та Організацією отриману Конфіденційну інформацію про іноземців задля уникнення її розголошення або використання будь-якою іншою фізичною або юридичною особою, підприємством, організацією та установою.

8.1.3. Визначити перелік представників, які мають право доступу до Конфіденційної інформації про іноземців та у письмовій формі надати перелік таких представників відповідній Стороні. Покласти на представників персональну відповідальність за недотримання порядку використання або розголошення Конфіденційної інформації, та забезпечити підписання ними письмового зобов'язання про дотримання в таємниці відомостей, що становлять Конфіденційну інформацію.

8.1.4. Нести відповідальність за неналежне використання або за розголошення Конфіденційної інформації про іноземців будь-яким з його представників відповідно до чинного законодавства України, країни перебування Організації і положень цієї Угоди.

8.1.5. Вживати всі належні заходи для охорони Конфіденційної інформації про іноземців, не розголошувати, не оприлюднювати її у будь-який спосіб, не передавати третім особам та захищати від їх посягань, а при виникненні загрози такого посягання негайно повідомити про це відповідну Сторону.

8. CONFIDENTIALITY

8.1. The parties, namely: the University and the Organization, are obliged to fulfill the terms of this Agreement:

8.1.1. Not to disclose in any way Confidential Information about international students to any other physical person or legal entity, enterprise, organization and institution, not to use such Confidential Information for the own benefit and/or for the benefit of other person and/or legal entities without prior written permission of the relevant Party for such disclosure.

8.1.2. To properly store Confidential Information about international students received by the University and the Organization in order to avoid its disclosure or use by any other person or legal entity, enterprise, organization and institution.

8.1.3. To determine the list of representatives who have the right of access the Confidential Information about international students and provide the list of such representatives in writing to the relevant Party. Make the representatives personally responsible for non-compliance with the procedure for using or disclosing Confidential Information, and ensure that they sign a written commitment to keep confidential the information that constitutes Confidential Information.

8.1.4. To be responsible for improper use or disclosure of Confidential Information about international students by any of its representatives in accordance with the current legislation of Ukraine, the Organization's host country and the provisions of this Agreement.

8.1.5. To take all appropriate measures to protect Confidential Information about international students, not to divulge it, not to make it public in any way, not to transfer it to the third parties and protect it from their encroachments, and if there is a threat of such an encroachment, to immediately notify the relevant Party about it.

8.1.6. Не вчиняти жодних дій, що можуть привести до несанкціонованого доступу до Конфіденційної інформації про іноземців третіх осіб та не використовувати Конфіденційну інформацію у будь-яких цілях, крім передбачених Угодою та/або додатковими угодами, які становитимуть невід'ємну частину цієї Угоди, та домовленостями Сторін.

8.1.7. Не передавати права та обов'язки за цією Угодою третім особам, а також не делегувати виконання окремих функцій з використанням Конфіденційної інформації про іноземців третім особам без відповідної попередньої письмової згоди відповідної Сторони.

9. ПРИНКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

9.1. За взаємною згодою Сторін у цю Угоду можуть вноситися доповнення та зміни, які становитимуть його невід'ємну частину, шляхом підписання відповідних додаткових Угод про внесення змін.

9.2. У випадку виникнення спорів або розбіжностей, зокрема щодо тлумачення чи застосування положень цієї Угоди, Сторони зобов'язуються вирішувати їх шляхом взаємних переговорів та консультацій для досягнення взаємної згоди.

9.3. Угода укладається й підписується у двох автентичних примірниках, українською та англійською мовами, однакової юридичної сили, по одному для кожної зі Сторін.

Адреса:

Тел.:

E-mail:

Дата:

Підпис:

Ректор закладу вищої освіти

Тернопільського національного медичного

8.1.6. Not to take any actions that may lead to unauthorized access to Confidential Information about international students by the third parties and not to use Confidential Information for any purposes other than those provided for by the Agreement and/or additional agreements that will form an integral part of this Agreement and the agreements of the Parties.

8.1.7. Not to transfer the rights and obligations under this Agreement to the third parties, as well as not to delegate the performance of certain functions using Confidential Information about international students to the third parties without the appropriate prior written consent of the relevant Party.

9. FINAL PROVISIONS

9.1. By mutual agreement of the Parties, additions and changes may be made to this Agreement, which will form an integral part of it, by signing the corresponding additional Agreements on making changes.

9.2. In the event of disputes or disagreements, in particular regarding the interpretation or application of the provisions of this Agreement, the Parties undertake to resolve them through mutual negotiations and consultations to reach a mutual agreement.

9.3. The Agreement is concluded and signed in two authentic copies, in the Ukrainian and English languages, of equal legal force, one for each of the Parties.

Address:

Phone:

E-mail:

Date:

Signature:

Rector of a higher education institution

Ivan Horbachevsky Ternopil National

університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України	Medical University named of the Ministry of Health of Ukraine
Адреса:	Address:
Дата:	Date:
Підпис:	Signature:

Додаток Д

**Договір про організацію набору на навчання у вищих навчальних
закладах України іноземців**

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Український державний центр міжнародної освіти України		Ministry of Education and Sciences Youth and Sport of Ukraine Ukrainian State Centre of International Education of Ukraine
м. Київ, Україна		Kyiv, Ukraine
ЦМО № / CIE No. [redacted]		« [redacted] » 20 [redacted] р.
ДОГОВІР про організацію набору на навчання у вищих навчальних закладах України іноземців з країн: Азії та Африки CONTRACT <i>For organization of enrollment of foreign citizens to obtain higher education in Higher Educational Institutions of Ukraine from countries: Asia and Africa</i>		
1. Сторони / Parties 1.1. Центр – Державне підприємство “Український державний Центр міжнародної освіти України” в особі директора [redacted], який діє на підставі статуту державного підприємства “Український державний Центр міжнародної освіти України” (Україна) / Centre – The State Enterprise “Ukrainian State Centre of International Education of Ukraine” in a person of director [redacted] acting on the basis of the Statute of The State Enterprise “Ukrainian State Centre of International Education of Ukraine” (Ukraine). 1.2. Фірма – Приватне підприємство [redacted] в особі директора [redacted], який діє на підставі статуту приватного підприємства [redacted] / Firm – Private Enterprise [redacted] in a person of director [redacted] acting on the basis of the Statute of Private Enterprise [redacted]		
2. Термін дії договору / Validity of the Contract 2.1. Договір набирає чинності з моменту його підписання і діє 1 рік / This Contract comes into force from the moment of its signing and is valid for 1 year.		
Директор Центру Director of Centre [redacted] 		Фірма Firm [redacted]

Додаток Е

Запрошення на навчання

УКРАЇНА
Міністерство освіти
і науки України
Український державний центр
міжнародної освіти України

UKRAINE
Ministry of Education
and Science
Ukrainian State Centre of the
International Education of Ukraine

Запрошення на навчання

Invitation for study

№ [redacted]

видане « 03 » 08 2004 р.
issued on

дійсне до « 15 » 11 2004 р.
valid till

Прізвище
Surname

Ім'я

First and middle names

Дата народження
Date of birth

Громадянство ГАНА
Nationality GHANA

Паспорт №
Passport №

Місце проживання ГАНА
Permanent address GHANA

Країна отримання візи ГВІНЕЯ
Place of issue of the visa GUINEA

Запрошується на навчання до ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧІВЕРСИТЕТУ
(назва вищого навчального закладу)
Invited for study at TERNOPIL STATE MEDICAL UNIVERSITY
(the name of the higher educational establishment)

Запрошення видано Українським державним центром міжнародної освіти України
The invitation is given by the Ukrainian State Centre of the International Education of Ukraine

Керівник

The head

М.П.

(monuc, signature)

КОВАЛЬЧУК Л.Я.
(prіzvisce, initials)

KOVALCHUK L.Y.
(surname, initials)

Додаток Ж

Положення про деканат факультету іноземних студентів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Ректор Львівського національного
медичного університету ім. Данила Галицького
акад. НАМН України, проф. Зіменковський Б.С.

_____ 201__ року

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДЕКАНАТ ФАКУЛЬТЕТУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Ухвалено Вченою радою
ЛНМУ ім. Данила Галицького
протокол № ~~11-ВР~~ від 18.11.2019 року
_____ Ягело С.П.

*продовження Додатку Ж***Вступ**

Ці положення розроблено відповідно до чинного законодавства України та регламентує загальні, управлінські й правові засади функціонування та визначає основні напрями діяльності деканату факультету іноземних студентів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (далі Університету).

I. Загальні положення

- 1.1. Деканат факультету іноземних студентів Університету є постійним робочим органом, який створюється з метою оперативного вирішення поточних питань діяльності факультету та здійснює керівництво навчальною, методичною, науковою, клінічною та організаційною роботою, пов'язаною з навчанням здобувачів вищої освіти в межах повноважень, передбачених законодавством України.
- 1.2. Деканат факультету іноземних студентів створюється, реорганізується чи припиняє свою діяльність наказом ректора відповідно чинного законодавства та Статуту Університету.
- 1.3. Робота деканату факультету іноземних студентів ґрунтується на принципах автономії та самоврядування, демократичності, прозорості і відкритості, саморозвитку, науковості, гуманізму, студентоцентрованого підходу, академічної свободи та доброчесності, персональної відповідальності, колегіальності та гласності обговорення питань, віднесених до його компетенції, незалежності від політичних партій, громадських та релігійних організацій.
- 1.4. До складу деканату факультету іноземних студентів входять – декан, заступники декана, інспектори деканату, методисти. На засідання деканату можуть бути запрошені завідувачі кафедр та інші науково-педагогічні працівники кафедр факультету, інші особи, участь яких викликана необхідністю розгляду і роз'яснення певних питань.
- 1.5. Деканат факультету іноземних студентів здійснює свою діяльність на основі

продовження Додатку Ж

планів, укладених згідно з нормативними документами, що визначають роботу факультету.

- 1.6. Деканат факультету іноземних студентів очолює декан факультету, який організовує навчальну, методичну, науково-дослідну та виховну роботу на факультеті, забезпечує дотримання порядку відповідно до Правил внутрішнього трудового розпорядку Університету. Декан факультету може делегувати частину повноважень своїм заступникам.
- 1.7. У своїй діяльності деканат факультету іноземних студентів керується: Конституцією України, Законами України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про мови” “Про наукову і науково-технічну діяльність”, постановами Верховної Ради України, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України щодо освітньої галузі та галузі охорони здоров’я, наказами Міністерства охорони здоров’я України та Міністерства освіти і науки України, іншими законодавчими та нормативно-правовими актами з питань освіти та охорони здоров’я, політикою в області забезпечення якості освіти Університету та іншою документацією системи управління якістю, Статутом Університету, Колективним договором Університету, рішеннями Вченої Ради Університету, наказами/розпорядженнями ректора та проректора(ів) Університету та цим Положенням.
- 1.8. Адміністрація Університету створює умови для роботи та підвищення кваліфікації працівників деканату, забезпечує відповідною матеріально-технічною базою.

II. Основні завдання деканату факультету іноземних студентів

- 2.1. Оперативне вирішення питань з організації освітнього процесу, методичної, наукової (науково-дослідної, науково-технічної), клінічної, організаційної та виховної роботи на факультеті.
- 2.2. Забезпечення якості освітнього процесу відповідно до стандартів вищої освіти та нормативних документів з організації освітньої діяльності.
- 2.3. Розгляд стану виконання та результатів запланованих заходів на факультеті.

продовження Додатку Ж

- 2.4. Аналіз результатів навчання та вживання заходів для підвищення якості освітнього процесу і зміцнення навчальної дисципліни здобувачів вищої освіти.
- 2.5. Забезпечення високої професійної якості підготовки, здобувачів вищої освіти та створення необхідних умов для проведення наукових досліджень.
- 2.6. Участь у забезпеченні ефективної діяльності кафедр, які знаходяться в структурі факультету.
- 2.7. Сприяння підвищенню результативності науково-дослідної роботи науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти.
- 2.8. Підготовка і внесення пропозицій на розгляд вченої ради факультету з питань організації методичного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу та науково-дослідної роботи.
- 2.9. Сприяння роботі студентських рад, структур студентського самоврядування у забезпеченні соціально-побутових умов навчання та проживання здобувачів вищої освіти.
- 2.10. Удосконалення методів і форм виховної роботи в урочний і позаурочний час, посилення ролі кураторів у процесі виховання здобувачів вищої освіти.
- 2.11. Виконання основних завдань деканат факультету іноземних студентів здійснює при участі інших підрозділів Університету.

ІІІ. Основні напрями діяльності деканату факультету іноземних студентів

- 3.1. Планування і керівництво навчальною, методичною, науковою та клінічною роботою на факультеті.
- 3.2. Сприяння організації та контроль підготовки здобувачів вищої освіти: контроль розробки і виконання навчальних планів і програм; розробки стандартів практичних навичок і інших методичних матеріалів для проведення освітнього процесу; підготовка навчальних посібників працівниками кафедр факультету.
- 3.3. Координація діяльності кафедр факультету.
- 3.4. Сприяння підготовці резерву на заміщення посад науково-педагогічних

продовження Додатку Ж

працівників.

- 3.5. Затвердження планів роботи та звітів про роботу кафедр факультету.
- 3.6. Розробка і контроль виконання річного плану роботи.
- 3.7. Контроль спільно з завідувачами кафедр та навчально-методичною комісією за якістю лекцій, практичних занять, семінарів та інших видів навчальної діяльності.
- 3.8. Участь у міжнародних програмах, конкурсах тощо.
- 3.9. Контроль за виконанням розкладу навчальних занять.
- 3.10. Розробка і здійснення заходів щодо вдосконалення освітнього процесу в Університеті з метою підвищення якості підготовки здобувачів вищої освіти.
- 3.11. Допомога у розробці і здійснення заходів щодо зміцнення навчально-матеріальної бази кафедр факультету.
- 3.12. Організація та проведення міжкафедральних семінарів, наукових і навчально-методичних нарад, конференцій тощо.
- 3.13. Інформаційна діяльність.
- 3.14. Участь в оперативному управлінні майном деканату факультету, утримання його в належному технічному, санітарному та протипожежному стані.
- 3.15. Документальне забезпечення діяльності факультету.

IV. Функції деканату факультету іноземних студентів

4.1. Відповідно до покладених завдань деканат по роботі з іноземними студентами розглядає і приймає рішення з таких питань:

- організовує видачу запрошень на навчання іноземних громадян та осіб без громадянства;
- здійснює заходи щодо візової підтримки, зустрічі іноземців та осіб без громадянства, що прибувають на навчання до університету;
- забезпечує контроль дотримання іноземними студентами вимог міграційного законодавства, отримання посвідок на тимчасове проживання,

продовження Додатку Ж

продовження терміну перебування та своєчасного інформування Державної міграційної служби щодо відрахованих та поновлених студентів;

- здійснює внесення персональних даних іноземних громадян та осіб без громадянства в Єдину Державну Електронну Базу з питань Освіти (ЄДБО);

- забезпечує обов'язкове страхування іноземців;

- контролює своєчасність оплати за навчання;

- забезпечує проживання іноземців в гуртожитках та контролює своєчасність оплати;

- контролює умови проживання та побуту іноземних студентів у гуртожитках університету;

- контролює дотримання іноземними студентами Правил внутрішнього трудового розпорядку університету;

- контролює навчально-методичне забезпечення та виконання кафедрами навчального процесу, розробку навчальних планів і робочих програм, методичних матеріалів, тестових завдань до комплексних іспитів;

- контролює забезпечення студентів підручниками та навчальними посібниками;

- контролює організацію на кафедрах практично-орієнтованої системи навчання студентів;

- проводить контроль за якістю організації та проходження студентами виробничої практики;

- контролює регулярне поновлення кафедрами матеріалів на веб-порталі університету;

- організовує облік поточної успішності та відвідування занять студентами;

- планує, контролює підготовку та організовує проведення виробничих зборів;

- здійснює контроль за науково-дослідною роботою студентів, що проводиться на кафедрах, у студентських наукових гуртках і наукових товариствах;

продовження Додатку Ж

- здійснює заходи щодо соціо-культурної адаптації іноземних громадян та осіб без громадянства, сприяє їх культурному розвитку, організації національних товариств;

- контролює перепідготовку та підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів;

- сприяє підвищенню професійного рівня персоналу деканату, проводить службові наради та інші заходи, спрямовані на вдосконалення роботи деканату.

- забезпечення збереження у належному стані документації деканату факультету.

- подання матеріалів до статистичних звітів та звітів про роботу факультету.

- наповнення веб-сторінки факультету.

- висвітлення результатів діяльності факультету на інформаційних стендах, у соціальних мережах і в засобах масової інформації (спільно з відповідними структурними підрозділами).

V. Права деканату факультету іноземних студентів

Для виконання покладених функцій деканат факультету має право:

5.1. Здійснювати взаємодію із структурними підрозділами Університету.

5.2. Вносити на розгляд керівництва Університету, вченої ради факультету пропозиції щодо його діяльності.

5.3. Вносити пропозиції до проектів правових документів, пов'язаних з діяльністю факультету.

VI. Відповідальність

Деканат факультету несе відповідальність за:

6.1. Несвоєчасне і неналежне виконання покладених на нього завдань і функцій.

6.2. Недотримання вимог чинного законодавства та внутрішніх організаційно-нормативних документів при здійсненні функцій, покладених на деканат факультету.

6.3. Недостовірність відомостей, статистичної звітності та інформації з питань,

продовження Додатку Ж

що належать до компетенції деканату факультету.

- 6.4. Збереження матеріальних цінностей матеріально-відповідальною особою деканату.
- 6.5. Недостовірність даних, які подаються керівництву Університету.
- 6.6. Невиконання вимог безпеки праці, виробничої санітарії та протипожежної безпеки.
- 6.7. Дотримання законів України, Статуту Університету, Правил внутрішнього розпорядку та інших нормативних актів, а також цього Положення.

VII. Взаємовідносини

Для виконання обов'язків та реалізації прав декан факультету взаємодіє з:

- кафедрами Університету - з питань проведення освітнього та виховного процесу науково-педагогічними працівниками кафедр;
- іншими факультетами Університету – з питань вивчення та обміну досвідом роботи, спільних виховних, культурно-масових заходів тощо;
- навчальним відділом – з питань руху контингенту осіб, які навчаються, статистичних звітів, формування робочих планів, графіків навчального процесу та розкладу занять і контрольних заходів;
- науковим відділом - з питань проведення наукової роботи працівників та здобувачів вищої освіти, атестації здобувачів наукових ступенів;
- відділом кадрів – з питань кадрового забезпечення факультету
- з іншими структурними підрозділами Університету – в межах покладених на деканат факультету функцій.

8.2. Взаємодіє з робочими та дорадчими органами Університету:

- працівники факультету можуть приймати участь у роботі вченої ради факультету, навчально-методичних комісій відповідно до вимог нормативних документів;
- працівники факультету можуть бути делегованими до вищого колегіального органу і органу громадського самоврядування Університету.

продовження Додатку Ж

VIII. Прикінцеві положення

- 8.1. Це Положення затверджується вченою радою Університету і вводиться в дію наказом ректора.
- 8.2. Зміни та доповнення до цього Положення вносяться шляхом затвердження Положення в новій редакції.
- 8.3. Після затвердження Положення в новій редакції попереднє Положення втрачає юридичну силу.

Погоджено:

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Гжегоцький М.Р.

Начальник навчального відділу

І.І. Солонинко

В.о. декана факультету іноземних студентів

Варивода Є.С.

Юрисконсульт

Мінаєв М.Г.

Додаток И

Робочі навчальні плани факультету підготовки іноземних громадян Національного університету імені О.О. Богомольця спеціальність «Медицина»

**підготовки фахівців другого (МАГІСТЕРСЬКОГО) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальність 222 «МЕДИЦИНА»
ФАКУЛЬТЕТУ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН**

1 рік навчання

навчальних тижнів - 34, сесії – 6 тижнів

№	Назва навчальної дисципліни	Кредит ECTS	Всього	Кількість годин аудиторних			срс	Форма кінцевого контролю
				лекц	сем.	практ.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Українська мова	7	210	-	-	160	50	Перевідний залік
2*	Медична термінологія з основами латинської мови	3	90	-	-	60	30	ПК
3*	Анатомія людини	14	420	40	28	192	160	Іспит
4	Гістологія, цитологія та ембріологія	5	150	20	-	60	70	Перевідний залік
5*	Медична біологія	5	150	20	-	60	70	Іспит
6*	Медична та біологічна фізика. Медична інформатика	4	120	14	-	82	24	ПК
	- Медична та біологічна фізика	2	60	10	-	42	8	
	- Медична інформатика	2	60	4	-	40	16	
7*	Медична біохімія	2	60	14	-	36	10	Перевідний залік
8*	Охорона праці в галузі	3	90	4	6	20	60	Диф.залік
9*	Філософія, етика	2	60	14	26	-	20	Диф.залік
Варіативна складова (обов'язково 5 з переліку)		15	450	150 ауд.			300	
10*	Вибіркова дисципліна 1	3	90	30 ауд.			60	Диф.залік
11*	Вибіркова дисципліна 2	3	90	30 ауд.			60	Диф.залік
12*	Вибіркова дисципліна 3	3	90	30 ауд.			60	Диф.залік
13*	Вибіркова дисципліна 4	3	90	30 ауд.			60	Диф.залік
14*	Вибіркова дисципліна 5	3	90	30 ауд.			60	Диф.залік
Всього за рік:		60,0	1800	1006			794	
<i>Середня кількість академічних годин на тиждень:</i>				<i>25,15</i>			<i>19,85</i>	

* - Завершення викладання навчальної дисципліни.

Варіативна складова (перелік вибірових дисциплін) 1 рік навчання:

№	Назва дисципліни	Кредит ECTS	Всього години	Лекц.	Сем.	Практ.	СРС	Форма контролю
Варіативна складова (обов'язково 5 з переліку):		15	450	150 ауд.			300	Диф.залік
1.	Історія, теорія та етика медицини	3	90	6	24	-	60	Диф.залік
2.	Комунікативні навички лікаря	3	90	6	-	24	60	Диф.залік
3.	Професіоналізм та лікарська етика	3	90	6	-	24	60	Диф.залік
4.	Інформаційні технології та основи наукових досліджень	3	90	6	-	24	60	Диф.залік
5.	Історія становлення української медичної школи	3	90	6	24	-	60	Диф.залік
6.	Біостатистика	3	90	6	-	24	60	Диф.залік

продовження Додатку II

7.	Безпека життєдіяльності, основи біоетики та біобезпеки	1,5 1,5	45 45	3 3	- -	12 12	30 30	Диф.залік
8.	Фізичне виховання	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
9.	Основи психології та педагогіки. Психологія спілкування.	1,5 1,5	45 45	3 3	12 12	-	30 30	Диф.залік
10.	Основи страхової медицини. Правознавство.	3	90	6	24	-	60	Диф.залік
11.	Соціологія та медична соціологія. Політологія.	3	90	6	24	-	60	Диф.залік
12.	Професіоналізм та медична культура.	3	90	6	24	-	60	Диф.залік
13.	Міжнародна наукова номінація та терміноутворення.	3	90	6	-	24	60	Диф.залік
14.	Основи хімічної метрології у медицині	3	90	6	-	24	60	Диф.залік
15.	Біогенні елементи та їх роль у житті людини	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
16.	Медична апаратура: фізичні та біофізичні принципи.	3	90	6	-	24	60	Диф.залік
17.	Антикорупція та добросесність	3	90	6	-	24	60	Диф.залік
18.	Основи спілкування з дитиною	3	90	6	-	24	60	Диф.залік

продовження Додатку II

**підготовки фахівців другого (МАГІСТЕРСЬКОГО) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальність 222 «МЕДИЦИНА»
ФАКУЛЬТЕТУ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН**

2 рік навчання

навчальних тижнів - 34, сесії – 6 тижнів

№	Назва навчальної дисципліни	Кредит ECTS	Кількість годин					Форма кінцевого контролю
			Всього	аудиторних			срс	
				лекц	сем.	практ.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1*	Українська мова	3,0	90	-	-	86	4	ПК
2*	Гістологія, цитологія та ембріологія	4,0	120	20	-	54	46	Іспит
3*	Фізіологія	9,0	270	40	18	102	110	Іспит
4*	Медична біохімія	7,0	210	30	-	99	81	Іспит
5	Мікробіологія, вірусологія (з основами імунології)	5,0	150	24	6	65	55	Перевідний залік
6*	Гігієна та екологія	3	90	10		50	30	ПК
7	Гігієна надзвичайних станів	1	30	-	-	15	15	Диф.залік
8*	Соціальна медицина, громадське здоров'я	3	90	20	-	30	40	ПК
9*	Догляд за хворими (практика):	4,0	120	-	-	40	80	Диф.залік
	- в терапевтичному відділенні;	1,5	45	-	-	15	30	
	- в хірургічному відділенні;	1,0	30	-	-	10	20	
	- в дитячому відділенні	1,5	45	-	-	15	30	
10*	Молекулярна біологія	3	90	10	-	30	50	Диф.залік
11*	Домедична допомога та медицина надзвичайних ситуацій	3	90	-	-	50	40	Диф.залік
Варіативна складова (обов'язково 5 з переліку)		15	450	150 ауд.			300	
12*	Вибіркова дисципліна 1	3	90	30 ауд.			60	Диф.залік
13*	Вибіркова дисципліна 2	3	90	30 ауд.			60	Диф.залік
14*	Вибіркова дисципліна 3	3	90	30 ауд.			60	Диф.залік
15*	Вибіркова дисципліна 4	3	90	30 ауд.			60	Диф.залік
16*	Вибіркова дисципліна 5	3	90	30 ауд.			60	Диф.залік
Всього за рік:		60,0	1800	949			851	
Середня кількість академічних годин на тиждень:					23,7		21,3	

* - Завершення викладання навчальної дисципліни.

Варіативна складова (перелік вибірових дисциплін) 2 рік навчання:

№	Назва дисципліни	Кредит ECTS	Всього години	Лекц.	Сем.	Практ.	СРС	Форма контролю
Варіативна складова (обов'язково 5 з переліку):		15	450	150 ауд.			300	Диф.залік
1.	Медичні інформаційні системи.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
2.	Вікова фізіологія.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
3.	Медична психологія.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
4.	Клінічна анатомія і оперативна хірургія.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік

продовження Додатку II

5.	Медична генетика, цитогенетика, фармакологічна генетика.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
6.	Екологічна медицина.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
7.	Теорія і методика фізичного виховання	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
8.	Логіка, формальна логіка. Деонтологія в медицині.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
9.	Основи патентознавства.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
10.	Медична ембріологія з основами репродуктології та тератології.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
11.	Гомеостаз та його регуляція.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
12.	Базові реанімаційні заходи.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
13.	Електронна система охорони здоров'я	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
14.	Соціологія здоров'я та хвороби.	3	90	4	-	26	60	Диф.залік
15.	Антикорупція та добročесність	3	90	6	-	24	60	Диф.залік

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН на 2023/2024 н. р.
підготовки фахівців другого (МАГІСТЕРСЬКОГО) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальність 222 «МЕДИЦИНА»
ФАКУЛЬТЕТУ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

навчальних тижнів

- 40

[illegible]

* - Завершення викладання навчальної дисципліни.

продовження Додатку II

Варіативна складова (перелік вибіркових дисциплін) 3 рік навчання:

№	Назва дисципліни	Кредит ECTS	Всього годин	Лекц.	Сем.	Практ.	СРС	Форма контролю
Варіативна складова (обов'язково 5 з переліку):		15	450	150 ауд.			300	Диф.залик
1.	Клінічна паразитологія	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
2.	Патологічна біохімія	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
3.	Цитофізіологія з елементами патофізіології	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
4.	Функціональна гістологія та ембріологія нервової, ендокринної, імунної, травної та серцево-судинної систем.	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
5.	Нутриціологія	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
6.	Клінічна епідеміологія та основи вакцинації	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
7.	Візуалізаційна діагностика загальна та спеціальна	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
8.	Побічна дія ліків та токсикологія ліків	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
9.	Сучасні методи генетичної діагностики, цитогенетика.	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
10.	Теорія пізнання та медицина. Філософія науки.	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
11.	Психологія емоцій, психоаналіз.	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
12.	Введення в молекулярну фармакологію.	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
13.	Введення в клінічну патофізіологію.	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
14.	Патологічна анатомія хвороб і новоутворень.	3	90	4	-	26	60	Диф.залик
15.	Українська мова в клінічній практиці	3	90	-	-	30	60	Диф.залик
16.	Антикорупція та доброчесність	3	90	6	-	24	60	Диф.залик

продовження Додатку II

**підготовки фахівців другого (МАГІСТЕРСЬКОГО) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальність 222 «МЕДИЦИНА»
ФАКУЛЬТЕТУ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН**

4 рік навчання

навчальних тижнів

- 40

№	Назва навчальної дисципліни	Кредит ECTS	Кількість годин					Форма кінцевого контролю
			Всього	аудиторних			срс	
				лекц	сем.	практ.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1**	Внутрішня медицина (гастроентерологія, гематологія, пульмонологія) в т.ч. ендокринологія, фтизіатрія, виробнича лікарська практика (професійне навчання) внутрішні хвороби	10	300	19	-	177	104	Перевідний залік
	- внутрішня медицина	5	150	15	-	115	20	
	- виробнича лікарська практика (професійне навчання) внутрішні хвороби	2	60	-	-	20	40	
	- ендокринологія	1	30	2	-	16	12	
	- фтизіатрія	2	60	2	-	26	32	
2**	Педіатрія в тому числі виробнича лікарська практика (професійне навчання) дитячі хвороби	4	120	10	-	50	60	Перевідний залік
	- педіатрія	3	90	10	-	40	40	
	- виробнича лікарська практика (професійне навчання) дитячі хвороби	1	30	-	-	10	20	
3**	Хірургія в тому числі виробнича лікарська практика (професійне навчання) хірургічні хвороби	5	150	10	-	80	60	Перевідний залік
	- хірургія	3	90	10	-	60	20	
	- виробнича лікарська практика (професійне навчання) хірургічні хвороби	2	60	-	-	20	40	
4**	Акушерство і гінекологія в тому числі виробнича лікарська практика (професійне навчання) акушерсько-гінекологічне відділення	4	120	10	-	50	60	Перевідний залік
	- акушерство і гінекологія	3	90	10	-	40	40	
	- виробнича лікарська практика (професійне навчання) акушерсько- гінекологічне відділення	1	30	-	-	10	20	
5*	Урологія	3	90	6	-	34	50	ПК
6*	Оториноларингологія	3	90	6	-	34	50	ПК
7*	Офтальмологія	3	90	6	-	34	50	ПК
8*	Неврологія	4	120	20	-	60	40	ПК
9*	Дерматологія, венерологія	3	90	6	-	44	40	ПК
10*	Судова медицина в тому числі медичне право	3	90	5	-	45	40	ПК
	- Судова медицина	2	60	3	-	37	20	
	- Медичне право	1	30	2	-	8	20	
11*	Психіатрія, наркологія	3	90	20	-	30	40	ПК
Варіативна складова		15	450	-	-	150	300	

продовження Додатку II

(обов'язково 5 з переліку):								
12*	Вибіркова дисципліна 1	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
13*	Вибіркова дисципліна 2	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
14*	Вибіркова дисципліна 3	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
15*	Вибіркова дисципліна 4	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
16*	Вибіркова дисципліна 5	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
Всього за рік:		60	1800	906			894	
<i>Середня кількість академічних годин на тиждень:</i>				<i>22,7</i>			<i>22,7</i>	

Варіативна складова (перелік вибірових дисциплін) 4 рік навчання:

№	Назва дисципліни	Кредит ECTS	Всього годин	Лекц.	Сем.	Практ.	CPC	Форма контролю
Варіативна складова (обов'язково 5 з переліку):		15	450	-	-	150	300	Диф.залік
1.	Медицина болю	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
2.	Клініко-анатомічне обґрунтування симптомів та синдромів в хірургії	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
3.	Ендокринологія та діабетологія	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
4.	Психосоматична медицина. Комунікативні навички	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
5.	Дитяча гастроентерологія, пульмонологія та нефрологія	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
6.	Основи менеджменту, маркетингу та адміністрування в охороні здоров'я	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
7.	Основи лабораторної діагностики	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
8.	Секційно-біопсійний курс.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
9.	Фізіотерапія, курортологія та реабілітація	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
10.	Захист інтелектуальної власності, цивільний захист.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
11.	Інтерактивні мовні практики з медичної комунікації	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
12.	Лапароскопічні технології в хірургії.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
13.	Основи сексології та сексопатології.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
14.	Основи підприємницької діяльності в охороні здоров'я.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
15.	Інструментальні та ендоскопічні методи діагностики захворювань органів дихання.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
16.	Госпітальна гігієна. Профілактика та зміцнення здоров'я.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
17.	Лікування патології гепатодуоденальної ділянки	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
18.	Основи стоматології та щелепно-лицевої хірургії	3	90	-	-	30	60	Диф.залік

продовження Додатку II

**підготовки фахівців другого (МАГІСТЕРСЬКОГО) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальність 222 «МЕДИЦИНА»
ФАКУЛЬТЕТУ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН**

5 рік навчання

Навчальних тижнів

- 40

№	Назва навчальної дисципліни	Кредит ECTS	Кількість годин					Форма контролю
			всього	аудиторних			срс	
				лекц.	сем.	практ.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1**	Внутрішня медицина (кардіологія, ревматологія, нефрологія)	5	150	6	-	104	40	Перевідний залік
2	ПОЗ: Внутрішня медицина надзвичайних ситуацій	2	60	-	-	30	30	Диф.залік
3	Інфекційні хвороби з ВІЛ-інфекцією та СНІДом	3,5	105	4	6	90	5	Перевідний залік
4**	Акушерство і гінекологія	3	90	10	-	50	30	Перевідний залік
5**	Педіатрія з дитячими інфекційними хворобами	4,5	135	10	-	80	45	Перевідний залік
	- педіатрія	3	90	6	-	54	30	
	- дитячі інфекційні хвороби	1,5	45	4	-	26	15	
6*	Анестезіологія та інтенсивна терапія	3	90	10	-	40	40	ПК
7*	Екстрена та невідкладна медична допомога	3	90	4	-	26	60	ПК
8**	Хірургія в тому числі дитяча хірургія, нейрохірургія	5,5	165	8	-	106	51	Перевідний залік
	- хірургія	3,5	105	6	-	64	35	
	- дитяча хірургія	1	30	2	-	18	10	
	- нейрохірургія	1	30	-	-	24	6	
9*	ПОЗ: Гігієна надзвичайних станів (тільки 2023-24н.р.)	1	30	-	-	15	15	Диф.залік
10*	Травматологія і ортопедія	3	90	2	6	42	40	ПК
11*	Онкологія та радіаційна медицина	3,5	105	4	-	56	45	ПК
	- онкологія	2,5	75	4	-	36	35	
	- радіаційна медицина	1	30	-	-	20	10	
12*	Клінічна імунологія та алергологія	3	90	2	-	38	50	ПК
13*	Виробнича лікарська практика в амбулаторії загальної практики (сімейної медицини та в амбулаторних умовах консультативно-діагностичного центру):	5	150	-	-	30	120	Диф.залік
	- сімейний лікар (терапевтичний профіль);	1,9	57	-	-	12	45	
	- сімейний лікар (педіатричний профіль);	1,5	45	-	-	10	35	
	- консультативно-діагностичний центр (хірургічний профіль);	0,8	24	-	-	4	20	
	- жіноча консультація	0,8	24	-	-	4	20	
14*	Українська мова (тільки 2023-2024н.р.)	1	30	-	-	20	10	ПК
Варіативна складова (обов'язково 5 з переліку):		15	450	-	-	150	300	
15*	Вибіркова дисципліна 1	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
16*	Вибіркова дисципліна 2	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
17*	Вибіркова дисципліна 3	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
18*	Вибіркова дисципліна 4	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
19*	Вибіркова дисципліна 5	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
Всього за рік:		61	1830	949			881	
Середня кількість академічних годин на тиждень -				23,7			20,01	

* - Завершення викладання навчальної дисципліни ** - Підсумковий семестровий контроль

продовження Додатку II

Варіативна складова (перелік вибіркових дисциплін) 5 рік навчання:

№	Назва дисципліни	Кредит ECTS	Всього годин	Лекц.	Сем.	Практ.	СРС	Форма контролю
Варіативна складова (обов'язково 5 з переліку):		15	450	-	-	150	300	Диф.залік
1.	Основи неонатології	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
2.	Основи клінічної фармакокінетики	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
3.	Епідеміологія та принципи доказової медицини.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
4.	Фізична реабілітація, спортивна медицина	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
5.	Діабетологія	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
6.	Медична генетика, онкогенетика, основи трансплантології	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
7.	Невідкладні стани у фтизіатрії, латентна туберкульозна інфекція.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
8.	Професійні хвороби	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
9.	Судинна хірургія.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
10.	Основи геронтології та геріатрії.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
11.	Невідкладні стани в офтальмології та отоларингології.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
12.	Основи ревматології, клінічні аспекти пульмонології	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
13.	Фармаконагляд в медичній практиці.	3	90	-	-	30	60	Диф.залік
14.	Лабораторна діагностика в практиці клініциста	3	90	-	-	30	60	Диф.залік

продовження Додатку II

**підготовки фахівців другого (МАГІСТЕРСЬКОГО) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальність 222 «МЕДИЦИНА»
ФАКУЛЬТЕТУ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН**

6 рік навчання

Навчальних тижнів - 40, в т.ч. 3 тижні атестації випускників

№	Назва навчальної дисципліни	Кредит ECTS	Кількість годин					Форма контролю
			всього	аудит.	лек.	практ.	срс	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Внутрішня медицина (в тому числі ендокринологія, неврологія):	14,5	435	300	-	300	135	ПК
	- Внутрішня медицина	12,5	375	270	-	270	105	
	- Ендокринологія	1	30	15	-	15	15	
	- Неврологія	1	30	15	-	15	15	
2	Педіатрія з дитячими інфекційними хворобами	9,5	285	160	-	160	125	ПК
	- Педіатрія	7	210	110	-	110	100	
	- Дитячі інфекційні хвороби	2,5	75	50	-	50	25	
3	Хірургія у тому числі дитяча хірургія, онкологія	9,5	285	150	-	150	135	ПК
	- Хірургія	7,5	225	120	-	120	105	
	- Дитяча хірургія	1	30	15	-	15	15	
	- Онкологія	1	30	15	-	15	15	
4	Акушерство і гінекологія	4	120	60	-	60	60	ПК
5	Інфекційні хвороби	3	90	65	-	65	25	ПК
6	Загальна практика (сімейна медицина) в тому числі виробнича лікарська практика в амбулаторії загальної практики – сімейної медицини	3	90	60	-	60	30	ПК
	- загальна практика (сімейна медицина)	2	60	40	-	40	20	
	- виробнича лікарська практика в амбулаторії загальної практики – сімейної медицини	1	30	20	-	20	10	
7	Гігієна та екологія (тільки 2023-24н.р.)	3	90	40	-	40	50	ПК
8	Соціальна медицина, громадське здоров'я та економіка охорони здоров'я (тільки 2023-24н.р.)	3	90	40	-	40	50	ПК
	- Соціальна медицина, громадське здоров'я	2	60	30	-	30	30	
	- економіка охорони здоров'я	1	30	10	-	10	20	
9	Паліативна та хоспісна медицина в тому числі виробнича лікарська практика з надання паліативної та хоспісної допомоги	3	90	50	-	50	40	Диф.залик
	- паліативна та хоспісна медицина	2	60	60	-	40	20	
	- виробнича лікарська практика з надання паліативної та хоспісної допомоги	1	10	30	-	10	20	
Варіативна складова (обов'язково 3 з переліку):		7,5	225	90	-	90	135	
10	Вибіркова дисципліна 1	3	90	30	-	30	60	Диф.залик
11	Вибіркова дисципліна 2	3	90	30	-	30	60	Диф.залик

Додаток К

Статут студентів, які є громадянами Пакистану та навчаються в
Тернопільському національному медичному університеті
імені І.Я.Горбачевського МОЗ України

BYLAWS OF THE PAKISTAN STUDENTS FEDERATION- TERNOPIL

TERNOPIL

Table of Contents:

PREAMBLE	3
ARTICLE 1	4
IDENTITY	4
Section 1	4
Section 2	4
Section 3	4
ARTICLE 2	4
FEDERATION	4
Section1: Aims and objectives of federation	4
Section 2: Membership	5
ARTICLE 3	7
POWERS AND DUTIES OF THE MEMBERS AND THE EXECUTIVE COUNCIL	7
Section 1: Members.....	7
a) ELECTORAL POWERS.....	7
b) RATIFICATION POWERS.....	7
c) INITIATIVE.....	7
d) RECALL.....	7
e) REFERENDUM.....	7
Section 2: Executive Council.....	8
1) PATRON IN CHIEF.....	8
2) PRESIDENT.....	8
3) VICE PRESIDENT.....	9
4) GENERAL SECRETORY.....	9
5) DIRECTOR OF FINANCE & TREASURER	9
6) DIRECTOR OF SOCIAL MEDIA.....	10
7) DIRECTOR OF ACADEMIC EVENTS	10
8) DIRECTOR OF SPORTS.....	10

9) SENATOR FROM JUNIOR COURSES.....	11
10) SENATOR FROM SENIOR COURSES.....	11
11) SENATOR FROM TECHNICAL UNIVERSITY	11
12) SENATOR FROM ECONOMICAL UNIVERSITY	12
13) JUDICIARY COMMITTEE	12
14) ELECTORAL COMMISSION	12
ARTICLE 4	13
ELECTION	13
Section 1: Eligibility for voters.....	13
Section 2: Eligibility of Candidates	13
Section 3: Electoral Commission.....	13
Section 4: General Election.....	14
Section 5: Inauguration.....	14
Section 6: Terms of Office.....	15
ARTICLE 5	16
GENERAL MEETING.....	16
ARTICLE 6	17
ASSETS,INVENTORY AND SERVICES.....	17
ARTICLE 7	17
DISCIPLINARY ACTION.....	17
a) Section 1: Impeachment	17
b) Section 2: Fines.....	17
ARTICLE 8	18
AMENDMENTS AND SUSPENSION.....	18
FORMS OF OATH	18
THE PRESIDENTIAL OATH.....	18
THE OATH OF THE VICE-PRESIDENT.....	19
THE EXECUTIVE COUNCIL OATH.....	19
THE JUDICIAL AND ELECTORAL COMMISSION OATH.....	20
OTHER OFFICERS OATH.....	20
NOTE	21

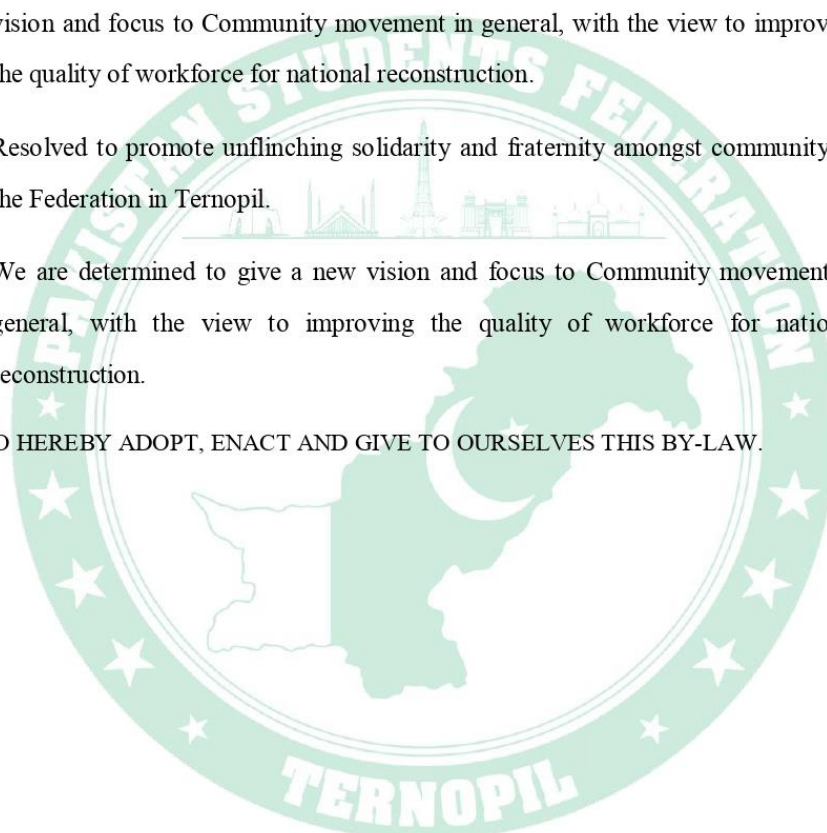
PREAMBLE

We the members of PAKISTAN STUDENTS FEDERATION- TERNOPIL, in Order to form a more organized community, establish justice, ensure quietude, and protect our rights, promote our general welfare. Are; determined to give a new vision and focus to Community movement in general, with the view to improving the quality of workforce for national reconstruction.

Resolved to promote unflinching solidarity and fraternity amongst community of the Federation in Ternopil.

We are determined to give a new vision and focus to Community movement in general, with the view to improving the quality of workforce for national reconstruction.

DO HEREBY ADOPT, ENACT AND GIVE TO OURSELVES THIS BY-LAW.

ARTICLE 1

IDENTITY

● **Section 1:**

The PAKISTAN STUDENTS FEDERATION- TERNOPIL hereinafter referred to as a “PSF- Ternopil” shall be governed by this By-law.

● **Section 2: Logo**

● **Section 3: Motto**

The motto of PSF-Ternopil shall be “Hope, Change and Progress

ARTICLE 2

FEDERATION

● **Section 1: Aims and objectives of federation**

- To promote unity amongst the members.
- To provide assistance and support to members in times of need.
- To promote Cooperation between Pakistanis in other cities of Ukraine.
- To Promote Positive image of Pakistan in Ukraine.
- To promote Cooperation between Pakistanis, Ukrainian people, and fellow colleagues from other countries.
- To Protect and promote cooperation and Friendship with other unions and International bodies.

- To Protect Pakistani community in Ternopil from abuse regarding race, color, religion, gender, ethnicity and other form of discrimination.

● Section 2: Membership

1. Membership is open for every Pakistani origin living in Ternopil irrespective of their religion, Nationality, ethnic group, place of birth, gender, social status, age. It is compulsory for every member to accept the aims, objectives, and principles of the federation.

a) Eligibility

- i. Member must have Pakistani origin irrespective of Nationality.
- ii. Be registered in immigration office as a resident of Ternopil oblast.
- b) Admission of new members shall take the following procedures.
 - i. The prospective member shall complete and submit a membership application form and agree with terms and condition with non- refundable application fees, the fee will be revised every year by executive Council with advice of Members annually.
 - ii. Application shall undergo review by the Executive Council.
 - iii. Admission of approaching member shall then approve the executive council.

2. Withdrawal and Termination of membership

- i. Membership automatically terminates after 15 working days from the day of dismissal or transfer out of Ternopil Oblast.
- ii. A member at any moment may withdraw their membership from the federation through the official notice to the President and the Executives. The withdrawal shall be validated 7 working days.
- iii. A member after termination of membership wants to join PSF-Ternopil should write application to President and should explain reason of termination of membership.
- iv. If A member is found guilty in any kind of illegal and unethical activity, the Executive council have right to terminate his/her membership.
- v. Ex-members shall be held accountable for all events that occurred prior to the validated day of withdrawal.

3. The Executive Council

The executive council shall be the administrative body of the federation and highest governing body of the federation and shall consist of following arms of government.

The Executive Council:

Patron in Chief President

Vice President General Secretary

Director of Finance

Director of Social Media

Director of Academic Events

Director of Events and Initiative

Director of Sports

Senator from Junior Courses

Senator from Senior Courses

Senator from Technical University

Senator from Economical University

The Judiciary committee The Electoral commission.

ARTICLE 3

POWERS AND DUTIES OF THE MEMBERS AND THE EXECUTIVE COUNCIL

● SECTION 1: MEMBERS

- a) **ELECTORAL POWERS:** Members shall have the power to elect the President and Vice President.
- b) **RATIFICATION POWERS:** Members shall have right to ratify any law, amendment or revision proposed by the judiciary committee.
- c) **INITIATIVE:** The powers of members to directly propose and initiate legislation in the nature of By-law, rules and amendments.
 - i. A written initiative petition containing the full text of the proposal and signed shall be submitted to the President , and shall be called for a review by the judiciary committee.
 - ii. Two-thirds (2/3) majority of those voting is required to pass the proposal.
- d) **RECALL:** the power of membership to directly remove Executive council member at any time upon showing of good cause:
 - i. A written recall petition containing the name of executive council member sought to be removed, the reason of removal and signature must be submitted to judiciary Committee.
 - ii. A two- thirds (2/3) majority of those voting is required to effectuate the recall in the case of the President and Vice President. Other person shall be removed from the office by the President with the approval of executive members.
- e) **REFERENDUM.** The power of membership to directly eliminate, nullify or revoke any existing law, rule or amendment.
 - i. A written petition containing the full text of the law, rule or amendment to be mentioned and signature must be submitted to the Electoral Commission on the direction of President and shall call for review by the Electoral Commission.
 - ii. A two-thirds (2/3) majority of those voting is required to implement the revocation, elimination or nullification.

● SECTION 2: EXECUTIVE COUNCIL

1. PATRON IN CHIEF:

- a) To give His input on Council decisions.
- b) Should be involve in decision making of appointing of Executive council.
- c) To solve dispute among Members.
- d) Act as a Chairman of Judicial Committee in the absence of Chairman of Judicial Committee.
- e) Act as a Ambassador of Federation.
- f) Promote the work of Federation.
- g) To Protect By-Laws of the Federation.

2. PRESIDENT

- a) To serve as the official spokesperson of federation in accordance with the policy officially adopted by the federation.
- b) To coordinate with other unions and organizations.
- c) To attend and preside all meetings of executive council and the Federation.
- d) To attend all University and other meetings where president is required.
- e) To keep interaction with all members of Federation.
- f) To vote, only in case of a tie vote, at any council and federation meeting.
- g) To set agenda of every executive council meetings.
- h) To be signatory to the accounts of the Federation.
- i) To be Signatory of All social media accounts.
- j) To establish and make all appointments with the advice of Executive council and other members.
- k) To make all appointments of Executive council with the advice of Vice President and Other members if necessary. The president is entitled to establish his/her executive council.
- l) To prevent any member of the Federation from attending meeting for a good cause shown.
- m) To hold meetings of executive council in every month and once in two months for the federation.
- n) The President can call for emergency meetings at any time if needed.
- o) To resolve valid issues of federation in the universities.

3. VICE PRESIDENT

- a) Advise the President to perform the duties assigned in the office.
- b) To be present in all executive and general meeting, for absence must submit valid reason to Executive council before meeting.
- c) Be Signatory of All social media account.
- d) Serve as a president in the absence of President. In the permanent absence of the President, the vice shall assume full responsibility of the Post till the next election.
- e) Attend University and other meetings in case of unavailability of the President.
- f) To cooperate and collect monthly reports from other Departments of federation.

4. GENERAL SECRETARY

- a) To register new members.
- b) To keep all records of Federation.
- c) To keep records of all Official Meetings.
- d) To maintain documents and records of PSF-Ternopil activities.
- e) To keep records of Past and Present members of PSF-Ternopil.
- f) To Publish Meeting minutes of Executive Council Meeting and General Meeting within 24 hours.
- g) To prepare agenda for all general meetings in the consultation of executive council.
- h) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.

3. DIRECTOR OF FINANCE:

- a) To collect monthly/semester/yearly dues from members Recommended by The Executive Council.
- b) To collect fines and other all forms of funds.
- c) To give quarterly financial reports to the federation.
- d) To show current financial report to any member upon request. The request must be made aware at least a day before.
- e) To keep money of PSF-Ternopil.
- f) Be a Signatory to the account of the PSF-Ternopil.

- g) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.
- h) Can find creative ways to raise funds for the federation.

4. DIRECTOR OF SOCIAL MEDIA

- a) To upload Pictures/Videos/Contents of Federation Activities.
- b) Be Signatory of All social media account.
- c) Will be responsible for any unethical/illegal content.
- d) Any announcement must be upload upon advice of the executive council.
- e) Upload content of individual with consent and it will be property of PSF-Ternopil.
- f) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.

5. DIRECTOR OF ACADEMIC EVENTS

- a) Organize quizzes and Medical Conferences.
- b) Organize all other academic activities.
- c) Can create his/her team with minimum 3 members and maximum 10 members with the approval of Executive council.
- d) Help other students for exams and Krok and individual classes.
- e) To Ensure participation of PSF-Ternopil members in academic activities which are organize by other organization or university with the permission of Executive Council.
- f) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.

6. DIRECTOR OF SPORTS

- a) Organize Sports events for Community and others too.
- b)
- c) To Ensure participation of PSF-Ternopil members in Sports activities which are organize by other organization or university with the permission of Executive Council.
- d) Can create team with minimum 3 people and maximum 10 people with the approval of Executive Council.

- e) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.

7. SENATOR FROM JUNIOR COURSES

- a) To keep interaction with 1st, 2nd, and 3rd year students.
- b) To Solve their issues, in any case can refer to Executive council.
- c) To encourage Students to participate in all types of Activities which are endorsed by Executive Council.
- d) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.

8. SENATOR FROM SENIOR COURSES

- a) To keep interaction with 4th, 5th and 6th year students.
- b) To solve their issues, in any case can refer to Executive council.
- c) To encourage Students to participate in all types of Activities which are endorsed by Executive Council.
- d) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.

9. SENATOR FROM TECHNICAL UNIVERSITY

- a) Represent PSF-Ternopil In his/her University.
- b) To solve issues of students in University.
- c) Ensure participation of PSF-Ternopil in events which are endorsed by Executive Council.
- d) Organize events in University with the collaboration of other members of community with the permission of Federation.
- e) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.

10. SENATOR FROM ECONOMICAL UNIVERSITY

- a) Represent PSF-Ternopil In his/her University.
- b) To solve issues of students in University.
- c) Ensure participation of PSF-Ternopil in events which are endorsed by Executive Council.
- d) Organize events in University with the collaboration of other members of community with the permission of Executive Council.
- e) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.

11. JUDICIARY COMMITTEE

- a) To settle dispute among members.
- b) To write and revise the disciplinary code of the federation.
- c) To give disciplinary measures when required according to the by-laws
- d) To interpret the by-laws.
- e) To write and revise the general code of conduct in the by-laws.
- f) To carry out impeachment procedures against Executives.
- g) Shall have power to give advisory opinion to the executive council or other departments of the PSF-Ternopil on any legal issue on request.
- h) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.

12. ELECTORAL COMMISSION

- a) Organize Transparent Elections.
- b) Responsible for voting for amendment, Referendum and all other moves.
- c) If found guilty in any kind of activity during election will be punished which will decide by Judicial committee with the consultation of Executive Council.
- d) To faithfully serve in any and all other assigned or appointed capacities.

ARTICLE 4

ELECTION

● **Section 1: Eligibility for voters**

Any registered member of the PSF-Ternopil is eligible to vote.

● **Section 2: Eligibility of Candidates**

- a) Must be a Member of PSF-Ternopil.
- b) Must have fulfilled all financial responsibilities of association especially dues payments.
- c) Must meet the qualification of Section 2 of Article 2.
- d) Also, a person shall not qualified , if he/she:
 - i Has been convicted for any crime in Pakistan/ in any country.
 - ii. Has been involved or declared in any financial misappropriation.
 - iii. Is of an unsound mind (mentally ill).
 - iv. Has involved in organization whose activities are against the code and conduct of the federation.
 - v. Has lived less than 2 years in Ternopil (as per posvidka).
 - vi. Involve in any illegal activity.

● **Section 3: Electoral Commission**

- 1)
 - a) The chairman of the Electoral commission shall be Appointed in consultation with Members.
 - b) 2/3 majority is needed to elect the Chairman
 - c) Chairman of Electoral Commission Must be appoint at least 2 months before election.
 - d) The tenure of Chairman of the Electoral Commission will be 12 months from the day of the Oath.
 - e) Chairman of electoral commission will appoint members in consultation with members not later than 1 month before election.
- 2) The Electoral commission shall consist of 2 commissioners who shall administer all PSF-Ternopil General and Special Election in free, fair and orderly manner.

● **Section 4: General Election**

- 1) Details and Documents on the electoral process shall be given by the electoral commission in accordance with the By-law.
- 2) General election shall be conducted annually, not later than last week of April.
- 3) In case of an emergency, a new date shall be fixed by the electoral commission in consultation with the federation executives.

Section 5: Inauguration

- 1) The inauguration of new president, vice-president and executive council shall be done on 4th week of May.
- 2) The Chairman of judicial committee administers the presidential and vice-presidential oath on the day of inauguration.
- 3) The president after his/her inauguration administers the oath of executive council on the day of inauguration.
- 4) Incoming executive shall familiarize with their job 10 days prior to their

inauguration.

5) The President shall announce Chairman for electoral commission follow the processes mentioned in section 3 of article 4.

6) The president shall announce Chairman of judicial Committee with the consultation of Executive Council otherwise Patron in Chief will work as a Chairman of Judicial Committee.

Section 6: Terms of Office

1. The time between two general inauguration shall constitute PSF-Ternopil year.
2. All executive members shall hold office from the date of their inauguration till the date of inauguration of new executives.
3. An executive Council member is eligible to serve maximum two (2) terms for a particular office.
4. The president- elect shall have maximum 28 days to appoint his/her executive council members. These members will be assessed by the Judiciary committee.
5. The judiciary committee shall submit their report to the President after assessment, based on justifiable grounds.
6. The President, after inauguration, shall have 3 opportunities to reshuffle his/her executive council in a year.
7. An executive member, except President/ Vice-president , may resign from office by writing under his/her hand addressed to the president at least 7 days before the commencement of his/her resignation.

The President / Vice-president may resign from office by notifying, in writing, to the judicial Committee at least one month before resignation takes place. The judicial Committee shall notify the Secretary to convey an emergency meeting on that matter. The Vice- President will shall assume the role as President. Till the next General Elections.

ARTICLE 5

GENERAL MEETING

- 1) General Meetings shall be held on Holidays in accordance with PSF-Ternopil Calendar except when the General Assembly deems it unnecessary.
- 2) There shall be an Executive meeting when the executives consider it necessary.
- 3) There shall be emergency meeting as in the need.
- 4) A Quorum shall be formed by more than half of registered voters during general meeting, more than two-third (2/3) in Executive meeting and one-third (1/3) for emergency meeting.
- 5) Venue and time for meeting shall be decided by the executive council.
- 6) Any member who shall not be present or not punctual must notify the General Secretary for his/her unavailability with reasons.
- 7) Motion and counter motions shall be moved during meetings and shall be in written or oral form endorse by member (s).
- 8) During meetings, decisions are taken by simple majority.
- 9) During meetings, decisions which are taken can only be overturned by simple majority votes on or after the second consecutive meeting of assembly.
- 10) Decision taken outside meetings has no legal value In PSF- Ternopil
- 11) All proceedings of meetings shall be conducted in English language or Urdu Language, in some especial occasion in Ukrainian.
- 12) By this manner shall all (Voting on decision) be established, the person who conducts the voting shall say: "We purpose that.....(Continue sentence with decision). Those In favor may manifest by an uplifted right hand for enumeration (pause briefly for headcount). Those who opposed may manifest by the same sign (pause briefly for headcount). We do hereby establish, by Simple majority, that we will/will not (Continue sentence with decision).

ARTICLE 6

ASSETS, INVENTORY AND SERVICES

- 1) The director of finance shall be responsible for all assets of PSF-Ternopil.
- 2) The needs of PSF-Ternopil come before the needs of other groups or fellowships in the use of its assets.
- 3) The Assets of PSF-Ternopil is prohibited to give to other unions and organizations.
- 4) Director of finance shall take special permission from executive council to give assets to other organization.
- 5) Breakage and damages of PSF-Ternopil asset(s) due to negligence on the part of any member shall be payable.
- 6) Breakage and damages of PSF-Ternopil asset(s) by a second party shall be payable.
- 7) If any member want to donate asset(s) can donate. The donation then becomes the property of PSF-Ternopil once donated.

ARTICLE 7

DISCIPLINARY ACTIONS.

- Section 1: Impeachment
 - 1) Executive member(s) shall be impeached if found guilty of gross misconduct in the performance of their duties as explained in Article 3 section 2.
 - 2) An act of impeachment shall be initiated whenever a notice of any allegation in writing and signed by a members or the president of the PSF-Ternopil is presented to the judiciary committee.
 - 3) Such allegation shall be subjected to investigation by judiciary committee within 10 working days.
 - 4) Impeachment is carried out by Judiciary Committee, under the direction of the Executive Council. This activity may be made known to the members If it wouldn't destroy the integrity of the Federation, by means of social media.
- Section 2: Fines

Details shall be given in the disciplinary code given by Judiciary Committee.

ARTICLE 8

AMENDMENTS AND SUSPENSION

- 1) This by-law, its provision(s) are subjected to amendment either in part or in whole.
- 2) The amendment committee should constitute the judiciary committee and the electoral commission with two other persons. The committee shall be chaired by Chairman of Judicial Committee.
- 3) Amendment shall be carried out by the approval of two-thirds (2/3) majority members of PSF-Ternopil in a General Meeting.
- 4) There shall be an adhoc amendment/review committee which shall study the proposed provision(s) as recommended by General Meeting.
- 5) Where necessary, for the interest of PSF-Ternopil, Suspension of this by-law in whole or part shall be subjected to approval of two-thirds (2/3) members present at a General Meeting.

FORMS OF OATH

THE PRESIDENTIAL OATH

I,..... having been elected to the high office of the Pakistan Student Federation-Ternopil do (in the name of Almighty Allah/God swear) (solemnly affirm) that I will bear true faith and allegiance to PSF-Ternopil.

That, as President of PSF-Ternopil, I will discharge my duties and perform my function, honestly, to the best of my ability, faithfully in accordance with the By-laws and rules of PSF-Ternopil and always in the interest of the integrity, well-being and prosperity of Federation:

That I will not allow my personal interest to influence my official conduct or my official decision:

That I will preserve, protect and defend the By-laws of PSF-Ternopil:

That in all circumstances, I will do right to all manner of people, according to law, without fear or favor and affection. I further (solemnly swear) that if I at any time break this oath of office I shall submit myself to the laws of Pakistan Students Federation-Ternopil and suffer penalty for it. (So help me Allah/God)

**To be administered by the Chairman of Judiciary Committee*

THE OATH OF THE VICE-PRESIDENT

I,..... having been elected to the office of the Pakistan Student Federation-Ternopil do (in the name of Almighty Allah/ God swear) (solemnly affirm) that I will bear true faith and allegiance to PSF-Ternopil.

That, as Vice-President of PSF-Ternopil, I will discharge my duties and perform my function, honestly, to the best of my ability, faithfully in accordance with the By-laws and rules of PSF-Ternopil and always in the interest of the integrity, well-being and prosperity of Federation:

That I will not allow my personal interest to influence my official conduct or my official decision:

That I will preserve, protect and defend the By-laws of PSF-Ternopil:—

That in all circumstances, I will do right to all manner of people, according to law, without fear or favor and affection. I further (solemnly swear) that if I at any time break this oath of office I shall submit myself to the laws of Pakistan Students Federation-Ternopil and suffer penalty for it. (So help me Allah/God)

**To be administered by the Chairman of Judiciary Committee*

THE EXECUTIVE COUNCIL OATH

I,.....having been appointed... (states the office appointed to) of the Pakistan Students Federation-Ternopil do (in the name of Almighty Allah/God swear) (solemnly affirm) that I will at all times well and truly serve the Pakistan Student Federation-Ternopil in the office of (states

the office appointed to) That I will preserve, protect and defend the By-laws of PSF-Ternopil as by law established; that I will, to the best of my judgment, at all times when required, freely give my advice/suggestion for the good management of the affairs of the Pakistan Student Federation-Ternopil; and that I will not directly or indirectly reveal any matters that shall come to my knowledge in the discharge of my duties and committed to my secrecy as... (States the office appointed to) (So help me God/Allah).

**To be administered by the President of the Pakistan Students Federation-Ternopil.*

THE JUDICIAL AND ELECTORAL COMMISSION OATH

I,.....having been appointed (Chairman of the Judiciary Committee/Chairman of the Electoral Commission/ a member of the Judiciary Committee or Electoral Commission, etc.) (in the name of Almighty Allah/God swear) (Solemnly affirm) that I will bear true faith and allegiance to

PSF-Ternopil as by law established; that I will uphold sovereignty and integrity of the Pakistan Students Federation-Ternopil:

That I will discharge my duties and perform my function, honestly, to the best of my ability, faithfully in accordance with the By-laws and rules of PSF-Ternopil and always in the interest of the integrity, well-being and prosperity of Federation:

That I will not allow my personal interest to influence my official conduct or my official decision:

That I will preserve, protect and defend the By-laws of PSF-Ternopil:

That in all circumstances, I will do right to all manner of people, according to law, without fear or favor and affection. I further (solemnly swear) that if I at any time break this oath of office I shall submit myself to the laws of Pakistan Students Federation-Ternopil and suffer penalty for it. (So help me Allah/God)

**To be administered by the President of the Pakistan Students Federation-Ternopil.*

OTHER OFFICERS' OATH

I,.....do (in the name of Almighty Allah/God swear) (Solemnly affirm) that I will at all times well and truly serve the Pakistan Students Federation in the office of and

that will preserve, protect and defend the By-laws of PSF-Ternopil as by Law established:

That in all circumstances, I will do right to all manner of people, according to law, without fear or favor and affection. I further (solemnly swear) that if I at any time break this oath of office I shall submit myself to the laws of Pakistan Students Federation-Ternopil and suffer penalty for it. (So help me Allah/God)

**To be administered by the President of the Pakistan Students Federation-Ternopil.*

NOTE:

In this document, we have attempted to correct overly obvious grammatical and typographical errors to reflect the intention of the farmers.

Where any controversy arises as to the expatiation of any part of this document, consult the judiciary committee as that portion of this document.

We hope this document is able to serve the purpose(s) for which it was intended.

Додаток Л

Результати анкетування іноземних студентів

Priya Maurya	Medicine	Doctor	Because of good educational syste	Because it's my age long ambition	Cardiology	Cardiologist	Improve practica
Priya Maurya	Medicine	Doctor	Because of good educational syste	Because it's my age long ambition	Cardiology	Cardiologist	Improve practica
Adaora Chiazor	Medicine	Medicine, Engine	Their degrees are accepted worldv	To create solutions to world medic	General practice	To create solutio	More facilities (M
Maryanne Agwar	Specialty 222 Me	Engineering, me	I chose it because it was budget fri	I chose medicine because there w	General surgery,	For now I haven't	I can't speck clea
Dawood Alyab Y	Medicine	Surgeon, Charte	I choosed Ukrainian university bec	I want to be a Doctor that's why I c	Surgeon, cardiok	I want to be a nei	Overall system is
Upadhyay Harsh	General medicin	Doctor, Engineer	Because of good quality of educat	because of my passion and my pe	Cardiologist, gyr	I want to become	I would ask for m
Chelsea Aloysius	Medicine	Doctor, Software	This is because it is more affordab	I chose to study Medicine because	Surgery and Gyn	I plan to open me	I would like to se
Sagar Mogrey	General medicin	Doctor	Because of good education system	I am following my passion.	Surgeons	Want to be a sur	Everything is fine
Kamala kanta sa	Medicine	Doctor	Best education System, beautiful c	Medicine is the best degree to hel	CIVIL services ar	Cardiologist	More practical kn
Varsha Rani	Mbbs 2nd year	Student	Because I like their culture	Medicine because of my interest	Cardiologist	To crack plab	I want to update
Praise Adah	Student	Doctors, Enginee	Because it had a good educational	I was inspired by my dad who is a	Surgeons	To open a hospiti	Nicer teachers. S
Harpal singh shir	Medicine	Government job	Ukrainian university fulfill all the ca	I choose medicine just to help peo	Surgeon, cardiok	1- surgeon 2- ort	Better presentati
Tannu	Medicine	Doctors i think	Becoz its good and not much expe	Becoz i want to be a surgeon	I am not sure abt	I want to be a ca	Everything is fine
Risha Jain	Medicine	Doctors , Engine	Best in terms of medical education	Because that is what I want to purt	Radiologist, ortho	To do speciality ii	Way of teaching
Nikita Panwar		Doctor	Good education	Interest in the subject	Cardiology	Cardiologist	
Navneet Somvar	Medicine	Dermatologist	I chose Ukrainian university becau	I chose medicine because being a	Neurologist	I want to be a de	There's no such
Aishwarya Surya	Medicine	Medical, Enginee	Because it holds some good reput	Because It's my and my family's dr	Cardiology, Neur	I would Like to be	Though everythin
Shajan Hazarika	Medicine 222	Doctors, Enginee	Because of high quality of educati	Because of my love and passion to	Surgeon, Cardiol	I want to become	I think the Moodi
Gunajit Kashyap	Medicine	India	Its the most popular rated in ukrai	Because i want to serve the needfi	cardiology, neurc	Neurologist	its already very s
Tamanna Sharma	Medicine	Doctors	Because it is one of the best unive	I choose Medicine because its my	Cardiologist	I want to pursue	You should try t
Samyak Dosi	Medicine	Businesses	Because of good education	Medicine	Cardiology	Neurosurgeon	Absolutely NO
Minakshi Kumari	Mbbs student	Doctor, engineer	I wanted to study abroad 2. It is ch	I want to cure people, help people	Dermatologist, g	I want to do pg fr	Teacher should h
Satyam Chauhar	Medicine	Medical professi	European standards and also at much affordable cost		Cardiologist , ob	stetrics, gynecologist, neurologist	
PRIYANSHU PR	MEDICINE	DOCTORS, ENC	Because it is affordable as compar	Because i aspire to become a doct	EVERY MEDICA	I want to explore	Include more pra
Favour Efiok	Specialty 222	Nigeria	Ukraine is well known for their top-	I chose Medicine because I am en	Pediatrics, Obste	I'm not certain. I	The language ba
Jhanvi Dhingra	MBBS	Doctor	International exposure and good st	Medicine	MBBS	Surgeon	Mode of study
Abdulhameed Kf	Medicine	Medicine, Law ar	Ukraine offers standard and quality	Its is my passion	Gynecology, Ger	I plan to work in	The implementat
ANKIT ANURAG	MEDICINE	DOCTOR	Cost Effective & Affordable country	I want to become a Doctor	Surgery	Medical Doctor	Practical skills m
Emmanuel Okc	Medicine	Medicine	Because of their good quality of ec	To add value in my society and hel	Pediatricis	To have my own	More practical v
John-Chikwe Chima	Anderson	Medicine	Is a good university	I love it	Surgeon	A good one	Nil
Shanza Ashfaq		Chartered account	Because of the quality of educatio	Medicine	Surgeon	Surgeon	
Anupam Raj	Medicine	Teachers and Do	Because level of medical educatio	Because I like this profession	Cardiologist	Cardiologist	Nothing from my
Ndubuisi Marvell	Pediatrics	Gynecology	It has the most brilliant minds	It's my passion	Gynecology	To help people in	The long duratio
Muskaan	Medicine	Medicine	Teacher and doctors	Medicine	Neurologist	Neurologist	Nothing

Name and Surna	Specialty	What profession:	Why did you cho	Why did you cho	Why did you cho	Why did you cho	What medical sp	What are your pli	What would you
Aleksandra Gietk	Medicine	Medical, social	Because it has a high level of teac	Because I would like to help peopl	I think family mex	For now, I'm thinl	none		
Arpit sharma	Medicine	All professions a	Because it seemed to be good	Personal choice	Orthopedics	Neurosurgeon in	More clinical exp		
Edmund Baran	Medicine	Neurosurgeons,	I wanted to study medicine in Engl	I've always been passionate about	Pediatry, gynecol	Forensic science	The respect of sc		
Mandour Amina	General Medicin	I don't know	Because I wanted to do this experi	It's for helping sick people and it's	Physician	Be a good doctor	Practical part		
Yash sen	Medicine	Doctor	Quality of education	I have interest in learning medicine	Cardiologist	Pediatrician	For now i just wis		
Suraj Pal	Medicine	Doctor	Great level of study	A field in which one needs to put o	Medicine	To set-up a hosp	Their is should b		
Singh siddharth	Medicine (222)	Doctor	Due to less fees structures compari	Its my dream to help people as in f	MD Radiology	Neuro surgery	The attendance c		
Faizah Yaseen	MD	Business and Me	Affordable and good standard	It's my passion to help people	Derma, gynecolo	Cardiothoracic su	Give some flexib		
Angel Azonwu	Medicine	Doctors, lawyers	Low cost of education, good educa	Increased job opportunities	Gynaecology, ob	Specialise in onc	Nothing		
Dosi Nirdesh	Medicine	Doctor , police ,	Due to low tution fees and good st	Medicine	General medicin	To serve my nati	Try to enhance p		
Punita kharb	Medicine	Medicine and up	Due to low fee structure with best	Because i found this profession int	Cardiologist	I like to do a job f	Nothing. But wait		
Dipanshu Bokadi	Medicine	Doctor of medic	Because in india the fees structure	I choose medicine because it's m	Radiology, cardic	USMLE, PLAB	Nothing it's suffu		
Akinwunmi Oluw	Medicine and sur	Medicine	It is one of the best medical univer	Because i want to be able to care f	General surgery	To specialize in g	To create a progr		
Shiven Jhaveri	Medicine	Doctors and surg	Educational Knowledge and clinic	To save and improve life	Orthopaedics,Int	Not yet decided	It's good as it is		
Priya Maurya	Medicine	Doctor	Because of good medical educatio	Because it's my age long ambition	Cardiology	Future cardiologist			
LakshmiPriya kar	Medicine	Medicine, lawyer	High education qualification and lo	Determined the mind to become D	Neurosurgeon, H	Not sure yet ...st	Vacations are fel		
Priya Maurya	Medicine	Doctor	Because of good educational syste	Because it's my age long ambition	Cardiology	Cardiologist	Improve practica		
Pramod kumar	General medicin	Doctor	Because we study in cheap prise	Medicine	Medicine (mbbs)	Cardiac surgeon	Make a video of		
Sneha Suresh	Medicine	Medicine and en	Good quality of education and corr	It is a profession no matter where i	Medicine and nu	Study further as i	It is already grea		
Emmanuel Okc	Medicine	Medine	Because they have one of the bes	I want to make a real difference to	Family medicine	To own my own	Nothing everythin		
Martha Koroma	Medicine	Medical Doctors,	It's more affordable and my friends	I've always been interested in Med	Pédiatrics, gynae	To be the best in my field and save			
Vedansh Bhavsa	Medicine	Medicine	Good and cost effective	Dream	Cardiac ans orth	Surgeon	More exposure to		
Amit pal	Medicine	Medicine	Good and cost effective education	Because my dream is to do medic	Cardiology,ortho	Gastroenterologi	Clinical exposure		
Esther Ogunmole	Medicine	Medicine, Engine	It's affordable with good infrastru	It has been a lifelong dream to be	Medicine, Nursin	As a medical spe	Teachers are doi		
Akshay chauhan	222, medicine	Doctor, busines	The best university ever	Its my dream to be a doctor	Orthology	Cardio	Nothing		
Syed mohd anas	Medicine	Doctors, lawyers	I got a pretty good university after	Medicine	Cardio,neuro, de	General surgeon	More clinical exp		
Samuel Adebisi	Medicine	Medicine	It is cheap and has good quality ec	I want to be a great doctor for my r	Gynaecologist	Physiatrist	To bring more int		
Jai Paliwal	Medicine	Doctors and soft	It's very expensive in my country	Doctor of medicine is far more val	Neurologist and	Not decided yet	It's all very good.		
Antoinette Sheila	Medicine	Medical	Highly experienced staff	I want to contribute in the health sy	Obstetrics	To immerse be	Language of inst		
Obianagha Chuk	Medicine	Medicine	A family member was already here	The human body is fascinating	General Practitio	Become a psych	Teach a little bit r		
Opemipo Victorie	Medicine and sur	Information Tech	I chose this because of good repor	I chose medicine because this is w	General doctors,	To specialize in s	A lot to be done i		
Kacper Greczan	Medicine	lawyer, doctor	because I have family in Ukraine	Because everyone in my family is i	dermatologist	anesthesiology	nothing to improv		
Michał Szymański	Medicine	Doctors, Progran	because the studies are in English	I chose Medicine because it's the r	Neurology, cardic	Orthopaedist or			
Mohamed Ibrahim	Medicine	Healthcare profe	Because of quality education	Medicine is my passion, I love mec	Physician and Pt	To be a Pediatric	We want offline e		

продовження додатку Л

Abhipsa Dave	medical student	Doctor , Lawyers	It is too good in studies and extrao was my dream		Surgeon, Dermal	Dermatologist or	Language
Neelesh hedau	Medicine	Surgeon	For low cost and quality education	Childhood dream	Surgery	Neurosurgeon	More offline class
Niralika Thakore	Medical Student	Medical	For exposure to international Studi	Medicine	Cardiology, neur	To return to our c	More Clinical Ex
Adeyeye Habib	Medicine	Medicine, Accou	Its cheap, its ranked high and ackr	Because i can learn about the hur	General surgeon	I plan to go into s	Rework system,
Kashish SRIVASTAVA		soldier , doctor	Good education	To become doctor	Neurosurgeon ,c	Cardiosurgeon	More practical
Neha Nigade	Medicine	Health care, Gov	India has quite limited government	I dreamt since childhood to help th	Cardiologist,Neu	I'm right now in 2	I don't know mor

Додаток М
Виховна робота із студентам, що навчаються в медичних
університетах України

Додаток Н

Положення про центр виховної роботи та культурного розвитку ТНМУ

Тернопільський національний
медичний університет
імені І.Я. Горбачевського Міністерства
охорони здоров'я України

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протокол вченої ради
«28» березня 2023 року № 04
Наказ ректора закладу вищої освіти
Тернопільського національного
медичного університету
імені І.Я. Горбачевського
Міністерства охорони здоров'я
України
«28» березня 2023 року № 140

ПОЛОЖЕННЯ

про центр виховної роботи та культурного розвитку Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Центр виховної роботи та культурного розвитку Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (надалі – Центр) є структурним підрозділом Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України (надалі – Університет), який організовує і координує виховну роботу та культурний розвиток здобувачів вищої освіти в Університеті та підпорядковується проректору закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи та соціальних питань.

1.2. Мета діяльності Центру – це забезпечення виховної роботи, культурного, інтелектуального та духовного розвитку студентської молоді та інших здобувачів вищої медичної освіти, виховання поваги й любові до рідної землі, українських традицій, національних святинь, формування свідомого громадянина-патріота Української держави, популяризація здорового способу життя (спортивно-оздоровча робота), заходів щодо діяльності волонтерського руху, морального, екологічного, фізичного виховання.

1.3. Окрім цього, ключова мета діяльності Центру направлена на сприяння неухильному дотриманню всіма здобувачами вищої медичної освіти Університету Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Статуту Університету, Правил внутрішнього розпорядку Університету, Правил внутрішнього розпорядку у студентських гуртожитках Університету, Кодексу академічної доброчесності Університету, Політики з запобігання та протидії дискримінації в Університеті, Політики попередження і боротьби із сексуальними домаганнями, Антикорупційної програми Університету, Положення про студентське самоврядування Університету,

Положення про Студентський парламент Університету та інших локальних нормативних актів.

1.4. Основні нормативні документи, які регламентують роботу Центру: Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», накази ректора закладу вищої освіти та інші нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України, «Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді», Статут Університету, рішення вченої ради і ректорату Університету, Правила внутрішнього розпорядку Університету, Колективний договір між адміністрацією і первиною профспілковою організацією Університету, Положення про менторську діяльність студентів Університету, Положення про інститут кураторів студентських академічних груп Університету та це Положення.

1.5. Центр працює відповідно до комплексного річного плану виховної роботи, необхідного для вирішення актуальних проблем щодо виховання здобувачів вищої освіти, який затверджує ректор закладу вищої освіти.

1.6. Центр координує діяльність структурних підрозділів Університету з питань молодіжної політики, виховної роботи та культурного розвитку в Університеті через деканів факультетів та їх заступників, директора Студмістечка, директорів навчально-наукових інститутів у складі закладу вищої освіти, завідувачів кафедр, Студентський менторський корпус Університету, представників органів студентського самоврядування і співпрацює з громадськими організаціями, первинною профспілковою організацією Університету, деканатами факультетів, курсів та груп.

2. КЕРІВНИЦТВО ЦЕНТРОМ

2.1. Начальник Центру призначається та звільняється з посади ректором закладу вищої освіти у порядку, що визначений чинним трудовим законодавством України та його посадовою інструкцією.

3. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ЦЕНТРУ

3.1. Центр здійснює реалізацію основних завдань і принципів виховної роботи в Університеті за такими пріоритетними напрямками: національно-патріотичне, інтелектуально-духовне, правове, моральне, екологічне, естетичне, трудове, професійне та фізичне виховання, пропаганда здорового способу життя.

3.2. Завданнями Центру є:

3.2.1. Створення умов безпосередньої участі здобувачів вищої медичної освіти у формуванні та реалізації молодіжної політики в Університеті.

3.2.2. Сприяння широкому залученню здобувачів вищої медичної освіти до діяльності органів студентського самоврядування Університету, розвитку перспективних форм самоврядування.

3.2.3. Забезпечення умов для створення у студентському колективі Університету соціально-психологічного клімату, сприятливого для формування освіченої

та гармонійно розвиненої особистості, самовиховання, реалізації талантів та здібностей шляхом участі в роботі товариств, клубів, гуртків, секцій тощо.

3.2.4. Координація роботи структурних підрозділів Університету, громадських організацій, первинної профспілкової організації Університету, органів студентського самоврядування Університету щодо виховної діяльності та культурного розвитку.

3.2.5. Здійснення культурно-просвітницької роботи, організація дозвілля здобувачів вищої медичної освіти та працівників Університету. Організація проведення заходів, спрямованих на пізнання здобувачами вищої медичної освіти культурних досягнень, національної історії, традицій, звичаїв, популяризацію здорового способу життя (спортивно-оздоровча робота), участь здобувачів вищої медичної освіти у конкурсах, фестивалях тощо.

3.2.6. Співпраця з редакцією газети «Медична академія» щодо популяризації заходів, які здійснюють структурні підрозділи Університету та органи студентського самоврядування Університету.

3.2.7. Проведення роботи з питань соціального захисту, навчання, соціально-побутових умов проживання соціально незахищених категорій здобувачів вищої медичної освіти (здобувачі із багатодітних і неблагополучних сімей, особи з інвалідністю, сироти).

3.2.8. Проведення систематичного аналізу стану виховної діяльності у структурних підрозділах Університету.

4. ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ПРАЦІВНИКІВ ЦЕНТРУ

4.1. Працівники Центру мають право:

4.1.1. Визначати свою структуру.

4.1.2. Планувати та організовувати свою діяльність;

4.1.3. Взаємодіяти з іншими структурними підрозділами Університету в процесі виконання своїх завдань;

4.1.4. Одержувати в установленому порядку від інших структурних підрозділів Університету інформацію, документи та матеріали, необхідні для виконання покладених на Центр завдань;

4.1.5. Вносити пропозиції про відзначення кращих працівників і здобувачів вищої медичної освіти за успіхи та досягнення у виховній, культурно-мистецькій, громадсько-суспільній діяльності Університету.

4.2. Працівники Центру зобов'язані:

4.2.1. Виконувати накази та розпорядження ректора закладу вищої освіти;

4.2.2. Звітувати про роботу перед ректоратом та вченою радою Університету.

5. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ З ІНШИМИ СТРУКТУРНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

5.1. Центр в ході виконання покладених на нього завдань взаємодіє в установленому порядку з усіма структурними підрозділами Університету з питань, що належать до його компетенції.

продовження додатку М

5.2. У разі надходження звернень від МОЗ України, Центр за рішенням ректора закладу вищої освіти та/або проректора закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи та соціальних питань, подає у визначені терміни та порядку інформацію про результати діяльності Центру.

6. РЕОРГАНІЗАЦІЯ І ЛІКВІДАЦІЯ

6.1. Припинення діяльності Центру шляхом ліквідації або реорганізації здійснюється за рішенням вченої ради Університету за поданням ректора закладу вищої освіти.

7. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1. Це Положення затверджується вченою радою Університету та вводиться в дію наказом ректора закладу вищої освіти.

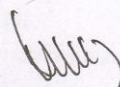
7.2. Зміни, доповнення до цього Положення вносяться і затверджуються в тому ж порядку, що передбачене для прийняття даного Положення.

· **Начальник центру
виховної роботи та культурного розвитку**

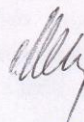
Марта РУДЕНКО

Проректор закладу вищої освіти
з науково-педагогічної роботи та соціальних питань

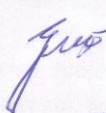
Олег СЛАБИЙ

Проректор закладу вищої освіти
з науково-педагогічної роботи

Аркадій ШУЛЬГАЙ

Проректор закладу вищої освіти
з наукової роботи

Іван КЛІЩ

Начальник юридичного відділу

Тарас БОРИС

Начальник відділу документообігу

Тетяна БУНТ

Додаток П

Акти впровадження

Затверджую

Проректор закладу вищої освіти
з науково-педагогічної та
навчальної роботи
доктор медичних наук, професор

Інна Андрушко

(підпис)

(Ім'я Прізвище)

М.П.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

Назва роботи: «Особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття)»

Автор: Гантімуrowa Наталія Іванівна

Установа розробник: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Джерела інформації: періодичні видання, наукові журнали, дисертаційні дослідження, опитування студентів-іноземців Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського, статті:

- 1) I. Humenna, N. Hantimurova, A. Hantimurov (2024). Medical communication in the doctor's profession. Молодь і ринок. № 12 (232) P. 118-122.
- 2) N. Hantimurova (2024). Formation of Ukrainian language competence as part of foreign students' professional training in medical universities of Ukraine. Молодь і ринок. № 11 (231) P. 158-163.
- 3) N. I. Hantimurova, A. V. Hantimurov, I. R. Humenna (2023). Adaptation component as a constituent of foreign students successful training in medical universities of Ukraine. Медична освіта. №4. P. 64-69.
- 4) Н. І. Гантімуrowa (2021) Особливості організації професійно-практичної підготовки іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського» - Медична освіта . № 2(92). С. 68–73
- 5) Н. І. Гантімуrowa (2020) Модель навчання студентів-іноземців у медичних закладах вищої освіти: аналіз результатів іспиту «КРОК». Медична освіта. №2. С. 40-45

Назва кафедри (підрозділу), де відбулось впровадження: кафедра іноземних мов Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю вдосконалення навчального процесу з урахуванням специфічних потреб студентів-іноземців, адаптації методів викладання та впровадження інноваційних підходів у навчальний процес. Важливим аспектом є також соціокультурна адаптація іноземних студентів, яка безпосередньо впливає на їхню успішність та професійний розвиток.

Форма впровадження: розробка та впровадження навчально-методичних матеріалів для підготовки іноземних студентів у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова; адаптація освітніх програм відповідно до специфіки навчання іноземних студентів (з урахуванням мовних, культурних та освітніх особливостей); впровадження інтерактивних методик навчання при проведенні практичних занять з «Медичної англійської мови» студентам 3 курсу факультету підготовки іноземних громадян.

Суть впровадження: матеріали дослідження слугували для удосконалення робочих програм; дослідницьких завдань, наукових розвідок.

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри іноземних мов Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (протокол №7 від 15 січня 2025 року).

Початок впровадження 2021 рік.

Зауваження та пропозиції: продовжувати моніторинг ефективності створення підтримуючого середовища для студентів-іноземців, яке сприяє зниженню рівня стресу та покращенню їхнього емоційного стану.

Соціально-економічний ефект: підвищення якості медичної освіти, створення сприятливого середовища для навчання та соціалізації студентів-іноземців, зміцнення міжнародного іміджу України та залучення іноземних інвестицій у сферу освіти

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри іноземних мов,
доктор педагогічних наук, професор

Лариса ДУДІКОВА

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

Призначення для впровадження: оптимізація методів професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України.

Установа-розробник: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

Розробники: проф. Пантюк Т.І., аспірант Гантімурова Н.І.

Джерело інформації: матеріали науково-дослідної роботи, експериментальні дані, статті:

- 1) I. Humenna, N. Hantimurova, A. Hantimurov (2024). Medical communication in the doctor's profession. Молодь і ринок. № 12 (232) P. 118-122.
- 2) N. Hantimurova (2024). Formation of Ukrainian language competence as part of foreign students' professional training in medical universities of Ukraine. Молодь і ринок. № 11 (231) P. 158-163.
- 3) N. I. Hantimurova, A. V. Hantimurov, I. R. Humenna (2023). Adaptation component as a constituent of foreign students successful training in medical universities of Ukraine. Медична освіта. №4. P. 64-69.
- 4) Н. І. Гантімурова (2021) Особливості організації професійно-практичної підготовки іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського - Медична освіта. № 2(92). С. 68-73.
- 5) Н. І. Гантімурова (2020) Модель навчання студентів-іноземців у медичних закладах вищої освіти: аналіз результатів іспиту «КРОК». Медична освіта. №2. С. 40-45.
- 6) Н. І. Гантімурова, Н.О. Федчишин, Ю. А. Рудяк (2019) Професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України. Медична освіта. № 4. С. 5-9.

Базова установа, яка проводить впровадження: Буковинський державний медичний університет, кафедра іноземних мов.

Форма впровадження: використання у навчальному процесі, методичних рекомендаціях та посібниках, в організації практичних занять зі студентами-іноземних громадян, Також передбачається інтеграція результатів досліджень у навчальні курси, спрямовані на вдосконалення мовної та професійної компетентності студентів.

Термін впровадження: 2024-2025 р.

Зауваження та пропозиції: зауважень немає, рекомендовано для використання в навчальному процесі медичних університетів України. Передбачається подальший моніторинг ефективності методів та їх коригування відповідно до результатів практичного застосування.

Завідувач кафедри іноземних мов БДМУ,

к. філол. н., доцент

Олександр РАК

Буковинський державний медичний університет	
Підпис	проф. О. Рак
Засвідчую:	Учений секретар
Підпис	Дікач Н.В.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО
МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**

Майдан Волі, 1, м. Тернопіль, 46001, тел. (0352) 52-44-92, 52-50-10
E-mail: university@tdmu.edu.ua, Web: http://tdmu.edu.ua; код ЄДРПОУ 02010830

30.01.2025 № 03-30/342

На № _____ від _____

АКТ

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Гантімурової Наталії Іванівни
на тему «Особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних
університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття)»,
представленого на здобуття наукового ступеня
доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки**

Результати дисертаційного дослідження Гантімурової Наталії Іванівни впроваджені у навчально-виховний процес Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України безпосередньо під час професійної підготовки іноземних здобувачів вищої освіти, що навчаються на факультеті іноземних студентів. Авторкою проведено дослідження інноваційних підходів підготовки майбутніх лікарів-іноземців до професійної діяльності та запропоновано методики викладання фахових дисциплін. На основі практичної апробації доведено ефективність використання методу командного навчання, що дозволив надавати студентам-іноземцям ресурсоефективний та автентичний досвід роботи в командах для вирішення реальних клінічних проблем.

Запропоновані Гантімуровою Н. І. умови для фахової підготовки, збереження національної ідентичності студентів-іноземців та їхньої адаптації до навчання в українських закладах вищої освіти, набули широкого застосування в процесі виховної роботи на кафедрах університету.

Розроблені авторкою науково-методичні матеріали були використані викладачами кафедри іноземних мов під час викладання навчальних дисциплін «Латинська мова та медична термінологія», «Англійська клінічна медична термінологія», «Німецька медична термінологія» для іноземних здобувачів вищої освіти. Запропонований Гантімуровою Н. І. науковий підхід до професійної підготовки студентів-іноземців отримав високу оцінку викладачів кафедри та студентів і в подальшому буде використаний у навчально-виховному процесі Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України.

Результати дисертаційного дослідження Гантімурової Наталії Іванівни знайшли практичне застосування та сприяють удосконаленню професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України.

031936

Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження Гантімурової Наталії Іванівни на тему: «Особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття)» затверджено на засіданні кафедри іноземних мов (протокол № 1 від 24.01.2025 року).

Завідувач кафедри іноземних мов:
доктор педагогічних наук, професор

Надія ФЕДЧИШИН

Проректор з наукової роботи:
доктор біологічних наук, професор

Іван КЛІЩ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. проректора з наукової роботи
Харківського національного
медичного університету
проф. Ігор ЗАВГОРОДНІЙ
 «__» _____ 2025 р.

АКТ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Найменування пропозиції (метод профілактики, діагностики, лікування, пристрій, форма організаційної роботи та ін.): методичні рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки студентів-іноземців, що навчаються у Харківському національному медичному університеті
2. Ким і коли запропоновано: викладачем кафедри іноземних мов Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського Гантімуровою Н.І., вересень 2023.
3. Джерело інформації (інформаційний лист, звіт про НДР, дисертація, монографія, з'їзди, конгреси, конференції, семінари тощо):
 - 1) Н. І. Гантімурова (2021) Особливості організації професійно-практичної підготовки іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського» - Медична освіта . № 2(92). С. 68–73.
 - 2) Н. І. Гантімурова, Н.О. Федчишин, Ю. А. Рудяк (2019) Професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України. Медична освіта. № 4. С. 5-9.
 - 3) Н. І. Гантімурова, А. В. Гантімуров (2024) Подолання мовного бар'єру як одна з умов формування україномовної компетенції іноземних студентів. Третя науково-практична конференція з міжнародною участю. Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми. 6-7 червня 2024 року в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. С. 74-78.
4. Де і коли впроваджено: впроваджено у навчальний та науковий процес кафедри латинської мови та медичної термінології Харківського національного медичного університету у 2023 – 2024 рр.
5. Результати застосування методу за період з 2023 по 2024 рр.: покращення адаптації студентів-іноземців до навчального та наукового процесу, підвищення їхньої успішності, вдосконалення методичних підходів до викладання дисциплін.
6. Ефективність впровадження за критеріями, висловленими в джерелі інформації (п.3): підвищення рівня знань та професійних навичок студентів-іноземців, покращення інтеграції в освітнє середовище та

соціальну адаптацію.

7. Зауваження, пропозиції: зауважень немає, рекомендується подальша апробація методичних рекомендацій у інших медичних університетах України та аналіз їхньої ефективності.

Відповідальний(і) за
впровадження

В.о. завідувача кафедри
латинської мови та медичної
термінології ХНМУ

доц. Литовська О.В.

03.02.2025
(дата)

(підпис)

1. Підприємство пропонує (метод професіоналізму, діагностики, експертної форми організації роботи) та методичні рекомендації щодо вдосконалення професійних навичок студентів-інженерів, які навчаються у Харківському національному медичному університеті.
2. Ким і коли запроваджено: викладачем та кафедрою латинської мови Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського (затверджено Н.І. Мережко, 2023).
3. Джерело інформації (інформаційна база, сайт про НДР, дисертація, монографія, збірник, конференція, конференція, семінар тощо):
- 1) Н.І. Ганічурська (2021) Особливості організації професійно-практичної підготовки іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті імені І.Я.Горбачевського // Медична освіта. № 2(92). С. 68-73.
- 2) Н.І. Ганічурська, Н.О. Феліциан, Ю. А. Рулик (2019) Професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України // Медична освіта. № 4. С. 5-9.
- 3) Н.І. Ганічурська, А.В. Ганічурська (2024) Подолання мовного бар'єру як одна з умов формування української компетенції іноземних студентів. Третє науково-практичне зібрання з міжнародною участю. Професійна літературна діяльність в контексті особистісної діяльності. 6-7 червня 2024 року в Тернопільському національному медичному університеті імені І.Я.Горбачевського. С. 74-78.
4. Де і коли запроваджено: впроваджено у навчальній та науковій процесі кафедри латинської мови та медичної термінології Харківського національного медичного університету у 2023-2024 рр.
5. Результати впровадження методу за період з 2023 по 2024 рр.: зокращення якості студентів-іноземців до навчального та наукового процесу, підвищення їхньої успішності, вдосконалення методичних підходів до викладання дисципліни.
6. Ефективність впровадження за критеріями: інтелектуальна в джерелі інформації (100%); підвищення рівня знань та професійних навичок студентів-іноземців, покращення інтеграції в освітнє середовище та

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА**

вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Львівська обл., 82100; тел./факс: (03244) 1-04-74, тел.: (03244) 3-38-77
e-mail: dspu@dspu.edu.ua, вебсайт: http://dspu.edu.ua, код згідно з ЄДРПОУ 02125438

Від 28.01 2025 р. № 119

На № _____ від _____ 20__ р.

АКТ

про апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження
здобувача наукового ступеня доктора філософії
Гантімурової Наталії Іванівни на тему:
**«Особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах
України (90-ті роки XX – початок XXI століття)»**
зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки

У навчальний процес кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка впродовж 2021-2024 н.р. упроваджувалися результати дисертаційного дослідження, що запропоновані здобувачем наукового ступеня доктора філософії Гантімуровою Н.І.

Впровадження в освітній процес науково-методичних здобутків Гантімурової Н.І. забезпечило підвищення мотивації студентів, сприяло формуванню комунікативних умінь та навичок. У здобувачів вищої освіти підвищувався рівень успішності, набувався практичний досвід самостійного використання професійно-комунікативної підготовки.

Апробовані матеріали довели доцільність використання педагогічних умов і моделі професійної підготовки здобувачів вищої освіти до професійної комунікації, а також актуальність методик викладання та психолого-педагогічного інструментарію підготовки студентів.

Запропоновані авторкою практичні матеріали в подальшому можуть використовуватися у навчально-виховному процесі кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня доктора філософії Гантімурової Наталії Іванівни на тему: «Особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття)» обговорено та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол №1 від 14.01.2025 р.).

Ректор

Завідувач кафедри

Handwritten signature

Валентина БОДАК

Handwritten signature

Тетяна ПАНТЮК